

NÉPESSÉG, KÖZEGÉSZSÉG

Az 1939. november 18-i népösszeírás előzetes eredményei.

Les résultats provisoires du dénombrement exécuté en Hongrie le 18 novembre 1939.

(Magyarország a visszacsatolt terület nélkül.)

(La Hongrie sans les territoires réincorporés.)

Résumé. En vertu du décret no 10.007 pris en 1939 par le président du Conseil, la population a été dénombrée, dès avant le Recensement, en Hongrie. L'opération, portant seulement sur le territoire d'avant la réincorporation des régions libérées (dans lesquelles la population était déjà dénombrée) devait être exécutée, en principe, dans la nuit du 18 au 19 novembre 1939, à 24 heures. Elle a été, conformément à la loi XIX de 1929, relative au service officiel de statistique, dirigée par l'Office Central Royal Hongrois de Statistique; mais, faite pour renseigner l'Administration et la Défense nationale, elle n'avait pas un but statistique immédiat.

On n'a établi des bulletins que pour chaque membre âgé de 12 à 70 ans de la population masculine et pour les femmes de 16 à 50 ans possédant une instruction spéciale. D'après les bulletins, contenant des points bien détaillés, les principales données ont été consignées sur des „feuilles de maison“, en y ajoutant les noms des autres personnes avec l'indication de la date de naissance; de sorte que chacune de ces feuilles avait une liste nominative sur les gens habitant dans la maison en question.

L'Office Central de Statistique a reçu les feuilles de maison. Ainsi donc, et bien que le dénombrement n'eût qu'en second lieu un but statistique, il a pu constater d'après ces feuilles le nombre total de la population présente. Le chiffre ainsi établi — qui comprend aussi les réfugiés polonais, relativement bien peu nombreux — est légèrement au-dessous de la réalité. Cela parce que, la plupart des habitants n'ayant été inscrits que sur les listes nominatives, le dénombrement a pu avoir de légères fautes (plus qu'un recensement normal), et qu'on n'a pu se rendre compte du nombre des gens — surtout des hommes — qui s'étaient rétablis sur les territoires libérés (y compris les fonctionnaires) et dont la plupart n'étaient pas non plus compris dans le chiffre, établi peu avant, de la population de la zone nord et de la Subcarpathie. Il est incontestable cependant que les chiffres recueillis offrent des renseignements approximatifs.

Ces chiffres, nous les donnons ici, surtout à cause des changements arrivés depuis le recensement du 31 décembre 1930.

Selon notre tableau 1, pendant le temps — presque 9 années — écoulé entre le dernier recen-

sement et le dénombrement du 18 novembre 1939, dans la Hongrie d'avant la réincorporation des régions libérées le nombre des habitants s'est élevé de 8,688.319 à 9,106.252. D'après ces chiffres, l'accroissement effectif y a été de 417.933 (4.81%), soit en moyenne 0.53% par an. Ainsi donc, et en tenant compte des lacunes du dénombrement de 1939, on peut dire que la population a augmenté médiocrement; et ç'a été dû en premier lieu à la régression de l'accroissement naturel. En ce qui concerne la densité de la population, elle est montée à 97.8 par km², s'élevant parallèlement à l'augmentation du nombre des habitants. Le nombre des maisons d'habitation augmentait à un rythme plus vif que la population (en comparant les chiffres de 1939 et de 1930, qui cependant n'avaient pas au point de vue des notions la même base, on voit qu'il a monté de 11.3%). Et il en a été de même du nombre des logements (+ 10.2%). — Les chiffres recueillis pour la population masculine (qui sont un peu incomplets) accusent un accroissement légèrement supérieur à celui de la population féminine, car l'excédent de cette dernière sur la population masculine a baissé, de 1.045 en 1930, à 1.043 jusqu'en 1939. — Selon les tableaux 1 et 2, qui offrent des renseignements détaillés, la population augmentait le plus à Budapest et dans les communes de plus de 10.000 habitants (parmi lesquelles il y a plusieurs agglomérations industrielles de la région budapestoise). L'accroissement effectif de la population était moins fort dans les autres villes autonomes. Il était un peu au-dessous de la moyenne générale dans les villes départementales (ce qui a été dû surtout au fait que le nombre de la population a à peine changé dans les villes agricoles de la Grande Plaine); et c'est dans les communes de moins de 10.000 habitants qu'il progressait le moins. C'est particulièrement cette dernière catégorie, d'un accroissement naturel considérable, qui eut de nombreux émigrants partis pour Budapest et ses environs ou pour les centres de quelques régions industrielles. — En ce qui concerne les comitats, la population n'y augmenta favorablement que dans ceux appartenant à ces régions industrielles et dans le Nord-Est où la natalité était toujours forte. Elle a diminué dans quelques comitats (en partie à cause de la diminution de l'élément masculin). Et il y a trop de comitats où le nombre des habitants était stagnant. — On voit, par le tableau

3, indiquant pour 1930 et 1939 les villes et les communes de plus de 10.000 habitants que, relativement, la population augmentait le plus à Budapest, dans quelques centres régionaux d'un caractère industriel et dans les petites et moyennes agglomérations de la banlieue budapestoise. Ces dernières montrent un développement frappant, qui n'est cependant pas tout à fait avantageux aux points de vue généraux du pays, car il y a là maintenant une trop grande accumulation d'habitants. Ce développement ressort de notre tableau 4, qui donne deux sortes de groupements, et d'après lequel dans les communes voisines de Budapest, qui par leurs relations intenses avec cette ville, en sont pour ainsi dire les faubourgs, la population grandissait, comme auparavant, plus vite que dans la capitale, où d'ailleurs elle augmentait d'une façon satisfaisante. On peut constater, par ce tableau, que le Grand Budapest a à présent environ 1·6 million d'habitants. De 1930 à 1939, la population y a augmenté par an en moyenne de 1·39%, contre seulement 0·37 dans le reste du territoire d'avant la sentence de Vienne. Ainsi donc, au point de vue du nombre des habitants, le Grand Budapest progressait bien plus que la province, et au détriment de cette dernière.

En tenant compte des dénombrements effectués dans la zone nord (le 15 décembre 1938) et en Subcarpathie (15 juillet 1939) et, pour ces territoires réincorporés, de l'accroissement naturel enregistré jusqu'au 18 novembre 1939 où la population a été comptée sur notre territoire d'avant la sentence de Vienne, on peut, après avoir rectifié les chiffres (en réparant les omissions, etc.), évaluer le nombre des habitants de la Hongrie actuelle à environ 10·85 ou 10·9 millions.

*

I.

A népesség minden részletre kiterjeszkedő s gyakorlati és tudományos szempontból egyaránt kimerítő számbavétele az általános népszámlálásoknak a feladata. E nagy népességi állapotfelvételek végrehajtására hazánkban ezideig tízévenkint került sor. A legutolsó népszámlálás az 1930 december 31-i éjféλι időpontnak megfelelően örököltette meg a *trianoni* Magyarország népének demográfiai és foglalkozás-statisztikai képét. Az immár örvendetesen *megnagyobbodott*, bár még mindig nagy mértékben csonka Magyarország lakosságának első általános megszámlálása pedig terv szerint az 1940. esztendő utolsó napján esedékes.

Tíz év hihetetlenül mozgalmas korunkban népszámlálási szempontból is túlhosszú időszak: az évtizedeleji (előző évtizedvégi)

népszámlálás adatai a következő népszámlálást közvetlenül megelőző években a népesezési hullámmozgások, gyakori konjunktúrafordulatok stb. következtében a népességi és gazdaság-demográfiai állapotok megítélésére már csak kevésbé alkalmasak. Ezt a hiányt sem a legfontosabb adatoknak a népmozgalmi eredmények alapján évről-évre történő kiszámítása („továbbírása“), sem a leggondosabban kiépített népességnyilvántartás nem pótolhatja teljesen. A sok változást magában rejtő időbeli távolságot számos állam *időközi* (évtizedközepi) *népszámlálások* beiktatásával kisebb időszakra, többnyire öt évre csökkentette. Ezzel ezek az országok a népességszámbavétel folyamatosságát valóban kielégítően biztosítják; hiszen egy-egy ötesztendő szakaszra a kezdőidőpontban lezajlott népszámlálásnak néhány esztendőn át számításokkal és népességnyilvántartási eredményekkel is sikeresebben kiegészíthető adatai mindenképpen jellemzőek lehetnek. Előfordul az is, hogy egyes államok a nagyobb szervezetet és költséget igénylő időközi népszámlálás helyett módszer és terjedelem szempontjából részlegesnek tekinthető *népösszeírást* foganatosítanak.¹⁾

Hazánkban az évtizedközepi (többnyire valamivel összevontabb) népszámlálás rendszeresítésére — Budapest kivételével — ezideig nem kerülhetett sor.²⁾ Addig is, míg az ötévenkinti népszámlálás régi terve nálunk is megvalósulhat — ami remélhetőleg a következő évtized közepén meg fog történni —, a magyar hivatalos statisztika *szűk terjedelmű (részleges) népösszeírások útján* törekszik kielégíteni a legégetőbb népszámlálásközi adatszükségletet. Ilyen összeírásokkal talákoztunk például (nép- és állatösszeírás címen) a rendkívüli világháborús esztendők alatt, valamint a világháború utáni, viszonylag normálisnak, „békésnek“ mondható évtizedek folyamán is (mégpedig 1925-ben és 1935-ben a választójogi összeírások kiegészítéseképpen). Eredményeik azonban többnyire nem, vagy csak részben közöltettek. Mégpedig két okból: egyrészt,

¹⁾ Népszámlálás és népösszeírás lényegileg hasonló, sőt azonos műveletek; a már kialakult magyar szóhasználatnak megfelelően azonban helyesebb, ha továbbra is csak a teljes és részletes (általános) népességszámbavételt hívjuk népszámlálásnak.

²⁾ Székesfővárosunk mind a világháború előtti, mind pedig a háború utáni évtizedek közepén részletesen megszámllálta lakosságát.

mert csupán összefoglalóan adták meg a lakosság számát, vagyis nem terjeszkedtek ki az egész népesség egyéni lapon való, vagy lajstromos összeírására; másrészt, mivel a Központi Statisztikai Hivatalhoz befutó egészen szerény terjedelmű, a helyesség ellenőrzésére tehát módot alig nyújtó anyag nyers feldolgozása rendszerint arra mutatott, hogy ezek a közbülső összeírások többé-kevésbé *hiányosan* állapították csak meg népünk lélekszámát. Ami viszont magyarázatát találja abban, hogy a hivatalos statisztikai szolgálat központi szerve főleg a háború utáni népösszeírásoknál csupán az előkészítést végezte el; a helyi végrehajtás és az alig néhány adatra szorító községi végeredmények kiszámítása a statisztikai részletmunkában nem eléggé jártas helyi közigazgatási szerveknek a feladata volt.

Csonka-Magyarország világháború utáni történetének legmozgalmasabb utolsó két éve alatt hivatalos statisztikánkra a népesség számbavétele szempontjából is rendkívüli feladatok megoldása háramlott. A területfelszabadulással kapcsolatos népáramlások és a cseh statisztika hiányosságai s hibái miatt sem a visszacsatolt északi határsáv, sem a visszatért Kárpátalja népességi és gazdasági (kivált agrár-) viszonyairól nem állott megfelelő adatkinés a kormányzat rendelkezésére. E mellett közigazgatási és népességnyilvántartási okokból is szükség volt a hazakerült néprétegek jellemző tulajdonságainak statisztikai megrögzítésére. Ezt a célt *két részleges összeírás* szolgálta: a visszszakapcsolt felvidéki területszalagon 1938 december 15-én, a visszaszerzett kárpátaljai földdarabon pedig 1939 július 15-én végrehajtott nép-, földbirtok- és állatösszeírás.¹⁾

A múlt év folyamán kihirdetett honvédelmi törvény végrehajtása során elkerülhetetlenül szükségesnek mutatkozott az egyébként közigazgatási szempontból is fontos — a külföld egyes államaiban már régebben bevezetett — *népességnyilvántartásnak* legalább is részleges: a 12—70 éves férfinépességre és a különleges szakképzettségű 16—50 éves női lakosságra vonatkozó

¹⁾ V. ö. *Thirring* Lajos dr.: 1. A Felvidék visszacsatolt területén végrehajtott népösszeírásnak előzetes eredményei. M. Stat. Szemle 1939. évf. 1—29. l.; 2. A népesség a Felvidék visszacsatolt részén. M. Stat. Szemle 1939. évf. 454—499. l.; 3. A visszatért kárpátaljai területen végrehajtott népösszeírás előzetes eredményei. M. Stat. Szemle 1939. évf. 939—960. l.

megszervezése. Az 1938 novemberében és 1939 március-áprilisában felszabadult területek polgári népességéről az idevonatkozó alapanyag az említett népösszeírások ú. n. zöldnyomású (másolati) számlálólapjai alapján rendelkezésre állott.¹⁾ Az ország bécsi döntés előtti területének egész népességét, továbbá a visszafoglalt részekben katonai, csendőr- stb. szolgálatot teljesítő személyeket azonban e célból külön össze kellett írni.

Erre a kifejezetten honvédelmi, illetőleg közigazgatási célú, tehát *nem statisztikai alapjellegű népösszeírásra* az ú. n. trianoni területen (valamint a visszatért részek fegyveres alakulatainál) 1939 november 18-án került sor. Bár az összeírásnak közvetlen statisztikai céljai nem voltak, előkészítésére és lebonyolítására a munkálat statisztikai természetére való tekintettel a Központi Statisztikai Hivatal nyert megbízást.²⁾ Ezért az összeírás végrehajtásánál a hivatalos statisztikai szolgálatról szóló 1929 : XIX. törvénycikk rendelkezései voltak az irányadók. Míg azonban népszámlálásainkról külön törvény szokott rendelkezni, a múlt novemberi adatgyűjtést a honvédelemről szóló 1939 : II. t.-c. 86. §-ának első bekezdésében foglalt rendelkezések alapján kormányrendelet: a m. kir. minisztériumnak 10.007/1939. M. E. számú rendelete írta elő.

Az általános népszámlálásokkal szemben ezt az összeírást *részlegesnek* kell minősíteni. Az 1939 novemberi népösszeírás ugyanis *nem terjedt ki megnagyobodott csonka-hazánk egész területére;*³⁾ továbbá *egyéni számlálólapon*⁴⁾ csupán *előre meghatározott népréteget* írt össze: az 1869. évi január hó 1. s az 1927. évi de-

¹⁾ E népösszeírások korábbi (és amellet egy-mástól is elütő) időpontja természetesen eredményeiket nem teszi teljesen alkalmassá a népességnyilvántartás elkészítésére; ez a hibaforrás azonban (egy-két várostól eltekintve) aligha lényeges.

²⁾ Budapesten az összeírás helyi végrehajtásának irányítása a székesfőváros polgármesterének megbízásából Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatalára háramlott, mely mintaszerűen rövid idő alatt végezte el feladatát.

³⁾ A katonai és csendőr alakulatoknál tényleges szolgálatot teljesítő honvéd és csendőr személyeket azonban nemcsak a trianoni, hanem a felszabadult részekben is össze kellett írni.

⁴⁾ Ez a (zöldnyomású) *számlálólap* nagyban egészben népszámlálási keretekben, sőt azokon nemzetvédelmi vonatkozásban messze túlmenően tudakolta a lakosság adatait.

cember hó 31. napja között született (12—70 éves) férfiakat és az 1889. évi január hó 1. s az 1923. évi december 31. napja között született (16—50 éves) különleges szakképzettségű nőket; a lakosság többi része (ideértve a fiatalabb és idősebb korúakat is) viszont csupán névjegyzékszerűen soroltatott fel a — természetszerűen a népességnek a fent említett részét is felölelő — házigyűjtőíveken;¹⁾ végül a Központi Statisztikai Hivatalhoz a községi összesítő- és gyűjtőíveken²⁾ kívül csupán a behatóbb statisztikai megmunkálás céljaira nem elég részletes házigyűjtőívek terjesztettek fel, míg a számlálólapok az azóta már életbeléptetett népmozgalmi nyilvántartás elkészítésére a polgármesteri és jegyzői hivatalokban maradtak.

A népösszeírás szervezeti és szerkezeti sajátosságai közül ehelyütt a művelet időrendjéről kívánunk még beszámolni. A Központi Statisztikai Hivatal csupán 1939 október közepe felé kapott megbízást a népösszeírásnak meghatározott időpontig (november végéig) való végrehajtására. Minthogy az egyes nyomtatványmintákból a megfelelő mennyiségű üres anyagot már napokkal az adatgyűjtés eszmei időpontja: az 1939 november 18. és 19. közti éjjél előtt a községek birtokába kellett juttatni, alig egy hónap állott a — nyomtatványmennyiség tekintetében fél-népszámlálásnál többnek számító — összeírás központi előkészítésére. A feladat tehát még nagyobb volt, mint az ugyancsak záros határidőre előkészített felvidéki és kárpátaljai összeírásoknál. A nyomtatványminták, a rendelet, az utasítások stb. megtervezése s kinyomatása nyilvánvalóan csak a rendelkezésre álló — a kárpátaljai népösszeírás párhuzamosan folyó feldolgozási munkálatai miatt korlátozott számú — hivatali személyzet munka-

¹⁾ A házigyűjtőív lakásonként az összes jelenlévőket felsorolta, az egész népességről azonban csak a névnek és a születési évnek a bejegyzését kívánta, míg többi rovatát (vallás; anyanyelv; magyarul tudás; foglalkozás; foglalkozási viszony; ipar-forgalmi vállalkozóknál az alkalmazottak száma; munkaadó és foglalkozása; eltartó foglalkozása; háztulajdon [lakószoba]; földtulajdon [kat. hold]; földbérlet [kat. hold]) csupán a 12—70 éves férfi és a különleges szakképzettségű 16—50 éves női népességről kellett kitölteni.

²⁾ A községi (számlálókerületi) gyűjtőívek és a községi összesítőívek csak a végadatokat (házigyűjtőívek sorszáma, lakások és jelenlévők száma stb.) foglalták magukban; az előzetes eredmények összeállítása az összesítőívek alapján történt.

erejének, valamint a nyomdai lehetőségeknek legteljesebb kihasználásával (és egyes már előzőleg elkészített, bár szerénymérvű alapmunkálatoknak, továbbá a felvidéki és kárpátaljai összeírások gazdag tapasztalatainak felhasználásával) sikerülhetett. A nyomtatványok előállítása és szétküldése során az idő rövidege miatt rendkívüli munkabeosztáshoz és módszerekhez is kellett folyamodni. A helyi lebonyolítás (a helyszíni összeírás) eredményességének biztosítása céljából a Hivatal minden tj. és megyei városba s járási székhelyre körzetenként egy-egy (összesen 45) tisztviselőt küldött ki, akik az összeírás végrehajtásánál irányadó elveket és a munka elvégzésére vonatkozó szabályokat a helyi hatóságok és helybeli számlálóbiztosok részére rendezett értekezleten behatóan ismertették. Részben ennek, valamint a helyi közigazgatás vezetői s az igen nagyszámú számlálóbiztosai és felülvizsgálói kar nehéz körülmények (abnormisan nagy esőzések, fuvarhiány) közt végzett fáradtságos, valóban áldozatkész munkájának köszönhető, hogy az összeírás során nagyobb hibák és zökkenők nem igen mutatkoztak. A helyi végrehajtás céljából rendelkezésre álló idő rövidege szintén nagy nehézséget rótt a munkában résztvevőkre. Hiszen a tulajdonképeni helyszíni összeírást 1939 november 19. és 25. közt, tehát hét nap alatt el kellett végezni. Ezt követően a számlálóbiztosok az anyagot már másnap, november 26-án átadták a községi vagy körjegyzőknek, ill. polgármestereknek; ezek viszont kötelesek voltak gondoskodni arról, hogy az anyag felülvizsgálása nyomban megkezdődjék és 1939 november 30-ig befejeztessék. A törvényhatóságok jelentős részéből befutó értesítések szerint ezeket az igen rövid terminusokat sikerült betartani. A községi (számlálókerületi) gyűjtőíveket, a községi összesítőívet, valamint a házigyűjtőíveket az eredeti rendelkezés szerint legkésőbb az 1939. évi december 4. napján kellett a Központi Statisztikai Hivatalhoz felterjeszteni. Tekintettel azonban arra, hogy fontos közigazgatási szempontokból (a városok és községek egy részében) további helyi munkálatoknak a házigyűjtőívek alapján való elvégzése vált szükségessé¹⁾, újabb miniszterelnöki rendelkezés két héttel kitolta a jel-

¹⁾ Budapesten ennek szüksége nem merült fel, mert a székesfővárosban az adatgyűjtőmintákat külön lakásív egészítette ki, mely begyűjtése után a főváros statisztikai szervénél maradt.

zett határidőt; sőt számos megokolt esetben az utóbbi határidőt is meg kellett hosszabbítani. A Központi Statisztikai Hivatal az anyagot tehát csak fokozatosan kapta kézhez: az első küldemény ugyan már december 3-án a Hivatal birtokában volt, a múlt év végéig azonban a községi összesítő- és gyűjtőíveknek és házigyűjtőíveknek mindössze egy (nagyobbik) része érkezett meg és az összeírás anyaga csupán 1940 január utolsó napján lett teljes. Az anyagbeterjesztés hosszú időre elnyúlása az évtizedvégi népszámlálásoknál kétségkívül hiba volna. Egy ilyen rendkívüli népösszeírásnál azonban, melynek statisztikai célja csak másodszorban volt, a helyi közigazgatási célokból elkerülhetetlennek bizonyult határidőmeghosszabbítás nem lehet aggályos; sőt ezúttal éppen megtagadása veszélyeztethette volna a munkálat sikerét. Mindössze csak annyi történt tehát, hogy az előzetes eredmények közzététele az anyag beérkezése utáni legkorábbi időpontra: 1940 februárra tolódott ki.¹⁾ Időbeli eltolódás azonban csupán a felvidéki és kárpátaljai népösszeírásokkal szemben mutatkozik, de nem jelentkezik a korábbi népszámlálásokhoz viszonyítva, amikor is (pl. 1930-ban) az első adatok összeállítása csaknem ugyanannyi időt vett igénybe, mint most; holott az 1939 novemberi összeírásnál a jelzett határidőmeghosszabbítások több mint egy hónappal késleltették az előzetes adatösszeállítások lezárását.

II.

Az 1939 novemberi népösszeírást közel kilenc év választja el a legutolsó (1930. évi) általános népszámlálástól; előzetes eredményei tehát — az adatgyűjtés időközi jellegéből stb. természetesen folyó fogyatékok ellenére — komoly hiányt pótolhatnak s jó tájékoztató erejüknel fogva az általános érdeklődést megérdemlik. Adatai a természetes szaporodás vidékenként mutatkozó eltéréseinek hatását s a szakadatlanul folyó népáramlás irányát és mértékét legalább is nagy vonalakban jelzik, ezenfelül az egyes köz-

igazgatási egységek, kivált a városok és népesebb községek nagyságrendjéről a népszámlálás óta kialakult — több szempontból hibás — véleményeket is itt-ott figyelemreméltóan módosíthatják.

Az összeírás legfontosabb adata kétségkívül az országos végeredmény; e szerint Magyarországnak a bécsi döntés előtti területén a számlálóbiztosok az 1939 november 18-i állapot alapján 9,106.252 lakost számláltak meg (l. 1. sz. tábla). Csonka-hazánk ezen a részén tehát a népesség száma 1930 december vége óta az abszolút szám szempontjából tekintélyes mértékben: több mint négyszázezer (pontosabban 417.933) fővel, vagyis 4,8%-kal nagyobbodott meg. Figyelembevétel az 1930 óta eltelt időszak hosszát, az utóbbi arányszám már első ránézésre is közepes, sőt gyenge-közepes népességfejlődésre utal: hiszen évi átlagban¹⁾ mindössze 0,53%-os népszaporulatnak felel meg. Ha a trianoni Magyarország lélekszámát 1869-ig vezetjük vissza, a legújabb népgyarapodási jelzőszám (évi 0,53%) a kimutatott fejlődés tagadhatatlanul örvendetes ténye mellett egyben népesedésünk ütemének sajnálatos hanyatlására is rávilágít. Az alábbi idősorok megfontolásra intően szemléltetik az irányvonal lefeléhajlását.

É v (időpont)	A népesség ²⁾ száma	Évi átlagos népgyarapodás (%)
	Csonka-Magyarországnak a bécsi döntés előtti területén	
1869.	5,014.203	—
1880.	5,332.227	0,57
1890.	6,012.116	1,28
1900.	6,857.225	1,32
1910.	7,615.117	1,11
1920.	7,990.202	0,49
1930.	8,688.319	0,87
1939. XI. 18.	³⁾ 9,106.252	0,53

¹⁾ A népgyarapodás évi átlagos arányszámának kiszámításánál az 1930. évi népszámlálás és az 1939. évi népösszeírás közti időszakot kilenc teljes évnek vettük, holott valójában a népesség e két számbavétele közt elmúlt idő (1930. XII. 31.—1939. XI. 18.) 43 nappal kevesebb, mint kilenc esztendő. Ez a körülmény csak árnyalatilag (valamivel több, mint egyszázadrésszel) torzítja el a valóságtól az arányszámot; kilenc teljes évnek tekintve a két adatgyűjtés közti időszakot, az évi arányszám 0,534%; teljes pontossággal végezve el a számítást, az arányszám 0,541% volna, vagyis a kimutatott 0,53% helyett 0,54%.

²⁾ 1869—1890: polgári népesség, 1900—1930: összes népesség (a népgyarapodás 1890—1900. évi aránya azonban az 1890. és 1900. évi polgári népesség száma alapján számított).

³⁾ Előzetes eredmény.

¹⁾ Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala azonban már kivételesen gyorsan: 1939 december elején közzétehetette a székesfővárosra vonatkozó előzetes adatokat. V. ö. Az 1939 november 18-i népösszeírás előzetes eredményei Budapesten. Statisztikai Értesítő (Budapest székesfőváros Statisztikai Havifüzeteinek Melléklete, 1939 október, 209—211. l.).

Eszerint a *tényleges népszaporulat* évi százaléka még a járványsújtotta 1869—1880. évtizedben is magasabb volt (0·57%), mint a most lezáródott kilencéves szakaszban (0·53%). Egyedül a világháború nyomait tükröző tízéves időszakban zuhant az évi arányszám a nagy véráldozat következtében valamivel még mélyebbre (0·49%-ra). Az 1930. esztendő előtt lepergett hatvan év népesedési viszonyairól s a fejlődés háttéréről, valamint az arányszámok mérlegelésénél figyelmet érdemlő szempontokról Szemlénk hasábjain már több alkalommal volt szó,¹⁾ a *történeti folyamatra* újból kitérni tehát felesleges. Az 1930-as népszámlálást követő évek romló természetes szaporulatáról, lassuló lélekszámemelkedéséről pedig a Szemle ugyancsak többször beszámolt.²⁾ Ezért most csupán arra utalunk, hogy a természetes népnövekedés alapján vázolt 1930 utáni fejlődéskorlátozódás az 1939 novemberi összeírás *tényleges szaporodási végadátának* tanuskodása szerint valóban bekövetkezett. A trianoni béklyókat még nagyon magán érző népünk lélekszáma emelkedett ugyan, de csak a stagnáláshoz közeledő, lanyhuló mérvben.

Legutolsó népösszeírásunk bemutatott *végeredményét* érdemes az ú. n. kiszámított lélekszámmal is egybevetni. A Szemle hasábjain³⁾ már megemlékeztünk arról, hogy a népszámlálások közti időszakban rendszerint *kétféle módon* történik a népesség számának a megállapítása: vagy egyedül a természetes szaporodás alapján, vagy pedig a vándorlási egyenlegnek³⁾ pontos, ill. becslésszerű figyelembevételével.⁴⁾ A

¹⁾ L. az idevágó főbb összefoglaló adatokat „A mai Magyarország népességének fejlődése az utolsó hatvan év alatt“ (M. Stat. Szemle, 1933. évf. 1—14. l.) és „Hat évtized népnövekedési viszonyainak néhány jellegzetessége hazánk mai területén“ (M. Stat. Szemle, 1933. évf. 627—647. l.) c. cikkeinkben.

²⁾ V. ö. „Magyarország lélekszámának és nyers népmozgalmi arányszámainak számítási módjai s alakulásuk 1930 óta“ c. cikkünket (M. Stat. Szemle, 1937. évf. 545—549. l.). — Kiegészítésként megemlíthetjük, hogy az 1930—1939-es természetes szaporodás évi átlagos arányszáma 0·64%.

³⁾ A ki- és bevándorlás különbözete.

⁴⁾ Nálunk a vándorlási egyenlegnek csupán becslésszerű (az előző évtized vándorlási egyenlege alapján való) figyelembevételére volt ezideig mód. Ennek a számításnak a fogyatékoságait illetően v. ö. M. Stat. Szemle, 1937. évf. 545—549. l.

bécsi döntés előtti csonka területen élő lakosságnak e kétféle alapon 1939 november 18-ra meghatározott száma és a november-közepe népösszeírás végadata között a következő — nem túl nagymérvű — különbség mutatkozik:

A természetes szaporodás alapján kiszámított lélekszám (1939. XI. 18.) ¹⁾	9,186.205
A természetes szaporodás alapján és a vándorlási egyenleg becslésszerű figyelembevételével kiszámított lélekszám (1939. XI. 18.) ¹⁾	9,120.561
Az 1939. november 18-i népösszeírás eredménye ²⁾	9,106.252

Első pillanatra szinte meglepő, hogy népességünk népösszeírási száma mindkét kiszámított lélekszámnál *alacsonyabb*. Ebből tulajdonképpen az tűnnék ki, hogy a trianoni terület vándorlási mérlege veszteséggel zárult, sőt ez a hiány egy árnyalattal meghaladta az — egyébként nem túlzottan nagy, bár kétségtelenül aggasztó — 1920—1930. évi kivándorlási többlet mértékét; hiszen az *összeírás végeredménye még a vándorlások számbavételével kiszámított (tehát alacsonyabb) lakosságot sem érte el teljesen*. Holott ezideig az általános vélemény az volt, hogy 1930 után a csonka-országnak legfeljebb csak jelentéktelen mérvű vándorlási vesztesége lehetett.

Ennek a kérdésnek *helyesebb elbírálása* céljából több különleges körülményt kell mérlegelnünk.

Gazdasági életünk menete 1930 után is meglehetősen mozgalmas volt. Az évtized az agrárválságból egyre általánosabb krízissé kimélyülő dekonjunktúrával kezdődött; az évtized közepén azután határozott fellendülés jelentkezett, melynek ellanyhulását — a részben fegyverkezési beruházásokra alapított — ötéves terv fokozott munkáüteme még csirájában fojtotta el. *Nagyobb mértékű kivándorlás* tehát legutolsó népszámlálásunk óta *nem igen következhetett be*; statisztikailag ennek éppen ellenkezője: némi bevándorlási többlet mutatható ki.³⁾ Az ú. n. zsidótörvények sem

¹⁾ Előzetes eredmény (megközelítő pontossággal kiszámítva).

²⁾ Előzetes eredmény.

³⁾ L. M. Stat. Szemle, 1937. évf. 546. l.

módosíthatták észrevehetőbben az ország lélekszámát, hiszen a közelmúltban inkább csak az 1933-ban és közvetlenül azt követően Németországból be- (vissza-) áramlott zsidóság számához hasonló mérvű kirajzás folyt határainkon túlra. Fokozódott ellenben az *idény- (munkás-) vándorlás* üteme; ezt a mozgalmat még az elmúlt szeptemberben kitört nyugati háború sem szüntette meg teljesen. Minthogy pedig a népösszeírás téli népszámlálásainknál *korábbi (őszvégi) időpontra* esett, az ilyen címen az ország lakosságából ideiglenesen hiányzó munkáselem valamivel számosabb lehetett, mint a világválság napjaiban, 1930 december végén. Az elmondottaknál jóval nagyobb súllyal esik latba *az országterület megváltozása és a nagyobb katonai készenlét*. 1930-ban fegyveres erőnk létszáma még a trianoni békekötésben meghatározott szinten állott, 1939 novemberében viszont — tehát jóval a katonai egyenjogúság megvalósulása után és az Európaszerte általános háborús feszültség idején — a minimális trianoni létszámnál *természetesen* nagyobb volt. A visszacsatolt részekén katonai szolgálatot teljesítő személyek egy része *a trianoni területről származott* s így az 1939 novemberi *népösszeírásnak* a bécsi döntés előtti területre vonatkozó *adataiból kimaradt*, vagyis „vándorlási“ (még pedig valójában csupán belső vándorlási) veszteségeként jelentkezett. Ehhez járult még az is, hogy a területfelszabadulás után a visszatért részek és a trianoni országdarab közt megindult népességkicserélődés szintén az utóbbira nézve volt veszteséges, hiszen egy értelmiségi, tisztviselő stb. áttelepülés — mely főleg a menekültek visszatérésével történt — a visszaszerzett területekre elkerülhetetlen volt.

A 9,186.000-es kiszámított lélekszámmal szemben mutatkozó hiányt mindez ugyan aligha tüntetheti el teljesen, *a vándorlási veszteséget azonban összébbzsugorítja*, a 9,120.000-es kiszámított adattal szemben jelentkező különbséget pedig messze meghaladó mértékben kiegyenlíti. Még pedig akkor is, ha azt is szem előtt tartjuk, hogy 1939 novemberi összeírásunk a teljesség és a pontosság kedvéért az országnak a bécsi döntés előtti területén elhelyezett lengyel *menekülteket* is (kisebb-nagyobb hiá-

nyokkal) számbavette. Minthogy az utóbbiak száma az egész lélekszámhoz viszonyítva csupán parányi töredéket jelentett, ez a körülmény inkább csak elszórtan, egyes helyeken nyom bélyeget az adatokra.

Összefoglalva az elmondottakat kétségtelennek látszik, hogy az összeírás 9,106.000-es végeredménye 1930-as szemlértékkel mérve *valamivel a valóságon aluli*. Ezt figyelembevéve, vagyis tisztább viszonyítás esetében az 1930—1939. évi népszaporodás üteme egy árnyalattal erősebb lenne a fent kimutatottnál. Egyébként már a bevezetőben utaltunk arra, hogy a népesség egyes részeit elütő módon számbavető *időközi összeírások általában nem érik el a népszámlálásoknál megszokott teljeséget*. Az 1939 novemberi adatgyűjtésből is *hiányozhat a lakosságnak* (főleg a nőknek, kiskorúaknak és öregeknek) egy — bár lényegileg nem túlságosan nagy — *hányada*, mint ezt az egyes helyeken szembeötlően ingadozó lélekszámalakulás valószínűvé is teszi. A bécsi döntés előtti csonkaterület lakóinak száma tehát a tévedésből kihagyottak és a felvidéki övezetre s Kárpátaljára átköltözöttek figyelembevételével *észrevehetően meghaladná a 9,106.000 főt*. A népességfejlődés ellanyhulásáról tett megállapítást azonban ez csak igen szerény mértékben enyhítheti.

A lélekszám emelkedésével párhuzamosan megnőtt az ország *népsűrűsége* is: *1 km²-re a trianoni területen 1930 végén 93·4, 1939 novemberében pedig 97·8 lakos jutott*. A népsűrűsödés tehát lassuló szaporulat mellett is elég jelentős volt.

A népösszeírás további végeredményeiből kitűnően *a lakóházak száma a népesség számát jóval meghaladó mértékben nagyobbodott meg*. Adataink ugyan e tekintetben nem teljesen alkalmasak az összehasonlításra, mert a lakóházak 1930. évi számával (1,467.899) 1939-ben csak a házigyűjtőíveket (1,633.163) állíthatjuk szembe.¹⁾ Minthogy az utóbbi szám valószínűleg nagyobb valamelyest a lakóházak

¹⁾ Az összeírás módszere egyébként sem volt teljesen egyöntetű (1939-ben pl. az egy telken épült minden lakóházzal rendszerint külön házigyűjtőívet kellett kiállítani, míg 1930-ban ezek általában egy lakóháznak számítottak).

számánál, a kimutatott 165.000-es, vagyis 11·3% -nyi szaporulat a valóságot egy kissé meghaladhatja. A lakóházépítési statisztika is ezt tanúsítja, mert — valószínűleg kissé hiányos — adatai szerint a bécsi döntés előtti Csonka-Magyarország lakóházállaga 1939 novemberében az 1,600.000-et még alig érhetette el, a lakóházállomány növekedése azonban ezt s közismert árnyoldalait (külterjes építkezési jelleg) figyelembevételével is igen jelentős. Ugyancsak tekintélyes a *lakások számának* 1930 és 1939 között 2,186.589-ről 2,408.865-re történt emelkedése. Az építkezési mozgalom tehát több mint 222.000-es (10·2% -nyi) lakásszaporulatot eredményezett.¹⁾ Ez különösen azért figyelemreméltó, mert *üteme több mint kétszerese a népességfejlődés ütemének (4·8%)*. A szociális, egészségügyi és morális szempontból egyaránt hátrányosan magas laksűrűség e szerint az 1930 és 1939 közötti lakástermelés eredményeként egy árnyalattal enyhült; ezt a tényt a népszéírás kedvező tanulságai közt könyvelhetjük el.

A *férfiak és nők száma és aránya* is az összeírás érdekesebb eredményei közé tartozik (1. 2. sz. tábla). A két nem erőviszonyában 1930-hoz képest az adatokból kitetszően nem következett be lényegesebb változás, csupán *a világháborúban magasra szökött nőtlöbblet enyhülésének tempója lassult meg — legalább is látszólag — valamelyest:*

	1930 XII. 31-én	1939 XI. 18-án
Férfiak száma	4,250.110	4,455.856
Nők száma	4,438.209	4,650.396
Ezer férfire jutott nő . .	1.045	1.043

A természetes népszaporulat a férfiak 1930. évi számát 1939 november közepéig nyers számítás szerint 4,504.000-re, a nőket pedig 4,682.000-re emelte volna. A népszéírás az így számított adattal szemben a férfiaknál 48.000, a nőknél pedig 32.000 főnyi *hiányt* (részben valóságos, részben látszólagos vándorlási veszteséget) állapított meg; minthogy a számbavett menekültek túlnyomórésze férfi, a két nem „vándorlási veszteségében“ a férfiak kárára meg-

figyelhető különbség az említetttnél még nagyobb.¹⁾ Ezzel szemben 1920 és 1930 között a női nemnek volt nagyobb kivándorlási többlete.²⁾ 1930 után ugyan főleg a már fentebb jelzett idényvándorlások révén valóban a férfiak oldalán mutatkozhatott valamivel nagyobb hiány, ez azonban egymagában nem lehetett akkora, mint amekkorának most a népszéírasi adatok feltüntetik.

III.

A népszéírás előzetes eredményei alapján törvényhatóságokint és a főbb város- és községkategóriák szerint is kimutathatjuk az 1930 utáni demografiai változások legjellemzőbb vonásait. Mint már említettük, *az 1939-es adatgyűjtés kisebb fogyatékoságai éppen a területi és közigazgatási egységek felé haladó vizsgálatot zavarhatják a leginkább*. Minthogy e tekintetben itt-ott még helyi adatellenőrzésekre is szükség lehet, a táblázatokban rendelkezésre álló részletanyagot ezúttal csupán nagy vonalakban pillantjuk át.

A törvényhatósági adatokat előtáró 1. és 2. sz. tábla a vármegyéket és tj. városokat a trianoni terület tagolásánál megszokott *három országrész* szerint csoportosítja; minthogy ez a hármass beosztás népességi összehasonlításokra nem felel meg, az idevágó adatokkal részletesebben nem foglalkozunk. A *megyei adatok* helyes összevetését pedig megnehezíti az a körülmény, hogy táblázataink természetesen a mai közigazgatási beosztásnak megfelelően készültek; az 1939 novemberi összeírás csupán a trianoni területre terjeszkedett ki, vármegyei részletezéséből tehát nemcsak a kárpátaljai közigazgatási kirendeltségek *hiányoznak*, hanem a teljes egészükben a visszacsatolt északi övezethez tartozó megyei s városi törvényhatóságok is; ezenkívül természetesen *mind-*

¹⁾ Ehhez még hozzájárul az is, hogy a nők amúgy is kisebb „vándorlási“ kiesése részben az éppen a női oldalon valószínűbb összeírasi hiányoknak tudható be.

²⁾ 1920—1930 folyamán ugyanis a férfinepesség vándorlási vesztesége 26.398, a női lakosságé pedig 47.504 volt. V. ö. Kovács Alajos dr.: Az 1930. évi népszámlálás fontosabb eredményei. M. Stat. Szemle 1932. évf. 814. l.

¹⁾ A lakások száma a valósághoz hű adatnak látszik s a lakástermelés alapján évről-évre kiszámított számot is csak kevésbé haladja meg.

1. A lakóházak (házigyűjtőivé), lakások és a népesség száma 1930-ban és 1939-ben Magyarországnak a bécsi döntés előtti területén¹⁾ törvényhatóságokint.

Nombre, en 1930 et 1939, des maisons d'habitation (feuilles de maison), des logements et des habitants, par comitats et villes autonomes, dans la Hongrie d'avant la sentence arbitrale de Vienne.¹⁾

Törvényhatóság*) Comitats et villes autonomes*)	N o m b r e			N o m b r e			Tényleges népszaporodás v. fogyás (-) Augmentation ou diminution (-) effectives de la population 1930—1939		
	A lakóházak des maisons d'habitation		A házigyűjtő- ívek — des feuilles de maison	Különbözet — Diffé- rence 1930—1939 ³⁾	A jelenlévő népesség száma de la population présente		A lakások száma des logements	szám nombr. abs.	évi átl. moyen- nes ann. ‰ ⁴⁾
	s z á m a	1930			1939 ²⁾	1930			
Dunántúli dombosvidék. — Transdanubie.									
Baranya vm.	50.589	53.170	5·1	67.620	249.997	252.532	2.535	1·01	0·11
Pécs tjt.	6.845	8.185	19·6	20.270	61.663	70.547	8.884	14·41	1·60
Esztergom vm. ¹⁾	10.338	11.726	13·4	17.698	60.184	68.794	8.610	14·30	1·59
Fejér vm.	42.870	51.778	20·8	66.531	230.469	246.520	16.051	6·96	0·77
Székesfehérvár tjt.	5.374	6.222	15·8	12.368	40.714	45.396	4.682	11·50	1·28
Győr, Moson és Pozsony k. e. e. vm.	27.535	29.654	7·7	37.909	154.587	159.635	5.048	3·26	0·36
Győr tjt.	4.469	5.373	20·2	14.569	50.881	56.577	5.696	11·20	1·24
Komárom vm. ¹⁾	17.114	18.952	10·7	29.601	111.375	114.796	3.421	3·07	0·34
Komárom tjt. ¹⁾	872	1.222	40·1	2.036	7.562	9.973	2.411	31·88	3·54
Somogy vm.	72.715	79.677	9·6	104.563	385.635	383.383	-2.252	-0·58	-0·06
Sopron vm.	25.740	26.937	4·7	33.594	143.366	142.779	-587	-0·41	-0·05
Sopron tjt.	2.752	3.337	21·3	10.063	35.895	40.506	4.611	12·84	1·43
Tolna vm.	55.106	57.966	5·2	71.514	269.194	269.055	-139	-0·05	-0·01
Vas vm.	44.195	48.310	9·3	66.082	275.021	275.899	878	0·32	0·04
Veszprém vm.	44.319	48.973	10·5	65.578	243.700	259.963	16.263	6·67	0·74
Zala vm.	67.494	74.636	10·6	92.924	365.266	370.868	5.602	1·53	0·17
Összesen — Totaux	478.327	526.118	10·0	712.925	2,685.509	2,767.223	81.714	3·04	0·34
Alföld. — Grande Plaine.									
Bács-Bodrog vm.	26.602	28.531	7·3	32.506	109.468	110.832	1.364	1·25	0·14
Baja tjt.	4.687	5.242	11·8	8.596	27.935	30.281	2.346	8·40	0·93
Békés vm.	72.143	77.152	7·1	94.825	330.656	333.575	2.919	0·88	0·10
Bihar vm.	38.218	41.662	9·0	48.440	176.002	182.213	6.211	3·53	0·39
Csanád, Arad és Torontál k. e. e. vm.	39.424	42.086	6·8	49.879	174.318	176.528	2.210	1·27	0·14
Csongrád vm.	32.757	35.525	8·5	41.455	148.529	147.624	-905	-0·61	-0·07
Hódmezővásárhely tjt.	14.102	15.179	7·6	19.062	60.342	61.736	1.394	2·31	0·26
Szeged tjt.	20.299	22.365	10·2	37.725	135.071	131.893	-3.178	-2·35	-0·26
Hajdu vm.	40.774	48.535	6·8	51.131	178.523	185.069	6.546	3·67	0·41
Debrecen tjt.	14.609	16.352	11·9	32.578	117.275	122.517	5.242	4·47	0·50
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	92.683	99.207	7·0	112.837	412.509	417.436	4.927	1·19	0·13
Pest-P.-S.-Kiskun vm.	251.538	293.682	16·8	414.972	1,366.089	1,483.022	116.933	8·56	0·95
Budapest székesfőváros	23.444	35.650	52·1	297.274	1,006.184	1,115.877	109.693	10·90	1·21
Kecskemét tjt.	14.252	16.303	14·4	22.011	79.467	83.732	4.265	5·37	0·60
Szabolcs vm.	66.070	73.171	10·7	93.349	390.829	416.656	25.827	6·61	0·73
Szatmár vm.	22.775	26.129	14·7	32.917	125.808	135.820	10.012	7·96	0·88
Összesen — Totaux	774.377	871.771	12·6	1,389.557	4,839.005	5,134.811	295.806	6·11	0·68
Északi dombosvidék. — Nord.									
Abaúj-Torna vm. ¹⁾	17.665	18.769	6·3	21.719	91.428	91.665	237	0·26	0·03
Bars és Hont k. e. e. vm. ¹⁾	5.950	6.322	6·3	7.855	28.925	27.210	-1.715	-5·93	-0·66
Bereg és Ugocsa k. e. e. vm. ¹⁾	5.111	5.723	12·0	7.091	27.929	29.459	1.530	5·48	0·61
Borsod vm.	54.615	59.756	9·4	74.530	280.620	297.214	16.594	5·91	0·66
Miskolc tjt.	7.167	8.814	23·0	18.520	63.913	73.503	9.590	15·00	1·67
Gömör és Kishont vm. ¹⁾	2.663	2.907	9·2	3.550	13.747	13.981	234	1·70	0·19
Heves vm.	62.701	68.357	9·0	86.084	316.929	318.814	1.885	0·59	0·07
Nógrád vm. ¹⁾	34.348	37.594	9·5	51.549	193.996	200.099	6.103	3·15	0·35
Zemplén vm. ¹⁾	24.975	27.032	8·2	35.485	146.318	152.273	5.955	4·07	0·45
Összesen — Totaux	215.195	235.274	9·3	306.383	1,163.805	1,204.218	40.413	3·47	0·39
Mindössze (Magyarországnak a bécsi döntés előtti területe.) — Total général (Hongrie d'avant la sentence de Vienne).	1,467.899	1,633.163	11·3	2,408.865	8,688.319	9,106.252	417.933	4·81	0·53

¹⁾ A népösszeírás csak erre a területre terjedt ki. Az ¹⁾ jegyzet számmal megjelölt törvényhatóságokra (Komárom tjt.-ra és néhány vármegyére) vonatkozó adatok az illető törvényhatóságnak csak a bécsi döntés előtti területére vonatkoznak. — *Le dénombrement de la population ne portait que sur le territoire d'avant la sentence de Vienne. Pour les collectivités (la ville autonome de Komárom et quelques comitats) marquées par¹⁾ dans le tableau, territoire également d'avant cette sentence.*

²⁾ Előzetes eredmények. — *Chiffres provisoires.*

³⁾ A házigyűjtőívek 1939. évi száma fogalmilag nem fedi teljesen a lakóházak 1930. évi számát; a különbség tehát a lakóház-szaporulatról csak tájékoztató képet ad. — *Les feuilles de maison de 1939 ne s'accordant pas complètement, pour les notions prises pour base, avec le recensement de 1930, les différences indiquées quant à l'accroissement du nombre des maisons d'habitation ne donnent qu'une idée approximative.*

⁴⁾ Az évi átlag megállapításánál az 1930. és 1939. közti időszak 9 teljes évnek számított; valójában az 1930. évi népszámlálás időpontja (december 31.) és az 1939. évi népösszeírás időpontja (november 18.) közt ennél 43 nappal rövidebb idő telt el; ez a körülmény a kimutatott évi átlagokat csak alig több, mint egy századrésszel torzítja. — *Pour calculer les moyennes annuelles, on a compté comme 9 années entières la période de 1930-39. Mais puisque la période comprise entre la date du recensement de 1930 (31 décembre) et celle du dénombrement des habitants effectué en 1939 (18 novembre) est inférieure de 43 jours à 9 années complètes, les moyennes annuelles indiquées diffèrent légèrement — pour à peine plus de 1/100 — de la réalité.*

^{*} Vm. = comitat; tjt. = ville autonome; székesfőváros (szföv.) = la capitale.

Város- és községcsoport <i>Catégories de villes et de communes</i>	N o m b r e			N o m b r e			Tényleges népszaporodás v. fogyás (-) <i>Augmentation ou diminution (-) effectives de la population 1930—1939</i>		
	A lakóházak <i>des maisons d'habitation</i>	A házigyűjtő- ívek- <i>des feuilles de maison</i>	Különbözet — <i>Différence</i> 1930—1939 ^{a)}	A lakások száma <i>des logements</i>	A jelenlévő népesség száma <i>de la population présente</i>		szám <i>nombr. abs.</i>	‰	évi átl. <i>moyen. annuel.</i> ‰ ⁴⁾
	s z á m a		‰	1939 ²⁾	1930	1939 ²⁾			
	1930	1939 ²⁾			1930	1939 ²⁾			
Ebből: — <i>Dont:</i>									
Budapest szfőv. — <i>Budapest</i>	23.444	35.650	52·1	297.274	1.006.184	1.115.877	109.693	10·90	1·21
A többi tj. város — <i>Les autres villes autonomes</i>	95.428	108.594	13·8	197.798	680.718	726.661	45.943	6·75	0·75
Tj. városok összesen — <i>Ensemble des villes autonomes</i>	118.872	144.244	21·3	495.072	1.686.902	1.842.538	155.636	9·22	1·02
Megyei városok — <i>Villes départementales</i>	203.515	223.967	10·0	356.218	1.225.881	1.283.300	57.419	4·68	0·52
Tj. és megyei városok együtt — <i>Ensemble des villes autonomes et des villes départementales</i>	322.387	368.211	14·2	851.290	2.912.783	3.125.838	213.055	7·32	0·81
10.000-nél népesebb községek — <i>Communes de plus de 10.000 habit.</i>	186.073	213.434	14·7	275.797	926.330	1.009.306	82.976	8·96	1·00
10.000-nél kisebb községek — <i>Communes de moins de 10.000 habit.</i>	959.439	1.051.518	8·8	1.281.778	4.849.206	4.971.108	121.902	2·51	0·28
Községek (járások) együtt — <i>Ensemble des communes (arrondissements)</i>	1.145.512	1.264.952	10·4	1.557.575	5.775.536	5.980.414	204.878	3·55	0·39
Vármegyék összesen — <i>Ensemble des comitats</i>	1.349.027	1.488.919	10·4	1.913.793	7.901.417	7.263.714	262.297	3·75	0·42

A jegyzeteket lásd az előző oldalon. — *Pour les notes, voir la page précédente.*

azoknak a vármegyéknek (és Komárom tj. városnak) az adatsora is csonka, csak a törvényhatóság trianoni területére vonatkozik, melyeknek egy része csupán a bécsi döntéskor egyesült a megye trianoni területével.

A főbb város- és községcsoportoknak a két tábla alsó részén megtalálható adatsorai már inkább szolgálhatnak statisztikai mérlegelések alapjául. Helyesebb összevetés céljából ugyan a gazdasági jelleg (foglalkozás) alapján csoportba foglalt városok és községek adataiból kellene kiindulni, a viszonyokról vázlatos képet azonban a nyers csoportosítás eredményei is nyújthatnak.

A városbátódulás tűnik ki például — bár csak halvány körvonalakkal — a tj. városok 1930 és 1939 közt 1·02% -os és a vármegyék mindössze 0·42% -os évi népgyarapodási hányadosának egybevetéséből. Még sokkal inkább erre mutat a székesfőváros (évi 1·21%) és a tízezernél kisebb lakosságú községek (0·39%) megfelelő adatai közt látható szakadék. Minthogy pedig természetes szaporodás dolgában tudvalévően pontosan az ellenkező a helyzet: Budapestnek nincs születési többlete, míg a természetes szaporulat a leginkább vidéki jellegű községekben aránylag kielégítő, a fenti adatok azt bizonyítják, hogy fővárosunk felszívóereje, népességelhelyező és megőrző képessége 1930 után is erőteljesen érvényesült; ennek persze a vidéki népesség lassú fejlődésében, szaporodási súlyának viszonylagos csökkenésében van meg az ára. A tízezernél kevesebb lakost

számláló községek lanyha népgyarapodásával ellentétben a tízezren felüli községekben a népesedés üteme (1·0%) határozottan kedvező; ezt azonban elsősorban több iparforgalmi, kivált budapestkörüli település ide tartozása indokolja. A megyei városok lélekszámemelkedésének üteme (0·52%) főleg az alföldi agrárvárosok fejlődésképtelensége miatt maradt gyenge s városias mértékkel mérve csak félig-meddig kielégítő a 11 vidéki tj. város népszaporodási aránya (0·75%) is. Érdeemes egyébként azt is megemlíteni, hogy a két nem népgyarapodási arányszámaiból kitetszően 1930-tól 1939-ig csupán a tízezernél népesebb községek csoportjában mutatkozott normális és elég egyenletes népnövekedés, bár a nőtöbbletnek ebben a kategóriában enyhén, a kisebb községekben meglepő erővel jelentkező emelkedése a nemzetközi feszültséggel is szorosan összefüggő okokkal, a férfilakosságnak és munkaerejének másutt való erősebb igénybevételével is indokolható. A vidéki városok férfinépességének szembeötlő növekedése viszont az ipar fokozott munkateljesítményében s átmeneti körülményekben (a helyőrség létszámának fokozása; internátusokban elhelyezett tanulók ott-tartózkodása,¹⁾ menekültek elhelyezése stb.) találja magyarázatát.

A további részletadatok közül két új. n.

¹⁾ Ezek — nagyobb részben fiúk és csak kisebb részben leányok — a decembervégi népszámlálásnál rendszerint hiányoznak a városok népességéből.

2. A férfiak és a nők száma 1930-ban és 1939-ben Magyarországnak a bécsi döntés előtti területén¹⁾ törvényhatóságokint.

Nombre, en 1930 et 1939, de la population masculine et féminine, par comitats et villes autonomes, dans la Hongrie d'avant la sentence arbitrale de Vienne.¹⁾

Törvényhatóság *) Comitats et villes autonomes*)	Nombre de la population				Ezer férfire jutott nő Personnes de sexe féminin pour 1000 personnes de sexe masculin		Augmentation ou diminution (—) effectives de la population			
	A férfiak mas- culine	A nők fémi- nine	A férfiak mas- culine	A nők fémi- nine	s z á m a		A férfiak masculine	A nők féminine	tényleges szaporodása vagy fogyása (—) 1930—1939	
	1930		1939 ²⁾		1930	1939 ²⁾	szám nom- bres abs.	%	szám nom- bres abs.	%
Dunántúli dombosvidék. — Transdanubie.										
Baranya vm.	122.687	127.310	123.471	129.061	1.037	1.045	784	0.64	1.751	1.38
Pécs tjv.	29.224	32.439	35.427	35.120	1.110	991	6.203	21.23	2.681	8.26
Esztergom vm. ¹⁾	30.007	30.177	35.675	33.119	1.006	928	5.668	18.88	2.942	9.75
Fejér vm.	116.250	114.219	123.585	122.935	982	994	7.335	6.31	8.716	7.63
Székesfehérvár tjv.	19.873	20.841	22.897	22.499	1.049	982	3.024	15.21	1.658	7.96
Győr, Moson és Pozsony k. e. e. vm.	78.748	75.839	82.218	77.417	963	942	3.470	4.41	1.578	2.08
Győr tjv.	23.988	26.893	27.890	28.687	1.121	1.029	3.902	16.26	1.794	6.67
Komárom vm. ¹⁾	56.556	54.819	58.008	56.788	969	979	1.452	2.57	1.969	3.59
Komárom tjv. ¹⁾	4.055	3.507	6.447	3.526	865	547	2.392	59.00	19	0.54
Somogy vm.	189.230	196.405	185.738	197.645	1.038	1.064	-3.492	-1.85	1.240	0.63
Sopron vm.	72.996	70.370	72.700	70.079	964	964	-296	-0.41	291	-0.41
Sopron tjv.	17.367	18.528	20.712	19.794	1.067	956	3.345	19.26	1.266	6.83
Tolna vm.	131.155	138.039	129.876	139.179	1.052	1.071	-1.279	-0.97	1.140	0.83
Vas vm.	138.172	136.849	139.598	136.301	990	976	1.426	1.03	548	-0.40
Veszprém vm.	122.928	120.772	132.255	127.708	983	965	9.327	7.59	6.936	5.74
Zala vm.	180.792	184.474	184.402	186.466	1.020	1.011	3.610	2.00	1.992	1.08
Összesen — Totaux	1,334.028	1,351.481	1,380.899	1,386.324	1.013	1.004	46.871	3.51	34.843	2.58
Alföld. — Grande Plaine.										
Bács-Bodrog vm.	54.122	55.346	53.715	57.117	1.023	1.063	-407	-0.75	1.771	3.20
Baja tjv.	13.196	14.739	14.997	15.284	1.117	1.018	1.801	13.64	545	3.70
Békés vm.	163.300	167.356	164.011	169.564	1.025	1.034	711	0.44	2.208	1.32
Bihar vm.	87.417	88.585	89.789	92.424	1.013	1.029	2.372	2.71	3.839	4.33
Csanád, Arad és Torontál k. e. e. vm.	86.344	87.974	87.963	88.565	1.019	1.007	1.619	1.88	591	0.67
Csongrád vm.	73.470	75.059	71.652	75.972	1.022	1.060	-1.818	-2.47	913	1.22
Hódmezővásárhely tjv.	29.637	30.705	30.451	31.285	1.036	1.028	814	2.75	580	1.89
Szeged tjv.	65.398	69.673	65.023	66.870	1.065	1.028	-375	-0.57	2.803	-4.02
Hajdu vm.	88.403	90.120	90.267	94.802	1.019	1.050	1.864	2.11	4.682	5.20
Debrecen tjv.	56.289	60.986	61.095	61.422	1.083	1.005	4.806	8.54	436	0.71
Jász-Nagykun-Szolnok vm.	204.441	208.068	205.343	212.093	1.018	1.032	902	0.44	4.025	1.93
Pest-P.-S.-Kiskun vm.	673.298	692.791	724.110	758.912	1.029	1.048	50.812	7.55	66.121	9.54
Budapest székesfőváros	459.624	546.560	516.644	599.233	1.189	1.160	57.020	12.40	52.673	9.63
Kecskemét tjv.	39.210	40.257	41.842	42.390	1.027	1.025	2.132	5.44	2.133	5.30
Szabolcs vm.	191.696	199.133	204.427	212.229	1.039	1.038	12.731	6.64	13.096	6.58
Szatmár vm.	62.228	63.580	67.180	68.640	1.021	1.022	4.952	7.96	5.060	7.96
Összesen — Totaux	2,348.073	2,490.932	2,488.009	2,646.802	1.060	1.064	139.936	5.96	155.870	6.26
Északi dombosvidék. — Nord.										
Abaúj-Torna vm. ¹⁾	44.769	46.659	44.369	47.296	1.042	1.066	-400	-0.89	637	1.37
Bars és Hont k. e. e. vm. ¹⁾	14.373	14.552	13.248	13.962	1.012	1.053	-1.125	-7.83	590	-4.05
Bereg és Ugocsa k. e. e. vm. ¹⁾	13.779	14.150	14.481	14.978	1.027	1.034	702	5.09	828	5.85
Borsod vm.	137.520	143.100	145.230	151.984	1.041	1.047	7.710	5.61	8.884	6.21
Miskolc tjv.	30.144	33.769	37.229	36.274	1.120	974	7.085	23.50	2.505	7.42
Gömör és Kishont vm. ¹⁾	6.654	7.093	6.762	7.219	1.066	1.068	108	1.62	126	1.78
Heves vm.	154.366	162.563	152.899	165.915	1.053	1.085	-1.467	-0.95	3.352	2.06
Nógrád vm. ¹⁾	95.455	98.541	97.918	102.181	1.032	1.043	2.463	2.58	3.640	3.69
Zemplén vm. ¹⁾	70.949	75.369	74.812	77.461	1.062	1.035	3.863	5.44	2.092	2.78
Összesen — Totaux	568.009	595.796	586.948	617.270	1.049	1.052	18.939	3.33	21.474	3.60
Mindössze (Magyarországnak a bécsi döntés előtti területe.) — Total général (Hongrie d'avant la sentence de Vienne)										
	4,250.110	4,438.209	4,455.856	4,650.396	1.045	1.043	205.746	4.84	212.187	4.78
Ebből: — Dont:										
Budapest szföv. — Budapest	459.624	546.560	516.644	599.233	1.189	1.160	57.020	12.40	52.673	9.63
A többi tj. város — Les autres villes autonomes	328.381	352.337	363.510	363.151	1.073	999	35.129	10.70	10.814	3.07
Tj. városok összesen — Ensemble des villes autonomes	788.005	898.897	880.154	962.384	1.141	1.093	92.149	11.70	63.487	7.06
Megyei városok — Villes départementales	594.997	630.884	634.074	649.226	1.060	1.024	39.077	6.56	18.342	2.91
Tj. és megyei városok együtt — Ensemble des villes autonomes et des villes départementales	1,383.002	1,529.781	1,514.228	1,611.610	1.106	1.065	131.226	9.49	81.829	5.35
10.000-nél népesebb községek — Communes de plus de 10.000 habitants	455.471	470.859	495.487	513.819	1.034	1.037	40.016	8.79	42.960	9.12
10.000-nél kisebb községek — Communes de moins de 10.000 habitants	2,411.637	2,437.569	2,446.141	2,524.967	1.011	1.032	34.504	1.43	87.398	3.58
Községek (járások) együtt — Ensemble des communes (arrondissements)	2,867.108	2,908.428	2,941.628	3,038.786	1.014	1.033	74.520	2.60	130.358	4.48
Vármegyék összesen — Ensemble des comitats	3,462.105	3,539.312	3,575.702	3,688.012	1.022	1.031	113.597	3.28	148.700	4.20

¹⁾ A népösszeírás csak erre a területre terjedt ki. Az ¹⁾ jegyzet számmal megjelölt törvényhatóságokra (Komárom tjv.-ra és néhány vármegyére) vonatkozó adatok az illető törvényhatóságoknak csak a bécsi döntés előtti területére vonatkoznak. — Le dénombrement de la population ne portait que sur le territoire d'avant la sentence de Vienne. Pour les collectivités (la ville autonome de Komárom et quelques comitats) marquées par ¹⁾ dans le tableau, chiffres se rapportant seulement à leur territoire d'avant la sentence de Vienne. — ²⁾ Előzetes eredmények. — Chiffres provisoires.

*) Vm. = comitat; tjv. = ville autonome; székesfőváros (szföv.) = la capitale.

ország résznek, a Dunántúlnak és Északnak alacsony népgyarapodási arányszáma (évi 0·34, ill. 0·39%) elég jól rámutat a vidék közepesen aluli népességfejlődésére; de az Alföld népnövekedési százaléka (0·68%) is csak látszólag kedvező: a statisztikai Nagy-Budapest kihasítása után ugyanis ez az arány a másik két országrész népgyarapodási százalékának a színvonalára, 0·38%-ra zuhan.

A vármegyei adatok tanúsága szerint alig néhány olyan vármegyénk van, melynek adatainál örömmel pihenne meg az ember szeme. Ha az 1. és 2. sz. tábla 1930—1939. évi szaporodási adatait párhuzamosan tekintjük, tulajdonképpen csak az északkeleti szöglet szapora lakosságú három vármegyében Szatmár (évi népgyarapodás 0·88%) s Szabolcs megyében (0·73%) és Bereg megyének ide eső részében (0·61%), valamint még a bányakincsekben és ipartelepekben bővelkedő Borsod vármegyében (0·66%) látjuk az igazán kielégítő és mindkét nem lélekszám-emelkedése tekintetében is arányos fejlődés nyomait. A gyors léptekkel előbbre haladó megyék közé kellene még sorolni Pest vármegyét is; a fővárossal legszorosabban összefüggő előváros-koszorú nélkül — tehát az összehasonlításra alkalmasabb módon számítva — azonban népgyarapodási arányszáma évi 0·95%-ról 0·56%-ra hanyatlik;¹⁾ a jól fejlődő iparral és bányászattal dicsekvő Esztergom megye (1·59%) viszont első helyét jobban megérdemli, mert nemcsak férfilakosságának száma nőtt meg a jelzett különleges okokból igen erőteljesen, de női népességének tényleges gyarapodásával is kiemelkedik a megyék sorából. A korábbi évtizedek alatt tapasztalt alig közepes népnövekedésre való tekintettel meglepő a dunántúli iparvidék lábánál elterülő, ill. ahhoz tartozó Fejér (0·77%) és Veszprém (0·74%) megyékben mutatkozó, viszonylag szép népességfejlődés. Igaz, hogy Fejér megye lélekszámának emelkedését az magyarázza, hogy északkeleti szöglete egyre jobban beletartozik Budapest jelentős fejlődésnek indult távolabbi övezetébe. A kedvezően fejlődött megyék szerény csoportjánál a visszaeső és

alig népesedő vármegyék sora jóval hosszabb. Egyke-tünetek s a születési mozgalom egyre általánosabb lanyhulása mellett egyes megyékben az előnytelen lélekszám-alakulást főleg a férfiak számának kedvezőtlen módosulása idézte elő. Számos megyei törvényhatóságban azonban a nők száma sem nőtt meg a megfelelő mértékben. Ez a férfinépesség oldalán látható tünetekkel egyetemben az agrárvidék gazdasági nehézségeire, népeltartó képességének korlátozottságára is figyelmeztet. Ugyancsak erre s a jobb ipari konjunktúrára vezethető vissza a főleg centripetális irányú belső népáramlásnak nyers adatainkból is könnyen kiolvasható élénksége. A férfinépesség számbeli visszaesése különösen szembeötlő Somogy, Tolna és Csongrád vármegyékben, ahol — valamint Sopron s töredék Bars és Hont megyékben — egyúttal az egész népesség megfogyatkozását is maga után vonta; Somogy vm.-ben évi 0·06, Sopron vm.-ben évi 0·05, Tolna vm.-ben évi 0·01, Csongrád vm.-ben évi 0·07 s Bars és Hont vm.-ben évi 0·66%-kal apadt meg a népesség. Heves megyében a férfiak számának jelentős megkisebbedése mellett az egész lakosság állaga éppen csak, hogy megnagyobbodott; de felettébb kedvezőtlen volt a tényleges szaporulat pl. Baranya, Zala, Bács-Bodrog, Békés, Csanád, Arad és Torontál, Jász-Nagykun-Szolnok, Abaúj-Torna s Gömör és Kishont vármegyékben is.¹⁾ A nők számának szinte valószínűtlen megcsappanása (pl. Vas vármegyében) a felvétel esetleges hiányaira is felhívja a figyelmet, bár ebben a megyében a menekültek számbavétele nélkül a férfilakosság is apadt volna. A férfiak és nők aránya elég szeszélyes 1930—1939. évi eltolódásokra vet fényt; a nőtöbblet általános volta mellett a Dunántúl sok vármegyéjében — néhol fokozódó — férfitöbblet jelentkezett.

Városaink és a tízezernél népesebb községek lélekszámának alakulása szintén általános figyelemre tarthat számot. Jeleztük már, hogy az idevágó adatoknak teljes értéket nem tulajdoníthatunk; közigazgatási és

¹⁾ Ha adataiból Budapest távolabbi környékét is levonjuk, a megye népgyarapodási üteme még mélyebbre csúszik.

¹⁾ Ha a vidéki tj. városokat hozzászámítanók ahhoz a megyei törvényhatósághoz, melyhez területileg tartoznak, egyes vármegyéink (pl. Baranya vm.) népgyarapodási arányszáma meglehetősen módosulna, kedvezőbb színben tűnne fel.

3. A lakóházak (házigyűjtőivek) és lakások s a népesség száma és nemi megoszlása 1930-ban és 1939-ben a városokban és tízezernél népesebb községekben. ¹⁾

Le nombre, en 1930 et 1939, des maisons d'habitation (feuilles de maison), des logements et des habitants, ainsi que la répartition par sexe de la population, dans les villes et dans les communes de plus de 10.000 habitants. ¹⁾

(Magyarországnak a bécsi döntés előtti területén. — Dans la Hongrie d'avant la sentence de Vienne.)

Sorszám — Numéros d'ordre	Város, község Villes et communes	Jelleg Caractère de la localité ²⁾	Nombre		A lakások száma Nombre des logements	A jelenlévő népesség száma Nombre de la population présente		Tényleges nép- szaporodás vagy fogyás (—) Augmentation ou diminution (—) effectives de la population 1930—1939			A férfiak Population masculine	A nők Population féminine	
			száma			1939 ³⁾	száma		száma			száma	
			1930	1939 ³⁾			1930	1939 ³⁾	abs.	%	évi átl. moyen. annuel. ‰ ⁴⁾	1939 ³⁾	
							abs.	abs.	abs.	abs.			
1	Budapest	szföv.	23.444	35.650	297 274	1.006.184	1.115.877	109.693	10·90	1·21	516.644	599.233	
2	Szeged	tjv.	20.299	22.365	37.725	135.071	131.895	-3.178	-2·35	0·26	65.023	66.810	
3	Debrecen	"	14.604	16.352	32.578	117.215	122.517	5.242	4·47	0·50	61.095	61.422	
4	Kecskemét	"	14.252	16.303	22.011	79.467	83.732	4.265	5·37	0·60	41.342	42.390	
5	Miskolc	"	7.167	8.814	18.520	63.913	73.503	9.590	15·00	1·67	37.229	36.274	
6	Ujpest	mv.	4.136	4.595	21.364	67.400	72.910	5.540	8·22	0·91	34.626	38.314	
7	Pestszenterzsébet	"	8.525	9.149	21.366	67.907	71.150	3.243	4·78	0·53	34.206	36.944	
8	Pécs	tjv.	6.845	8.185	20.270	61.663	70.547	8.884	14·41	1·60	35.427	35.120	
9	Kispest	mv.	6.858	7.488	18.617	64.512	62.797	-1.715	-2·66	0·30	29.644	33.153	
10	Hódmezővásárhely	tjv.	14.102	15.179	19.062	60.342	61.736	1.394	2·31	0·26	30.451	31.281	
11	Győr	"	4.469	5.373	14.569	50.881	56.577	5.696	11·20	1·24	27.890	28.687	
12	Nyíregyháza	mv.	7.930	8.973	12.826	51.308	56.108	4.800	9·35	1·04	28.558	27.550	
13	Békéscsaba	"	8.332	8.851	14.401	49.374	49.973	599	1·21	0·13	24.260	25.713	
14	Rákospalota	"	5.677	7.016	14.040	42.949	46.655	3.706	8·63	0·96	21.814	24.841	
15	Székesfehérvár	tjv.	5.374	6.222	12.368	40.714	45.396	4.682	11·50	1·28	22.897	22.499	
16	Szombathely	mv.	3.230	4.257	10.580	39.158	41.450	2.292	5·85	0·65	23.751	20.699	
17	Csepel	nk.	2.625	5.384	11.936	22.901	40.980	18.079	78·95	8·78	21.012	19.968	
18	Sopron	tjv.	2.752	3.337	10.063	35.895	40.506	4.611	12·84	1·43	20.712	19.794	
19	Szolnok	mv.	6.480	6.993	10.478	38.764	39.453	689	1·78	0·20	20.348	19.105	
20	Pestszentlőrinc	"	4.701	7.017	11.649	30.611	39.336	8.725	28·50	3·17	18.800	20.536	
21	Cegléd	"	8.967	8.988	11.155	37.413	37.789	376	1·01	0·11	18.975	18.814	
22	Kiskunfélegyháza	"	7.474	7.880	9.650	38.206	37.612	-594	-1·55	0·17	18.081	19.531	
23	Makó	"	8.731	9.108	10.793	35.824	36.268	444	1·24	0·14	17.813	18.455	
24	Szentes	"	7.937	8.278	10.195	32.861	32.890	29	0·09	0·01	16.015	16.875	
25	Kiskunhalas	"	6.816	7.448	9.220	28.829	32.443	3.614	12·54	1·39	16.506	15.937	
26	Nagykanizsa	"	3.533	4.003	8.190	30.869	31.972	1.103	3·57	0·40	17.535	14.437	
27	Eger	"	4.542	4.995	8.556	30.424	31.034	610	2·01	0·22	15.216	15.818	
28	Kaposvár	"	4.591	4.965	8.821	32.715	30.985	-1.730	-5·29	0·59	14.913	16.072	
29	Fászberény	"	6.851	7.500	7.859	30.101	30.513	442	1·47	0·16	15.313	15.230	
30	Baja	tjv.	4.687	5.242	8.596	27.935	30.181	2.346	8·40	0·93	14.997	15.284	
31	Hajduböszörmény	mv.	6.837	7.055	7.798	28.914	30.026	1.112	3·85	0·43	14.663	15.363	
32	Törökszentmiklós	nk.	5.640	6.168	7.712	28.503	29.495	992	3·48	0·39	14.417	15.078	
33	Nagykőrös	mv.	6.192	7.641	8.020	28.591	29.462	871	3·05	0·34	14.522	14.940	
34	Békés	nk.	6.775	7.124	8.233	28.907	28.560	-347	-1·20	0·13	13.802	14.758	
35	Mezőtúr	mv.	6.271	6.677	7.311	27.647	27.975	328	1·19	0·13	13.885	14.090	
36	Orosháza	nk.	5.924	6.319	8.128	24.926	26.152	1.226	4·92	0·55	12.735	13.417	
37	Gyula	mv.	5.065	5.352	7.476	25.241	25.956	715	2·83	0·31	13.189	12.767	
38	Karcag	"	6.459	6.690	7.814	24.248	25.485	1.237	5·10	0·57	12.672	12.813	
39	Szarvas	nk.	5.654	5.923	6.848	25.561	25.122	-439	-1·72	0·19	12.340	12.782	
40	Diósgyőr	"	2.875	3.601	6.182	20.854	24.842	3.988	19·12	2·12	12.631	12.211	
41	Csongrád	mv.	5.880	6.173	7.402	26.046	24.555	-1.491	-5·72	0·64	11.796	12.759	
42	Budafokegyháza	mv.	2.639	3.379	6.360	19.691	22.815	3.124	15·86	1·76	11.238	11.577	
43	Pápa	"	2.613	2.947	5.555	21.356	22.725	1.369	6·41	0·71	10.896	11.829	
44	Gyöngyös	"	3.166	3.342	6.520	21.281	22.333	1.052	4·94	0·55	11.022	11.311	
45	Vác	"	2.458	2.740	5.726	20.960	21.568	608	2·90	0·32	11.303	10.265	
46	Esztergom	"	2.615	2.926	5.259	17.354	21.154	3.800	21·90	2·43	11.667	9.487	
47	Ózd ⁵⁾	nk.	2.213	2.709	4.901	16.244	19.935	3.691	22·73	2·53	10.060	9.875	
48	Mezőkövesd	"	4.142	4.271	4.742	20.803	19.923	-883	-4·24	0·47	9.574	10.349	
49	Veszprém	mv.	2.484	2.798	4.632	17.792	19.910	2.118	11·90	1·32	10.277	9.633	
50	Salgótarján	"	1.621	2.082	5.249	16.980	19.607	2.627	15·47	1·72	10.027	9.580	
51	Kiskundorozsma	nk.	4.080	4.442	5.170	18.956	19.129	173	0·91	0·10	9.173	9.956	
52	Hajdúnánás	mv.	4.636	4.831	5.148	17.990	18.425	435	2·42	0·27	8.876	9.549	
53	Kiskunmajsa	nk.	3.941	4.250	4.652	17.900	18.001	101	0·56	0·06	8.837	9.164	
54	Sátoraljaújhegy ²⁾	mv.	1.981	2.136	4.643	18.431	17.989	-442	-2·40	0·27	8.817	9.172	

¹⁾ A három tízezerél kisebb lélekszámú megyei várossal, valamint Sárvárral együtt, melynek lélekszáma a menekültek nélkül valamivel a tízezer alatt maradna. — Y compr. 3 villes département. de moins de 10.000 habitants et Sárvár dont la population est légèrement inférieure à 10.000 si on ne tient pas compte des réfugiés.

²⁾ A városnak csak a bécsi döntés előtti területére vonatkozó adatok. — Seulement le territoire d'avant la sentence de Vienne.

³⁾ Előzetes eredmények. — Chiffres provisoires.

⁴⁾ Az évi átlag megállapításánál az 1930 és 1939 közti időszak 9 teljes évnek számított; valójában az 1930. évi népszámlálás időpontja (december 31.) és az 1939. évi népszámlálás időpontja (november 18.) közt ennél 43 nappal rövidebb idő telt el; ez a ki-mutatott évi átlagokat csak alig több mint egy századrésszel torzítja. — Pour calculer les moyennes annuelles, on a compté comme 9 années entières la période de 1930-39. Mais puisque la période comprise entre la date du recensement de 1930 (31 décembre) et celle du dénombrement des habitants effectué en 1939 (18 novembre), est inférieure de 43 jours à 9 années complètes, les moyennes annuelles indiquées diffèrent légèrement — pour à peine plus de 1/100 — de la réalité.

⁵⁾ Bánszállás külterületi lakóhely (lélekszáma 1930-ban 884, 1939-ben 808) nélkül Ózd népességének száma 1930-ban 15.360, 1939-ben 19.127 fő volna. — En ne tenant pas compte de Bánszállás, dans la banlieue d'Ózd (avec 884 habitants en 1930 et 808 en 1939), Ózd avait, d'après les chiffres recueillis, 15.360 habitants en 1930 et 19.127 en 1939.

⁶⁾ Tízezerél kisebb lélekszámú tj. ill. megyei város. — Ville départementale de moins de 10.000 habitants.

⁷⁾ Vm. = comitat; tjv. = ville autonome; székesfőváros (szföv.) = la capitale.

Sorszám — Numéros d'ordre	Város, község Villes et communes	Jelleg Caractère de la localité	Nombre		A lakások száma Nombre des logements	A jelenlévő népesség száma Nombre de la population présente		Tényleges nép- szaporodás vagy fogyás (—) Augmentation ou diminution (—) effectives de la population 1930—1939			A férfiak Population masculine	A nők Population féminine		
			A lakóházak des maisons d'habitation	A házi- gyűjtővek des feuilles de maison		1930	1939 ³⁾	1930	1939 ³⁾	szám nom- bres abs.	‰	évi átl. moyen- ne ann. ‰ ⁴⁾	száma nombres abs.	
													1939 ³⁾	
			száma			száma		száma		száma		száma		
1930	1939 ³⁾	1930	1939 ³⁾	1930	1939 ³⁾	1930	1939 ³⁾	1930	1939 ³⁾	1939 ³⁾	1939 ³⁾			
55	Soroksár	nk.	2.446	3.350	5.139	14.387	17.983	3.596	24.99	2.78	8.772	9.211		
56	Mohács	mv.	3.936	3.999	5.294	17.369	17.889	520	2.99	0.33	8.528	9.361		
57	Vecsés	nk.	2.472	3.923	5.020	13.006	17.623	4.617	35.49	3.94	8.691	8.932		
58	Mosonmagyaróvár	mv.	1.602	1.973	4.261	14.977	17.615	2.638	17.61	1.96	9.562	8.053		
59	Hajduszoboszló	nk.	3.922	4.564	5.476	17.022	17.066	44	0.26	0.03	8.231	8.835		
60	Rákosszentmihály	nk.	3.090	3.628	5.149	14.083	16.905	2.822	20.04	2.23	7.754	9.151		
61	Felsőgalla	"	1.043	1.233	4.115	15.570	16.556	986	6.33	0.70	8.346	8.210		
62	Hatvan	"	2.756	3.192	4.376	15.380	15.707	327	2.13	0.24	7.378	8.329		
63	Balmazújváros	"	3.125	3.448	3.544	14.894	15.682	788	5.29	0.59	7.675	8.007		
64	Szekszárd	mv.	2.776	3.100	4.045	14.279	15.442	1.163	8.14	0.90	8.084	7.358		
65	Dévaványa	nk.	3.117	3.367	3.997	14.655	15.229	574	3.92	0.44	7.499	7.730		
66	Jánoshalma	"	3.715	4.064	4.531	14.839	15.200	361	2.43	0.27	7.387	7.813		
67	Püspökladány	"	2.953	3.175	3.648	14.287	15.183	896	6.27	0.70	7.571	7.612		
68	Újfehértó	"	2.473	2.793	3.330	13.571	15.033	1.462	10.77	1.20	7.291	7.742		
69	Abony	"	3.456	3.553	4.405	15.781	14.974	807	5.11	0.57	7.229	7.745		
70	Polgár	"	2.495	2.878	3.460	13.339	14.619	1.280	9.60	1.07	7.189	7.430		
71	Kisújszállás	mv.	3.554	3.560	3.955	14.532	14.355	177	1.22	0.14	7.015	7.340		
72	Battonya	nk.	2.973	3.191	3.806	12.718	14.096	1.378	10.83	1.20	6.686	6.410		
73	Mezőberény	"	3.679	3.827	4.348	14.410	14.060	350	2.43	0.27	6.912	7.148		
74	Kisvárd	"	2.262	2.375	3.151	14.133	13.959	174	1.23	0.14	6.606	7.353		
75	Zalaegerszeg	mv.	1.773	2.164	3.588	13.457	13.947	490	3.64	0.40	6.647	7.300		
76	Rákoscaba	nk.	1.622	3.170	4.273	8.189	13.839	5.650	69.00	7.67	6.662	7.177		
77	Jászárokszallás	"	3.395	3.541	3.708	13.980	13.715	265	1.90	0.21	6.502	7.213		
78	Túrkeve	mv.	3.520	3.661	3.916	13.320	13.493	173	1.30	0.14	6.548	6.945		
79	Sashalom	nk.	1.957	2.636	4.095	11.792	13.428	1.636	13.87	1.54	6.378	7.050		
80	Bácsalmás	"	3.140	3.440	3.856	13.045	13.077	32	0.25	0.03	6.232	6.845		
81	Berettyóújfalu	"	2.231	2.439	3.071	10.899	12.874	1.975	18.12	2.01	6.913	5.961		
82	Endrőd	"	3.118	3.363	3.675	13.928	12.773	1.155	8.29	0.92	6.088	6.685		
83	Kiskőrös	"	3.026	3.070	3.518	13.144	12.739	405	3.08	0.34	6.002	6.737		
84	Monor	"	2.519	2.761	3.511	12.886	12.637	249	1.93	0.21	6.064	6.573		
85	Sárospatak	"	1.617	1.849	2.707	11.257	12.626	1.369	12.16	1.35	6.417	6.209		
86	Lajosmizse	"	2.415	2.686	3.199	11.907	12.540	683	5.31	0.59	6.114	6.426		
87	Gyoma	"	3.211	3.351	3.771	12.244	12.282	38	0.31	0.03	5.922	6.360		
88	Nyírbátor	"	1.853	2.024	2.642	10.779	12.267	1.488	13.80	1.53	6.354	5.913		
89	Békásmegyer	"	1.686	2.525	3.958	8.447	12.240	3.793	44.91	4.99	5.822	6.418		
90	Sarkad	"	2.767	3.021	3.538	12.233	12.164	69	0.56	0.06	5.938	6.226		
91	Erd	"	1.032	3.678	4.098	5.693	12.098	6.405	112.50	12.50	5.838	6.260		
92	Jászapáti	"	2.871	3.083	3.206	12.390	12.057	333	2.69	0.30	5.747	6.310		
93	Hajduhadház	"	2.764	2.729	3.085	11.611	12.017	406	3.50	0.39	5.844	6.173		
94	Sárvár	"	1.462	1.729	2.632	9.334	12.015	2.681	28.72	3.19	6.997	5.018		
95	Füzesgyarmat	"	2.287	2.571	3.058	11.353	12.002	649	5.72	0.64	5.721	6.281		
96	Kalocsa	mv.	2.272	2.366	3.264	11.880	11.949	69	0.58	0.07	5.658	6.291		
97	Tata	nk.	1.926	2.047	3.429	12.002	11.909	93	0.77	0.09	5.880	6.029		
98	Tiszaföldvár	"	2.521	2.737	3.366	11.467	11.870	403	3.51	0.39	5.789	6.081		
99	Paks	"	2.208	2.326	2.993	11.833	11.709	124	1.05	0.12	5.640	6.069		
100	Pestújhely	"	1.696	1.832	3.435	11.340	11.630	290	2.56	0.28	5.417	6.213		
101	Hajdudorog	"	2.584	2.722	2.923	11.504	11.598	94	0.82	0.09	5.688	5.910		
102	Kunszentmárton	"	2.696	2.869	3.233	11.354	11.579	225	1.98	0.22	5.628	5.951		
103	Szeghalom	"	2.313	2.574	3.066	10.293	11.553	1.260	12.24	1.36	6.348	5.205		
104	Keszthely	"	1.920	2.047	3.209	10.644	11.495	851	8.00	0.89	5.352	6.143		
105	Balassagyarmat	mv.	1.479	1.638	2.837	11.551	11.414	137	1.19	0.13	5.448	5.966		
106	Dunaföldvár	nk.	2.504	2.676	3.354	11.340	11.410	70	0.62	0.07	5.487	5.923		
107	Kecel	"	2.324	2.744	3.073	10.384	11.307	923	8.89	0.99	5.546	5.761		
108	Gödöllő	"	2.169	2.475	3.360	11.056	11.287	231	2.09	0.23	5.300	5.987		
109	Nagykát	"	2.235	2.458	2.801	11.005	11.215	210	1.91	0.21	5.515	5.700		
110	Pestszentimre	"	1.845	2.483	3.109	8.192	10.913	2.721	33.22	3.69	5.176	5.737		
111	Bánhida	"	1.025	1.464	2.741	9.424	10.872	1.448	15.36	1.71	5.538	5.334		
112	Kunhegyes	"	2.898	2.994	3.300	10.896	10.754	142	1.30	0.14	5.242	5.512		
113	Tiszafüred	"	2.117	2.343	2.656	10.103	10.630	527	5.22	0.53	5.139	5.491		
114	Tótkomlós	"	2.800	2.947	3.091	11.143	10.567	576	5.17	0.57	5.138	5.429		
115	Komádi	"	2.175	2.337	2.621	9.698	10.520	822	8.48	0.94	5.150	5.370		
116	Mátészalka	"	1.577	1.898	2.389	9.125	10.503	1.378	15.10	1.63	5.658	4.845		
117	Vésztő	"	2.320	2.543	2.963	10.287	10.499	212	2.06	0.23	5.172	5.327		
118	Ileves	"	2.106	2.315	2.649	10.124	10.472	348	3.44	0.38	4.886	5.586		
119	Rákoskeresztúr	"	1.146	1.821	2.693	7.550	10.303	2.753	36.47	4.05	4.967	5.336		
120	Nádudvar	"	2.250	2.356	5.019	10.036	10.173	137	1.36	0.15	4.977	5.196		
121	Újkécske	"	2.204	2.487	2.716	9.959	10.110	151	1.52	0.17	4.932	5.178		
122	Tápiósele	"	2.125	2.442	2.674	9.817	10.060	243	2.48	0.28	4.893	5.167		
123	Mór	"	1.492	1.643	2.810	10.032	10.030	2	0.02	0.00	4.907	5.123		
124	Komárom ²⁾ 6)	tjv.	872	1.222	2.036	7.562	9.973	2.411	31.88	3.54	6.447	3.526		
125	Kőszeg ⁶⁾	mv.	1.034	1.151	2.652	8.537	9.808	1.271	14.89	1.65	5.124	4.684		
126	Szentendre ⁶⁾	"	1.349	1.523	2.257	7.210	8.939	1.729	23.98	2.66	5.005	3.934		

A jegyzeteket lásd az előző oldalon. — Pour les notes, voir la page précédente.

4. A lakóházak (házigyűjtőívek) és lakások s a népesség száma és nemi megoszlása 1930-ban és 1939-ben Budapesten és környékén.¹⁾

Nombre des maisons d'habitation (feuilles de maison), des logements et des habitants et répartition par sexe de la population, en 1930 et 1939, à Budapest et à ses environs.

Sorszám Numéros d'ordre	Város, község Villes et communes	Jelleg Caractère de la localité ^{*)}	N o m b r e					Tényleges népszaporodás vagy fogyás (-) Augmentation ou diminution (-) effectives de la population 1930-1939			Population		
			A lakóházak des maisons d'habitation		A házigyűjtő- ívek - des feuil- les de maison	A lakások száma des logements	A jelenlévő népesség száma da la popula- tion présente		szám nombres abs.	‰	évi átlag moyennes annuelles ‰ ²⁾	A férfiak masculine	A nők féminine
			száma				1930	1939 ¹⁾				1930	1939 ¹⁾
			1930	1939 ¹⁾	1939 ¹⁾	1930	1939 ¹⁾	1939 ¹⁾					
1. Nagy-Budapest statisztikai területe: <i>Le Grand Budapest, c'est-à-dire la capitale avec les communes voisines, considérés comme un tout statistique :</i>													
a)	Budapest — Budapest	szföv.	23.444	35.650	297.274	1.006.184	1.115.877	109.693	10-90	1-21	516.644	599.233	
b)	<i>Szomszédos községek : Communes voisines de Budapest :</i>												
1	Alag	nk.	528	714	1.033	3.015	3.634	619	20-53	2-28	1.773	1.861	
2	Újpest	mv.	4.136	4.595	21.364	67.400	72.940	5.540	8-22	0-91	34.626	38.314	
3	Rákospalota	"	5.697	7.016	14.040	42.949	46.655	3.706	8-63	0-96	21.814	24.841	
4	Pestújhely	nk.	1.696	1.832	3.435	11.340	11.630	290	2-56	0-28	5.417	6.213	
5	Rákosszentmihály	"	3.090	3.628	5.149	14.083	16.905	2.822	20-04	2-23	7.754	9.151	
6	Cinkota	"	1.092	1.388	1.779	5.506	6.466	960	17-44	1-94	3.026	3.440	
7	Mátyásföld	"	661	1.026	1.292	2.943	4.268	1.325	45-02	5-00	2.157	2.111	
8	Sashalom	"	1.957	2.636	4.095	11.792	13.428	1.636	13-87	1-54	6.378	7.050	
9	Rákoscsaba	"	1.622	3.170	4.273	8.189	13.839	5.650	69-00	7-67	6.662	7.177	
10	Rákosliget	"	688	844	1.013	3.112	3.099	13	0-42	0-05	1.260	1.839	
11	Rákoskeresztúr	"	1.146	1.821	2.693	7.550	10.303	2.753	36-47	4-05	4.967	5.336	
12	Rákoshegy	"	1.110	1.725	2.040	4.198	6.401	2.203	52-48	5-83	2.925	3.476	
13	Pestszentlőrinc	mv.	4.701	7.017	11.649	30.611	39.336	8.725	28-50	3-17	18.800	20.536	
14	Kispest	"	6.858	7.488	18.617	64.512	62.797	-1.715	-2-66	-0-30	29.644	33.153	
15	Pestszenterzsébet	"	8.525	9.149	21.366	67.907	71.150	3.243	4-78	0-53	34.206	36.944	
16	Csepel	nk.	2.625	5.384	11.936	22.901	40.980	18.079	78-95	8-78	21.012	19.968	
17	Nagytétény	"	1.272	1.789	2.722	7.160	9.593	2.433	33-98	3-78	4.745	4.848	
18	Budatétény	"	435	619	900	2.546	3.162	616	24-19	2-69	1.584	1.578	
19	Budafok	mv.	2.639	3.379	6.360	19.691	22.815	3.124	15-86	1-76	11.238	11.577	
20	Albertfalva	nk.	501	689	1.303	3.331	4.401	1.070	32-12	3-57	2.066	2.335	
21	Pesthidegkút	"	1.394	1.937	2.631	6.030	7.790	1.760	29-19	3-24	3.753	4.037	
22	Békásmegyér	"	1.686	2.525	3.958	8.447	12.240	3.793	44-91	4-99	5.822	6.418	
	b) Összesen — Totaux	--	54.059	70.371	143.648	415.213	483.832	68.619	16-52	1-83	231.629	252.203	
a)+b)	Nagy-Budapest statisztikai területe együtt <i>Le Grand Budapest, considéré comme un tout statistique</i>	--	77.508	106.021	440.922	1.421.397	1.599.709	178.312	12-55	1-39	748.278	851.436	
c)	Távolabbi községek összesen ³⁾ — <i>Com- munes près du Grand Budapest³⁾</i>	--	47.827	61.761	82.845	250.136	288.795	38.659	15-45	1-72	141.285	147.510	
a)+b)+c)	Budapest és közelebbi s távolabbi környéke mindössze — <i>Total pour Budapest et ses environs, immédiats et non immédiats</i>	--	125.330	167.782	523.767	1.671.533	1.888.504	216.971	12-98	1-44	889.558	998.946	
2. Budapest a közmunkatanácsi hatáskör szempontjából megállapított területtel: <i>Budapest et le territoire délimité quant au ressort du Conseil des Travaux publics :</i>													
a)	Budapest — Budapest	szföv.	23.444	35.650	297.274	1.006.184	1.115.877	109.693	10-90	1-21	516.644	599.233	
b)	<i>Budapest környékének az 1937: VI. t.-c. alap- ján a közmunkatanácsi hatáskör szempont- jából megállapított területe: — Les environs de Budapest, délimités, par la loi VI de 1937, quant au ressort du Conseil des Travaux publics :</i>												
1	Újpest	mv.	4.136	4.595	21.364	67.400	72.940	5.540	8-22	0-91	34.626	38.314	
2	Rákospalota	"	5.697	7.016	14.040	42.949	46.655	3.706	8-63	0-96	21.814	24.841	
3	Pestújhely	nk.	1.696	1.832	3.435	11.340	11.630	290	2-56	0-28	5.417	6.213	
4	Rákosszentmihály	"	3.090	3.628	5.149	14.083	16.905	2.822	20-04	2-23	7.754	9.151	
5	Cinkota	"	1.092	1.388	1.779	5.506	6.466	960	17-44	1-94	3.026	3.440	
6	Mátyásföld	"	661	1.026	1.292	2.943	4.268	1.325	45-02	5-00	2.157	2.111	
7	Sashalom	"	1.957	2.636	4.095	11.792	13.428	1.636	13-87	1-54	6.378	7.050	

¹⁾ Előzetes eredmények. — *Chiffres provisoires.* — ²⁾ Az évi átlag megállapításánál az 1930. és 1939. közti időszak 9 teljes évnek számított; valójában az 1930. évi népszámlálás időpontja (december 31.) és az 1939. évi népszámlálás időpontja (november 18.) közt ennél 43 nappal rövidebb idő telt el; ez a körülmény a kimutatott évi átlagokat csak alig több, mint századrésszel torzítja. *Pour calculer les moyennes annuelles, on a compté comme 9 années entières la période de 1930-39. Mais puisque la période comprise entre la date du recensement de 1930 (31 décembre) et celle du dénombrement des habitants effectué en 1939 (18 novembre) est inférieure de 43 jours à 9 années complètes, les moyennes annuelles indiquées diffèrent légèrement — pour à peine plus de 1/100 — de la réalité.* — ³⁾ Felsorolásukat l. Magyar Statisztikai Szemle 1931. évf. 255. l. (Pestszentimre azóta Soroksárból, önálló községgé alakult). — *Indiquées dans la Revue Hongroise de Statistique de 1931, p. 255 (depuis, Pestszentimre a été détaché de Soroksár, pour former une commune à part).* — ⁴⁾ Pilisszentkereszt községhez tartozó üdülőhely. — *Station climatique appartenant à la commune de Pilisszentkereszt.*

^{*)} Szföv. = la capitale; nk. = bourg; mv. = ville départementale.

Sorszám Numéros d'ordre	Város, község Villes et communes	Jelleg Caractère de la localité*)	N o m b r e					Tényleges népszaporodás v. fogyás(-) Augmentation ou diminution (-) effectives de la population 1930—1939			Population	
			A lakóházak des maisons d'habitation		A lakások száma des logements	A jelenlévő népesség száma de la population présente		szám nombres abs.	%	évi átlag moyennes annuelles ‰ ²⁾	A férfiak masculine	A nők féminine
			száma			1930	1939 ¹⁾				1930	1939 ¹⁾
			1930	1939 ¹⁾	1939 ¹⁾	1930	1939 ¹⁾	1939 ¹⁾	1939 ¹⁾			
8	Rákoscaba	nk.	1.622	3.170	4.273	8.189	13.839	5.650	69.00	7.67	6.662	7.177
9	Rákosliget	"	688	844	1.013	3.112	3.099	— 13	— 0.42	— 0.05	1.260	1.839
10	Rákoskeresztúr	"	1.146	1.821	2.693	7.550	10.303	2.753	36.47	4.05	4.967	5.336
11	Rákoshegy	"	1.110	1.725	2.040	4.198	6.401	2.203	52.48	5.83	2.925	3.476
12	Vecses	"	2.472	3.923	5.020	13.006	17.623	4.617	35.49	3.94	8.691	8.932
13	Pestszentlőrinc	mv.	4.701	7.017	11.649	30.611	39.336	8.725	28.50	3.17	18.800	20.536
14	Kispest	"	6.858	7.488	18.617	64.512	62.797	— 1.715	— 2.66	— 0.30	29.644	33.153
15	Pestszenterzsébet	"	8.525	9.149	21.366	67.907	71.150	3.243	4.78	0.53	34.203	36.944
16	Pestszentimre	nk.	1.845	2.483	3.109	8.192	10.913	2.721	33.22	3.69	5.176	5.737
17	Soroksár	"	2.446	3.350	5.139	14.387	17.983	3.596	24.99	2.78	8.772	9.211
18	Dunaharaszti	"	1.708	2.027	2.611	8.040	8.960	920	11.44	1.27	4.258	4.702
19	Csepel	"	2.625	5.384	11.936	22.901	40.980	18.079	78.95	8.78	21.012	19.968
20	Nagytétény	"	1.272	1.789	2.722	7.160	9.593	2.433	33.98	3.78	4.745	4.848
21	Budatétény	"	435	619	900	2.546	3.162	616	24.19	2.69	1.584	1.578
22	Budaörs	mv.	2.639	3.379	6.360	19.691	22.815	3.124	15.86	1.76	11.238	11.577
23	Alberfalva	nk	501	689	1.303	3.331	4.401	1.070	32.12	3.57	2.066	2.335
24	Pesthidegkút	"	1.394	1.937	2.631	6.030	7.790	1.760	29.19	3.24	3.753	4.037
25	Békásmegyér	"	1.686	2.525	3.958	8.447	12.240	3.793	44.91	4.99	5.822	6.418
26	(Dobogókő ⁴⁾	—		4	4		14	14			7	7
	Összesen — Totaux	—	62.002	81.444	158.498	455.823	535.691	79.868	17.52	1.95	256.760	278.931
a)+b)	Budapest és környéke együtt — Budapest et ses environs	—	85.446	117.094	155.772	1.462.007	1.651.568	189.561	12.97	1.44	773.404	878.164

A jegyzeteket lásd az előző oldalon. — Pour les notes, voir la page précédente.

gyakorlati okokból, sőt helyesebb népmozgalmi stb. számítások céljából azonban semmiképpen nem nélkülözhetjük a 3. sz. tábla tanulságos eredményeit.¹⁾ Mindenesetre jellemző például, hogy a városok és legnagyobb községi jellegű néptömörülések *nagyságsorrendje 1930-hoz képest észrevehetően megváltozott.*²⁾ Táblázatunkban a legfeltűnőbb Csepel szédületes előretörése: lélekszáma alig kilenc év alatt iparüzemeinek nagy munkaerőszükséglete következtében 22.901-ről 40.980-ra ugrott, vagyis évi 8.78%-kal nagyobbodott meg. Csepel rövid néhány év alatt hatalmas munkásvándorlás célpontja volt; a nagyságrendben a 40. helyről a 17.-re szökkent előre. A Budapest-környék legnagyobb településeiben ellenben nem mutatkozott ilyen lendületes népesedés, úgyhogy a sorrendben többnyire visszacsúsztak valamelyest; közülük most Újpest a legnépesebb, mely lakosszám dolgában 6. városa a bécsi döntés előtti Magyarországnak; ezzel szemben az 1930-ban előtte állott Pestszent-

erzsébet tájékoztató értékű adataink szerint mögéje került; Kispest pedig — népességéből valószínűleg Csepelnek is adózva — a 7. helyről a 9.-re esett vissza. Érdekes, hogy ezúttal a népgyarapodás a vidék néhány legfontosabb gócpontján kedvezőbb volt, mint e három elővárosias településen. Szeged — nagy külterületével — csonka-hazánkban máig az első város Budapest után; de népessége aggasztóan — évi 0.26%-kal — visszaesett; ha nincs hiány az 1939 novemberi adatokban, akkor kétségtelen, hogy gazdasági helyzete nagyon nehéz: a nők egész tömege nem jutott például Szeged belsősegein és tanyavilágában munkahelyhez s vándorolt el. Harmadik városunknak, Debrecennek a népességfejlődése szintén csupán közepes és az utána következő, gyermekekben gazdag Kecskemété is inkább csak viszonylag kielégítő. A Martin- és Mahrteleppel megnagyobbodott, lendületes fejlődésével a 9. helyről az 5.-re ugrott Miskolc ellenben egyre inkább az északi országrész lüktető középpontja; sőt a szintén jól gyarapodott Diósgyőrrel, valamint Hejőcsabával összevont Nagy-Miskolc százezren felüli lakosszámával Kecskemét elé, a 4. helyre (egyedül belterületi alapon számítva még előbbre) kerülne városaink rangsorá-

¹⁾ A tábla az 1940 januárvégi közigazgatási helyzetnek megfelelően közli a városok és községek 1930. s 1939. évi adatait.

²⁾ Az elővárosok hozzászámításával, ill. a külterület különválasztásával természetesen a 3. táblában látható nagyságrend lényegesen módosulna.

ban.¹⁾ Jó népnövekedés mellett megőrizte 8. helyét Pécs s Győr és Nyíregyháza fejlődése ellen sem igen lehet panaszunk (időközben e két város helyet is cserélt), míg Hódmezővásárhely népgyarapodási hányadosa ezúttal is csak szerény (1920—1930-ban a város lakossága megfogyott). A Dunántúlon az egyesített Mosonmagyaróvár, azután Veszprém, Székesfehérvár és Sopron — utóbbi részben iskolajelle gével kapcsolatos okokból — mutatkozott fejlődésképesnek, Kaposvár viszont lélekszámra — legalább is az előzetes adatok szerint — sajnálatosan visszahanyatlott. Alföldi középvárosaink és mamutfalvaink népesedése szinte katasztrófális (lehet, hogy férfilakosaik egy részének katonai szolgálatra történt elszólítása is részes — csekély mértékben — ebben); friss népgyarapodási ütemével egyedül Kiskunhalas és még Baja üde sziget e tekintetben. Az ipari foglalkoztatottság magas foka, bányatermelésünk fokozása kivált Bánhidán, Salgótarjánon, Diógyőrön és a szomszédos községekkel kiegészült Ózdon lendített sokat; a közeli Mezőkövesd viszont agrármunkásrétegének elhelyezkedési nehézsége, iparvidékekre özönlése és részben időszakai távolléte miatt erősen hátramaradt. A főváros környékén Csepelen és a szintén rohamosabban megnagyobbodott lakosságú Pestszentlőrincen kívül a tízezernél népesebb elővárosok közül főleg a kisebb települések nőttek meg gombamódrá; így Soroksár, Vecsés (a 77. helyről az 57.-re szökött előre), Budafok, Rákoscsaba, Sashalom, Békásmegyér, Pestszentimre, Rákoskeresztúr és mindenekfelett a kissé távolabbi körzetbe eső Érd, mely parcellázásai révén az 1930. esztendőt követő kilencéves szakaszban a legszélsősége sebb karriert futotta be: 1930 óta évi 12.5 %-os népszaporodással 5.693 lakosú községből több mint kétszer oly népes, 12.098 lakost számláló elővárossá nőtt. Még az északeleti szaporodási góchoz tartozó Újfehértó, Nyírbátor és Mátészalka, továbbá Berettyóújfalú és Sárospatak tényleges népgyarapodási ütemének a rendkívüli körülmények figyelembevételével is tetszetős voltára szintén felfigyelhetünk. Sárvár ellenben menekült tábora nélkül nem tört volna a kimutatott mértékben előre, sőt a tízezres határt sem érte volna el teljesen; hasonló, ill. a

helyőrség lélekszámemelésével kapcsolatos körülmények befolyásolják pl. Nagykanizsa, Esztergom, Szentendre és kivált Komárom jobbparti részének lélekszám-módosulását (utóbbiban a férfitöbbséget egyenesen kirívó). Minthogy e különleges okok a fentebb felsorolt városok és községek egy részének népnövekedésénél is megfigyelhetők,¹⁾ a 3. sz. tábla *a férfiak és nők* 1939. november 18-i számát is közreadja. A fejlődés ellenőrzésére szolgálhat ezenkívül a *lakóházak (házigyűjtőívek)* 1930. és 1939. évi adatszlopának és a *lakásállomány* nagyságának egybevetése. Az ezekben a rovatokban foglalt bő adatanyaggal most nem foglalkozhatunk; ezzel szemben kiemeljük azt, hogy bár *a tízezernél nagyobb népességű városok és községek közt 1930. és 1939. évi adataink egybevetése szerint 25 fogyó népességű akadt, az a körülmény, hogy az ilyen lélekszámú néptömörülések száma Magyarországnak a bécsi döntés előtti részén 1930 óta 111-ről 123-ra emelkedett,²⁾ a városiasodás előbbrehaladásának jele. A közgazdasági fejlődésre, a népeltartó erő fokozódására ez jó fényt vet; a szapora falusi népesség városba tömörítése a népesség megújítási készségének azonban tudvalévően már kevésbé szolgál a javára.*

Még vegyesebb érzelmekkel kell beszámolnunk *a főváros tözsomszédságában ezúttal is megfigyelhető népességfelhalmozódás mérvéről*. Igaz ugyan, hogy a fővárosnak és környékének felszívóereje nemcsak a szemünk előtt lejátszódott, külsőleg rendkívül tetszetős világvárosias fejlődést eredményezte, hanem a népességmegőrzés révén fontos nemzeti feladatot is megoldott; a jövő szempontjából mégis város és vidék valamivel arányosabb népgyarapodása látszanék előnyösebbnek, örvendetesebbnek.

Budapest-környékének igen erőteljes népgyarapodását a 4. sz. tábla *kétféle csoportosításban* mutatja be. Először a korábbi adatokkal való egybevetés céljából *Nagy-Budapest statisztikai területére* vonatkozó adatokat részletezi. A tábla e részéből kiviláglik, hogy a tényleges népszaporodás a *szomszédos községkör* területén nagyobb mérvű (évi átlagban 1.83 %-os) volt, mint a szintén jól fejlődött fővá-

¹⁾ Így pl. Mosonmagyaróvár mv.-ban; népgyarapodása azonban e körülményektől függetlenül is kielégítő.

²⁾ Ebben az emelkedésben a községegyesítéseknek csak kis részük van.

¹⁾ Az így számított Nagy-Miskolc 1939. évi lélekszáma 103.311 fő, 1930—1939. évi népgyarapodása pedig átlagosan évi 1.82%.

rosban (1·21%); a multtal szemben azonban a népesedés üteme a külvárosokban is tagadhatatlanul meglassult;¹⁾ viszont az *u. n. távolabbfekvő községek* lazább gyűrűjében — az ideeső községek egyenkinti részletezését a 4. sz. tábla térszúke miatt nem közli — az eddig lassúbb népnövekedés 1930—1939. évi százaléka (átlag évi 1·72%) ezúttal első ízben csaknem teljesen eléri a főváros közelebbi környékéről kimutatott arányszámot.²⁾ A 4. sz. tábla *második része* a közmunkatanácsai hatáskör szempontjából figyelembejövő terület adatait közli:³⁾ a szaporodás gyors ütemét fővárosunk így meghúzott előváros-koszorújának adatai a fenténél még hívebben szemléltetik. *Budapestnek és szorosán körülhatárolt környékének lakosságát pedig a statisztikai értelemben vett Nagy-Budapest közel 1,600.000-es lélekszámánál valamivel még nagyobbnak, csaknem 1,652.000 főnek mutatja ki.* A fővároskörnyék problémájának a legújabb adatokkal való részletes megvilágítása külön tanulmányt érdemel; az egyes elővárosokról már fentebb bemutatott adatok kiegészítéseként megemlíthetjük azonban, hogy míg az 1·6 milliós nagybudapesti statisztikai körzet lakosainak száma az 1930. és 1939. közt eltelt évek során 178.000 fővel, évi átlagban 1·39%-kal nagyobbodott meg, addig a népgyarapodás az országnak Nagy-Budapest nélkül számított — 7·5 milliós népességű — trianoni területén szám szerint is csak alig többre: 239.621 főre rúgott, arányszámban pedig — évi 0·37% — a budapesti nagy agglomerációétól roppant messze elmaradt. A vidék tehát csak produkálja a népfelesleget, de nem saját maga számára, mert azt megtartani alig tudja.

¹⁾ 1920 és 1930 közt ugyanis a szomszédos övezetben roppant nagy — évi 4·42%-os — népgyarapodás tanui voltunk; az így megnőtt lélekszám mellett természetesen a kivételes mértékű népgyarapodás folytatódására már nem lehetett számítani.

²⁾ Az évi átlagos népgyarapodás ezen az övezeten, nem maradt messze az 1920—1930. évitől (2·21%).

³⁾ A városok és községek nagyobb része mindkét körzetben azonos, tehát a táblán kétszer szerepel.

IV.

Befejezéseként adatelemzésünk kiindulópontjához, a *lélekszámhoz* térünk ismét vissza. Az 1939 november 18-i összeírás ugyanis csupán a bécsi döntés előtti országcsont népének számbeli erejét rögzítette meg; a megnagyobbodott Csonka-Magyarország lakosainak a számát tehát csak becslés segítségével közelíthetjük meg. Támpondul erre az 1938 novemberében visszacsatolt északi területsávon még az 1938. esztendő végén, az 1939 március-áprilisban visszafoglalt területdarabon pedig a mult év közepén — a polgári népességre vonatkozóan — végrehajtott népszéírás szolgálhat. Ezen az alapon és az időközi természetes szaporodás figyelembevételével a felvidéki övezeten a polgári népesség 1938 november 18-i számát kb. 1,055.000 főre, a Kárpátalján pedig mintegy 668—669.000 lélekre tehetjük. Hozzáadva e két számhoz a mult novemberi népszéírásnak a bécsi döntés előtti terület polgári és katonai népelemére vonatkozó 9,106.000-es végeredményét, 10,830.000-es lakosság jön ki. Ide kell még vennünk azonban a visszatért részeken fegyveres szolgálatot teljesítőknek a számát, valamint az e területekre időközben (a népszéírások után) visszatelepülteket. E néprétegekkel és az összeírásból valószínűleg kimaradottakkal együtt a mai Csonka-Magyarország lakosságának 1939 november 18-i teljes számát nyersen mintegy 10·85—10·9 millióra becsülhetjük.¹⁾ Legfrissebb népszéírásunk tanuskodása szerint a népgyarapodás a csonkahaza földjén meglehetősen meglassult. Az ország helyzetének megszilárdulása, gazdasági alapjainak megerősítése, tevékenységi területének kiszélesítése, valamint általában népességi problémájának fokozatos megoldása a jelenlegi megcsontkítottóságában is csaknem tizenegy-milliós nemzettest életsorsát s életerejét hosszú időre kihatóan javíthatja meg.

Thirring Lajos dr.

¹⁾ A lengyel menekültek nélkül a lélekszám valamivel alacsonyabb ennél, de az 1939. év legvégéig így is meghaladhatta a 10·85, ill. megközelítette a 10·9 milliót.

SZOCIÁLIS VISZONYOK

Munkabérfeltételek és aratási kereset az 1938. évi aratási szerződések alapján.

Les conditions de salaires et la rémunération des travaux de moisson en Hongrie, d'après les contrats de moissonneurs relatifs à 1938.

Résumé. Récemment, l'Office central royal hongrois de statistique, procédant à une enquête pour 1938 sur les contrats de moissonneurs caractérisant particulièrement les régions agricoles, a recueilli 1840 contrats relatifs aux salaires de 80.798 ouvriers, qui ont fait la moisson et le battage sur environ 8·6% des terres moissonnées.

Notre tableau 1 indique les principaux renseignements fournis par l'enquête, qui peut être considérée comme faite à titre d'essai. Les contrats y sont divisés en 2 catégories. La première comprend les contrats ayant fixé pour la récolte et la rentrée des céréales des salaires différents de ceux payés pour le battage; la seconde, les contrats qui ont stipulé un même salaire pour ces 3 besognes.

Selon les dispositions d'ordre social de la loi, les parties contractantes doivent s'entendre sur 2 modes de paiement. Cela afin que dans le cas où la récolte est mauvaise, l'ouvrier puisse choisir le mode de paiement le moins désavantageux et recevoir ce qui a été stipulé comme „garantie“ (à déterminer selon le poids des produits), et non le salaire à payer avec une partie de la récolte, qui a été également prévu dans son contrat. L'importance moyenne de ces 2 sortes de paiements varie suivant les régions, ainsi que le montrent les cartogrammes I et II.

Parmi les salaires payés avec une partie des produits, les plus fréquents sont ceux qui font 10% de la récolte. Dans le cas où le salaire pour la moisson (y compris les travaux de rentrée) diffère de ce qu'on paye pour le battage, ils représentent 9·3% pour la moisson et 3·45% pour le battage; dans le cas où pour toutes ces besognes, il y a une même sorte de salaire, ils ne représentent, en moyenne, que 10·9%.

Parmi les contrats, ceux qui stipulent un salaire consistant en une partie des produits sont bien plus nombreux que ceux qui fixent un autre mode de paiement.

L'importance des salaires payés avec une partie de la récolte dépend, naturellement, surtout de cette dernière, qui varie selon les régions.

Nous avons essayé d'indiquer en pengős ce qui revient à 1 jour du salaire d'un „couple de moissonneurs“, c'est-à-dire, d'un faucheur et d'une ouvrière auxiliaire travaillant ensemble (voyez le graphique 1, fait d'après les moyennes départementales de la récolte et des salaires payés avec une partie des produits, en tenant compte de la valeur

de la nourriture et de la paille fournies aux ouvriers). Selon ce graphique, un couple de moissonneurs gagne par jour en moyenne 11·19 à 18·32 pengős; on voit par là quels grands salaires payent les patrons dont beaucoup, mus par des considérations d'ordre social, n'emploient pas de machines moissonneuses.

Si on compare les colonnes du cartogramme III, on se rend compte des grandes différences qu'il y a, d'une région à l'autre, entre la valeur de ladite garantie et les salaires consistant en une partie de la récolte, fixés tous les deux par les contrats de moissonneurs, ainsi qu'entre les salaires payés à la journée au temps de la moisson.

Il ressort donc, de l'enquête en question et qui, nous l'avons déjà dit, peut être considérée comme une opération faite à titre d'essai, qu'en établissant des statistiques sur les salaires agricoles de Hongrie, on aurait tort de considérer uniquement les salaires à la journée qui, dépendant de l'offre et de la demande locales, varient souvent trop d'un endroit à l'autre. On devrait encore tenir compte des salaires payés avec une partie de la récolte, si fréquents dans notre pays, et des salaires à forfait fixés également par contrat.

*

A magyar mezőgazdasági termelés legfontosabb szakaszára, az aratásra vonatkozó munkafeltételek ismerete mind gazdasági, mind szociális szempontból igen nagy jelentőségű. Szövevényes mezőgazdasági munkabérendszerünkben azonban az 1898: II. t.-c. rendelkezése szerint kötött és írásba foglalt szerződések tartalmának statisztikai feldolgozása nélkül alig lehet eligazodni. Ezért a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal, az 1937/38. évi hivatalos statisztikai munkaterv alapján, az 1938. évre kötött aratási szerződéseket gyűjtött össze. A helyi hatóság csupán azoknak a szerződéseknek másolatát küldte be, amelyeket a helybeli szokások alapján a vidékre jellegzetesnek tartott. A Hivatal ez első és így kísérletnek tekinthető felvétel adatait különböző szempontok szerint dolgozta fel s megállapította, hogy azok a nehézségek, amelyeket az egyénileg váltakozó, terjedelmes szerződések bonyolultsága a statisztikai megfigyelés

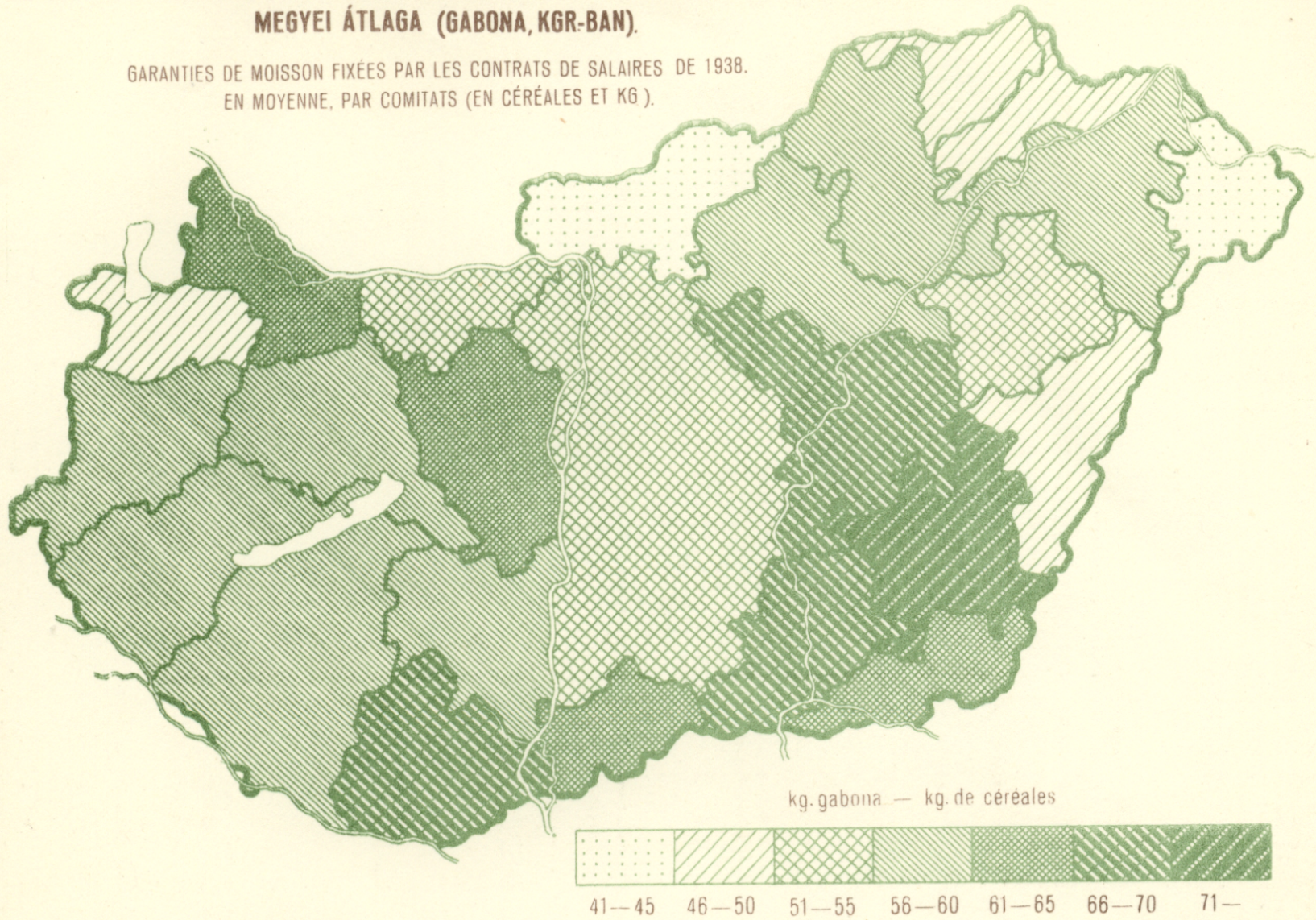
Az 1938. évi aratás és cséplés átlagos munkabérfeltételei.
Salaires moyens pour la moisson et le battage, en 1938.

Országgrész, törvényhatóság	Régions, comitats et villes autonomes	Aratás és hordásnál Pour la moisson et la rentrée de la récolte :										Aratás, hordás és cséplésnél Pour la moisson, la rentrée de la récolte et le battage :												
		A vizsgált szerződések száma Nombre des contrats pris ici pour base	Szerződést vállaló munkások száma összesen Nombre total des ouvriers engagés par contrat	Egy kaszásra jutó átlagos aratási terület kat. holdban Terres à moissonner, en moyenne, par faucheur, arp. c.	Egy kaszárás átlagos aratási részkeresete a termés %-ában — Salaire moyen reçu pour la moisson et consistant en une partie des produits, par faucheur, en % de la récolte	Pourcentage des contrats selon lesquels l'ouvrier devait					Részjárandóság helyett kikötött biztosíték, Gabona kg. kat. h. -ra - Garantie stipulée, au lieu du salaire consist. en une partie des prod. En kg. de céréales, pour 1 arp. c.	Átlagos cséplési kereset a cséplött gabona %-ában - Rémunér. pour le battage ; en moyenne, en % des céréales battues	A vizsgált szerződések száma Nombre des contrats pris ici pour base	Szerződést vállaló munkások száma összesen Nombre total des ouvriers engagés par contrat	Egy kaszásra jutó átlagos aratási terület kat. holdban Terres à moissonner, en moyenne par faucheur, arp. c.	Egy kaszárás átlagos aratási és cséplési részkeresete a termés %-ában — Salaire moyen reçu pour la moisson et le battage et consistant en une partie des produits, par faucheur, en % de la récolte	Pourcentage des contrats selon lesquels l'ouvrier devait					Részjárandóság helyett kikötött biztosíték, Gabona kg. kat. h. -ra - Garantie stipulée, au lieu du salaire consist. en une partie des prod. En kg. de céréales, pour 1 arp. c.		
						Teljes — être nourri par le patron	Részleges — recevoir du patron une partie de la nourriture	Szalmarész — recevoir une certaine quantité de paille	Szalmaváltás — recevoir au lieu d'une telle quant. de paille, une somme d'arg. (rachat de paille)	járt a szerződések %-ánál							járt a szerződések %-ánál	Teljes — être nourri par le patron	Részleges — recevoir du patron une partie de la nourriture	Szalmarész — recevoir une certaine quantité de paille	Szalmaváltás — recevoir au lieu d'une telle quant. de paille, une somme d'arg. (rachat de paille)		járt a szerződések %-ánál	járt a szerződések %-ánál
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20					
I. Dunántúl Transdanubie																								
Baranya vm. *)	48	2.091	10.7	9.6	29.1	16.7	27	23	67	3.1	16	654	11.6	12.1	62.5	25.0	—	19	76					
Pécs tjv. **)	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Fejér vm.	113	6.162	10.5	9.8	29.2	12.4	56	37	64	3.7	16	889	10.3	11.5	50.0	6.2	13	38	66					
Székesfehérvár tjv.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Győr, Moson és Pószony vm.	53	2.358	11.3	8.9	73.6	22.7	19	51	64	3.6	3	30	10.9	10.0	33.3	66.7	—	67	53					
Győr tjv.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Komárom és Esztergom vm.	39	1.631	12.9	9.3	48.7	20.5	38	44	53	3.7	5	200	13.1	10.5	80.0	—	20	40	61					
Somogy vm.	141	5.674	12.4	9.8	17.0	2.8	26	22	60	3.4	11	508	11.0	12.3	18.2	9.1	—	19	56					
Sopron vm.	46	2.103	11.5	9.5	4.3	6.5	48	44	47	3.4	3	128	17.0	10.8	33.3	—	—	33	80					
Sopron tjv.	2	78	10.0	8.8	50.0	—	—	—	77	3.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Tolna vm.	70	3.222	10.7	9.7	8.6	8.6	57	31	59	3.7	1	20	3.0	12.0	—	100.0	—	—	—					
Vas vm.	69	2.211	14.8	8.7	66.7	17.4	20	28	56	3.5	13	601	13.4	10.9	46.1	53.8	—	30	60					
Veszprém vm.	87	2.998	13.8	9.4	50.6	23.0	29	55	58	3.7	9	395	11.3	12.6	66.7	—	—	78	93					
Zala vm.	38	1.175	15.2	9.1	63.2	18.4	13	40	56	3.3	6	146	10.7	10.4	50.0	50.0	—	33	75					
I. Összesen — Totaux	706	29.703	12.2	9.5	35.7	13.3	36	36	60	3.6	83	3.571	11.2	11.5	49.6	22.9	4	35	69					
II. Alföld Grande Plaine																								
Bács-Bodrog vm.	19	860	10.1	9.3	5.2	42.1	26	15	62	3.3	1	44	9.7	12.5	—	—	—	100	80					
Baja tjv.	5	196	11.0	10.0	—	—	40	20	68	3.0	1	16	9.7	10.0	—	—	100	—	64					
Békés vm.	36	1.600	8.1	9.0	66.7	25.0	50	40	83	3.1	26	1.193	8.1	10.2	96.2	3.8	12	85	88					
Bihar vm.	52	2.484	10.0	9.9	19.2	25.0	71	17	50	3.4	2	92	10.6	13.0	—	50.0	—	100	55					
Csanád, Arad és Torontál vm.	35	1.876	7.5	8.7	60.0	40.0	50	31	64	3.4	5	474	11.0	11.1	60.0	20.0	—	20	70					
Csongrád vm.	13	830	7.6	9.4	77.0	23.0	54	46	66	3.0	9	353	8.5	10.0	66.7	33.3	22	44	67					
Hódmezővásárh. tjv.	1	16	9.4	10.0	—	100.0	—	—	50	4.0	1	20	9.3	10.0	—	100.0	—	—	80					
Szeged tjv.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Hajdu vm.	38	2.063	9.5	9.3	10.5	47.4	40	60	54	3.3	7	360	10.4	11.4	—	28.6	14	71	65					
Debrecen tjv.	8	258	9.7	9.0	12.5	62.5	38	—	52	3.0	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Jász-Nk.-Szolnok vm.	61	2.310	9.4	9.8	21.3	29.5	74	26	69	3.4	17	942	8.1	11.0	35.3	23.5	24	76	74					
Pest-Pilis-Solt-Kk. vm.	127	4.805	11.0	9.5	22.8	12.5	40	46	52	3.7	26	795	11.9	10.9	26.9	19.2	8	73	61					
Budapest szfv.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Kecskemét tjv.	2	82	20.0	9.0	50.0	—	—	—	43	3.5	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Szabolcs és Ung vm.	136	7.814	11.2	8.8	5.1	26.5	61	32	56	3.1	5	282	9.7	12.0	20.0	40.0	—	80	69					
Szatmár, Ugocsa és Bereg vm.	56	2.336	9.4	7.8	10.7	67.9	90	9	42	3.1	4	186	9.7	10.2	—	100.0	—	100	45					
II. Összesen - Totaux	589	27.530	10.5	9.1	21.4	30.7	57	32	58	3.4	104	4.757	9.7	10.8	46.1	23.0	13	72	68					
III. Észak — Nord																								
Abaúj-Torna vm.	24	682	11.0	9.7	4.1	45.8	87	13	47	2.4	23	696	10.8	10.6	21.7	30.4	30	35	48					
Borsod, Gömör és Kishont vm.	25	883	9.8	9.8	4.0	16.0	48	40	60	3.3	63	2.204	10.0	11.0	12.7	27.0	18	48	56					
Miskolc tjv.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—					
Heves vm.	60	3.070	9.3	9.7	3.3	8.3	37	47	57	3.3	22	975	9.7	10.9	45.5	22.7	5	64	57					
Nógrád és Hont vm.	17	811	10.0	9.2	35.3	11.8	24	54	42	3.9	76	2.830	10.5	10.4	93.4	1.3	—	72	50					
Zemplén vm.	35	2.640	10.6	8.5	22.9	48.6	94	6	49	3.0	13	446	8.3	10.1	23.0	53.9	—	92	49					
III. Összesen - Totaux	161	8.086	10.1	9.3	11.2	24.2	57	32	51	3.1	197	7.151	9.9	10.7	49.2	18.8	10	60	52					
Magyarország összesen - Hongrie entière	1.456	65.319	11.0	9.3	27.4	21.7	46	34	58	3.5	384	15.479	10.3	10.9	48.4	20.8	9	58	65					

*) Vm. = comitat. — **) Tjv. = ville autonome.

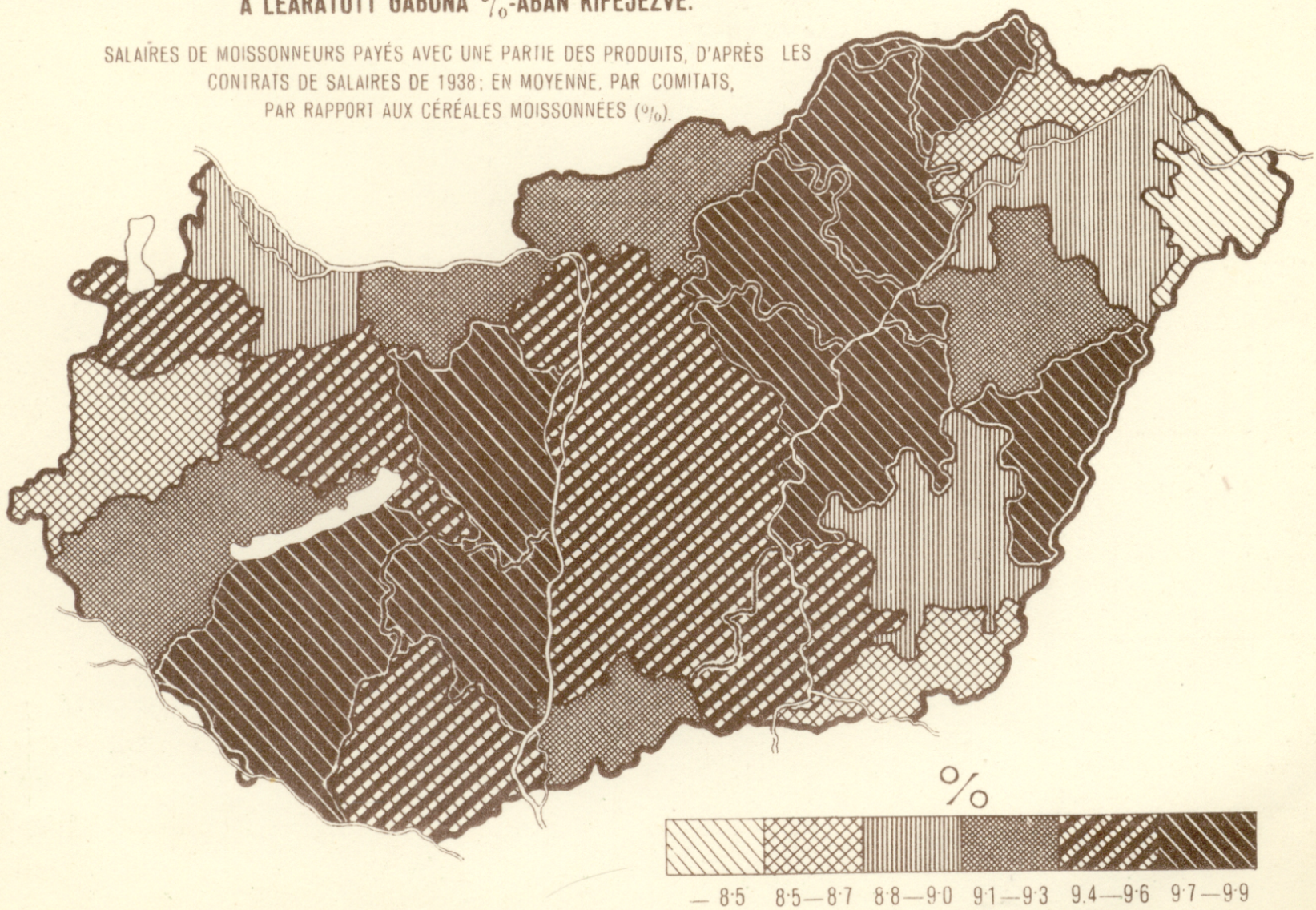
**AZ 1938. ÉVI MUNKABÉRSZERZŐDÉSEK BEN MEGÁLLAPÍTOTT ARATÁSI BIZTOSÍTÉK
MEGYEI ÁTLAGA (GABONA, KGR-BAN).**

GARANTIES DE MOISSON FIXÉES PAR LES CONTRATS DE SALAIRES DE 1938.
EN MOYENNE, PAR COMITATS (EN CÉRÉALES ET KG).

**AZ 1938. ÉVI MUNKABÉRSZERZŐDÉSEK BEN MEGÁLLAPÍTOTT ARATÓRÉSZ MEGYEI ÁTLAGA
A LEARATOTT GABONA %-ÁBAN KIFEJEZVE.**

SALAIRES DE MOISSONNEURS PAYÉS AVEC UNE PARTIE DES PRODUITS, D'APRÈS LES
CONTRATS DE SALAIRES DE 1938; EN MOYENNE, PAR COMITATS,
PAR RAPPORT AUX CÉRÉALES MOISSONNÉES (%).

elé gördít,¹⁾ leküzdhetők. Tehát az aratás és a vele kapcsolatos munkák feltételei, megbére a szerződésekből is megállapíthatók s így a hatóságok és a gazdaságok vezetői a kérdőpontok tömegével zsúfolt statisztikai kérdőívek kitöltésétől megkímélhetők.

Az alábbiakban a próbafelvétel néhány közérdekű és fontos adatát ismertetjük. Megjegyezzük, hogy a szerződések alapján kifizetett teljes járandóság összegét nem számíthattuk ki. A szerződések hiányosságait ugyanis sok esetben csak az adatok levelezés útján való pótlása egészítheti ki,²⁾ ami a munkatorlódásra és arra való tekintettel, hogy ez első adatgyűjtés csak próbafelvétel volt, elmaradt. Így is igen tanulságos azonban az aratásra és cséplésre vonatkozó nyers munkabér adatsora.

Adatainkat 1.840 szerződés alapján állítottuk össze és az azokban foglalt munkabérfeltételek jelentős számú munkástömeg: 80.798 arató kerestetére vonatkoztak. A szerződések szerint ezek a munkások összesen 437.000 kat. hold gabonával bevetett terület termését vágták le, hordták be, illetőleg cséplték el, tehát az ország learatott gabona területének 8·6% -át.

Táblázatunkban a szerződéseket aszerint osztottuk két részre, hogy azok az aratás-hordást és a cséplést külön-külön fizetik-e, vagy pedig együttesen. A szerződések 66·9% -a egyébként mindhárom munkanem végzéséről rendelkezik. 12 szerződés csak a cséplési munkát szabályozza, a többi szerződés mind tartalmaz az aratásra és hordásra vonatkozó megállapodást. A részletesebb feldolgozás majd érdekes fényt fog vetni arra, hogy oszlik meg az aratóbandák egyes tagjai között az aratás, hordás, cséplés különböző munkaigénye, munkaintenzitása és keresettöbblete, amelynek különbségeit a munkaadók nem egyszer az ebben az adatsorban ki nem mutatott prémiumszerű juttatásokkal egyenlítik ki. A táblázatból az tűnik ki, hogy azok a munkások, akik cséplőrészüket külön kapták, kedvezőbb helyzetben voltak, mint azok, akiket az aratásért és cséplésért együttesen díjaztak (a különbség a szemrész országos átlagá-

ban 1·6%-ot tett). Az utóbbi csoportban az egy kaszásra jutó learatandó terület rendszerint kisebb, a biztosíték összege viszont természetesen átlag 7 kg-al nagyobb, mint az előbbiben.

Az aratás-hordásért fizetett részjárandóság %-ának és a szerződésszerű biztosíték nagyságának megyei átlagát a mellékelt kartogrammonkon tüntettük fel. A biztosíték az 1898:II. t.-c. 10. §-ának rendelkezésén alapuló, a termény súlya szerint meghatározott és a munkavállaló által a részjárandóság helyett szabadon választható fizetési mód, amely a terméseredmény romlása által az aratóra háruló kárt bizonyos fokig kiküszöböli. Mint később láthatjuk, értéke az aratórész értéke alatt, viszont a napszámber fölött van. Kialakulása a két kartogramm adatainak tanúsága szerint alig áll összefüggésben az aratórész nagyságával. Ott, ahol a részkereset értékét a legjobban megközelíti (v. ö. 24. l.-on levő kartogrammal), ez a jelenség az elemi csapások gyakoriságán kívül rendszerint a nagyobb sűrűségben jelenlevő bizalmatlan munkástömeg közvéleménye, vagy az idényvándorlás okozta munkáshiány nyomásának tudható be. Megemlítjük azt is, hogy 230 szerződés a törvény kifejezett rendelkezése ellenére sem tartalmazott a biztosítékra vonatkozó megállapodást.

Abban a csoportban, amelyben a cséplési munkát külön díjazták, a szerződések felénél valamivel kisebb hányad nem %-ban, hanem a termény bizonyos részében szabta meg a munkabért.¹⁾ Ezeket átszámítva, az aratórész országos átlaga 9·3% volt. Az országrészek sorrendjében az első Dunántúl, és az északi országrész is megelőzi az Alföldet. A leggyakoribb fizetési mód a 10% (a szerződések 44·1% -ánál) és a 9, illetve 9·5% (összevéve 31% -uknál). 10% -nál többet a szerződések 2·1% -ában, 9% -nál kevesebbet pedig 18·1% -ában fizettek. A megállapodások 4·7% -a más fizetési módot választott. A legdrágább munkabér 3 szerződésben egy nyolcadrész (12·5%), a legolcsóbb pedig 2-ben 6%. A cséplés munkabérének országos átlaga 3·45% volt. A szerződések 4·3% -a a termés 3 percenten aluli részét, 32·5% -a: annak 3, 26·3% -a:

¹⁾ V. ö. Heller András: „Aratószerződéseink jogi vonatkozásai és a munkabérstatisztika“. Magyar Statisztikai Szemle 1939. évf. 1037—1049. l.

²⁾ A szerződésszerű részletkérdések fontosságát csak egy példával világítjuk meg. Egészen másként alakul egy 20 párból álló aratóbanda kerestetének végösszege akkor, ha az aratógazda, a szakácsnő és a vízfordógyerek bérét a munkások járandóságából levonják, mint ha azokat a munkaadó fizeti.

¹⁾ %-os megállapodás esetén a munkásnak az elcséplelt gabona kikötött hányadrészét a magtárból mérik ki, ha azonban a felek pl. 11-ik részben állapodtak meg, akkor rendszerint a tarlón fekvő 11-ik keresztet külön hordják be és cséplik el a munkás számára.

3·5, 34·1% -a pedig 4% -át, illetve annál többet állapított meg, 2·8% -ukban viszont nap-szám és más fizetési feltétel szerepelt.

Azok a szerződések, amelyek az aratást a csépléssel együtt díjazták, országos átlagban 10·9% -os keresetet biztosítottak. A megállapodások 8·9% -a szerint a munkaadó a termés 10-ik részén aluli béreket fizetett, 57·8% -a 10—12 percentet, 32% -a pedig 12% -nál nagyobb munkabért adott. A legmagasabb bér volt: kétszer 14%, a legalacsonyabb egyszer 7·7%. Az országrészek sorrendjében itt az Alföld megelőzte Északot.

Lényegesen befolyásolja az aratórész értékét az, hogy milyen az aratók szerződés-szerű szalmajárandósága. A munkát adó birtokos gazdálkodásának mindinkább belterjesebbé váló fejlődése következtében amely mérvben csökkent gabonával bevetett birtokrészének nagysága és minél több állatot tartott, annál nagyobb szüksége volt szalmatermésére. A tavaszi szalmára mint takarmányra, az őszi szalmára almozás és egyéb célokra. Mivel azonban az arató is sok esetben kis- vagy törpebirtokos és legtöbbször állatot tart, takarmány- és alomszükségletének jelentősebb részét a magasabb birtokkategória termeléséből kénytelen beszerezni. A szerződést kialakító egyezkedés során ezt az igényét őszi és tavaszi takarmányfélékből származó részkeresetének biztosításával vagy a szalmarész követelésével elégítheti ki. A szerződések első csoportjának 80% -a szalmajárandóságra vonatkozó megállapodást tartalmaz. (46% -a a teljes szalmarészt biztosítja, 34% -a pedig meghatározott mennyiségű, pl. egy szekér őszi szalma, vagy pénzben kifejezett szalmarész váltságot.) Az esetek többségében a munkások tavaszi szalmát nem kaptak. A szerződések második csoportjában, amelyekben az aratási és cséplőrészt együttesen fizették, a megállapodások még kisebb % -a szerint volt szalmajárandóság kikötve.

A felek igen sok szerződésben egyeztek meg a munkásoknak az aratás, hordás és cséplés vagy azok munkaszakaszaira juttatott ételmezésére vonatkozóan. Az aratóknak és cséplőknek a munkálatok idején való rendes táplálkozása a munkaadónak is érdeke, a munkában mint segédmunkás sok kaszás felesége részt vesz, az ételhordás is nehézségeket okoz. Ezért sok szerződés közös főzést köt ki, a szakácsnők, étel- és víz-hordók javadalmazásáról is gondoskodik. Az adatok részletes feldolgozása érde-

kes fényt fog vetni munkásaink táplálkozására, és kiküszöböli sok — a kereset nagyságát befolyásoló — zavaró tényező hatását. A dunántúli szerződések nagyobb része biztosítja a munkások teljes ételmezését; az Alföldön inkább néhány fontosabb ételmicik (szalonna, liszt stb.) juttatása, tehát a részleges ételmezés aránya nagyobb, az északi országrész alacsonyabb munkabérére pedig jellemző, hogy ételmezési járandóságot aránylag itt ad a legkevesebb szerződés.

Az aratószerződéseknek az aratásra vonatkozó egyes feltételeit a gazdasági felügyelőknek járasonként való becslése alapján a m. kir. földművelésügyi minisztérium hírszolgálati osztálya is feldolgozza. Megállapíthattuk, hogy az 1938. évi aratórész törvényhatóságok szerint kiszámított átlagos százalékszámait alig mutatnak eltérést táblázatunk számsorától. A becslés által nyert adatok igen kis mérvben magasabbak képviseleti úton nyert adatainknál. Négy törvényhatóság átlaga teljesen egyezik, 15 megye becslés útján nyert százalékszámait átlag 0·32% -al magasabb, 6 megyéé pedig átlag 0·25% -al alacsonyabb táblázatunk adatainál.

Az aratásra és cséplésre vonatkozó bér-fizetési feltételek ismertetésén kívül kísérletet teszünk az alábbiakban annak megállapítására is, hogyan alakult vármegyénként egy-egy aratópár átlagos keresete. A begyűjtött szerződések alapján egyelőre csupán az aratási kereset megállapítására szorítkozunk. Hangsúlyozzuk azonban, hogy mindaddig, amíg az összes munkák feltételeit részletesen nem ismerjük, nem dönthetjük el, mely vidéken nagyobb a munkás keresete, mert igen sokszor az a munkaadó, aki az aratást és cséplést jobban megfizeti, a szerződés szerint lekötött egyéb munkálatokért az átlagosnál kisebb bért ad. Mégsem érdektelen annak a részletkérdésnek tisztázása, mit keres a magyar mezőgazdaság e fontos munkaszakában az arató.

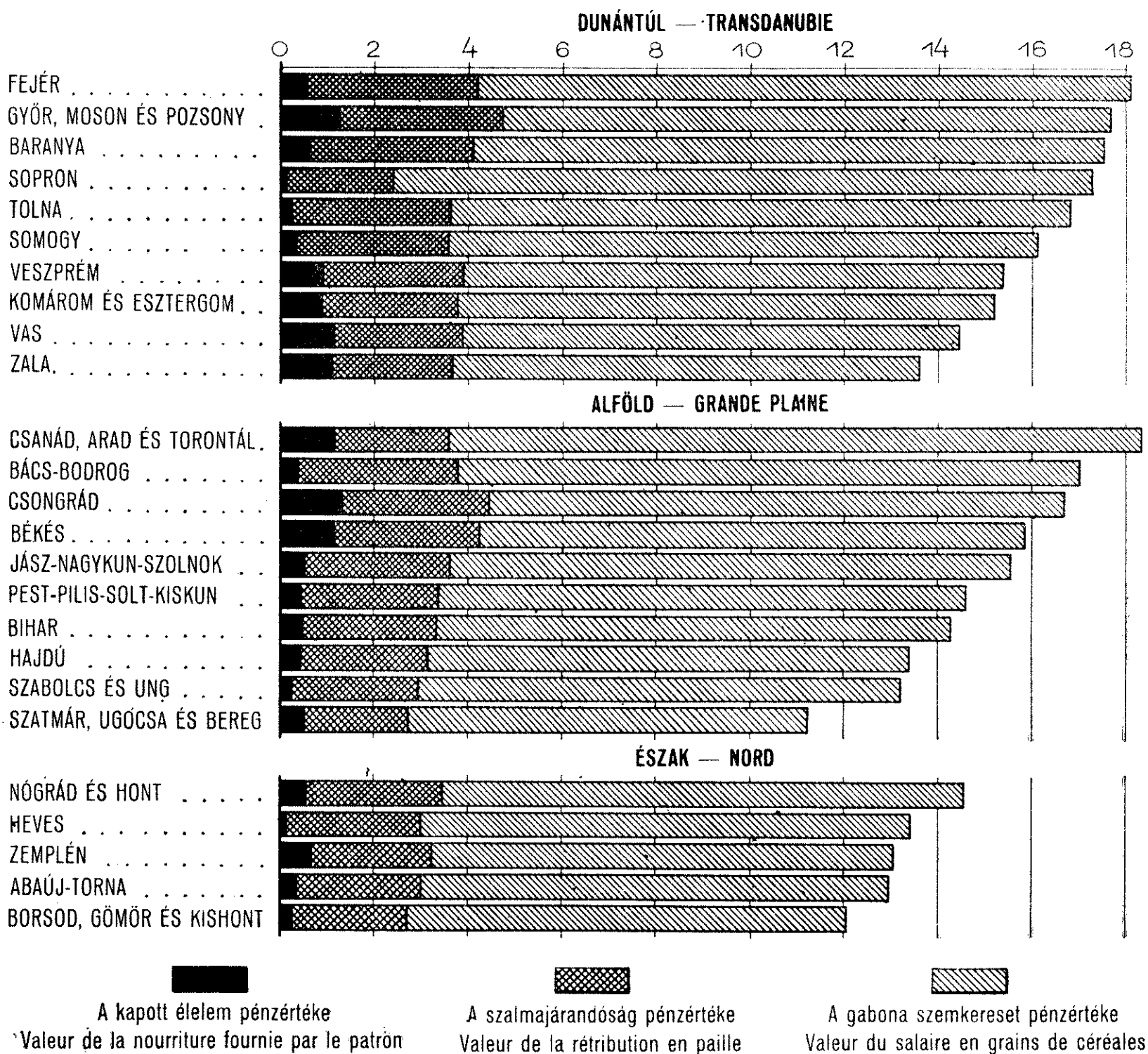
Az aratás főleg részes munka lévén, a munkabér nagysága elsősorban a termés-eredménytől függ. Kat. holdanként 1938-ban a búza vármegyénkénti átlagtermése 7·4 (Borsod vm.) és 12·1 q (Sopron vm.) között ingadozott; a rozs átlagtermése 6·5 (Hajdu vm.) és 9·4 (Csanád és Sopron vm.), az árpáé 6·6 (Borsod vm.) és 12·8 (Csanád vm.), a zabé 5·6 (Abaúj) és 11·1 q (Csanád) között. Ezért a gabonaneműekkel különböző arányban bevetett területek vármegyei átlagtermését az adatgyűjtésünkből kapott

vármegyei átlagos részfizetés mennyiségével vetettük össze. A helybeli gabonaár ismerete hiányában 1938 augusztusi országos átlagárként mázsánként a búza árát 20—, a rozsét 14·80, az árpaét 16·35 és a zabét

16·30 pengőben számítottuk. Becslésünk szerint egy aratópár naponta átlag 1.200 négyszögöl gabonát vág le, katasztrális holdakra vonatkozó adatainkat tehát magyar holdakhoz viszonyítottuk. Maguk a szerző-

EGY ARATÓPÁR ÁTLAGOS NAPI ARATÁSI KERESÉTÉNEK ÉRTÉKE VÁRMEGYÉNKINT PENGŐBEN.

VALEUR DU SALAIRE PAYÉ POUR LA MOISSON A UN COUPLE DE MOISSONNEURS, EN MOYENNE, PAR COMITATS ET PAR JOUR, EN PENGŐS.

M. St. Sz. 1940.

R. H. de St. 1940.

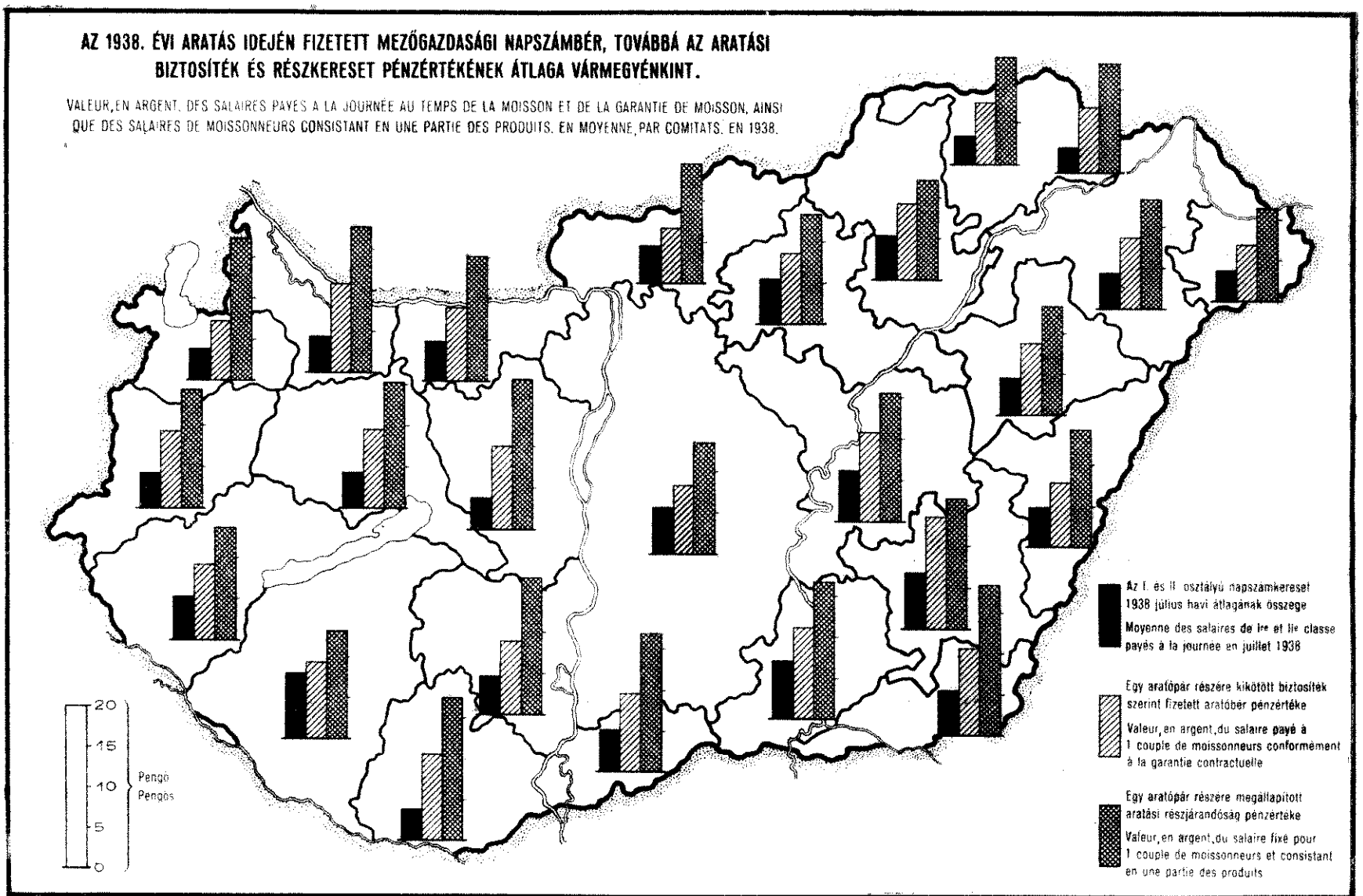
dések is érdekes megállapodásokat tartalmaztak az aratás időtartamáról, úgyhogy az általános felvétel anyaga majd erre a kérdésre is világot vet. A szerződések az aratás elvégzésére szánt időt 6 és 21 nap között leginkább 12—14 napban állapították meg a learatandó terület nagysága és vidékenként eltérő szokások szerint. Ez is

alátámasztja becslésünk helyességét, bár tudjuk, hogy egy jó aratópár naponta egy kat. holdnyi területet is levághat.

Az aratókereset szemjárandóságának értékéhez még a szalmarész vagy váltság, továbbá az élelmezés értékét is hozzáadtuk. A learatott gabona szalmájának súlyát a szem 100 kg-jára számítva átlag 220 kg-

nak, árát mázsánként 2·20 P-vel vettük figyelembe. Az átlagár megállapításánál az is érvényesült, hogy az arató a szerződések szerint az esetek többségében tavaszi szalmát nem kapott. Az ételmezésre vonatkozó adatok részletes feldolgozása helyett ezideig csupán becslésre vagyunk utalva s így egy aratópár egy napi „teljes” ételmezésének értékét 1·50 P-ben, „részleges” ételmezését pedig 50 fillérben állapítottuk meg. A szalmajárandóság és az ételmezésre vonat-

kozó adatok sokrétűségének tanulmányozása majd a munkások keresetét feltűnően befolyásoló helyi szokások ismeretére vezethet. Most a törvényhatósági átlagmunkabér megállapításánál, hogy különböző jelentőségüket kidomboríthassuk, a szemrész értékéhez a szalmajárandóság és az ételmezés átlagértékének olyan százalékát adtuk, amelyen percentben juttattak aratóiknak vármegyénként a munkaadók teljes szalmarészt, vagy szalmarészváltást, illetőleg teljes vagy

részleges ételmezést. Nem szabad tehát szemünk elől téveszteni azt, hogy az eredmény csak vármegyei átlagokat mutat s így az egyes aratópárok keresete lényegesen különböző többek közt aszerint is, hogy kapnak-e teljes szalmarészt és ételmezést, vagy sem.

Grafikonunkon feltüntetett adatok szerint egy aratópár napi aratási keresete pénzértékének vármegyei átlaga 11·19 P és 18·32 P között váltakozott. A két véglet Szatmár és Csanád megyék átlaga. A kereset legmagasabb (átlag 16·20 P) a Dunántúlon volt. Az alföldi átlagos aratóbér 2, az északi országrészé mintegy 4 P-vel kevesebb. Érdekes összehasonlítani pl. Fejér, Jász, Somogy és Borsod vármegyék adatait, amelyekben a munkások aratási keresete

egyforma átlagos aratórész ellenére összesen 6 pengős különbséget mutat.

A magyar mezőgazdasági munkabérek-ről ezideig közkézen forgó és a nemzetközi hivatalos összehasonlítások alapjául vett adatok úgyszólván kizárólag a napszám-bérekre vonatkoznak. Ezek az adatok is csupán becslés útján jöttek létre.¹⁾ Azonban

¹⁾ A gazdasági felügyelők járásonként jelentik a működésük területén fizetett havi átlagnapszám-béret a földművelésügyi minisztérium hírszolgálati osztályának. A becslési eljárás hiányosságait enyhíti az, hogy az adatszolgáltatók szakközégek, viszont az adatok értékét csökkenti, hogy főleg a nagyobb járáásokban és ott, ahol a gazdasági felügyelők hatásköre több járás területére terjed ki, az adatszolgáltató havonta bizonyára nem győződhetik meg a községekben tényleg fizetett napszám-bérösszegek hullámvásáról.

a magyar agrármunkavállalóknak jelenleg hozzávetőleg alig egy negyede szorul a bizonytalan és kétesértékű napszámkeresetre. Ugyanis azok munkaerejét, akik a cseléd-sorba nem jutottak, az aratási, cséplési és egyéb idénymunkák végzésére, a munkaadó szerződéssel legnagyobbbrészt jó előre lekötötte, sokszor a mezőgazdasági munkaidő egész tartamára. A hónapok átlaga szerint közzétett mezőgazdasági napszámbevérek természetesen a téli munkahiány idején a legalacsonyabbak és az aratás, cséplés hónapjában szöknek a legmagasabbra. Kartogrammon az I. és II. osztályú napszámok 1938 július havi keresetének összegét hasonlítottuk az aratópároknak biztosíték vagy részjárandóság címén ugyanakkor fizetett egy napi munkabéréhez. Azt állapíthatjuk meg, hogy a napszámkereset sehol sem érte el a szerződészerű járandóságok összegét.

Az összehasonlítás eredménye azonban azt is bebizonyította, hogy teljesen hamis képet kapnánk a mezőgazdasági munkabér nagyságának megyénként való hullámozásáról, ha kizárólag az átlag fizetett napszámbevérek nagyságára volnánk figyelemmel. 1938 augusztus havában ugyanis az arató és a napszámbevérek magassága az egyes megyékben egymástól nagy eltéréseket mutatott. Így a napszámbevérek nagyságában a megyék sorrendjében első Somogy és kilencedik Borsod megye az aratókereset magas-

sága szerint való osztályozásnál a 21-ik, illetőleg a 24-ik helyre került. Viszont a napszámösszeg szempontjából 21-ik Fejér és 22-ik Baranya megyében oly jó az aratóbér, hogy a megyék sorrendjében itt a két törvényhatóság a 2-ik, illetve 5-ik helyet foglalta el. Csupán abban van következtetés, hogy Szatmár, Abaúj és Zemplén megyében mindkét mezőgazdasági munkabér alacsony.

A megyék sorrendje azonban a napszámbevérek magassága szerint úgyszólván havonta változik. Pl. az 1938 júliusában az első helyet elfoglaló Somogy megye a megyéknek a napszámbevérek évi átlaga alapján összeállított névsorában már csak 20-iknak került. A napszámbevérek a helyi munkaerőszükséglettől és kínálattól függő bizonytalanul és szélsőesen alakuló bérfizetési mód. Szélsőséges éghajlatunktól, az időszaki munkás-vándorlástól és a helytelenül torlódó köz-munkáktól kezdve számtalan tényező hatása alatt áll. Ezzel szemben a munkásszerződésekben lekötött munkálatok állandóbb jellegűek, bérük nagysága sokkal fontosabb és jellemzőbb gazdasági körülmények szerint alakul ki s mindezen felül a munkaigénynek a napszámbevéreknél jelentősebb mennyiségét elégítik ki. Tehát az aratószerződések feltételeinek tüzetes feldolgozása alkalmas arra, hogy a magyar mezőgazdasági munkabérstatisztika egyik alapja legyen.

Heller András dr.

KERESKEDELEM, KÖZLEKEDÉS.

Az Államvasutak rendkívüli személyszállító vonatainak forgalma az 1939. évben.

Les trains extraordinaires de voyageurs des Chemins de fer de l'Etat hongrois en 1939.

Résumé. En 1939, les Chemins de fer de l'Etat hongrois ont, comme auparavant, fait marcher des trains de plaisir à tarif bien réduit: rapides à bas prix, trains dits au signe de la „culture“, trains d'échange internationaux, trains de pèlerins.

L'année dernière, ils ont fait partir 89 rapides à bas tarif (qui portaient 79.857 voyageurs, soit 23,6% de moins que dans l'année précédente), et 95 trains dits au signe de la culture (avec 65.032 voyageurs, soit 20,7% de moins qu'en 1938). Il y a eu, en outre, 18 trains d'échange venus de l'étranger et 8 trains de même sorte partis pour l'étranger; les premiers ont porté 8.228 voyageurs; les seconds, 3.091.

Parmi les trains à tarif réduit arrivés de l'étranger, la plupart vinrent de Roumanie, de Bul-

garie et de Yougoslavie. Ceux qu'on a fait partir pour l'étranger, sont allés en Allemagne et en Italie.

La Statistique a enregistré 90 trains de pèlerins (avec 89.648 voyageurs).

*

A M. kir. Államvasutak az 1939. évben is indították az évek óta nagy népszerűségnek örvendő és jelentős menetdíjkezdvényt biztosító rendkívüli személyszállító vonatokat, a Filléres-gyorsot, a Kultúrvasutat, a nemzetközi Cserevasutat és a Zarándokvasutat. A vonatok és a szállított utasok száma azonban az előző évekhez viszonyítva jelentősen visszaesett, mert az 1939. év tavaszán beállott európai feszültség és a szeptember elején kitört há-

a magyar agrármunkavállalóknak jelenleg hozzávetőleg alig egy negyede szorul a bizonytalan és kétesértékű napszámkeresetre. Ugyanis azok munkaerejét, akik a cseléd-sorba nem jutottak, az aratási, cséplési és egyéb idénymunkák végzésére, a munkaadó szerződéssel legnagyobbbrészt jó előre lekötötte, sokszor a mezőgazdasági munkaidő egész tartamára. A hónapok átlaga szerint közzétett mezőgazdasági napszámbevérek természetesen a téli munkahiány idején a legalacsonyabbak és az aratás, cséplés hónapjában szöknek a legmagasabbra. Kartogrammon az I. és II. osztályú napszámok 1938 július havi keresetének összegét hasonlítottuk az aratópároknak biztosíték vagy részjárandóság címén ugyanakkor fizetett egy napi munkabéréhez. Azt állapíthattuk meg, hogy a napszámkereset sehol sem érte el a szerződés szerű járandóságok összegét.

Az összehasonlítás eredménye azonban azt is bebizonyította, hogy teljesen hamis képet kapnánk a mezőgazdasági munkabér nagyságának megyénként való hullámozásáról, ha kizárólag az átlag fizetett napszámbevérek nagyságára volnánk figyelemmel. 1938 augusztus havában ugyanis az arató és a napszámbevérek magassága az egyes megyékben egymástól nagy eltéréseket mutatott. Így a napszámbevérek nagyságában a megyék sorrendjében első Somogy és kilencedik Borsod megye az aratókereset magas-

sága szerint való osztályozásnál a 21-ik, illetőleg a 24-ik helyre került. Viszont a napszámösszeg szempontjából 21-ik Fejér és 22-ik Baranya megyében oly jó az aratóbér, hogy a megyék sorrendjében itt a két törvényhatóság a 2-ik, illetve 5-ik helyet foglalta el. Csupán abban van következtetés, hogy Szatmár, Abaúj és Zemplén megyében mindkét mezőgazdasági munkabér alacsony.

A megyék sorrendje azonban a napszámbevérek magassága szerint úgyszólván havonta változik. Pl. az 1938 júliusában az első helyet elfoglaló Somogy megye a megyéknek a napszámbevérek évi átlaga alapján összeállított névsorában már csak 20-iknak került. A napszámbevérek a helyi munkaerőszükséglettől és kínálattól függő bizonytalanul és szélsősen alakuló bérfizetési mód. Szélsőséges éghajlatunktól, az időszaki munkás-vándorlástól és a helytelenül torlódó köz-munkáktól kezdve számtalan tényező hatása alatt áll. Ezzel szemben a munkásszerződésekben lekötött munkálatok állandóbb jellegűek, bérük nagysága sokkal fontosabb és jellemzőbb gazdasági körülmények szerint alakul ki s mindezen felül a munkaigénynek a napszámbevéreknél jelentősebb mennyiségét elégítik ki. Tehát az aratószerződések feltételeinek tüzetes feldolgozása alkalmas arra, hogy a magyar mezőgazdasági munkabérestatisztika egyik alapja legyen.

Heller András dr.

KERESKEDELEM, KÖZLEKEDÉS.

Az Államvasutak rendkívüli személyszállító vonatainak forgalma az 1939. évben.

Les trains extraordinaires de voyageurs des Chemins de fer de l'Etat hongrois en 1939.

Résumé. En 1939, les Chemins de fer de l'Etat hongrois ont, comme auparavant, fait marcher des trains de plaisir à tarif bien réduit: rapides à bas prix, trains dits au signe de la „culture“, trains d'échange internationaux, trains de pèlerins.

L'année dernière, ils ont fait partir 89 rapides à bas tarif (qui portaient 79.857 voyageurs, soit 23·6% de moins que dans l'année précédente), et 95 trains dits au signe de la culture (avec 65.032 voyageurs, soit 20·7% de moins qu'en 1938). Il y a eu, en outre, 18 trains d'échange venus de l'étranger et 8 trains de même sorte partis pour l'étranger; les premiers ont porté 8.228 voyageurs; les seconds, 3.091.

Parmi les trains à tarif réduit arrivés de l'étranger, la plupart vinrent de Roumanie, de Bul-

garie et de Yougoslavie. Ceux qu'on a fait partir pour l'étranger, sont allés en Allemagne et en Italie.

La Statistique a enregistré 90 trains de pèlerins (avec 89.648 voyageurs).

*

A M. kir. Államvasutak az 1939. évben is indították az évek óta nagy népszerűségnek örvendő és jelentős menetdíjkezdvényt biztosító rendkívüli személyszállító vonatokat, a Filléres-gyorsot, a Kultúrvasutat, a nemzetközi Cserevasutat és a Zarándokvasutat. A vonatok és a szállított utasok száma azonban az előző évekhez viszonyítva jelentősen visszaesett, mert az 1939. év tavaszán beállott európai feszültség és a szeptember elején kitört há-

1. A „Filléres-gyors“ forgalma.
Rapides à bas tarif.

Megnevezés — Désignation	1938	1939
A Budapestről vidékre indított vonatok — <i>Trains allés de Budapest en province</i> száma — <i>leur nombre</i>	53	30
utasainak száma — <i>nombre de leurs voyageurs</i>	53.504	31.940
A vidékről Budapestre indított vonatok — <i>Trains allés de province à Budapest</i> száma — <i>leur nombre</i>	26	44
utasainak száma — <i>nombre de leurs voyageurs</i>	25.459	36.735
A vidéki városból vidéki városba indított vonatok — <i>Trains allés d'une ville provinciale dans une autre ville provinciale</i> száma — <i>leur nombre</i>	35	15
utasainak száma — <i>nombre de leurs voyageurs</i>	25.548	11.182
Az összes indított vonatok — <i>Ensemble des trains en question</i> száma — <i>leur nombre</i>	114	89
utasainak száma — <i>nombre de leurs voyageurs</i>	104.511	79.857
Vonatkilométer-teljesítmény <i>Trains-kilom. effectués</i>	50.446	42.128
Bruttó bevétel pengőben — <i>Revenues brutes en pengős</i>	404.462	330.002

ború az utasok számát nagyon lecsökkentette, s így a népszerű vonatok forgalma is erősen visszaesett.

A Filléres-gyors forgalmi adatait az 1. számú táblázat részletezi. Az 1939. évben 89 vonat indult, 25-tel kevesebb, mint az előző évben. E vonatok közül 30 a fővárosból vidékre, 44 a vidékről Budapestre, 15 pedig egyik vidéki városból a másikba

ment. A Filléres-gyorsok az év folyamán 79.857 utast szállítottak, 23,6%-kal kevesebbet, mint az előző évben. Az ezerelegytonnakilométer teljesítményük 19.083-ról 15.511-re, a százkocsitengelykilométer összege pedig 16.610-ről 13.354-re csökkent. A vonatonkinti átlagos elegyterhelés az előző évi 378,3 tonnáról 368,2 tonnára esett. A vonalpáronkinti átlagos utasszám 897 volt az előző 917-tel szemben. A vonatpárok bruttó bevétele 160 pengővel emelkedett és 3.708 pengőt tett ki. Az utasonkinti átlagos bevétel 26 fillérrel növekedett s elérte a 4,13 pengőt.

A Kultúr-vonatok száma az 1939. év folyamán az előző évi 108-ról 95-re, 12,0%-kal, az utasainak száma pedig 81.960-ról 65.032-re, 20,7%-kal csökkent. A vonatok bruttó bevétele az előző évi 201.455 P-ről 230.854 P-re emelkedett. Megnövekedett az utasonkinti átlagos bevétel is, amely 3,55 pengő volt, az előző évi 2,46 pengővel szemben.

A Nemzetközi Cserevonatok adatait a 2. számú táblázat mutatja. Az 1939. év folyamán 18 cserevonat érkezett és 8 cserevonat indult az előző évi 29, illetve 25-tel szemben. E vonatokkal 8.228 utas érkezett külföldről és 3.091 utas távozott külföldre. Az érkezett vonatok közül 8 Romániából, 4 Bulgáriából, 3 Jugoszláviából jött. Az indított vonatok közül 4 Németországba és 4 Olaszországba ment. A Magyarországon átmenő vonatok száma az előző évi 128-ról 6-ra csökkent, ezek legnagyobb része Németország és a Balkánállamok között közlekedett és összesen 2.548 utast szállított.

Zarándok-vonat az év folyamán 90 indult, néggyel kevesebb, mint az előző évben. A vonatok 89.648 utast szállítottak, az előző évi 81.792-vel szemben. E vonatokból a bruttó bevétel 257.200 pengő volt, 52.484 pengővel több, mint az előző évben.

P.-H. M. br. dr

2. A nemzetközi „Cserevonatok“ forgalma. — *Trains „d'échange“ internationaux.*

Megnevezés Désignation	Év — Années	Összesen Total	E b b ö l — D o n t										Átmenő vonatok En transit
			Bulgária Bulgarie	Cseh-Szlovákia Tchéco-Slovaquie	Franciaország France	Jugoszlávia Yougoslavie	Nagy-Britannia Gr.-Bretagne	Németország Allemagne	Norvégia Norvège	Olaszország Italie	Románia Roumanie	Svájc Suisse	
Az érkezett vonatok — <i>Trains arrivés</i>	1938	29	3	5	2	2	5	4	—	1	6	1	—
	1939	18	4	—	—	—	3	1	1	—	8	—	—
utasok — <i>Voyageurs</i>	1938	11.738	1.202	2.365	499	1.235	851	793	—	362	3.920	511	—
	1939	8.228	1.706	—	—	1.361	225	214	362	—	4.360	—	—
Az indult vonatok — <i>Trains partis</i>	1938	25	—	—	—	—	5	—	—	12	—	—	—
	1939	8	—	—	—	—	—	—	—	4	—	—	—
utasok — <i>Voyageurs</i>	1938	11.404	—	—	—	—	1.449	—	—	5.600	—	—	—
	1939	3.091	—	—	—	—	—	—	—	1.208	—	—	—
Az összes vonatok <i>Total de ces trains</i>	1938	54	3	5	2	7	5	12	—	13	6	1	128
	1939	26	4	—	—	—	3	1	5	1	8	—	6
Az összes utasok <i>Total de ces voyageurs</i>	1938	23.142	1.202	2.365	499	2.684	851	6.393	—	4.717	3.920	511	36.885
	1939	11.319	1.706	—	—	1.361	225	1.422	362	1.883	4.360	—	2.548

Az egységes postai díjak és a levélbélyeg bevezetésének 100 éves évfordulóját ünnepli Anglia.

L'Angleterre célèbre le centenaire de la création du tarif postal uniforme et du timbre-poste.

1840 január 10-én vezette be az angol General Post Office az egységes postai díjakat az egész brit birodalomra nézve. E korszakalkotó nagy reform kigondolója és egyszersmind megvalósítója Sir Rowland Hill kiváló angol matematikus és statisztikus volt.

Sir Rowland Hill mint vérbeli statisztikus, részletes adatgyűjtést kezdett Anglia és a brit birodalom postai forgalmára nézve. Ezen adatgyűjtés alapján nagyszabású memorandumot dolgozott ki, amelyben az egységes postai díjszabás bevezetését követelte. Megállapította e memorandumában, hogy az akkor érvénybenállott postai díjszabási rendszer egyenesen arra van teremtve, hogy a postai forgalmat megbénítsa. Először is végteienül drága volt a posta igénybevétele. Egy egyszerű karácsonyi üdvözlőlévél Londonból Edinburgh-ba 5 shilling 6 penny postadíjat fizetett. Ha a levél borítékban volt, ezenfelül még 11 shilling különdíj volt fizetendő. Ehhez még igen drága külön kézbesítési díj is járt. Hill tehát mindenekelőtt a postadíjnak a távolságtól függetlenített egységesítését követelte és annak mérvét belföldi levélküldeményekre nézve 1 penny-ben, levelezőlapokra $\frac{1}{2}$ penny-ben, külföldi levelekre $2\frac{1}{2}$ penny-ben, levelezőlapokra pedig 1 penny-ben kívánta megállapíttatni. A külön kézbesítési díjak megszüntetését követelte. Ugyanilyen alapokon kívánta rendezni a postai esomagforgalom kérdését is. A memorandumnak egyik további igen fontos pontja volt az is, hogy a postadíjak a levelek és egyéb postai küldemények után előzetesen legyenek lerovandók. Az addig érvénybenállott utólagos lerovási rendszer állandó kellemetlenségekre és összeütközésekre vezetett a közönség és a postai alkalmazottak között. Végül az eddigi igazságtalan postai kiváltságok (pl. a parlament tagjai mentesek voltak minden postai díj alól) és mentességek azonnali megszüntetését sürgette.

Memorandumának alátámasztására pontos és részletes statisztikai adatokkal mutatott rá arra, hogy a régi rendszer mellett a London és Manchester közötti levélforgalomnak $\frac{5}{6}$ része nem a posta, hanem magán-kurírok útján bonyolódott le.

Hill javaslata, amely a posta áldásos munkáját közkinccsé akarta tenni, természetesen nagy lelkesedést váltott ki a közönség körében. Annál nagyobb volt azonban a reform ellen a Tory-k elkeseredése. A Tory-k hivatalos lapja a Quarterly

Review azt írta, hogy a penny postage-nak csak az a célja, hogy a lázadást könnyebbé tegye. A parlament csakis a közvélemény nyomása alatt, hosszas huzavona után, fogadta el Hill javaslatát. Olyan nagy volt a lelkesedés a közönség körében, hogy az emberek ezrei várakoztak 1840 január 9-én éjjel 12 órakor a hideg téli időben a Londoni General Post Office előtt, hogy elsők legyenek a penny-postage igénybevevői között.

Még megmaradt azonban a penny-postage-nek egy nagy fogyatéka. Nevezetesen az, hogy a mai postabélyeg még ismeretlen volt, ennél fogva a feladónak türelmesen várnia kellett, amíg a postahivatalnok minden egyes levelet bélyegzővel látott el. Még 1840 elején James Chalmers dundee-i angol polgár felvetette a felragasztható levélbélyeg eszméjét. Hill az eszmét azonnal megvalósítani kívánta és 1840 májusában már megjelentek az első mai értelemben vett portóbélyegek. Általános és közvetlen alkalmazásuk azonban csak 1853-ban vezetett be. A legnagyobb gondot a bélyeghamisítás leküzdése okozta. Azért rajzolták a bélyegre a királynő fejét, amelyet nehéz volt utánozni.

Hill további nagy újítása volt ezután a gyűjtőpostaládák felállítása az utcákon. A magánosok pedig postai ládákat szereltek fel lakásaik ajtajain. A konzervatív öregek sokat mérgeledtek azon, hogy a szép angol kapukat elcsúfították ezekkel a postaládákkal. Ugyancsak Hill vetette fel először a mozgóposta intézményének eszméjét is, amely azonban az ő életében nem került megvalósításra. Hill csak 1854-ben neveztetett ki a Londoni General Post Office igazgatójává. Ezen állásában azután módjában állott nagy reformját részletesen kidolgozva megvalósítani.

Hill postareformjának sikere minden elképzelést felülmúlt. Az angol posta kezdetleges intézményből valóságos világhatalommá vált néhány rövid év alatt. A penny-postage-nak kétségtelenül igen nagy szerepe volt Anglia kereskedelme és ipara felvirágoztatásában a Viktória időkben.

Londonban 1940 január 10-én nagy bankettet rendeztek Sir Rowland Hill emlékére, amelyen az első pohárköszöntőt Hill unokája Henry W. Hill ezredes mondotta. Beszédét azzal végezte, hogy jó, hogy nagyatyja nem kelhet ki sírjából és nem láthatja, hogy a késői utódok a mai drága és sokszor igazságtalan új postai díjszabásokkal ismét hogyan elrontották a penny-postage nagyszerű eszméjét.

Má. E. dr.

ÁRAK, PÉNZÜGY

A létfenntartási indexszámok megbízhatósága.

De l'exactitude des indices hongrois du coût de la vie.

Résumé. Depuis la guerre, on se plaint de plus en plus chez nous de l'augmentation du coût de la vie. Mais l'indice établi à cet égard jusqu'à la fin de 1939 par l'Office central de statistique accuse peu de changement.

S'agit-il vraiment d'un grand renchérissement?, ou bien d'une exagération due à la psychose de guerre? Il n'est pas sans intérêt d'examiner la question, et cela d'autant plus que depuis la guerre, le prix de la vie augmentait dans la plupart des pays européens.

Parmi les 4 catégories composant l'indice établi sur le prix de la vie par l'Office central de statistique, nous n'allons examiner que celles de l'alimentation et de l'habillement, parce que pour les autres catégories (chauffage, éclairage, loyer), les chiffres de l'Office semblent s'accorder avec ce que tout le monde sait à cet égard.

Pour le prix de détail des vivres, nous avons comparé l'indice de la Statistique avec les autres nombres indices établis en Hongrie. Or, pour la période allant de fin juillet 1939 à la fin de la même année, l'indice publié sur le coût de la vie par le Conseil des syndicats ouvriers ne montre pour les vivres qu'une hausse de 1.5%, contrairement à celui de la Statistique qui accuse une augmentation de 2.3%.

Depuis la guerre, les prix de détail peuvent être observés non seulement pour Budapest, mais aussi pour le reste du pays, le Haut Commissaire du contrôle des prix rendant compte, depuis lors, toutes les semaines, des prix de 126 principaux articles de consommation courante pour 110 localités provinciales.

Et l'Institut hongrois de recherches économiques, ayant d'après les prix donnés par le Haut Commissaire, calculé les dépenses faites pour „un panier de vivres“ (de provisions), c'est-à-dire pour les vivres nécessaires par semaine à un homme adulte, a constaté qu'entre la fin de septembre et décembre 1939, ces dépenses ont, dans les localités en question, augmenté de 2 à 6%, et à Budapest de 2% seulement. Si pour la même période, l'indice de l'Office central de statistique n'accuse, quant au prix des vivres, aucun changement, c'est qu'il a été pondéré autrement; et d'ailleurs, la différence est petite.

Quant à l'indice établi par le *Pester Lloyd* pour le prix de détail des objets d'alimentation de la fin d'août 1939 à la fin de la même année, il s'accorde avec celui de la Statistique officielle.

En comparant les calculs faits sous ce rapport, on peut constater que pendant cette période-là, les vivres n'ont augmenté que dans la faible proportion marquée par l'indice de l'Office central de statistique.

Pour le prix des articles d'habillement, l'indice de la Statistique officielle ne montre pas de variation depuis la guerre. Les statistiques faites sur les prix de fabrication des mêmes choses par l'Institut de Recherches Economiques accusent une augmentation sensible, mais qui fut diminuée quant aux prix de détail par ledit Haut Commissaire. Selon l'indice du coût de la vie publié par le *Pester Lloyd*, et qui comprend non seulement les articles nécessaires à la classe ouvrière, indiqués uniquement par la Statistique officielle, mais aussi des articles de meilleure qualité, le coût de l'habillement a augmenté de 4 à 7%. Il est donc incontestable que sous ce rapport les prix de détail ont augmenté; mais la hausse n'était pas considérable. D'ailleurs, l'Office central de statistique vient de faire le nécessaire pour que son indice montre, sous ce rapport aussi, le plus nettement possible la situation.

Somme toute, le prix de la vie, qui grandissait depuis la guerre dans bien des pays, ne montrait pas en Hongrie une forte augmentation, et ç'a été dû aux mesures prises par le Haut Commissaire du contrôle des prix.

*

A háború kitörése óta a nagyközönség köréből mind gyakrabban merül fel az a panasz, hogy a mindennapi szükséglet tárgyai megdrágultak. A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal létfenntartási költségindexszáma ezzel szemben azt mutatja, hogy az európai háború kitörése és 1939 december vége között a létfenntartás költségei úgyszólván változatlanok maradtak. Erre az ellentétre való tekintettel talán nem érdektelen azt megvizsgálni: jogosak-e a közönség köréből felmerülő — a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal megállapításának ellentmondó — panaszok, valóban növekedtek-e a létfenntartási költségek, illetőleg nem csupán háborús pszichózis nyilatkozik-e meg ezekben a panaszokban, amely egyfelől az áremelkedések képzetét a háborúval már eleve szorosán összekapcsolja, másfelől pedig egyes kiragadott árváltozásokat általánosít. Ez a kérdés annál

is figyelemreméltóbb, mert a kormány szeptember elején kiadott ismeretes rendeletével a legtöbb közszükségleti cikk 1939 augusztus 26-án érvényben volt árát legmagasabb árának nyilvánította, amelynek túllépését az Árelenőrzés Országos Kormánybiztosának előzetesen megadott engedélyéhez kötötte. Bár azóta az Árelenőrzés Országos Kormánybiztosa több cikk tekintetében adott ilyen engedélyt, a létfenntartási költségek alakulása az árelenőrzés hatályosságának mégis fontos mérőeszköze.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal létfenntartási indexszáma 1939 július vége óta a következőképen alakult:

1913=100	1 9 3 9					
	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
	h ó v é g é n					
Élelmezés	91·9	94·3	94·4	94·2	93·8	94·0
Ruházat	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3
Fűtés és világítás	137·7	136·7	136·4	136·4	136·4	138·5
Lakás	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
Összes kiadás	101·1	102·3	102·3	102·2	102·0	102·3
Összes kiadás lakás- bér nélkül	105·8	107·3	107·3	107·2	106·9	107·4

A létfenntartási költségek indexszáma tehát az európai háború kitörése óta változatlan maradt. Ez azért is meglepő, mert a háború kitörése óta a létfenntartási költségeknek indexszáma a legtöbb európai semleges államban lényegesen emelkedett. Így például a délkelet-európai országok közül a létfenntartási költségek a háború első három hónapjában Jugoszláviában 10%-kal, Romániában 11%-kal, Görögországban 3%-kal, a nyugateurópai országokban pedig még ennél is sokkal többel nőttek.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal létfenntartási indexének négy csoportja közül a fűtés és világítás, valamint a lakásköltségek fenti alakulása az általános tapasztalattal megegyezőnek látszik és ezért ezeknek részletesebb vizsgálatától eltekintettünk. A fűtés és világítás csoport-indexének emelkedése a tüzifa árának emelkedésével függ össze. Az élelmezés és ruházat költségei behatóbb vizsgálatot érdemelnek.

Az élelmezés költségei a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal indexében az összes költségeknek közel 50%-át teszik és így változásuk az összes költségek alakulását döntően befolyásolja.

Az élelmezési költségek vizsgálata során célszerű a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal indexének alakulását más létfenntartási indexekkel összehasonlítani.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal az élelmiszerek árait a budapesti vásárcsarnokok igazgatóságának „Hivatalos Árjegyzés”-éből veszi és így — mint ahogyan azt bárki könnyen ellenőrizheti — a valószínűségi helyzetet tünteti fel. Meg kell jegyezni, hogy a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal az egyes kisebb jelentőségű cikkek (pl. savanyúkáposzta) olyan árváltozását, amely csupán átmeneti jellegűnek látszik és csupán a felső árhatár megváltozásában jelentkezik, tehát feltehetőleg a piacra került minőség változásának a következménye, nem veszi figyelembe. Hogy az élelmezési cikkeknek a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal által kimutatott alakulása a valószínűségi helyzetet tükrözi vissza, azt a Szakszervezetek Tanácsának régebben a Szakszervezeti Értesítőben, újabban pedig a Népszavában közzétett létfenntartási költségindexszáma is alátámasztja, amely július végétől december végéig a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal indexének 2·3%-os emelkedésével szemben csak 1·5%-os emelkedést mutat.

Figyelmet érdemel a Dálnoki-Kováts Jenő által kiszámított és a Magyar Ipar című lapban közzétett létfenntartási indexszám is. Ebben az élelmezési költségeknek indexszáma július vége és december vége között 10%-os emelkedést mutat. A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal indexszáma ugyanebben az időszakban csupán 2%-kal emelkedett. Az élelmiszerek árait Dálnoki-Kováts is a vásárcsarnoki Hivatalos Árjegyzésből veszi. A két indexszám alakulásának eltérése annak következménye, hogy Dálnoki-Kováts számításai során nem a létfenntartás költségeinek összegéből számít egyszerű indexszámot, hanem minden árucikk árából külön egyszerű indexszámot és ezek mérlegelt átlagából összetett indexszámot számít. Így tehát ő nem létfenntartási költségindexet, hanem mérlegelt kiskereskedelmi árindexet kap. Ezenkívül az egyes élelmezési cikkek mérlegelése Dálnoki-Kovátsnál a M. kir. Központi Statisztikai Hivatalétól eltér: a húsnak, zsírnak és tojásnak lényegesen nagyobb mérlegelési súlyt ad, mint a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal, márpedig a zsír és tojás a vizsgált időszakban — részben idényszerű okokból — valóban számot-

Az „élelmiszerkosár“ költsége Budapesten és 110 vidéki városban illetőleg községben.¹⁾
 Dépenses faites pour un „panier de vivres“ à Budapest et dans 110 villes ou communes provinciales.¹⁾

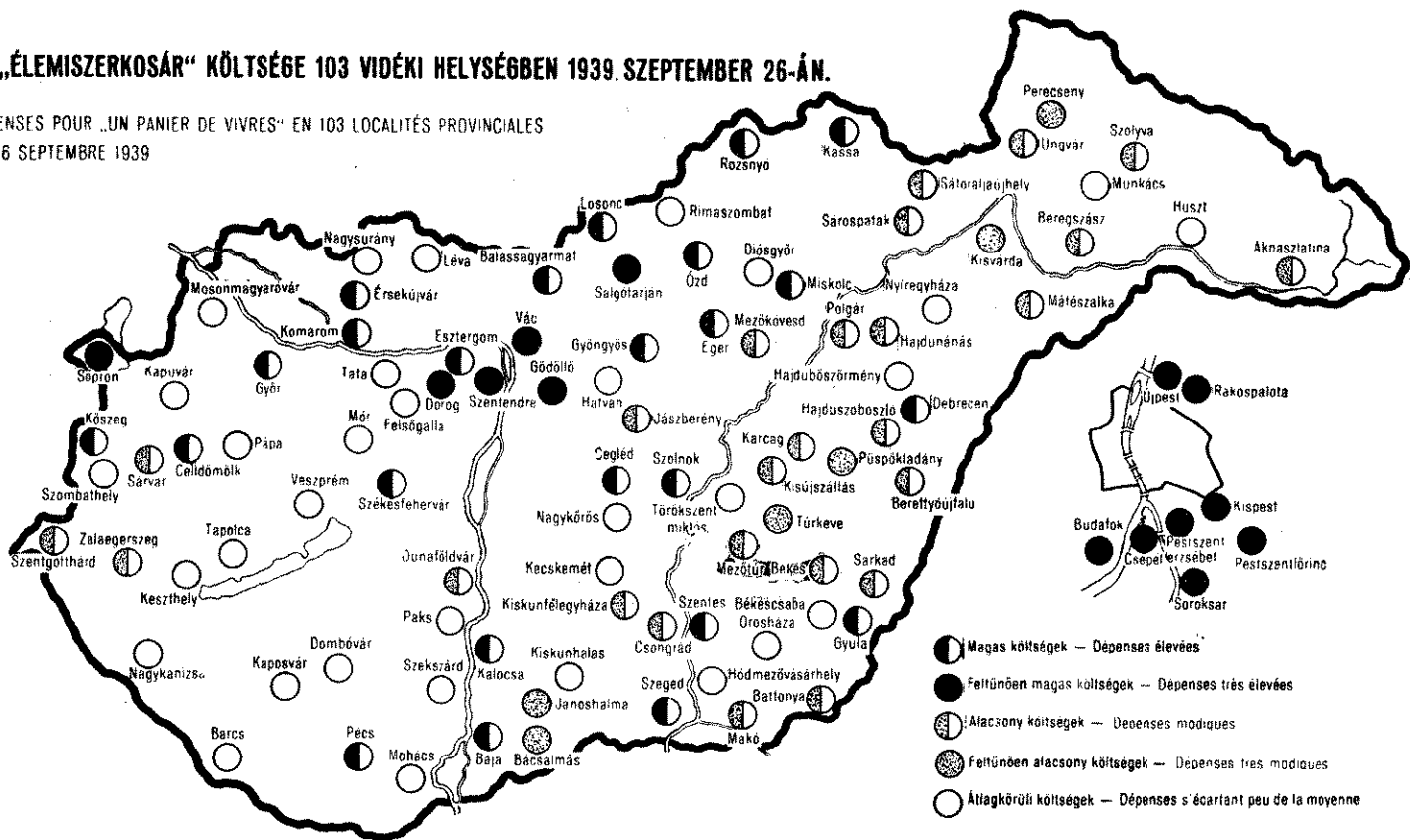
Város illetőleg község <i>Villes et communes*</i>	E n 1939		%o-os változás <i>variations</i> %o	Város illetőleg község <i>Villes et communes</i>	E n 1939		%o-os változás <i>variations</i> %o
	szeptem- ber 26 <i>au 26</i> <i>septembre</i>	decem- ber 19 <i>au 19</i> <i>décembre</i>			szeptem- ber 26 <i>au 26</i> <i>septembre</i>	decem- ber 19 <i>au 19</i> <i>décembre</i>	
	pengő — pengős	pengő — pengős			pengő — pengős	pengő — pengős	
Budapest szfv.	6·31	6·43	+ 1·9	Makó mv.	5·49	5·64	+ 2·7
Aknaszlatina	5·50	5·70	+ 3·6	Mátészalka	5·41	5·59	+ 3·3
Bácsalmás	5·21	5·26	+ 1·0	Mezőkövesd	5·39	5·55	+ 3·0
Baja tjv.	5·89	5·96	+ 1·2	Mezőtúr mv.	5·47	5·77	+ 5·5
Balassagyarmat mv.	5·77	6·10	+ 5·7	Miskolc tjv.	5·85	6·11	+ 4·4
Barcs	5·54	5·67	+ 2·3	Mohács mv.	5·67	5·86	+ 3·4
Battonya	5·43	5·53	+ 1·8	Mór	5·60	5·72	+ 2·1
Békés	5·38	5·54	+ 3·0	Mosonmagyaróvár mv.	5·59	5·81	+ 3·9
Békéscsaba mv.	5·68	5·78	+ 1·8	Munkács mv.	5·58	5·97	+ 7·0
Beregszász mv.	5·38	5·80	+ 7·8	Nagykanizsa mv.	5·68	5·99	+ 5·5
Berettyóújfalu	5·48	5·75	+ 4·9	Nagykőrös mv.	5·64	5·87	+ 4·1
Budafok mv.	6·22	6·49	+ 4·3	Nagysurány	5·59	5·75	+ 2·9
Cegléd mv.	5·84	6·13	+ 5·0	Nagyszőlős	—	5·87	—
Celldömölk	5·73	5·90	+ 3·0	Nyíregyháza mv.	5·56	5·76	+ 3·6
Csepel	6·14	6·37	+ 3·7	Orosháza	5·51	5·69	+ 3·3
Csongrád mv.	5·47	5·54	+ 1·3	Ózd	5·76	5·93	+ 3·0
Csorna	—	5·57	—	Paks	5·54	5·68	+ 2·5
Debrecen tjv.	5·86	6·09	+ 3·9	Pápa mv.	5·52	5·70	+ 3·3
Diósgyőr	5·70	5·97	+ 4·7	Pécs tjv.	5·74	5·95	+ 3·7
Dombóvár	5·55	5·72	+ 3·1	Perecseny	5·27	5·57	+ 5·7
Dorog	6·06	6·21	+ 2·5	Pestszenterzsébet mv.	6·16	6·42	+ 4·2
Dunaföldvár	5·33	5·52	+ 3·6	Pestszentlőrinc mv.	6·27	6·55	+ 4·5
Dunaszerdahely	—	5·85	—	Polgár	5·44	5·70	+ 4·8
Eger mv.	5·73	5·96	+ 4·0	Püspökladány	5·26	5·40	+ 2·7
Érsekújvár mv.	5·77	6·06	+ 5·0	Rahó	—	6·07	—
Esztergom mv.	5·89	6·14	+ 4·2	Rákospalota mv.	6·29	6·39	+ 1·6
Felsőgalla	5·54	5·72	+ 3·2	Rimaszombat mv.	5·55	5·78	+ 4·1
Gödöllő	6·00	6·32	+ 5·3	Rozsnyó	5·80	6·10	+ 5·2
Gyöngyös mv.	5·78	6·02	+ 4·2	Salgótarján mv.	6·14	6·39	+ 4·1
Győr tjv.	5·84	6·03	+ 3·3	Sarkad	5·33	5·47	+ 2·6
Gyula mv.	5·73	5·92	+ 3·3	Sárospatak	5·36	5·64	+ 5·2
Hajduböszörmény mv.	5·61	5·77	+ 2·9	Sárvár	5·47	5·74	+ 4·9
Hajduhadháza	—	5·68	—	Sátoraljaújhely mv.	5·41	5·77	+ 6·7
Hajdunánás mv.	5·41	5·63	+ 4·1	Sopron tjv.	6·07	6·25	+ 3·0
Hajduszoboszló mv.	5·33	5·66	+ 6·2	Soroksár	6·04	6·26	+ 3·6
Hatvan	5·67	5·70	+ 0·5	Szeged tjv.	5·81	6·01	+ 3·4
Hódmezővásárhely tjv.	5·60	5·78	+ 3·2	Székesfehérvár tjv.	5·81	5·97	+ 2·8
Huszt	5·53	5·74	+ 3·8	Szekszárd mv.	5·70	5·88	+ 3·2
Jánoshalma	5·10	5·41	+ 6·1	Szentendre mv.	6·23	6·47	+ 3·9
Jászberény mv.	5·44	5·69	+ 4·6	Szentes mv.	5·75	5·83	+ 1·4
Kalocsa mv.	5·76	5·87	+ 1·9	Szentgotthárd	5·39	5·59	+ 3·7
Kaposvár mv.	5·69	5·84	+ 2·6	Szerencs	—	5·31	—
Kapuvár	5·60	5·81	+ 3·8	Szigetvár	—	5·75	—
Karcag mv.	5·43	5·69	+ 4·8	Szolnok mv.	5·85	5·88	+ 0·5
Kassa tjv.	5·85	6·21	+ 6·2	Szombathely mv.	5·67	5·93	+ 4·6
Kecskemét tjv.	5·66	5·99	+ 5·8	Szolyva	5·42	5·92	+ 9·2
Kiskunfélegyháza mv.	5·44	5·49	+ 0·9	Tapolca	5·55	5·76	+ 3·8
Kiskunhalas mv.	5·60	5·84	+ 4·3	Tatatóváros	5·61	5·75	+ 2·5
Kispest mv.	6·14	6·38	+ 3·9	Török-szentmiklós	5·56	5·79	+ 4·1
Kisújszállás mv.	5·47	5·68	+ 3·8	Túrkeve mv.	5·21	5·36	+ 2·9
Kisvárd	5·21	5·73	+ 10·0	Újpest mv.	6·16	6·41	+ 4·1
Keszthely	5·61	5·88	+ 4·8	Ungvár tjv.	5·50	5·75	+ 4·5
Komárom tjv.	5·74	5·90	+ 2·8	Vác mv.	6·03	6·26	+ 3·8
Kőszeg mv.	5·71	5·92	+ 3·7	Veszprém mv.	5·69	5·90	+ 3·7
Léva mv.	5·54	5·75	+ 3·8	Zalaegerszeg mv.	5·36	5·46	+ 1·9
Losonc mv.	5·71	5·94	+ 4·0				

¹⁾ Az Árellenőrzés Országos Kormánybiztosának áradatgyűjtése alapján. — *D'après les chiffres recueillis par le Haut Commissaire du contrôle des prix.*

*) Szfv. = la capitale; tjv. = ville autonome; mv. = ville départementale.

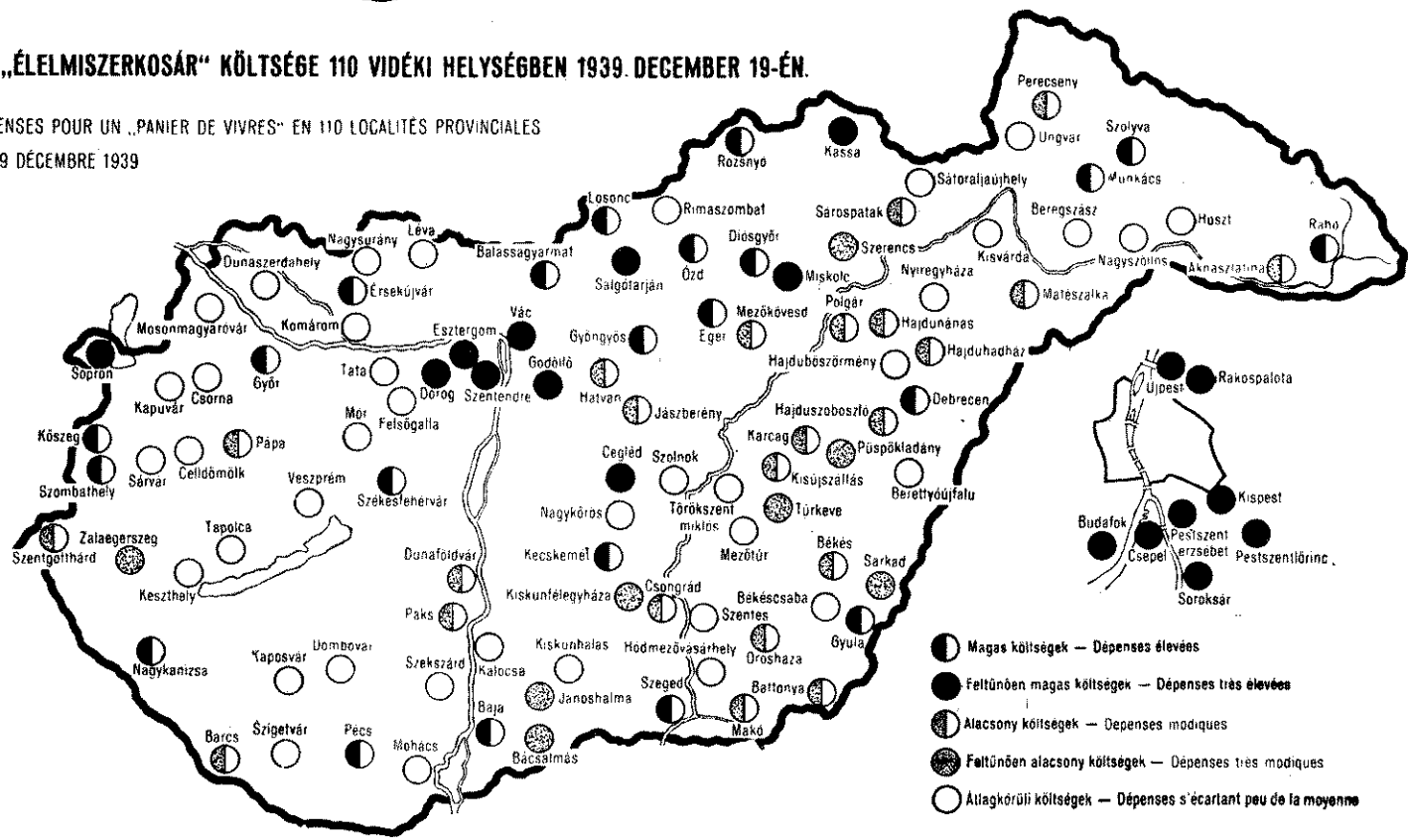
AZ „ÉLELMISZERKOSÁR“ KÖLTSÉGE 103 VIDÉKI HELYSÉGBEN 1939. SZEPTEMBER 26-ÁN.

DÉPENSES POUR „UN PANIER DE VIVRES“ EN 103 LOCALITÉS PROVINCIALES
LE 26 SEPTEMBRE 1939

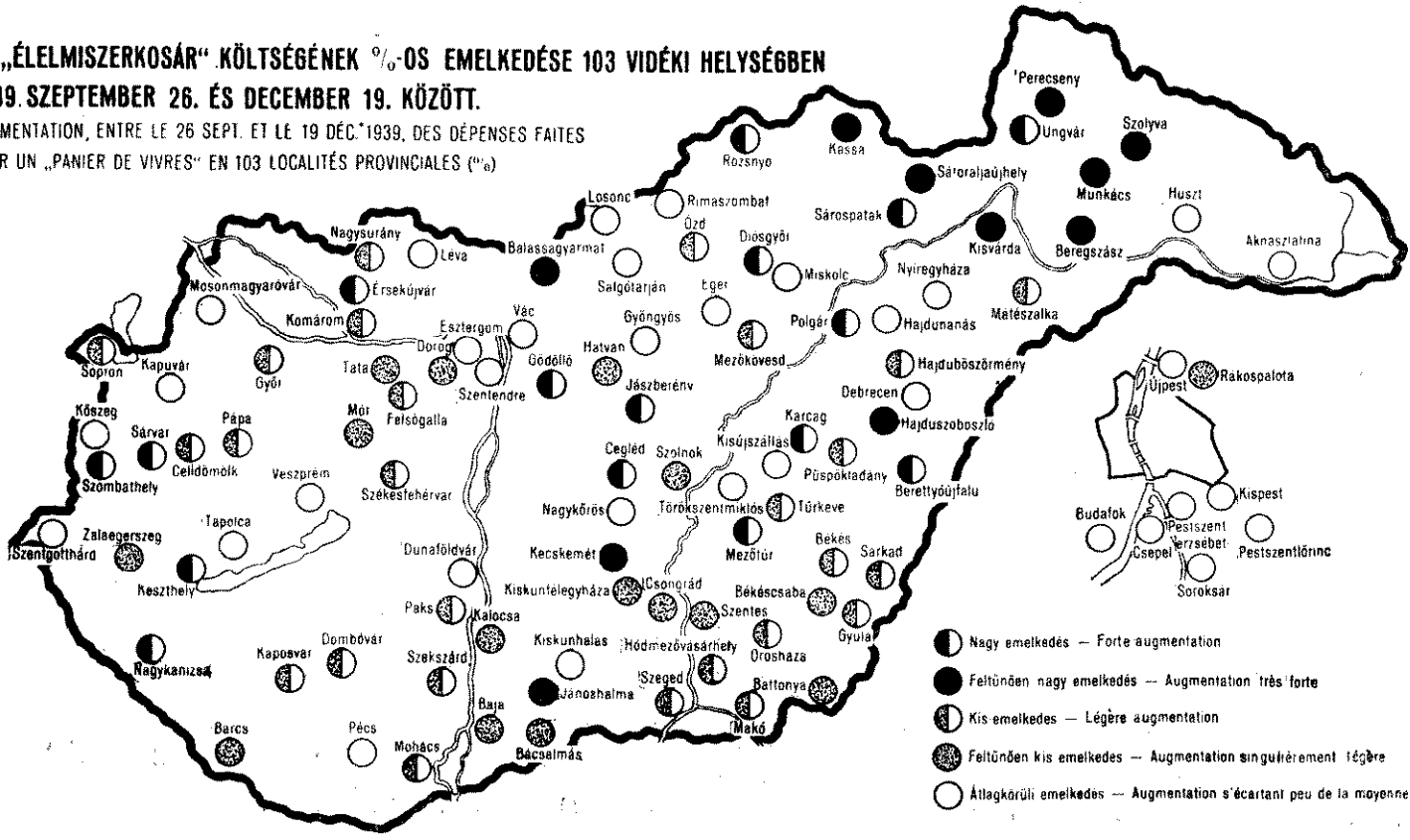
AZ „ÉLELMISZERKOSÁR“ KÖLTSÉGE 110 VIDÉKI HELYSÉGBEN 1939. DECEMBER 19-ÉN.

DÉPENSES POUR UN „PANIER DE VIVRES“ EN 110 LOCALITÉS PROVINCIALES
LE 19 DÉCEMBRE 1939

**AZ „ÉLELMISZERKOSÁR“ KÖLTSÉGÉNEK %-OS EMELKEDÉSE 103 VIDÉKI HELYSÉGBEN
1939. SZEPTEMBER 26. ÉS DECEMBER 19. KÖZÖTT.**

AUGMENTATION, ENTRE LE 26 SEPT. ET LE 19 DÉC. 1939, DES DÉPENSES FAITES
POUR UN „PANIER DE VIVRES“ EN 103 LOCALITÉS PROVINCIALES (%)

tevően megdrágult. Ezenkívül Dálnoki-Kováts kevesebb élelmiszert vesz figyelembe. A két indexszám tehát nem hasonlítható össze.

A Magyar Gazdaságkutató Intézet 110 vidéki városra, illetőleg községre nézve kiszámította az ú. n. „élelmiszerkosár” költségeit. Élelmiszerkosáron egy felnőtt férfi heti élelmiszerszükséglete értendő.¹⁾ Az intézet az élelmiszerkosár költségeit szeptember és december hónapok végére állapította meg. Az élelmezési cikkek árai az Árelenőrzés Országos Kormánybiztosának a szóbanforgó 110 vidéki városra, illetőleg községre kiterjedő kiskereskedelmi árnyilvántartásából vétettek.

A táblázatból kitűnik, hogy az élelmiszerkosár költségei községenként és városok között különböző mértékben, 2—6%-kal emelkedtek.

Az élelmiszerkosár-költségének 103 vidéki községre ill. városra kiszámított gyakorisága 1939 szeptember 26-án:

1 községben . . .	5·10 P (legolcsóbb ¹⁾)
5 „ . . .	5·11—5·30 P
26 „ . . .	5·31—5·50 „
33 „ . . .	5·51—5·70 „
24 „ . . .	5·71—5·90 „
5 „ . . .	5·91—6·10 „
8 „ . . .	6·11—6·28 „
1 „ . . .	6·29 P (legdrágább ²⁾)
Országos átlag . . .	5·65 „
Medián	5·61 „
Budapest	6·31 „

¹⁾ Jánoshalma. — ²⁾ Rákospalota.

Ugyanez 110 községre ill. városra kiszámítva 1939 december 19-én:

1 községben . . .	5·26 P (legolcsóbb ¹⁾)
0 „ . . .	5·26—5·30 P
7 „ . . .	5·31—5·50 „
23 „ . . .	5·51—5·70 „
39 „ . . .	5·71—5·90 „
22 „ . . .	5·91—6·10 „
8 „ . . .	6·11—6·30 „
9 „ . . .	6·31—6·54 „
1 „ . . .	6·55 P (legdrágább ²⁾)
Országos átlag . . .	5·86 „
Medián	5·82 „
Budapest	6·43 „

¹⁾ Bácsalmás. — ²⁾ Pestszentlőrinc.

¹⁾ Az élelmiszerkosár összetétele a következő: kenyér 2·80 kg, liszt 0·50 kg, vaj 0·17 kg, borjúhús 0·45 kg, sertéshús 0·20 kg, marhahús 0·20 kg, zsír 0·20 kg, burgonya 1·50 kg, cukor 0·45 kg, sajt 0·10 kg, rizs 0·20 kg, tej 2·40 lit., tojás 3¹/₂ db, csöves-tészta 0·20 kg, borsó 0·10 kg, bab 0·10 kg.

A 103 vidéki város és község élelmiszerkosár-költségeinek %-os emelkedése 1939 szeptember 26-a és 1939 december 19-e között:

7 községben	10%
9 „	2 „
26 „	3 „
34 „	4 „
16 „	5 „
6 „	6 „
2 „	7 „
1 „	8 „
1 „	9 „
1 „	10 „

A vásárcsarnoki „Hivatalos Árjegyzés” árai alapján Budapestre kiszámított élelmiszerkosár költségei szeptember és december között 2%-kal emelkedtek. A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal élelmezési indexszáma e két időpont között változatlan volt. A lényegtelen különbség kizárólag az eltérő mérlegelés következménye.

Az élelmiszerek költsége 1939 augusztus és december vége között a *Pester Lloyd* kiskereskedelmi indexszámításában szereplő árak alapján a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal mérlegelése szerint 0·7%-kal emelkedett, míg ugyanakkor a Központi Statisztikai Hivatal indexszáma 0·3%-kal csökkent. Ez az eltérés is egészen lényegtelen; az idézi elő, hogy a *Pester Lloyd* egy olyan olcsóbb sertéshúsfajtát jegyez, amelynek ára a kérdéses két hónap során emelkedett, míg a Központi Statisztikai Hivatal indexszámában szereplő sertéshúsfajta valamelyest olcsóbbodott. Meg kell jegyezni, hogy a *Pester Lloyd* árait a vásárcsarnokokban a helyszínen szerzi be és ennek következtében a két számítás közötti csekély eltérés a Központi Statisztikai Hivatal indexszámának alapján levonható következtetést alátámasztja: az élelmezés összes költsége valóban nem emelkedett.

Vizsgálatunkat végül azon élelmezési cikkek áralakulására is kiterjesztettük, amelyek a Központi Statisztikai Hivatal létfenntartási indexszámában nem szerepelnek, de amelyek egy jobbmódú munkáscsalád étrendjében feltehetőleg előfordulnak. Ezeknek a cikkeknek ára 1938 végén, a háború kitörése előtt és 1939 december végén következő volt:

A m. kir. Központi Statisztikai Hivatal létfenntartási indexében nem szereplő élelmiszerek kiskereskedelmi árai.

Forrás: Budapesti vásárocsarnoki Hivatalos Árjegyzés.

Á r u c i k k	Mértékegység	1938 december	1 9 3 9	
		h ó	augusztus	december
			v é g é n	
Borjúhús, pörköltnek való	1 kg	1·58	1·40	1·40
Juhús,	"	1·18	1·10	1·04
Kolbász, füstölt II.	"	1·70	1·65	1·65
Szalonna, füstölt, községi	"	1·80	2·10	2·20
Árpakása, (gerstli) durva	"	0·42	0·42	0·42
Vöröshagyma, makói	"	0·15	0·13	0·15
Kelkáposzta, hazai II.	"	0·20	0·21	0·25
Rizskása, külföldi, egész	"	0·76—1·30	0·76—1·20	0·88—1·20
Tea	"	14·00—32·00	12·00—32·00	48·00—96·00
Mák, kék	"	1·85	1·60	1·70
Kávé, pörkölt	"	8·00—12·00	8·00—12·00	24·00—36·00
Só	"	0·39	0·39	0·39
Tarhonya (2 tojásos)	"	0·88	0·88	0·84
Főzővaj	"	3·00	3·00	3·00
Lencse, magyar	"	0·70	0·70	0·70
Vöröskáposzta II.	"	0·20	0·21	0·48

A táblázatból kitűnik, hogy — a rizs, kávé és tea kivételével — ezeknél a cikkek-nél is csak nagyon csekély árváltozások fordultak elő. Az utóbbi cikkek pedig — az áremelés céljának megfelelően — a nagy áremelkedés következtében nemcsak a munkásosztály, hanem a legtöbb tisztviselő asztaláról is eltűntek.

Mindezek alapján tehát megállapítható, hogy a magyarországi élelmezési költségek 1939 augusztus és december között valóban csak oly kis mértékben változtak meg, mint ahogy az a Központi Statisztikai Hivatal élelmezési költségindexéből kitűnik. Ez az eredmény úgy állt elő, hogy egyes élelmiszerek ára (tojás, zsír) — főleg idényszerű okból — számottevően emelkedett, ezt azonban más, az élelmezés szempontjából nagyobb jelentőségű cikkeknek, bár kisebb mértékű olcsóbbodása ellensúlyozta. A közönséget természetesen az áremelkedések impresszionálják mélyebben és azt a meggyőződést keltik benne, hogy drágaság van, az olcsóbbodásokat pedig alig veszi tudomásul.

De talán az is oka a drágaságot hirdető közhangulatnak, hogy annak kialakításában inkább a jobb középosztálynak van szerepe, semmint a munkásosztálynak. A létfenntartási költségindex viszont, egy munkáscsalád létfenntartási szükségletein alapszik és az valóban nem emelkedett. Kétségtelen azonban, hogy az élelmezés terén a középosztály szükségletét kielégítő cikkek ára sem emelkedett — a gyarmatárak kivételével — számottevően.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal létfenntartási költségindexszámában szereplő ruházati cikkek ára a vizsgálati időszakban teljesen változatlan volt. Ezzel szemben a Magyar Gazdaságkutató Intézet gyári árstatisztikájának tanúsága szerint a ruházati cikkek *gyári* ára az európai háború kitörésétől 1939 november végéig számottevően drágult. A férfi konfekcionált cikkek gyári árindexe ebben az időszakban 16%-kal, a női konfekcionált áruké pedig 22%-kal emelkedett. Ezek az áremelkedések azonban a kiskereskedelmi árakban már csak tompított formában jutottak kifejezésre. Az *Árellenőrzés Országos Kormánybiztosának* az európai háború kitörése óta követett árpolitikájának ugyanis általános alapelve az, hogy amennyiben a gyári árak emelésének engedélyezése a költségemelkedés miatt elkerülhetetlen is, az emelkedést egyáltalában nem, vagy csak igen kis mértékben szabad a fogyasztókra áthárítani, hanem a lehetőség határain belül azt a nagy- és kiskereskedelemnek kell viselnie. Ennek a törekvésnek sikerét az bizonyítja, hogy a *Pester Lloyd* kiskereskedelmi árindexében a ruházati cikkek ára az év végéig a gyári árak emelkedésénél sokkal kisebb mértékben, mindössze 4—7%-kal emelkedett. Kétségtelen tehát, hogy ha a ruházati cikkek-nél bizonyos mértékű áremelkedések a kiskereskedelem körében elő is fordultak, azoknak nem volt nagyobb jelentősége. Egyébként is a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal ezidőszerint azzal a tervvel foglal-

kozik, hogy a létfenntartási költségindexet megreformálja. Ennek során a Hivatal bizonyára módot fog találni arra, hogy a létfenntartási költségszámításnak a ruházódásra vonatkozó részét a legújabb tapasztalatok alapján az eddiginél is alaposabban kimunkálja.

Abban, hogy a megélhetés költségei Magyarországon az európai háború kitörése óta nem emelkedtek számottevően, jelentékeny része van a kormányzat ener-

gikus intézkedéseinek és különösen az *Ár-ellenőrzés Országos Kormánybiztosa* működésének, melyek egyrészt preventív intézkedésekkel, másrészt az itt-ott jelentkező áremelő kísérletek letörésével megakadályozták az indokolatlan drágításokat. De az árfejlődés az ország szilárd gazdasági helyzetének és annak a nyugalomnak is biztató jele, amelyet a fenyegető veszedelmek közepette a lakosság minden rétege megőrzött.

Simoncsics Miklós dr.

A hitelválság 1935—1939. évi adatai.

Données de 1935-39 sur la crise du crédit de Hongrie.

Résumé. Pendant la période de 5 ans dont nous parlons ici, les affaires ayant repris après la crise éclatée au début de la dernière décennie, l'activité économique a fort progressé, pour diminuer ensuite à plusieurs égards à cause de circonstances défavorables. Cette période a vu des événements politiques internationaux extrêmement graves, qui ont profondément changé la marche de l'activité économique mondiale.

Par chaque événement arrivé dans la politique extérieure et intérieure, les conditions de crédit furent fort influencées en Hongrie. Les fluctuations causées par eux, on peut les constater par nos tableaux sur les nouvelles insolvabilités (faillites et concordats judiciaires). On y voit que le nombre des nouvelles insolvabilités a atteint son maximum en 1938 et son minimum en 1939 où par l'effet de la guerre le capital eut à l'égard des demandes de crédit une attitude bien réservée. Pour ces 2 années, nous constatons, pour le total des actifs et des passifs des insolubles, une augmentation extraordinairement grande, les temps changés ayant ruiné même des entreprises considérables; cette augmentation ressort également des moyennes indiquant ce qui revenait de l'ensemble des actifs et des passifs à un cas d'insolvabilité.

Toutefois, ces dernières années, la partie des passifs couverte par les avoirs dépassait en général les chiffres correspondants des années précédentes. Cela semble indiquer que les entreprises solides qui ont fait faillite étaient devenues insolubles surtout parce qu'elles ne pouvaient pas faire payer leurs débiteurs.

Pour la fluctuation saisonnière des insolvabilités, on constate pour 1938 et 1939 des changements notables. Autrefois, le nombre des insolvabilités tombait fort au milieu de chaque année pour grandir rapidement vers les derniers mois. Or, en 1938 et 1939, on a vu le contraire.

Les données sur les faillites closes en 1939 semblent indiquer que les Tribunaux cherchaient à faire en sorte que ces affaires ne traînent pas en longueur. Celles qui ont été closes pendant les

5 dernières années, avaient une durée moyenne de 35 à 39 mois. Les faillites qui n'ont pu être terminées qu'au bout de 10 à 14 ans étaient peu nombreuses; en moyenne, à peu près 50% des faillites étaient closes en 2 ans.

Les faillites ont occasionné d'assez grands frais, qui augmentaient de plus en plus ces dernières années. Du total des masses des faillis, on a pu affecter à ces frais 30.8% en 1937, 39.1% en 1938, 52.0% en 1939. L'importance de ces dépenses ressort de ce fait qu'en 1936 elles n'étaient en moyenne que de 1.590 pengős pour 1 faillite, contre 3.649 en 1937, 6.801 en 1938, 13.899 en 1939. Aussi, les créanciers n'ont eu qu'une petite partie de ce qui leur était dû. Par exemple, en 1937 les sommes ainsi recouvrées représentaient seulement 8.3% des créances reconnues pour les faillites closes, contre 7.8% en 1938 et 0.5% en 1939.

Le nombre et la valeur des lettres de change protestées ne montraient pas des changements pareils à ceux constatés pour les autres insolvabilités. Par suite aussi des mesures prises pour la protection des débiteurs, les créanciers accordaient avec une extrême prudence des prêts; il en était de même non seulement pour les crédits personnels, mais aussi pour ceux garantis par des biens servant de gages absolument solides. C'est pourquoi il y avait moins de nouvelles lettres de change en circulation; et le nombre, ainsi que la valeur, de celles qui ont été protestées accusaient chaque année une régression, sur laquelle nos tableaux et graphiques offrent des renseignements détaillés.

*

Az elmúlt évtized első éveiben lezajlott világgazdasági válság, amely hazánkat sem kerülte el, a hitelélet minden vonatkozásában éreztette hatását. Ezt a romboló hatást láttuk a fizetéseképtelenségek alakulásában is, amelyeknek a száma különösen az 1931. év őszén rekordmagasságot ért el, amelyet

kozik, hogy a létfenntartási költségindexet megreformálja. Ennek során a Hivatal bizonyára módot fog találni arra, hogy a létfenntartási költségszámításnak a ruházódásra vonatkozó részét a legújabb tapasztalatok alapján az eddiginél is alaposabban kimunkálja.

Abban, hogy a megélhetés költségei Magyarországon az európai háború kitörése óta nem emelkedtek számottevően, jelentékeny része van a kormányzat ener-

gikus intézkedéseinek és különösen az *Ár-ellenőrzés Országos Kormánybiztosa* működésének, melyek egyrészt preventív intézkedésekkel, másrészt az itt-ott jelentkező áremelő kísérletek letörésével megakadályozták az indokolatlan drágításokat. De az árfejlődés az ország szilárd gazdasági helyzetének és annak a nyugalomnak is biztató jele, amelyet a fenyegető veszedelmek közepette a lakosság minden rétege megőrzött.

Simoncsics Miklós dr.

A hitelválság 1935—1939. évi adatai.

Données de 1935-39 sur la crise du crédit de Hongrie.

Résumé. Pendant la période de 5 ans dont nous parlons ici, les affaires ayant repris après la crise éclatée au début de la dernière décennie, l'activité économique a fort progressé, pour diminuer ensuite à plusieurs égards à cause de circonstances défavorables. Cette période a vu des événements politiques internationaux extrêmement graves, qui ont profondément changé la marche de l'activité économique mondiale.

Par chaque événement arrivé dans la politique extérieure et intérieure, les conditions de crédit furent fort influencées en Hongrie. Les fluctuations causées par eux, on peut les constater par nos tableaux sur les nouvelles insolvabilités (faillites et concordats judiciaires). On y voit que le nombre des nouvelles insolvabilités a atteint son maximum en 1938 et son minimum en 1939 où par l'effet de la guerre le capital eut à l'égard des demandes de crédit une attitude bien réservée. Pour ces 2 années, nous constatons, pour le total des actifs et des passifs des insolubles, une augmentation extraordinairement grande, les temps changés ayant ruiné même des entreprises considérables; cette augmentation ressort également des moyennes indiquant ce qui revenait de l'ensemble des actifs et des passifs à un cas d'insolvabilité.

Toutefois, ces dernières années, la partie des passifs couverte par les avoirs dépassait en général les chiffres correspondants des années précédentes. Cela semble indiquer que les entreprises solides qui ont fait faillite étaient devenues insolubles surtout parce qu'elles ne pouvaient pas faire payer leurs débiteurs.

Pour la fluctuation saisonnière des insolvabilités, on constate pour 1938 et 1939 des changements notables. Autrefois, le nombre des insolvabilités tombait fort au milieu de chaque année pour grandir rapidement vers les derniers mois. Or, en 1938 et 1939, on a vu le contraire.

Les données sur les faillites closes en 1939 semblent indiquer que les Tribunaux cherchaient à faire en sorte que ces affaires ne traînent pas en longueur. Celles qui ont été closes pendant les

5 dernières années, avaient une durée moyenne de 35 à 39 mois. Les faillites qui n'ont pu être terminées qu'au bout de 10 à 14 ans étaient peu nombreuses; en moyenne, à peu près 50% des faillites étaient closes en 2 ans.

Les faillites ont occasionné d'assez grands frais, qui augmentaient de plus en plus ces dernières années. Du total des masses des faillis, on a pu affecter à ces frais 30.8% en 1937, 39.1% en 1938, 52.0% en 1939. L'importance de ces dépenses ressort de ce fait qu'en 1936 elles n'étaient en moyenne que de 1.590 pengős pour 1 faillite, contre 3.649 en 1937, 6.801 en 1938, 13.899 en 1939. Aussi, les créanciers n'ont eu qu'une petite partie de ce qui leur était dû. Par exemple, en 1937 les sommes ainsi recouvrées représentaient seulement 8.3% des créances reconnues pour les faillites closes, contre 7.8% en 1938 et 0.5% en 1939.

Le nombre et la valeur des lettres de change protestées ne montraient pas des changements pareils à ceux constatés pour les autres insolvabilités. Par suite aussi des mesures prises pour la protection des débiteurs, les créanciers accordaient avec une extrême prudence des prêts; il en était de même non seulement pour les crédits personnels, mais aussi pour ceux garantis par des biens servant de gages absolument solides. C'est pourquoi il y avait moins de nouvelles lettres de change en circulation; et le nombre, ainsi que la valeur, de celles qui ont été protestées accusaient chaque année une régression, sur laquelle nos tableaux et graphiques offrent des renseignements détaillés.

*

Az elmúlt évtized első éveiben lezajlott világgazdasági válság, amely hazánkat sem kerülte el, a hitelélet minden vonatkozásában éreztette hatását. Ezt a romboló hatást láttuk a fizetéseképtelenségek alakulásában is, amelyeknek a száma különösen az 1931. év őszén rekordmagasságot ért el, amelyet

1. Új fizetésektelenségek 1939-ben. — Nouvelles insolvabilités en 1939.

Foglalkozási főcsoport <i>Grandes catégories professionnelles</i>	Összes száma <i>Nombre total des insolvabilités</i>	N o m b r e d e s				Az összes új-, magán- és kény- szeregyességek		Az összes új-, magán- és kény- szeregyességek nél		Aktívák a passzívák % ában <i>Proportion des actifs aux passifs, %</i>
		csődök <i>faillites</i>	concordats		kényszer- egyességek <i>concordats judic.</i>	aktívái <i>Actifs</i>	passzí- vái <i>Passifs</i>	Aux nouveaux concordats privés ou judici- aires:		
			kény- szer- judic.	magán- privés				egy eset- re jut aktívák <i>actifs</i>	egy eset- re jut passzí- vák <i>passifs</i>	
		aux Tribunaux		déclarés à l'O.H.E. ou au P.K. ¹⁾		des nouveaux concordats privés ou judiciaires		pour un cas		
melyeket k.e. eljá- rás nem előzött meg pour lesquelles il n'y avait pas eu de concordat judic. préalable		egyességek száma		melyeket magán- egyességi eljárás nem előzött meg pour lesq. il n'y av. pas eu de concor- dat privé préalable		ezer pengő en milliers de pengős		ezer pengő en milliers de pengős		
I. Bányászat, kohászat — <i>Mines et hauts fourneaux</i>	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
ebből Budapest — <i>dont à Budapest</i>	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
II. Mezőgazdaság. — <i>Agriculture.</i>										
1. Földbirtokos — <i>Propriétaires fonc.</i>	3	2	1	—	338	218	337	218	154.7	
2. Földbérlő — <i>Fermiers</i>	2	—	2	—	122	304	61	152	40.3	
II. Összesen — <i>Totaux</i>	5	2	3	—	460	522	153	174	88.1	
ebből Budapest — <i>dont à Budapest</i>	2	1	1	—	338	218	338	218	154.7	
III. Ipar. — <i>Professions industrielles</i>										
1. Vas- és fém.; gépgyártás — <i>sidérurg. et métallurg.; fabr. de machines</i>	2	1	—	—	77	153	77	153	50.3	
2. Kő-, föld-, agyag- és üvegipar — <i>de la pierre, poterie, verrerie</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
3. Fa- és csontipar — <i>du bois et de l'os</i>	2	—	—	—	246	301	123	150	81.8	
4. Bőr-, sörte-, szőr-, stb. ipar — <i>du cuir, du crin, du poil, etc.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
5. Fonó-szövőipar — <i>textiles</i>	1	—	—	1	300	530	300	530	56.6	
6. Ruházati ipar — <i>de l'habillement</i>	7	1	2	—	333	571	55	95	58.3	
7. Papirosipar — <i>du papier</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
8. Malomipar — <i>meunerie</i>	3	1	1	—	58	64	29	32	90.8	
9. Egyéb élelm. és élv. cikkek gyárt. <i>de l'alimentation, etc.</i>	4	1	—	—	59	73	20	24	81.3	
10. Vegyészeti ipar — <i>chimiques</i>	1	—	—	—	22	26	22	26	84.1	
11. Építőipar — <i>du bâtiment</i>	6	3	—	—	72	134	24	45	53.7	
12. Sokszorosító- és műipar — <i>poly- graphiques</i>	2	—	—	—	16	25	8	12	65.5	
13. Szállodás-, vendéglős- és kávéipar <i>hôtels, restaurants, cafés</i>	5	—	—	—	111	177	22	35	62.7	
14. Egyéb ipari foglalkozás — <i>autres professions industr.</i>	1	—	—	—	2.233	2.254	2.233	2.255	99.0	
III. Összesen — <i>Totaux</i>	34	7	3	1	3.527	4.308	131	160	81.9	
ebből Budapest — <i>dont à Budapest</i>	16	2	—	1	3.076	3.760	220	269	81.8	
IV. Kereskedelem. — <i>Professions commerc.</i>										
1. Állatokkal, mezőgazd. term. — <i>des animaux et des produits agric.</i>	2	1	—	—	63	99	63	99	62.9	
2. Fával és egyéb erdei term. — <i>du bois et des autres produits forest.</i>	11	2	—	—	436	780	48	87	55.9	
3. Vas-, fém- és műszaki cikkek — <i>des articles en fer et en d'autr. métaux, etc.</i>	22	—	—	1	369	529	17	24	69.8	
4. Agyag-, üveg-, téglá-, mész-, cement <i>des poteries, des verreries, des bri- ques, de la chaux, du ciment.</i>	12	—	1	1	1.324	1.548	110	129	85.6	
5. Fa- és faragottárúk — <i>des articles en bois et des ouvrages sculptés.</i>	2	—	—	—	26	46	13	23	56.5	
6. Bőráruk — <i>des articles en cuir</i>	60	1	—	30	889	1.680	15	28	52.9	
7. Cipőkereskedés — <i>des chaussures</i>	17	—	1	—	520	781	31	46	66.6	
8. Különböző ruházati cikkek — <i>des articles d'habillement.</i>	350	2	4	52	6.945	11.305	20	32	61.4	
9. Élelm. és élv. cikkek — <i>des objets d'alimentation, etc.</i>	96	1	1	1	11.384	12.627	120	133	90.2	
10. Gyógy- és vegyészeti árúk — <i>des articles pharmaceut. et chimiques.</i>	18	1	2	—	142	207	8	12	68.7	
11. Könyv-, papír-, írószer-, műkeresk. — <i>des livres, du papier, de ce qui est nécessaire p. écrire, des oeuvr. d'art</i>	16	1	1	—	338	466	23	31	72.5	
12. Vegyeskereskedés — <i>merceries</i>	57	7	7	—	1.680	2.454	34	49	68.4	
13. Szállítók és bizományosok — <i>trans- porteurs et commissionnaires.</i>	6	1	—	—	617	763	123	153	80.9	
14. Egyéb keresk. — <i>autres commerces.</i>	1	1	—	—	—	—	—	—	—	
IV. Összesen — <i>Totaux</i>	670	18	17	85	24.733	33.285	40	54	74.3	
ebből Budapest — <i>dont à Budapest</i>	149	5	—	39	16.666	20.464	116	142	81.5	
V. Pénz-, hitel és biztosításiügy <i>Monnaie, crédit, assurances</i>	7	1	—	—	11.396	11.542	1.899	1.924	98.7	
ebből Budapest — <i>dont à Budapest</i>	3	1	—	—	9.283	9.460	4.642	4.730	98.1	
VI. Egyéb foglalkozás — <i>Autres professions</i>	12	8	3	—	63	202	16	50	74.1	
ebből Budapest — <i>dont à Budapest</i>	7	6	1	—	4	3	4	3	151.7	
I—VI. Mindössze — <i>Total général</i>	729	37	26	86	40.179	49.859	58	72	80.6	
ebből Budapest — <i>dont pour Budapest</i>	178	16	2	40	29.367	33.905	181	209	86.6	

¹⁾ O. H. E. = Országos Hitelvédő Egylet (Association pour la protection des intérêts des créanciers); P. K. = Pénzüntézet
Központ (Institut centr. des sociétés financières).

1932-ben és 1933-ban zuhanásszerű visszaesés váltott fel. Ez az egyik évről a másikra való nagyarányú eltérés érthető kísérőjelenése a válságnak. A hitelek hirtelen megvonása, a kintlévőségek behajthatatlansága, s általában a gazdasági bizonytalanság a kelőn meg nem alapozott vállalkozások egész sorát borította fel, a gyenge vállalatok ki-selejteződésével pedig a fizetéseképtelenségek száma visszaesik s a megelőzőleg is okos üzleti politikával vezetett vállalatok mellett csak ritkábban fordulnak elő olyan vállalatok inzolvenciái, amelyek a hosszúra nyúló dekonjunkturális állapotot nem képesek átvészelni.

A mult évvel lezáródott 5 éves ciklus egy olyan időszakot ölel fel, amelynek a kezdete a gazdasági válságból való egyre erősödő kibontakozásra, közepe ennek a fejlődésnek elméletileg elképzelt kulmináló pontjára esik, a vége pedig a világkonjunkturális helyzetben mutatkozó romlási folyamat egyik fázisával esik egybe. Ez a periódus azonkívül magába zár olyan előre nem látott, egészen rendkívüli nemzetközi eseményeket, amelyek magukban is alkalmassak arra, hogy a gazdasági élet normális hullámozásának menetét erőszakosan befolyásolják és rendkívüli megrázkódtatásokat idézzenek elő.

A tárgyalt időszak első éve az azt megelőző 1934. évvel együtt a válságból való kilábolás jeleit, az általános fellelegzés tüneteit mutatta. Ez visszatükröződik az új fizetéseképtelenségek számának alakulásában is. A hitelkínálat megélénkülése, a pénzforgalom zavartalansága, a kedvező terméseredmények stb. mind olyan körülmények, amelyek új vállalkozásokat hívtak életre s új konjunkturális folyamat megindulását tették lehetővé. Ezzel kapcsolatban a fizetéseképtelenségi esetek száma is szerény mértékben emelkedett. Ez a megállapítás különösnek hangzik, de kétségtelennek mondható, hogy egy egyébként kedvezőtlen tünetből — a fizetéseképtelenségek növekedéséből (megfelelő elővigyázatossággal) — a gazdasági élet élénkülése olvasható ki. A megelőző depresszióból való felszabadulás sokaknak, akikre ösztönző hatással van még a hitelnyújtások megszigorítottóságának némi enyhülése is, új és talán könnyű kereseti lehetőségeket mutat. Az ilyen vállalkozások azonban a szolid hiteléletben nem mindig életképesek s könnyen megbuknak.

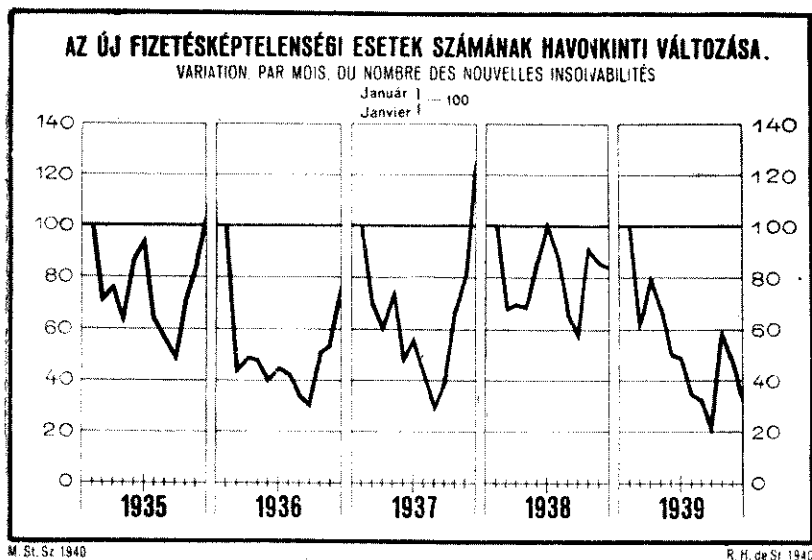
Az adatok arra utalnak, hogy ennek a szabályszerűségnek az érvényesülése a hitel-

nyújtások óvatossága mellett kis körre szorítkozik. A tárgyalt 5 éves ciklus folyamán sehol sem láttunk olyan nagyarányú kilengéseket, mint a megelőző időkben. A mult tapasztalataink okulva a hitelnyújtások nagyobb körültekintéssel történtek s gazdasági életünk megkötöttsége a komolytalan vállalkozásokat, az ú. n. „gründolásokat“ csak nagyon kis mértékben tette lehetővé. Az új fizetéseképtelenségek száma ugyanis az 1933. évtől kezdve — amikor a legkisebb volt az elmúlt 10 esztendő során — a következő hullámozást mutatta:

É v	Fizetés- képtelenségek száma	Változás az előző évhez viszonyítva %-ban
1933	550	—
1934	635	+ 15.4
1935	788	+ 24.1
1936	746	— 5.3
1937	765	+ 2.5
1938	950	+ 24.2
1939	729	— 23.3

Az esetek számának emelkedése tehát csak 1935-ig tart s azután némi visszaesés mutatkozik. A következő két évben jelentkező árnyalatnyi csökkenés és utána ismét emelkedés magában véve nem nyújt elegendő alapot messzebbmenő megállapításokra, inkább a normális mederben folyó gazdasági vérkeringés természetes hullámozását mutatja. Ezekben az években a kellőleg meg nem alapozott cégek aktíváinak és egyéb tartalékainak felhasználása okozta azt, hogy fizetési kötelezettségeiknek nem tudtak eleget tenni. Fizetéseképtelenséget még számos oly ok is idézhet elő, amelyek semmi vonatkozásban sincsenek a gazdasági élet törvényszerűségeivel, vagy a vállalkozó egyéniségében rejlő előnytelen vonásokkal (betegség, halál, váratlan kötelezettségek, stb.).

A konjunkturakutatás azonban már ebben az időszakban, különösen az 1937. évre, a világgazdasági fellendülés megtorpanásának jeleiről számol be. Az 1937. év első felében még kedvező és még mindig fejlődő gazdasági viszonyok a nyersanyagárak megszilárdulására vezettek, ami a kereskedelmet fokozottabb árubeszerzésre készítette. Az év közepétől kezdődően azonban a lakosság vásárlóképeségének csökkenése észlelhető. Ezenkívül az Országos Hitelvédő Egylet megállapítása szerint az agrárfoglalkozású népesség, amely a válságidőszak-

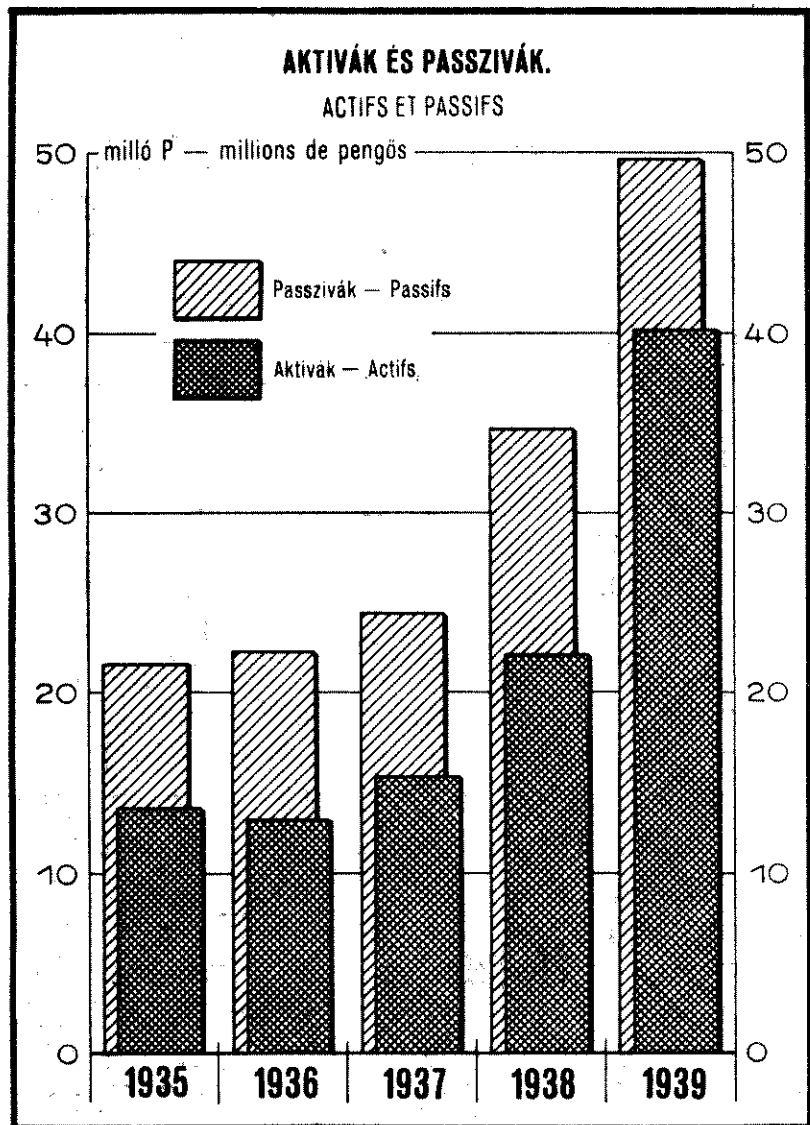
ban elmaradt fogyasztási javak megszerzésének pótlását az 1934—1936. években végezte el, az 1937. évtől kezdődőleg feleslegeit inkább ingatlanberuházásokra, esetleg vagyonállag gyarapítására fordította. A fogyasztóközönségnek tartózkodó magatartása pedig természetesen érzékenyen érezte hatását elsősorban a kereskedelemben, de az iparban is. Ez a hatás megmutatik az 1937. év folyamán bekövetkezett fizetési képtelenségi esetek idényszerű hullámszámban is. Az eseteknek minden év őszi és téleleji szokásos megduzzadása 1937-ben sokkal markánsabb volt, mint egy évvel azelőtt. Kétségtelennek látszik, hogy az érintett dekonjunkturális tünetek, a fogyasztóképesség és az áru kínálat egyensúlyának kezdődő felborulása volt hatással a csődök és kényszeregyezségek vázolt alakulására.

Ez a helyzet 1938-ban számos új tényező jelentkezésével még bonyolultabbá vált a hitelbiztonság szempontjából. A fogyasztóközönség vásárlóképességének növelésére kétségkívül jó hatással volt a tisztviselők fizetésemelése és az, hogy az ipari munkabérek is emelhetők voltak. A vásárlóképesség e növekedésének normális hatása azonban nem tudott megmutatkozni a maga zavartalan formájában. A sok és jelentős behatást eredményező esemény közül kiemelkedik Ausztriának a Németbirodalomba való bekebelezése, mint egy olyan külpolitikai esemény, amely alkalmas arra, hogy a gazdasági életben nyugtalanságot, bizonytalanságot keltsen. Nyomon követte ezt hazánk beléletében a beruházási kormányprogram bejelentése, amely az elérendő cél érdekében a termelési iparok produktivitásának fokozódását eredményezte, bizonyos mértékben a fogyasztási iparok rovására. Ennek következtében egész ipari termelésünk ilyen értelmű átállítása megint csak a nagyközön-

ség fogyasztásának normális alakulására volt hatással, ami viszont a hitelbiztonsági viszonyokban is kifejezésre jutott. Ezt követően a májusi esch mozgósítás, az egész nyáron át húzódó szudétanémet tárgyalások, a müncheni és bécsi döntések, végre az országgyarapodás mind olyan események, amelyek átmenetileg ugyan a bizalom megrendülését, a hitelek eldugulását, a követelések befagyását, de végül a bizalom erősödését s a vállalkozói kedv fellendülését idézték elő. Ezek az okok — amelyek nem kizárólag jelölhetők ugyan a hitelbiztonság alakulását változtató körülményeknek, de a legelhatározóbbaknak mondhatók — a fizetési képtelenségek számának olyan idényszerű hullámszámban eredményezték, amilyenre az utóbbi 10 év folyamán nem volt példa. A fizetési képtelenségek számának alakulásában régen felfedezett szabályszerűség, hogy az őszi és téleleji hónapokban általában a legmagasabb, s a nyári folyamán a legkisebb az inszolvenciák száma. Az 1938. év folyamán pedig azt látjuk, hogy míg az év elején követi a régi szabályt, addig az év közepén felszökik magasra s az év végére fokozatosan visszaesik a fokozatos emelkedés helyett. A számok alakulása szinte korrelatív összefüggést mutat a nemzetközi eseményekkel. Az ebben az évben lezajlott és úgyszólván mindegyik váratlanul bekövetkezett esemény hatásként a fizetési képtelenségek összes száma erősen felszökött (24,2%-kal) s a legmagasabb volt a tárgyalt 5 esztendő folyamán.

Az 1939. év a világgazdasági helyzet további leromlásának jegyében telt el, amelyet mesterségesen fokoztak az ebben az évben bekövetkezett események. A magyar gazdasági életet azonban ezek az események már nem találták felkészületlenül, az élet rendje a fennforgó adottságok mellett valamivel normálisabb mederbe volt irányítható. A hitelek nyújtása józan óvatossággal történt, különösen az év második felében bekövetkezett háborús izgalmak hatására. Mindezek a körülmények éreztették hatásukat az új fizetési képtelenségek számában is, amennyiben 1939-ben 729 új kényszeregyezséget és csődöt jelentettek be, ami 23,3%-kal volt kevesebb, mint 1938-ban. Ezzel az új fizetési képtelenségek száma olyan alacsony szintre szállott alá, amilyen nem volt az utolsó 5 év folyamán.

Az elmúlt időszakban a hitelválság kérdésének alakulására az esetek számán kívül főleg a státus adatok hullámszáma vet fényt.

A tárgyalt időszakban az aktívák és a passzívák változása a következő volt:

Év	Aktívák összege millió P	Passzívák	Egy esetre jut		Az aktívák viszonya a passzí- vákhoz %
			aktíva ezer pengő	passzíva	
1935	13.6	21.5	18	29	63.3
1936	13.0	22.2	18	32	58.6
1937	15.6	24.3	21	33	62.9
1938	22.0	34.7	24	38	63.5
1939	40.2	49.9	55	68	80.6

Ezek az adatok érdekesen mutatják azokat a hullámzásokat, amelyeket a fizetésképtelenségek alakulásában a vázolt események előidézték. Az aktívák 13—16 millió, a passzívák 21—25 millió P között mozogtak a három első évben. A negyedik évben bekövetkezett váratlan események növelték nagyra ezeket a tételeket, amelyek az elmult esztendőben még jobban megnövekedtek. Az 1939-ben bejelentett új fizetésképtelenségek aktívái és passzívái több mint megkétszereződtek a tárgyalt ciklus első évéhez viszonyítva. Az aktívák és passzívák végösszege azonban nem tartott minden esztendőben lépést az esetek számának váltakozá-

saival. Amíg ugyanis az esetek száma 1936-tól 1938-ig folyamatosan növekedett és 1939-re visszaesett, addig a státusértékek 1938-ig párhuzamot mutattak az esetek számának alakulásával, de 1939-ben az esetek visszaesése mellett az értékek erős ugrása mutatkozik. Az esetek száma ugyanis 1939-ben 23.3%-kal volt kevesebb, mint az előző évben, a passzívák összege azonban 43.5%-kal, az aktíváké pedig 82.7%-kal volt magasabb. Az esetek és a státusértékek nem mindenütt párhuzamosan mozgó váltakozása kiegyenlítődik azokban a számadatokban, amelyek az egy esetre jutó aktívák és passzívák átlagos értékét mutatják. Ezek a sorok mindkét értékben törés nélküli állandó emelkedést mutatnak. Amíg 1935-ben egy esetre 18 ezer P aktív és 29 ezer P passzív jutott, addig 1938-ban 24, illetve 38 ezer P-re, 1939-ben pedig aránytalanul magasra, 55 ezer, illetve 68 ezer P-re rúgott fel az átlagos értékszám. Kétségtelennek látszik, hogy ebben a két utolsó évben néhány nagyobb vállalat jutott fizetési zavarok közé, míg az előző években kisebb vagyonú vállalkozásokat sodort el a hitelválság szele.

Ami pedig az aktívákhoz a passzívákhoz való viszonyítását illeti, az aktívák összegének relatív emelkedését mutatják a statisztikai feldolgozás eredményei. Ez az emelkedés némi hullámzással mérsékelten jelentkezik 1938-ig, a következő évben erősen felugrik 80.6%-ra s ekkor volt a legnagyobb az utolsó 12 év folyamán. Az 1939. év rendkívüli viszonyai, úgy látszik, több olyan vállalatot rendítettek meg, amelyek számottevő aktívákkal rendelkezettek s rendes körülmények között nem is kényszerültek volna egyességet kérni. Feltehetőleg nem annyira az aránytalan eladósodottság, mint inkább a kintlévőségek behajthatatlansága kényszerített egyes nagyobb vállalatokat erre a lépésre. Mindenesetre az adatokból kitűnőleg a hitelezői érdekeltségek az 1939. évi inzulvenciákkal kapcsolatban inkább jutottak kielégítéshez, mint a megelőző esztendőben, habár átlagban akkor is megkapták követeléseiknek jóval több, mint a felét.

Mélyebb betekintést nyerünk a hitelválság 1935—1939. évi alakulásába, ha az inzulvenciát szenvedetteket foglalkozás szerinti csoportosításban tesszük vizsgálat tárgyává. Az esetek összes száma foglalkozás szerint az utolsó 5 évben a következőképpen oszlott meg százalékosan:

	1935	1936	1937	1938	1939
Östermelés . . .	1.0	0.9	—	0.3	0.8
Ipar	7.9	9.3	8.5	8.1	4.7
Kereskedelem . .	88.3	87.0	88.4	88.9	91.9
Pénz és hitel . .	0.5	0.4	0.1	0.6	1.0
Egyéb	2.3	2.4	3.0	2.1	1.6
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

A kereskedelem részesedése ezek szerint az összes inzulvenciák sorában nagyon kiütőköző, és domináns szerepe 1936-tól kezdődőleg egyre erősebb. Amíg a kereskedelem részesedése — visszatekintve egészen 1931-ig, amikor a legsúlyosabb volt a válság hatása az inzulvenciák tekintetében — mindig 80—90% között mozgott s ezt a határt nem lépte át egyik irányban sem, addig 1939-ben már a 90% fölé emelkedett a kereskedelem aránya az összes esetek sorában. Ezzel szemben az ipari foglalkozású fizetés-

képtelenek csoportja erre az évre visszaesett, körülbelül éppen annyival, amennyivel a kereskedőké emelkedett.

Egészen más képet mutat azonban a foglalkozás szerinti megoszlás, ha nem az esetek számát, hanem a passzívák végösszegét vizsgáljuk. A passzívák összegének a megoszlása százalékosan a következő volt:

	1935	1936	1937	1938	1939
Östermelés . . .	0.9	4.3	—	0.8	1.0
Ipar	12.1	15.6	22.8	14.5	8.6
Kereskedelem . .	81.0	78.4	72.7	77.8	66.8
Pénz és hitel . .	3.9	1.3	3.1	6.2	23.2
Egyéb	2.1	0.4	1.4	0.7	0.4
Összesen	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

A fenti összeállításból nyert kép már sokkal változatosabb. Itt is kimagasló a kereskedelem szerepe, de már távolról sem olyan markáns, mint az esetek eloszlásánál.

2. Fizetéseképtelenségek foglalkozási főcsoportok szerint.

Insolvabilité par grandes catégories professionnelles.

Foglalkozási főcsoport, év <i>Grandes catégories professionnelles et années</i>	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Évi összeg <i>Au total</i>	
	<i>Janv.</i>	<i>Févr.</i>	<i>Mars</i>	<i>Avr.</i>	<i>Mai</i>	<i>Juin</i>	<i>Juill.</i>	<i>Août.</i>	<i>Sept.</i>	<i>Oct.</i>	<i>Nov.</i>	<i>Déc.</i>		
	h ó n a p													
A fizetéseképtelenségi esetek száma — <i>Nombre des insolvabilités</i>														
Östermelés <i>Production du sol</i>	1935	1	1	—	—	—	—	2	1	1	—	2	—	8
	1936	—	—	—	—	—	—	1	2	1	2	—	1	7
	1937	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
	1938	—	—	1	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3
	1939	—	—	—	1	1	—	—	—	—	3	1	—	6
Ipar — <i>Industrie</i>	1935	7	6	6	5	10	3	1	4	4	7	4	5	62
	1936	15	3	3	3	11	5	5	5	1	7	7	4	69
	1937	5	4	7	9	2	6	2	2	2	6	12	8	65
	1938	10	7	6	10	17	5	5	7	—	5	4	1	77
	1939	4	6	2	2	5	3	2	2	1	3	2	2	34
Kereskedelem <i>Commerce</i>	1935	77	52	58	48	63	75	49	43	33	51	65	82	696
	1936	107	50	57	56	37	48	40	32	31	50	56	85	649
	1937	90	64	49	59	43	44	38	24	33	58	66	108	676
	1938	87	56	54	57	64	92	81	56	57	81	79	80	844
	1939	110	64	86	73	48	51	38	20	34	60	52	34	670
Pénz és hitel <i>Monnaie et crédit</i>	1935	1	—	—	1	—	—	—	—	—	2	—	—	4
	1936	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	3
	1937	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
	1938	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3	1	—	6
	1939	—	—	2	—	2	1	—	—	1	1	—	—	7
Egyéb — <i>Autres</i>	1935	—	3	1	—	1	3	3	—	3	1	2	1	18
	1936	—	1	—	—	1	1	5	2	3	1	3	1	18
	1937	2	—	3	4	2	4	1	2	2	1	1	1	23
	1938	2	4	7	1	1	1	—	—	—	1	1	2	20
	1939	1	—	2	1	2	1	—	—	1	—	1	3	12
Összesen — <i>Total</i>	1935	86	62	65	54	74	81	55	48	41	61	73	88	788
	1936	122	54	60	59	49	54	51	41	36	62	66	92	746
	1937	97	68	59	72	47	54	41	28	38	65	79	117	765
	1938	99	67	68	68	84	99	86	64	57	90	85	83	950
	1939	115	70	92	77	58	56	40	22	37	67	56	39	729

3. Fizetéképtelenségek foglalkozási főcsoportok szerint.

Insolvabilité par grandes catégories professionnelles.

Foglalkozási főcsoport, év <i>Grandes catégories professionnelles et années</i>	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	Évi összeg <i>Au total</i>	
	<i>Janv.</i>	<i>Févr.</i>	<i>Mars</i>	<i>Avr.</i>	<i>Mai</i>	<i>Juin</i>	<i>Juil.</i>	<i>Août</i>	<i>Sept.</i>	<i>Oct.</i>	<i>Nov.</i>	<i>Déc.</i>		
A passzívák összege ezer P-ben — Passifs en milliers de pengős														
Östermelés <i>Production du sol</i>	1935	—	—	—	—	—	118	15	—	—	50	—	183	
	1936	—	—	—	—	—	155	22	21	728	—	25	951	
	1937	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
	1938	—	—	51	—	240	—	—	—	—	—	—	—	291
	1939	—	—	—	—	137	—	—	—	—	385	—	—	522
Ipar — <i>Industrie</i>	1935	283	187	46	173	283	91	14	220	167	339	306	379	2.488
	1936	578	94	72	36	76	167	1.616	181	18	166	240	207	3.451
	1937	229	282	1.456	1.017	151	96	103	94	48	144	1.751	163	5.534
	1938	426	1.939	210	280	765	208	145	569	—	115	371	8	5.036
	1939	144	704	25	38	2.485	89	39	18	25	15	692	34	4.308
Kereskedelem <i>Commerce</i>	1935	1.852	866	1.412	1.770	2.251	2.249	965	1.067	657	1.301	1.598	1.631	17.619
	1936	3.070	1.101	1.032	1.397	867	1.094	892	1.098	708	1.644	2.185	2.292	17.380
	1937	2.436	1.395	1.537	1.937	745	731	1.038	342	698	1.796	2.037	2.949	17.641
	1938	3.389	973	1.440	1.922	2.197	2.830	1.369	3.584	1.548	2.534	2.191	2.975	26.952
	1939	2.840	2.126	2.524	2.789	13.543	2.935	1.015	316	1.136	2.091	1.243	727	33.285
Pénz és hitel <i>Monnaie et crédit</i>	1935	—	—	—	28	—	—	—	—	765	—	—	—	793
	1936	—	—	—	—	—	—	—	—	297	—	—	—	297
	1937	—	—	—	—	—	—	—	—	755	—	—	—	755
	1938	—	—	—	—	111	111	—	—	—	688	1.223	—	2.133
	1939	—	—	1.194	—	9.460	328	—	—	560	—	—	—	11.542
Egyéb — <i>Autres</i>	1935	—	339	—	—	—	—	63	—	33	—	—	—	435
	1936	—	—	—	—	—	—	—	16	—	—	—	68	84
	1937	8	—	20	258	21	7	5	—	34	—	—	—	353
	1938	—	17	17	—	—	—	—	—	—	188	—	24	246
	1939	—	—	—	—	3	133	—	—	—	—	21	45	202
Összesen — <i>Total</i>	1935	2.135	1.392	1.458	1.971	2.534	2.340	1.160	1.302	857	2.405	1.954	2.010	21.518
	1936	3.648	1.195	1.104	1.433	943	1.261	2.663	1.317	747	2.835	2.425	2.592	22.163
	1937	2.673	1.677	3.013	3.212	917	834	1.146	436	1.535	1.940	3.788	3.112	24.283
	1938	3.815	2.929	1.718	2.202	3.313	3.149	1.514	4.153	1.548	3.525	3.785	3.007	34.658
	1939	2.984	2.830	3.743	2.827	25.628	3.485	1.054	334	1.721	2.491	1.956	806	49.859

Amíg ugyanis az összes passzívákból 1935-ben 81,0% esett a kereskedelemre, addig 1939-ben a passzíváknak kerekén kétharmada jelentkezett csak ebben a kategóriában. Az ipari passzívák legmagasabb aránya 1937-ben mutatkozott 22,8%-kal, a legalacsonyabb pedig az elmúlt esztendőben. Legnagyobb ingadozást mutatnak azonban a pénzügyi intézetek körében felmerült inzulvenziák passzíváinak részesedései. Ezeknél a legkisebb arány (1,3%) 1936-ban észlelhető, a legnagyobb pedig, az összes passzíváknak majdnem egynegyede, az elmúlt esztendőben. Ezt az arányt két pesti hitelintézet több milliós passzívájú kényszer-egyezsége idézte elő.

A kereskedelemnek az inzulvenziákban általában elfoglalt nagy szerepe csak az esetek nagy számánál s a passzívák relatív nagyságánál fogva állapítható meg, de a kereskedelmi inzulvenziák súlyát jellegzeteseb-

ben fejezik ki azok a számadatok, amelyek az egy esetre jutó átlagos passzívavértéket tüntetik fel a foglalkozási főcsoportokkal való kombinációban. Az ilyen alapon szerkesztett szembeállítást a következő táblázat tartalmazza (értékadatok ezer pengőben):

	1935	1936	1937	1938	1939
Östermelés	46	158	—	146	174
Ipar	48	58	99	73	160
Kereskedelem	26	27	27	32	54
Pénz és hitel	264	297	755	355	1.924
Egyéb	87	42	50	61	51
Összesen	29	32	33	38	72

Ezek szerint tehát a tárgyalt időszak minden évében az inzulvenziák által érintett kereskedelmi eseteknél mutatkozik aránylag a legkisebb átlagos passzívavérték, amely csak 1939-ben ugrott fel alacsony

szintjéről, de még ekkor sem közelítette meg az országos átlagot. Mindazonáltal a kereskedelmi eseteknek az összes inzulvenziákra gyakorolt hatása e táblázat adataiból is kitűnik, amennyiben az országos átlagok és a kereskedelmi átlagok alakulása folyamatos, egyenletesen emelkedő párhuzamosságot mutat. A többi foglalkozási főcsoportba tartozó inzulvensek átlagos passzívái rendszertelenül ingadoznak, aszerint, hogy melyik foglalkozási ágban fordult elő az átlagosnál nagyobb arányú fizetésképtelenség. Természetesen a legnagyobb átlagos passzíváérték a pénzügyi kategóriában mutatkozik, legmagasabb szintjét 1939-ben érte el közel 2 millió P-vel. Ehhez hasonlóan magas pénzügyi átlag passzíváérték az utolsó 10 év folyamán csak 1933-ban jelentkezett 1·4 millió P-vel. Erősen ingadozik az átlagérték különösen az iparnál, ahol szintén az 1939. év ugrik ki viszonylag magas összegével. A kevésszámú őstermelési inzulvenziák aránylag magas átlagértékeket produkáltak minden évben, kivéve az 1937-es évet, amikor ebből a kategóriából egy új fizetésképtelenségi esetet sem jelentettek be. Az 1939. évi 174 ezer P-s passzíváérték itt is a legmagasabb az utolsó 5 év folyamán.

Amint az eddigiekben láttuk, az 1939. esztendő a hitelválság adatainak legkülönfélébb összeállításában a megelőző esztendőkhöz viszonyítva minden vonatkozásban sokszor nagyon is elütő eredményeket produkált. Foglalkozunk tehát röviden az 1939. év részletes adataival.

Foglalkozási főcsoportok szerint tekintve az 1939. év vagyonbukottait, az őstermelés fogalma alá vonható foglalkozású fizetésképtelent mindössze 6-ot jelentettek be, ezek közül 3 ellen csőd nyitattott, 3 pedig egyességet kért. Ez utóbbiak sorában szerepelt egy székesfővárosi, részvénytársasági alapon működő, földtulajdonnal rendelkező vállalkozás, amelynek aktívái azonban mintegy másfélszeresen meghaladták a passzívákat, ez a vállalat nyilvánvalóan követeléseinek behajthatatlansága miatt került súlyos fizetési nehézségek közé.

Az ipar körében 34 inzulvenzia fordult elő, ezek között 7 csőd. Az ipar egyes csoportjai között ezek az esetek meglehetősen szétszórtnak. Aránylag legtöbb volt a ruházati iparban és az építőiparban, valamint a malom-, élelmezési és szállodaiparban. Az ebben a főcsoportban előfordult esetekben az átlagos aktiva és passziva összegek nagysága — az

esetek aprólékos szétszóródottsága miatt — bővebb vizsgálódásra nem nyújt megfelelő támpontot, de már az aktívák relatív nagysága érdekesebb képet, szélsőségesebb eltéréseket mutat. Az új n. egyéb

4. A fizetésképtelenségek fontosabb adatai.

Principaux renseignements sur les insolvabilités.

Év Années	h ó n a p b a n												Évi összeg — Total
	I. — Janvier	II. — Février	III. — Mars	IV. — Avril	V. — Mai	VI. — Juin	VII. — Juillet	VIII. — Août	IX. — Sept.	X. — Oct.	XI. — Nov.	XII. — Déc.	
A fizetésképtelenségek összes száma <i>Nombre total des insolvabilités</i>													
1935	86	62	65	54	74	81	55	48	41	61	73	88	788
1936	122	54	60	59	49	54	51	41	36	62	66	92	746
1937	97	68	59	72	47	54	41	28	38	65	79	117	765
1938	99	67	68	68	84	99	86	64	57	90	85	83	950
1939	115	70	92	77	58	56	40	22	37	67	56	39	729
Az aktívák összege millió P-ben összesen <i>Total des actifs en millions de p.</i>													
1935	1·3	1·0	1·0	1·1	1·4	1·5	0·6	0·8	0·5	1·8	1·3	1·3	13·6
1936	2·1	0·7	0·6	0·8	0·6	0·7	1·8	0·6	0·4	1·9	1·5	1·3	13·0
1937	1·5	1·0	2·3	1·9	0·5	0·5	0·7	0·3	1·1	1·3	2·4	1·8	15·3
1938	2·2	2·1	1·1	1·4	2·1	1·9	0·9	2·6	0·9	2·4	2·6	1·8	22·0
1939	1·8	1·8	2·9	1·6	23·9	2·4	0·6	0·2	1·3	1·9	1·3	0·5	40·2
A passzívák összege millió P-ben összesen <i>Total des passifs en millions de p.</i>													
1935	2·1	1·4	1·4	2·0	2·5	2·3	1·2	1·3	0·9	2·4	2·0	2·0	21·5
1936	3·7	1·2	1·1	1·4	0·9	1·3	2·7	1·3	0·8	2·8	2·4	2·6	22·2
1937	2·7	1·7	3·0	3·2	0·9	0·8	1·2	0·4	1·5	2·0	3·8	3·1	24·3
1938	3·8	2·9	1·7	2·2	3·3	3·2	1·5	4·2	1·6	3·5	3·8	3·0	34·7
1939	3·0	2·8	3·7	2·8	25·6	3·5	1·0	0·3	1·7	2·5	2·0	1·0	49·9
A fizetésképtelenségek száma Budapesten <i>Nombre des insolvabilités à Budapest</i>													
1935	14	14	26	4	24	22	18	18	11	24	22	23	220
1936	36	17	12	15	9	26	20	16	18	20	29	26	244
1937	31	20	19	23	13	17	11	8	19	24	22	30	237
1938	31	25	21	25	31	19	19	30	15	32	28	26	302
1939	32	22	31	18	17	12	9	4	6	10	11	6	178
Az aktívák összege millió P-ben Budapesten <i>Total des actifs à Budapest, en millions de p.</i>													
1935	0·3	0·6	0·7	0·5	0·5	0·4	0·2	0·5	0·1	0·6	0·7	0·5	5·6
1936	0·7	0·4	0·2	0·2	0·2	0·4	0·6	0·3	0·2	1·1	0·9	0·5	5·7
1937	0·9	0·4	0·4	1·3	0·2	0·2	0·4	0·1	0·3	0·7	1·4	0·6	6·9
1938	1·4	1·7	0·5	1·0	1·1	0·5	0·3	2·0	0·4	1·0	0·8	0·9	11·6
1939	0·6	1·1	0·7	0·7	23·2	1·4	0·1	0·1	0·2	0·5	0·6	0·2	29·4
A passzívák összege millió P-ben Budapesten <i>Total des passifs à Budapest, en millions de p.</i>													
1935	0·6	0·7	0·9	0·9	1·2	0·7	0·3	0·7	0·3	0·9	1·0	0·8	9·0
1936	1·3	0·5	0·4	0·4	0·4	0·9	1·1	0·5	0·5	1·5	1·6	1·1	10·2
1937	1·5	0·7	0·9	1·9	0·4	0·3	0·7	0·1	0·5	1·0	2·1	1·0	11·1
1938	2·4	2·3	0·8	1·6	1·8	0·9	0·5	3·4	0·6	1·5	1·5	1·5	18·8
1939	1·1	1·7	1·2	1·3	24·4	1·8	0·2	0·1	0·4	0·5	0·9	0·3	33·9

ipari foglalkozás gyűjtőfogalma alá sorolt egyetlen egy különleges esettől eltekintve, kedvező arány mutatkozik a malomiparnál (90·8%), a vegyészeti

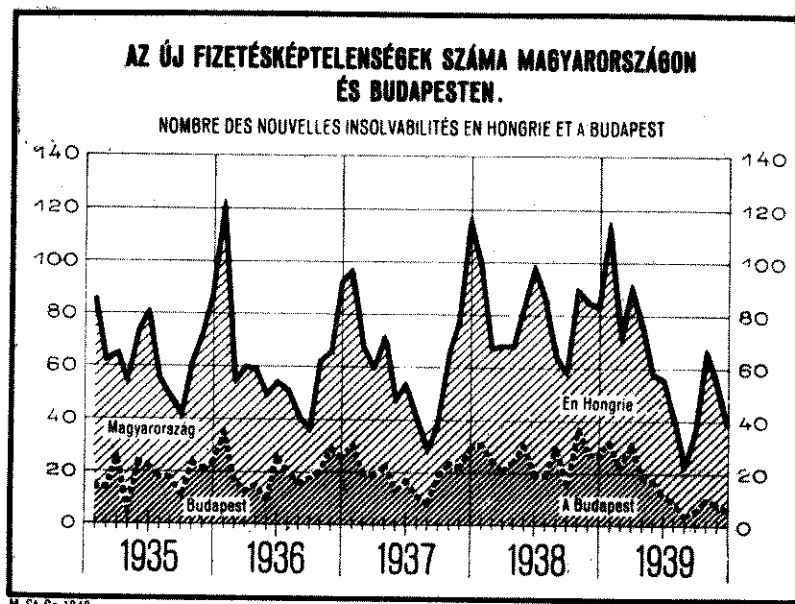
iparnál (84·1%), a fa- és csontiparnál (81·8%) és az élelmezési és élvezeti cikkek iparánál (81·3%). Legkedvezőtlenebb ilyen arány mutatkozik a vas- és fémiparnál (50·3%), valamint az építőiparnál (53·7%). Országos viszonylatban az ipari inszolvenciák passzívái 81·9%-ban kiegyenlített nyertek az aktívákból.

A kereskedelem körében előfordult 670 új fizetésképtelenségből 18 volt csőd. Összes passzívái 33·3 millió, aktívái pedig 24·7 millió P-t tettek ki. Az eseteknek több mint a fele (350) a textilkereskedőkre (11·3 millió P passziva és 6·9 millió P aktiva) és az élelmezési kereskedelemre esik (12·6 millió P passziva és 11·4 millió P aktiva). Az egy esetre jutó státusérték átlagos adata azonban, amely azt mutatja, hogy hol fordul elő nagyobb arányú inszolvencia, nem az imént felsorolt kategóriáknál jelentkezik. A legnagyobb átlagos passziva a szállítók és bizományosoknál mutatkozik, ahol az előfordult 5 kényszeregyességi eset mindegyikére átlag 153 ezer P jutott. Aránylag magas az átlagos passzivaösszeg az élelmezési cikket árusító kereskedőknél (133 ezer P) és az agyag-, üveg-, téglá-, stb. árukkal kereskedő inszolvens cégeknél (129 ezer P). Legkedvezőbb az átlagos passzivaösszeg a gyógy- és vegyszeti áruk kereskedelmében (12 ezer P) és a fa- és faragott áruk, valamint a vas-, fém-, műszaki cikkek kereskedelmében (23 ezer, illetve 24 ezer P). Az aktívák viszonylagos nagysága pedig legkedvezőbben alakult az átlagos passzivaösszeg relatív nagysága miatt előbb említett élelmezési kereskedelemben, ahol a passzívák 90·2%-ban fedezhetők voltak az aktívákból. A másik két kategóriánál is, amelyek az egy esetre jutó átlagos passzivaösszegükkel tűntek ki a számok sorában — agyag-, üveg-, téglá stb. kereskedelem, továbbá a szállítók és bizományosok — kedvező fedezeti arányt tudnak kimutatni. E két kereskedelmi ág közül az elsőben a passzíváknak 85·6, a másodikban 80·9%-át kiegyenlítették az aktívák. Ebben a három csoportban tehát aránylag jó aktívákkal rendelkező, az átlagosnál nagyobb forgalmú üzletek voltak kénytelenek egyességet kérni.

A pénzügyi körében előfordult fizetésképtelenségek száma nem volt nagy, de státusadataik annál kiemelkedőbbek. A hat pénzügyi kényszeregyességi eset 11·5 millió P passziva mellett 11·4 millió P-t tudott felmutatni, vagyis 98·7%-ban a veszteségek fedezhetők voltak. Ezeknek a magas értékeknek a legnagyobb hányada két budapesti pénzügyi fizetésképtelenségre esik, ez a két eset (4·7 millió P átlagos passzívával) dominálja a pénzügyi élet 1939. évi inszolvenciáit.

Budapest szerepe az ország fizetésképtelenségeiben jelentős, bizonyos vonatkozásban az inszolvenciák országos jellegét a budapesti esetek adják meg. Ezeknek a szerepét az országos adatok keretében a következő összeállítás érzékelteti (az összeállításban közölt százalékszámok a budapesti adatoknak az országos adatokhoz való viszonyítását jelző arányszámok):

Foglalkozási főcsoport	Esetek		Aktívák		Passzívák	
	száma	%	összege			
			ezer P	%	ezer P	%
Östermelés	3	50·0	338	73·5	218	41·8
Ipar	16	47·1	3.076	87·2	3.760	87·3
Kereskedelem	149	22·2	16.666	67·4	20.464	61·5
Pénz és hitel	3	42·9	9.283	81·5	9.460	82·0
Egyéb	7	58·3	4	6·3	3	1·5
Összesen	178	24·4	29.367	73·1	33.905	68·1

Területi megoszlás tekintetében tehát a főváros szerepe az inszolvenciák sorában elhatározó jelentőségű és ezek adják meg a fizetésképtelenségek jellegét. Helyszűke miatt nincs módunkban a fővárosi inszolvenciák részleteivel behatóan foglalkozni; a közölt táblázatok mindenütt rávilágítanak arra a szerepre, amelyet a főváros kereskedelmi és ipari hitellete a fizetésképtelenségek szempontjából az országban betölt.

A hitelválság alakulására jellegzetes fényt vetnek a befejezett csődök adatai is. A kényszeregyességekkel ellentétben — ahol az eljárás megindításakor a hitelezők tájékoztatására az egyezkedés sikeres lefolytatása érdekében maga az adós tárja fel anyagi helyzetét — a csődöknél csak a jogerős megszüntetés után nyerünk tiszta képet arról, hogy a vagyombukott cég

5. A bíróságoknál megszüntetett csődök az 1935—1939. években.

Faillites closes aux Tribunaux en 1935—39.

Év és hó Années et mois	Az összes megszüntetett csődök közül — Faillites											A megszüntetett összes csődök					
	felosztással closes par partage de la „masse“				vagyonhiány miatt closes parce qu'i n'y avait pas d'actif			más módon closes en d'autres conditions				Ensemble des faillites closes					
	véget ért esetek																
	során valódi- nak elismert créances re- connues, de		vagyonának ér- tékesítéséből be- folyt összegből fordított des sommes pro- venant de la ré- alisation des ac- tifs, il a été payé			során valódi- nak elismert créances re- connues, de				során valódi- nak elismert créances re- connues, de				során valódinak elismert Créances recon- nues, de			
	I. 1 ^{re}	II. 2 ^e				I. 1 ^{re}	II. 2 ^e	fraks		I. 1 ^{re}	II. 2 ^e	fraks		I. 1 ^{re}	II. 2 ^e	Frais des faillites closes	
osztályú követelések összege classe		költsé- gekre pour frais	hitelezők kielégi- tésére aux cré- anciers	száma — au total	osztályú követelések összege classe		költségei — fraks	száma — au total	osztályú követelések összege classe		költségei — fraks	száma — Nombre total des faillites closes	osztályú követelések összege classe		költségei — Frais des faillites closes		
ezer pengőben en milliers de pengős				száma — au total			ezer pengőben en milliers de p.		száma — au total			ezer pengőben en milliers de pengős		száma — Nombre total des faillites closes	ezer pengőben en milliers de pengős		
a) Magyarország — En Hongrie																	
1935	50	270	4.461	202	442	86	453	2.452	124	6	3	37	142	726	6.950	326	
1936	23	40	662	61	63	77	614	2.369	107	12	1	4	112	655	3.035	169	
1937	43	297	2.109	188	424	50	525	2.173	151	5	—	1	98	822	4.283	339	
1938	47	560	1.266	355	554	56	697	4.612	365	7	—	—	0	110	1.257	5.878	720
1939	2	1	5	1	3	1	20	323	1	—	—	—	3	21	328	2	
I.	1	0	27	2	11	5	18	100	40	—	—	—	6	18	127	42	
II.	1	—	—	—	—	7	102	2.935	242	—	—	—	8	102	2.935	242	
III.	1	0	—	0	0	3	0	5	0	—	—	—	4	0	5	0	
IV.	1	20	42	1	5	3	39	42	44	1	—	—	7	59	84	45	
V.	3	—	—	—	—	3	424	870	305	2	—	—	2	5	424	870	307
VI.	—	—	—	—	—	2	81	517	34	—	—	—	3	81	517	34	
VII.	1	4	11	1	4	4	881	66	79	3	—	—	8	885	77	80	
VIII.	1	0	0	2	0	2	0	17	3	3	—	—	6	0	17	5	
IX.	1	3	19	6	3	4	19	65	7	5	—	—	10	22	84	13	
X.	1	0	9	1	1	4	4	105	10	2	1	4	0	8	5	118	11
XI.	2	11	512	44	27	11	221	4.102	189	4	0	2	1	22	232	4.616	234
XII.	7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
1939 összesen	21	39	625	58	54	49	1.809	9.147	954	20	1	6	3	90	1.849	9.778	1.015
Total pour 1939	21	39	625	58	54	49	1.809	9.147	954	20	1	6	3	90	1.849	9.778	1.015
b) Budapest — A Budapest																	
1935	8	74	2.551	41	61	32	360	1.866	22	1	3	37	41	437	4.454	63	
1936	5	9	261	14	19	39	454	1.634	53	4	—	—	0	48	463	1.895	67
1937	15	216	1.115	113	271	17	482	1.706	117	3	—	1	35	698	2.822	230	
1938	25	477	928	298	406	38	626	4.258	343	4	—	—	0	67	1.103	5.186	641
1939	—	—	—	—	—	1	20	323	1	—	—	—	1	20	323	1	
I.	—	—	—	—	—	5	18	99	40	—	—	—	5	18	99	40	
II.	—	—	—	—	—	4	101	2.911	240	—	—	—	4	101	2.911	240	
III.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
IV.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
V.	1	17	33	—	—	3	39	41	44	—	—	—	4	56	74	44	
VI.	—	—	—	—	—	3	424	870	305	2	—	—	2	5	424	870	307
VII.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
VIII.	—	—	—	—	—	2	881	64	75	1	—	—	3	881	64	75	
IX.	—	—	—	—	—	2	—	17	3	—	—	—	2	0	17	3	
X.	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
XI.	1	2	19	6	3	4	19	65	7	—	—	—	5	21	84	13	
XII.	—	—	—	—	—	2	2	85	1	1	1	4	0	3	3	89	1
XII.	5	11	506	42	26	7	220	4.037	167	1	0	2	1	13	231	4.545	210
1939 összesen	7	30	558	48	29	33	1.724	8.512	883	5	1	6	3	45	1.755	9.076	934
Total pour 1939	7	30	558	48	29	33	1.724	8.512	883	5	1	6	3	45	1.755	9.076	934

milyen anyagi erővel rendelkezett, hogyan lehetett a hitelezőket kielégíteni, mennyi ideig tartott a csődeljárás lebonyolítása és mekkora költségek merültek fel a lebonyo-

lításával kapcsolatban. Minthogy a csődök értékadatai a csődvagyon értékesítése után, a csőd befejeztekor válnak ismertekké, következik, hogy a csődök nagysága nem

6. A megszüntetett csődök időtartama. — *Durée des faillites closes.*

A megszüntetett csődök időtartama év <i>Durée, en années, des faillites qui ont été closes</i>	1935-ben		1936-ban		1937-ben		1938-ban		1939-ben	
	<i>F a i l l i t e s c l o s e s e n</i> megszüntetett csődök									
	1935		1936		1937		1938		1939	
	száma nombr. abs.	átlagos havi időtartama <i>durée moyenne en mois</i>	száma nombr. abs.	átlagos havi időtartama <i>durée moyenne en mois</i>	száma nombr. abs.	átlagos havi időtartama <i>durée moyenne en mois</i>	száma nombr. abs.	átlagos havi időtartama <i>durée moyenne en mois</i>	száma nombr. abs.	átlagos havi időtartama <i>durée moyenne en mois</i>
0—1	28	6·3	42	6·2	26	7·0	32	6·1	27	6·8
1—2	21	17·7	17	17·0	20	18·6	17	19·0	26	17·7
2—3	25	30·6	9	30·3	11	30·1	8	30·4	11	31·1
3—4	30	42·0	7	44·1	10	41·7	5	40·8	4	40·3
4—5	16	54·1	12	54·6	9	55·0	12	55·3	—	—
5—6	6	65·8	7	65·6	7	66·6	5	65·2	6	67·3
6—7	4	78·3	6	75·5	5	79·8	9	79·4	1	81·0
7—8	5	92·4	3	92·0	3	91·3	12	90·8	1	87·0
8—9	5	103·4	4	103·3	2	99·5	7	100·7	3	102·0
9—10	1	119·0	1	114·0	2	112·0	—	—	4	111·8
10—11	—	—	1	121·0	2	130·5	3	128·3	2	121·5
11—12	—	—	3	140·0	—	—	—	—	—	—
12—13	—	—	—	—	1	154·0	—	—	3	153·3
12—14	—	—	—	—	—	—	—	—	2	163·0
1—14	141 ¹⁾	37·2	112	35·8	98	38·5	110	44·1	90	38·9

¹⁾ Az összes esetek száma helyesen 142; egy esetben az időtartam nem volt megállapítható. — *Il y eut alors 142 faillites, mais la durée d'une de ces faillites n' a pu être précisée.*

annak az időszaknak a gazdasági viszonyaira vet fényt, amikor az befejeztetett, hanem arra, amikor a csőd nyitott.

Az egy évben megszüntetett csődök számának változása függ egyrészt a nyitott csődök számától, másrészt attól, hogy milyen gyorsan lehet lebonyolítani egy-egy eljárást. A csődmegszüntetések száma az utolsó öt év folyamán némi hullámváltozás mellett általában csökkenő irányzatot mutat. A tárgyalt időszak első évében, 1935-ben 142 csődöt szüntettek meg a bíróságok, 1939-ben pedig 90-et. A csődök időtartama nagyon változó. Sok az olyan esetek száma, amelyek aránytalanul hosszú ideig elhúzódnak, de ezeket az utóbbi évek tapasztalatai szerint egyre jobban igyekeznek befejezni. Az 1935-ben megszüntetett csődök között egy volt olyan, amely majdnem 10 esztendeig húzódott, az 1936-ban megszüntetettek között már három volt olyan, amelyek közel 12 évig tartottak, 1937-ben egy olyan esetet látunk, amely közel 13 esztendeig húzódott és a múlt évben 2 olyan csőd szűnt meg, amelyek majdnem 14 esztendőn keresztül foglalkoztatták a bíróságokat. Egy csőd átlagos időtartama az utolsó 5 év folyamán 35·8—38·9 hónap között mozgott, kivéve az 1938. évben megszüntetetteket, amikor a befejezett csődök közül egy átlag 44·1 hónapig tartott. Vagyis országos átlagban körülbelül 3 évig

foglalkoznak a bíróságok egy-egy csőddel. Természetesen ezt a magas átlagidőtartamot az abnormis hosszú időre elhúzódó egyes nagyobb csődök eredményezik, az esetek zöme — különösen az utóbbi évek tapasztalatai szerint — maximum 2 év alatt befejeződik. Így például az

1935-ben befejezett csődök . . .	34·5%-a
1936-ban	52·7 „
1937-ben	46·9 „
1938-ban	44·5 „
1939-ben	58·9 „

nem tartott tovább két esztendőnél. Ezt is hosszú időszaknak kell tekintenünk, ha meggondoljuk azt, hogy ennyi időn keresztül nemcsak a vagyonbukott existenciális helyzete van függőben s anyagi leromlottságán mindaddig semmiféle eszközzel nem segíthet, amíg ellene a csőd nyitva áll, hanem a hosszú idő a hitelezők szemszögéből nézve a hitelbiztonságot, újabb hitelek nyújtását is igen károsan befolyásolja. Ismervén a csődeljárás rendkívül bonyolultságát, sokszor nehézkességét, nem nagyon lehet számítani a bírósági eljárás gyorsítására, hacsak nem az eljárás törvényi egyszerűsítése útján, habár a bíróságok már most is minden törvénybiztosított eszközzel igyekeznek a régóta húzódó

csődügyeket az egyéni érdekek sérelme nélkül gyorsan befejezni.

A csődöknek a túlnyomó része ott, ahol csődvagyon van, ennek felosztásával fejeztetik be, ahol pedig a vagyon csak a költségek fedezésére elegendő, ott vagyonhiány miatt, vagy más módon ér véget. Az összes megszüntetett csődök sorában általában nagyon kevés az olyan esetek száma, ahol a hitelezők követelésére valamelyes összeg fordítható. 1935-ben az összes befejezett csődöknek csak 35·2%-ában, 1936-ban 20·5%-ában, 1937-ben 43·9%-ában, 1938-ban 42·7%-ában, 1939-ben 23·3%-ában jutottak a hitelezők követelésük némi töredékéhez. Ennek a kis töredéknek a mértékéről tájékozódást nyerünk, ha az összes bejelentett és elismert követelések végösszegét szembeállítjuk azokkal az összegekkel, amelyek csődvagyon esetében annak felosztása után a hitelezőknek juttatható volt. A megszüntetett csődeljárások során valódinak elismert I. és II. osztályú követelések végösszegének

1935-ben	5·8 ^o / _o -a
1936-ban	1·7 „
1937-ben	8·3 „
1938-ban	7·8 „
1939-ben	0·5 „

volt csak kifizethető a hitelezőknek. A kép tehát elég változatos és nem megnyugtató. Az utolsó öt év folyamán még az 1937-ben véget ért csődök azok, amelyekből aránylag legtöbb volt juttatható a hitelezőknek, amennyiben az összes követelések (ideértve a felosztással, vagyonhiány miatt és más módon megszüntetett összes, valódinak elismert I. és II. osztályú követeléseit) 8·3%-a megtéríthető volt. De már 1935-ben például csak 5·8%-ban, 1939 pedig csak félszázalékban voltak a követelések kiegyenlíthetők. Az ebben az évben mutatkozó 11·6 millió P követelésre csak 53·7 ezer P-t kaptak a hitelezők. Tudnunk kell azonban azt, hogy a csődeljárás során csak azok a követelések vétetnek figyelembe, amelyek az előírt szabályok értelmében annak rendje és módja szerint a csőd-tömeggondnoknak, illetve a bíróságnak bejelentettek; az előírt határidő letelte után, vagy nem megfelelő formában beérkezett követelés-bejelentések nem vehetők figyelembe. Viszont a hitelező igen sok esetben — különösen akkor, ha a kö-

vetelések rangsorában megfelelő jogcím hiányában előnyös helyet biztosítani magának nem tud — a követelését csődneyítés esetében elveszettnek tekinti és költségkímélés céljából nem is jelenti azt be. Ilyen okok miatt a követelések jórésze nem is szerepel a csődeljárás során s éppen ezért azok az összegek, amelyek elismert követeléseknek vannak feltüntetve, csak egy részét képezik az összes követelésnek. A valóságban tehát a fentebbi arányszámok jóval alacsonyabbaknak képzelhetők el.

A megszüntetett csődök statisztikai adatai világosságot vetnek a csődeljárás költségeire is. Az a sokféle költség, amely a lebonyolítás során felmerül, hatványozottabban több, ha a csőd sokáig húzódik el, de akkor is aránytalanul nagy, ha a csőd hamar befejezhető. A csődeljárásokat a rendelkezésre álló adatok szerint nagyon költségesnek kell tekintenünk. A rengeteg költség pedig nemcsak a közadós érdekeit sérti, hanem elsősorban a hitelezőkre káros, akik annyival kevesebbet kapnak kielégítésül. Az adatok tanúsága szerint a vagyonfelosztással véget ért csődök esetében az utolsó 5 év folyamán a csődvagyonnak 30—50%-át a költségek emésztették fel. Ebben az időszakban ugyanis az összes csődvagyonnak (felosztással véget ért csődöknél)

1935-ben	31·4 ^o / _o -a
1936-ban	49·2 „
1937-ben	30·7 „
1938-ban	39·1 „
1939-ben	51·8 „

fordítottatott a költségekre. Különösen magas ez az arányszám a múlt évben megszüntetett csődök esetében: ezt néhány nagy budapesti csődeset indokolja, amelyek aránytalanul hosszú ideig húzódtak el s amelyeknek a költségei ezért nagyon felduzzadtak.

A csődeljárások költségességéről tájékoztatást nyújtanak azok a viszonyszámok, amelyek a csődök száma s a rájuk fordított költség közötti összefüggést mutatják. Az alább következő összeállításban szembevetjük a felmerült költségeket azoknak a csődeseteknek a számával, amelyeknél költség merült fel, illetve a költség összege megállapítható volt. (Ezért itt a megszüntetett csődök száma kisebb, mint az egyéb táblázatban kimutatott összes csődök száma.)

É v	Megszüntetett csődök		Egy csőd átlagos költsége pengőben
	száma	költsége ezer pengő	
1935	136	326	2.398
1936	106	169	1.590
1937	93	339	3.649
1938	106	721	6.801
1939	73	1.015	13.899

Ez összeállításból kitűnőleg az egy csődre jutó átlagos költség összege az utóbbi években egyre növekszik, sőt 1939-ben több mint kétszerese volt az 1938. évi átlagszámnak és majdnem tízszerese az 1936. évinek. Az átlagos költségértéknek ez az emelkedése azzal magyarázható, hogy ezekben az években egyre nagyobb számmal olyan csődök nyertek befejezést, amelyek aránytalanul hosszú ideig álltak nyitva s sok költséget emésztettek fel.

A megszüntetett összes csődök során valódinak elismert I. és II. osztályú követelések végösszege 1939-ben 11.6 millió P volt, több mint háromszorosa az 1936. évben megszüntetett csődök összes követeléseinek, amelyek akkor csak 3.7 millió P-t tettek. Ettől az időponttól kezdve úgy ezek az összegek, mint az egy csődre eső átlagos követelések összege is egyre jobban növekszik. Az összes követelésekből az utolsó 5 év folyamán — kivéve a ciklus első esztendejét — átlagban 15—17% esik az I. osztályú követelésekre. Nem rendelkezünk olyan adatokkal, amelyek azt mutatják, hogy a hitelezők kielégítésére fordított összegből mennyit kaptak az I. osztályú és mennyit a II. osztályú hitelezők, de az Országos Hitelvédő Egylet becslése szerint némi váltakozással nagyjából egyforma összeg jut mindegyik kategóriára. A követelések összegének és átlagos értékének változásait az alábbi összeállítás szemlélteti (az itt következő összeállításban, azon csődesetek száma van figyelembe véve, ahol az elismert követelések megállapíthatók voltak):

É v	A valódinak elismert összes kö- vetelés összege ezer P	Index 1935 = 100	Az összes követelések- ből az I. osz- tályuakra jut %	Egy csődre eső átlagos követelés P
1935	7.676	100	9.5	55.623
1936	3.689	48	17.7	36.262
1937	5.104	67	16.1	54.296
1938	7.135	93	17.6	69.955
1939	11.628	152	15.9	152.981

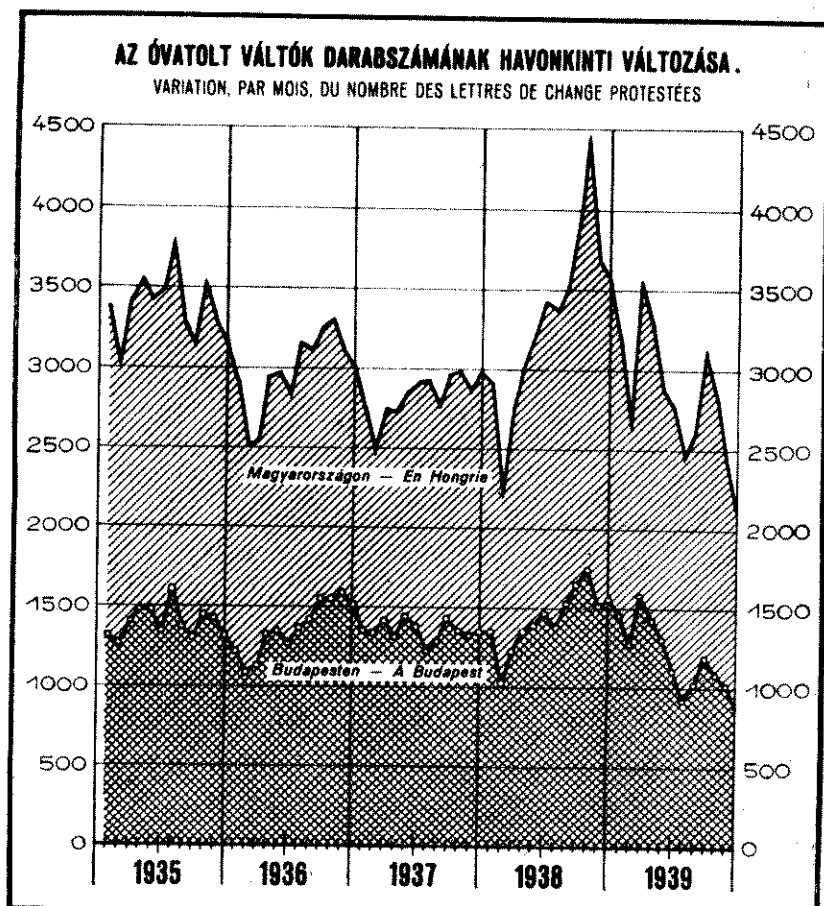
Az országban befejezett csődök vagyontömegében, az ezzel szemben támasztott követelések mennyiségében s az eljárások költségeiben sokszor a százszázalékos megközelítő arányban a budapesti

csődök veszik ki részüket. A székesfővárosban előfordult csődeseteknek országos viszonylatban elfoglalt szerepét az 5. sz. táblázat beszédesen tárja az érdeklődő elé. A pesti nagy csődök emelik magasra a fentebbiekben többféle összeállításban ismertetett 1939. évi adatokat, s a csőderedmények országos alakulásának és évenkénti változásának ezek adják meg a jellegét.

A hitelválság alakulására fényt vetnek a váltóóvások adatai is. Az óvatolt váltók darabszáma és értéke a válságot megelőző években s a válság alatt is igen magas volt és 1932-től kezdődően zuhanásszerűen visszaesett. Ez a visszaesés a tárgyalásunk anyagát képező 5 éves ciklus folyamán is folytatódott, habár jóval enyhébb ütemben, mint azelőtt. Az 1938. évben árnyalatnyilag emelkedett az óvatolt váltók értékösszege az előző évhez képest, hogy aztán 1939-re ismét csökkenésnek adjon helyet.

A gazdasági mélypont után megindult fellendülés, amelynek hatásai a fizetéseképtelenségek különböző adataiból is kiolvashatók voltak, nem hozott változást az óvatolások tekintetében. Ennek az alakulásnak látszólagos kedvező volta mellett hiteléletünknek az újabb váltók forgalomba hozatala tekintetében mutatkozó összezsugorodásra kell gondolnunk.

A váltóóvások terén mutatkozó zsugorodás kitűnik az egy váltóra eső átlagos értékadatok válto-

7. A váltóóvások az 1935—1939. években. — *Lettres de change protestées en 1935—39.*

É v, h ó <i>Années et mois</i>	100 P-nél kisebb váltók <i>Lettres de change de moins de 100 p.</i>			101—1.000 P-s váltók <i>Lettres de change de 101 à 1.000 p.</i>			1.001—2.000 P-s váltók <i>Lettres de change de 1.001 à 2.000 p.</i>			2.000 P-nél nagyobb váltók <i>Lettres de change de plus de 2.000 p.</i>			Az összes óvatolt váltók <i>Ensemble des lettres de change protestées</i>		
	db <i>leur nombre</i>	összege ezer P <i>leur valeur tot. en 1000 p.</i>	Egy váltóra eső összeg P <i>Valeur p. 1 lettre de change p.</i>	db <i>leur nombre</i>	összege ezer P <i>leur valeur tot. en 1000 p.</i>	Egy váltóra eső összeg P <i>Valeur p. 1 lettre de change p.</i>	db <i>leur nombre</i>	összege ezer P <i>leur valeur tot. en 1000 p.</i>	Egy váltóra eső összeg P <i>Valeur p. 1 lettre de change p.</i>	db <i>leur nombre</i>	összege ezer P <i>leur valeur tot. en 1000 p.</i>	Egy váltóra eső összeg P <i>Valeur p. 1 lettre de change p.</i>	db <i>leur nombre</i>	összege ezer P <i>leur valeur tot. en 1000 p.</i>	Egy váltóra eső összeg P <i>Valeur p. 1 lettre de change p.</i>
I. M a g y a r o r s z á g o n — E n H o n g r i e															
1935	12.071	805	67	24.325	7.948	327	2.180	3.252	1.492	1.876	8.643	4.607	40.452	20.648	510
1936	12.016	802	67	20.306	6.654	328	1.769	2.632	1.488	1.605	7.968	4.964	35.696	18.056	506
1937	12.251	818	67	18.908	6.217	329	1.522	2.325	1.527	1.369	7.750	5.662	34.050	17.110	503
1938	14.852	1.027	69	22.212	7.151	322	1.691	2.592	1.533	1.347	6.602	4.901	40.102	17.372	433
<i>Mois</i>															
1939 I.	1.193	79	67	1.750	605	345	122	187	1.533	139	743	5.345	3.204	1.614	504
II.	1.063	71	67	1.398	526	376	118	180	1.531	86	458	5.324	2.665	1.235	464
III.	1.331	91	68	1.947	663	340	125	194	1.556	150	832	5.547	3.553	1.780	501
IV.	1.281	89	69	1.718	586	341	154	234	1.517	137	812	5.924	3.290	1.721	523
V.	1.043	73	70	1.541	485	315	163	252	1.541	143	647	4.524	2.890	1.457	504
VI.	1.092	76	70	1.480	446	301	116	180	1.554	84	316	3.764	2.772	1.018	367
VII.	956	66	69	1.296	417	322	108	163	1.504	107	528	4.938	2.467	1.174	476
VIII.	996	72	72	1.367	476	348	136	197	1.448	127	505	3.978	2.626	1.250	476
IX.	1.113	76	68	1.762	572	325	138	203	1.474	121	549	4.534	3.134	1.400	447
X.	1.024	71	70	1.573	524	334	123	189	1.534	129	692	5.362	2.849	1.476	518
XI.	751	53	70	1.438	493	343	132	197	1.493	115	716	6.230	2.436	1.459	599
XII.	744	48	64	1.173	368	314	102	157	1.545	88	375	4.259	2.107	948	450
1939. Összesen — Total .	12.587	865	69	18.448	6.161	334	1.537	2.333	1.518	1.426	7.173	5.030	33.993	16.532	486
II. B u d a p e s t e n — A B u d a p e s t															
1935	5.271	331	63	9.462	3.313	350	1.081	1.640	1.517	1.000	5.001	5.001	16.814	10.285	612
1936	5.622	351	63	8.885	3.003	338	939	1.422	1.514	933	5.113	5.481	16.379	9.889	604
1937	6.192	387	63	8.541	2.897	339	744	1.136	1.527	781	4.863	6.227	16.258	9.283	571
1938	6.284	388	62	9.305	3.144	338	852	1.325	1.555	744	4.112	5.527	17.185	8.969	522
<i>Mois</i>															
1939 I.	624	37	59	696	270	388	71	108	1.525	79	460	5.817	1.470	875	595
II.	537	33	61	610	255	418	75	113	1.512	48	288	5.994	1.270	689	542
III.	614	38	61	814	300	369	60	95	1.582	93	581	6.251	1.581	1.014	642
IV.	597	36	61	682	250	366	65	103	1.586	80	557	6.959	1.424	946	665
V.	478	31	64	646	221	343	92	148	1.608	91	403	4.430	1.307	803	615
VI.	471	31	65	523	171	328	70	112	1.600	54	204	3.778	1.118	518	463
VII.	362	21	60	469	175	373	47	74	1.573	60	306	5.096	938	576	614
VIII.	398	27	68	486	175	361	61	86	1.406	75	314	4.185	1.020	602	590
IX.	430	26	60	649	228	350	56	82	1.464	57	281	4.939	1.192	617	517
X.	385	24	62	565	200	354	60	88	1.468	82	441	5.377	1.092	753	689
XI.	298	19	64	579	221	381	63	92	1.460	66	490	7.429	1.006	822	817
XII.	321	18	56	468	145	311	44	67	1.506	55	236	4.302	888	466	525
1939. Összesen — Total .	5.515	341	62	7.187	2.611	363	764	1.168	1.528	840	4.561	5.430	14.306	8.681	607
Az országos eredményekből Budapestre esik % — <i>A Budapest, par rapport à la Hongrie entière, % . . .</i>	43·8	39·4	—	39·0	42·4	—	49·7	50·0	—	58·9	63·6	—	42·1	52·5	—

zásaiból is. Az egy váltóra eső összeg ugyanis a következőképpen alakult:

Év	Átlagos érték pengőben	Index 1929=100
1929	725	100·0
1931	698	96·3
1934	585	80·7
1935	510	70·3
1936	506	69·8
1937	503	69·4
1938	433	59·7
1939	486	67·0

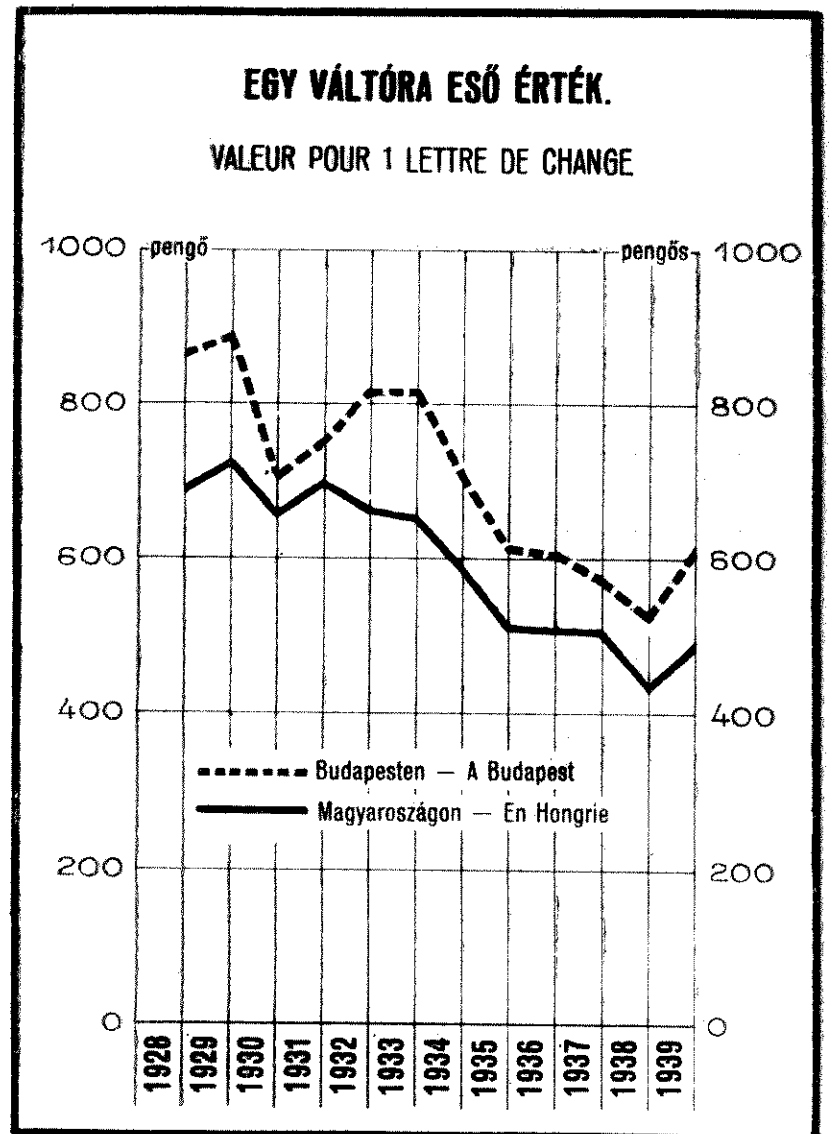
Az 1938. évben tehát az átlagos érték csak 59·7%-a volt az 1929. évi legnagyobb átlagértéknek. Az 1939. évben viszont némileg emelkedik ez az összeg, ami a nagyobb, 2.000 P-n felüli váltók összegé-

nek és darabszámának növekedésével függ össze. Az ebben a kategóriában óvatolt értékek a tárgyalt 5 éves időszak utolsó évében magasabban jelentkeznek s nem követik az előző esztendőben mutatkozó csökkenő tendenciát. Ezzel szemben visszaesés mutatkozik a többi kategóriában, így az óvatolt váltók értékéből és összegéből a másik legnagyobb hányadot felőlelő 101—1.000 P-s kategóriában is. Az ezekben mutatkozó visszaesés eredményezte az országos adatok csökkenését, annak ellenére, hogy a 2.000 P-n felüli értékcsoporthoz szereplő összegek több mint félmillió pengővel emelkedtek. Az említett két kategória foglalja magában az összes váltóóvások legnagyobb hányadát, amint az az alábbi összeállításból kitűnik (a következő százalékszámok az érték kategóriák megfelelő adatainak az országos összesített adatokhoz való viszonyításának kifejezői):

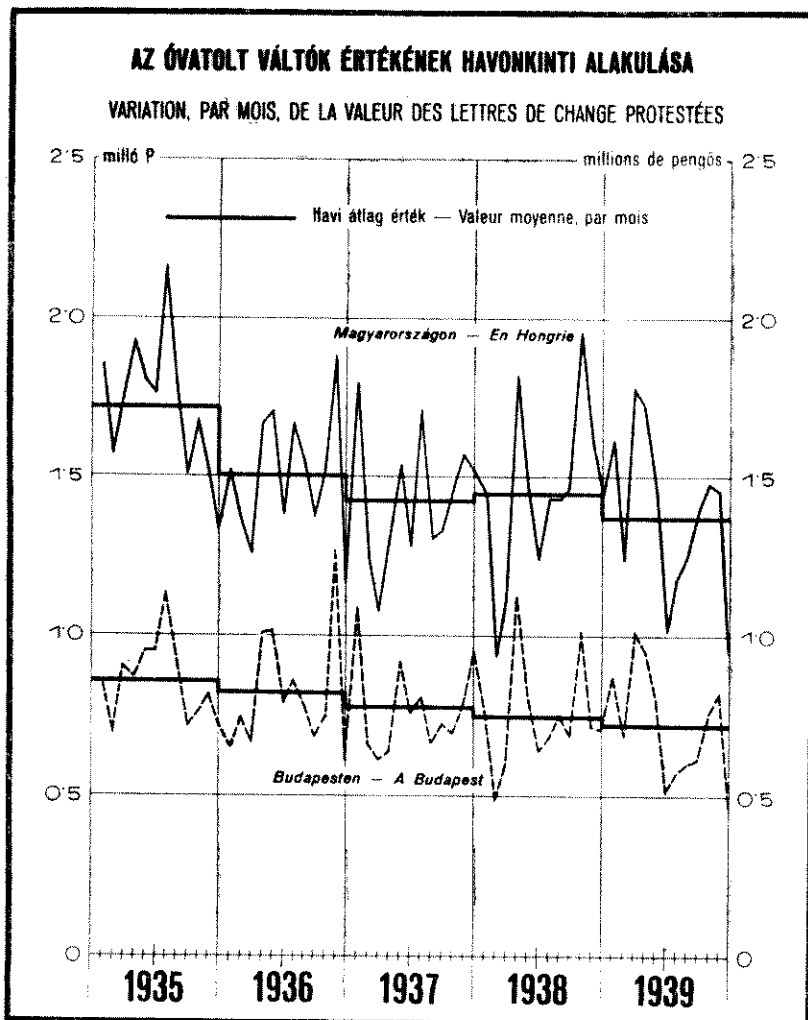
É v	101—1000 P-s		2000 P-nél nagyobb		E két csoportba tartozó	
	v á l t ó k					
	száma	értéke	száma	értéke	száma	értéke
s z á z a l é k b a n						
1935	60.1	38.5	4.6	41.9	64.7	80.4
1936	56.9	36.9	4.5	44.1	61.4	81.0
1937	55.5	36.3	4.0	45.3	59.5	81.6
1938	55.4	41.2	3.4	38.0	58.8	79.2
1939	54.3	37.3	4.2	43.4	58.5	80.7

E két kategória mindig is a legnagyobb részét tette az összes óvatolásoknak, együttes értékadataik 80% körül részesednek az országos eredményekben. A tárgyalt 5 éves ciklus első három évében az esetek számában fokozatosan vesztek jelentőségükből, de az utolsó két év rendkívüli eseményei itt is — mint a fizetésektelenségeknél is észlelhető volt — megzavarták a fejlődés irányvonalát. Az értékek arányszámainak hullámzása tekintetében a 2.000 P-nél nagyobb váltók kezdetben emelkedtek a többi nagyságcsoport rovására, a két utolsó kritikus esztendőben azonban némileg csökkentek.

Az óvatolt váltók tömegében jelentős szerepe

R. H. de St. 1940.

M. St. Sz. 1940.

R. H. de St. 1940.

van a fővárosi váltóknak. Ez kitűnik az alábbi adatokból:

É v	Budapesten óvatolt váltók	
	száma	értéke
viszonyítva az országos eredményekhez %		
1935	41.6	49.8
1936	45.8	54.8
1937	47.7	54.3
1938	42.9	51.6
1939	42.1	52.5

Az óvatolt váltók fővárosi értékadatai tehát az utóbbi négy évben mindig több mint a felét tették az országos eredményeknek. Ez a 48—55% között mozgó arány az utóbbi tíz év folyamán állandónak látszik. Az egyes évekről a másakra történt hullámzásából részint a vidék hitelbiztonsági helyzetének viszonylagos javulására, részint a nagyobb értékű budapesti váltóknak fokozottabb óvatolására lehet következtetni.

Gidófalvy Elemér dr.

IRODALMI SZEMLE

Könyvismertetések. — *Chronique de livres.*

(*C'est le Journal de la Société Hongroise de Statistique qui rend compte en français, dans sa „revue des publications hongroises“, des ouvrages statistiques publiés en Hongrie.*)

Hegedüs Lóránt: Budapest adórendszerének kifejlődése és jövője.

Roland Hegedüs: L'évolution et l'avenir du système d'impôts de Budapest.

Statisztikai Közlemények. (Szerkeszti *Illyefalvi I. Lajos.*)
89. kötet, 3. szám. Kiadja: Budapest székesfőváros
Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées sous la direction du Dr Louis I. Illyefalvi). 89e volume, no 3. Publication du Bureau de Statistique de la Ville de Budapest.
Budapest, 241 l. — pages.

Az ország népének jólétét érintő kérdések sorában az önkormányzati pénzügyek kérdése már régóta fontos helyet foglal el. Az újabb időkben kialakult életviszonyok még fokozták az önkormányzati pénzügyek jelentőségét, amennyiben sorozatosan róttak és rónak a különféle, különösen a városi és községi önkormányzatokra olyan új feladatokat, melyek a pénzügyi erőforrásoknak fokozottabb igénybevételét teszik szükségessé. Az új feladatokhoz szükséges bevételi alapok kimunkálásánál az önkormányzatoknak nagy körültekintést kell tanusítaniok, különösen vigyázva arra, hogy az általános gazdasági, valamint az állampénzügyi érdekeket minél kevésbé keresztezzék. E szempontok érvényesítését lényegesen előmozdíthatja annak az elvnek a figyelembe vétele, hogy az autonóm közszolgáltatások lehetőleg a fejlődéstörténetünkben kibontakozó alapokon fejlesztessenek tovább. Ezért gyakorlati tekintetben is igen hasznos szerepet tölthet be a szakirodalom az önkormányzati pénzügyek kialakulásának és fejlődésének vizsgálata körüli munkássággal. Ezen a téren a magyar szakirodalomban értékes művekkel találkozunk ugyan, de még megközelítőleg sincs a felderítésre érdemes anyag kellőképpen a nyilvánosság elé tárva.

Az önkormányzati pénzügyek lényegbevágóbb megismerését és előbbrevitelük vonalainak kitűzését erős lendülettel vitte előre a közelmúltban *Hegedüs Lóránt*nak „Budapest adórendszerének kifejlődése és jövője“ címen, Budapest Székesfőváros Statisztikai Hivatalának kiadásában megjelent munkája. Ez a hatalmas tanulmány, amidőn kivételes értékű és érdekességű betekintést ad Budapest adórendszerének múltjába, egyúttal a szerző ismert nagyvonalúságával mutat rá ennek az adórendszernek a továbbfejlesztésénél mérlegelendő körülményekre. A szemléletet, amely az itt említett mezőnyön végighalad és az ehhez fűződő egész okfejtést mindenütt átsugározza az adóelméletben való tisztánlátás fénye.

Hegedüs Lóránt munkájának első részében Buda és Pest városok adórendszerének kezdeteit ismerteti. Itt nem száraz pénzügytörténeti leírást ad, hanem a szépirodalom javába illő elbeszélőkészséggel, liktető elevenséggel tárja elénk a múltba tünt és innen a jelenbe gyökeret eresztett életviszonyokat. A munka második része Budapest adórendszerének a kiegyezés utáni történetét adja elő. Szerzőnek meg volt az alkalma arra, hogy Budapestnek a kiegyezés utáni korszak alatti pénzügyi problémáiba és az ezekkel kapcsolatos életviszonyokba egyrészt a maga közéleti szereplése, másrészt a közélet számottevő alakjaival való közvetlen érintkezés útján több oldalról betekintést nyerjen; a már így rendelkezésre álló tájékozottságot a forrásmunkák széleskörű és beható tanulmányozásával kiegészítve, szokott lebilineselő előadásmódozában vázolja Budapest közszolgáltatásainak a közelmúlt idők alatti történetét.

Gyakorlati szempontból az a legbecesebb része az ezúttal vázolt kiváló munkának, amely Nagy-Budapest adórendszerét tárgyalja. Magyarország fővárosa most már elérkezett fejlődésének arra a fokára, amidőn a konkrét lépések Nagy-Budapest megalkotásának irányában alig halaszthatók. Mindazon nehézségek között, amelyek e lépések megtételénél eddig huzavonát okoztak, a pénzügyiek a legsúlyosabbak. Hegedüs Lóránt az idevágó fejtegetésekkel erős szárnyakat adott a szóbanlevő tárgykört érintő eddigi munkálkodásnak s ezzel messzemenően valóra váltotta azt a munkája előszavában kitűzött célját, hogy mint Budapest fia, szolgálatot tegyen szülővárosának.

Szigeti Gyula dr.

Magyarország közutain az 1935—36. évben végrehajtott közúti forgalomszámlálás statisztikai eredményei.

Résultats statistiques d'une enquête exécutée en 1935-36 en Hongrie sur la circulation routière.

M. kir. Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium kiadása.

Publié par le ministère royal hongrois du Commerce et des Communications.

Budapest, 1938. 975 l. — p.

Ez a vaskos kötet az 1935—36. évben végrehajtott, immár harmadik országos közúti forgalomszámlálásnak az adatait tartalmazza útvonalak, járóművek és törvényhatóságok szerint részletezve. Az első forgalomszámlálás 1895-ben, a második az 1927/28. évben történt. Amint a kötet előszavában olvassuk, ezt a számlálást azért kellett megtartani,

mert a legutolsó számlálás óta a forgalmi viszonyok terén jelentős eltolódás mutatkozott, másrészt az előző számlálás csak az állami és törvényhatósági utakra terjed ki, ez pedig a községi és vasúti hozzájáró utakat is felölelte. Ezenkívül az úthálózat fejlesztése sem nélkülözheti a számlálás adatait. A közúti forgalomszámlálás négy részben, úgymint nyári, őszi, téli és tavaszi adatfelvétel útján történt. A számlálás minden évszakban hétszer 24 órán át tartott, úgyhogy az első napon 24 órától 6 óráig, három nappal később 6 órától 12 óráig, és így tovább mindig hat órával eltolva folytatódott. A számlálás végrehajtását az úti személyzet végezte. A számlálás az egész kiépített úthálózatra kiterjedt, mégpedig 9.495 km főközlekedési útra és 8.971 km nem főközlekedési útra. A számlálók helyek száma az előbbinél 1.912, az utóbbinál 1.783 volt. A számlálás úgy történt, hogy az úti személyzet a számlálás eredményeit számlálólapon vezette, amelyeket az államépítészeti hivatalok összesítették. Ezekből a táblákból azután a Kereskedelem- és Közlekedésügyi Minisztérium közúti osztálya megfelelő ellenőrzés után és az egyes járóművekre nézve megállapított átlagos értékek behelyettesítésével kiszámította minden egyes számlálók helyre, illetve útvonalra a 24 órai forgalom nagyságát járóművek szerint. A négy számlálási periódus részeredményeinek feldolgozása után azok középértékei számítottak ki és ezeket útszakaszonként és útvonalanként e kötetben közreadták. A kiadvány I. részében a főközlekedési utak, II. részében pedig a főközlekedési utak közé nem tartozó utak forgalmi eredményeit találjuk meg törvényhatóságok szerint részletezve. A III. rész a főközlekedési közutak tonnaforgalmának százalékos megoszlását, a IV. rész a főközlekedési utak hálózatába nem tartozó közutak tonnaforgalmának százalékos megoszlását tartalmazza. Az V. rész a számlálók helyek megoszlását útvonalanként, illetve törvényhatóságok szerint részletezi. A kötethez a forgalmi adatok szemléltetőbbé tételére egy forgalmi térkép van mellékelve. A térkép a főközlekedési közutakon végighaladó napi forgalom összes súlyát tünteti fel öt súlycsoport szerint különböző színjelzéssel.

P.-H. M. br. dr.

Adóstatistika. VIII. füzet. *Statistique des impôts. Fascicule VIII.*

Kiadja: M. kir. pénzügyminiszter.
Publié par le ministre royal hongrois des Finances.
Budapest, 1939. 419 l. — p.

A legújabb adóstatistikai kiadást, — mely immár sorrendben a nyolcadik, — a m. kir. pénzügyminiszter 1939 őszén bocsátotta ki. Ez az új füzet az 1937. évi adóstatistika eredményét tartalmazza, összehasonlítva azt az 1936. évi adatokkal. A kiadvány szerkezete nem mutat különösebb eltérést a korábbiakkal szemben. Kimutatja az 1936.

és 1937. évi összes közterheket, az állami egyenesadók 1937. évi kivetési eredményeit és kivetési alapjait. Részletes tájékoztatást nyújt az állami egyenesadók megoszlásáról, az adó- és kamatmérséklésekről, valamint az együttesen és külön kezelt közadók 1937. évi előírási és befizetési eredményeiről s a hátrálékok egyes adatairól.

Magyarországon 1937-ben az összes közterheknek az összege 1 milliárd 138 millió P-t tett ki, vagyis 54 millió P-vel többet, mint 1936-ban. Az egy lakosra eső átlagos közteher 1937-ben 125.91 P, míg 1936-ban 120.54 P volt. Az utolsó években a közterheknek állandóan emelkedő irányzatát nemcsak Magyarországon, hanem a többi államokban is szemmel kísérhetjük. Az 1937. évi bevételeknek 42.79%-a esett az egyenes-, 17.01% a forgalmi adókra, 13.32% az illetékekre, 11.73% a fogyasztási adóra, 5.53% a vámokra és 9.62% a jövedékekre. Az 1937. évi közterhek megoszlása továbbá azt mutatja, hogy 821,413.000 P jutott az államnak, Budapestnek 107,757.000 P, a többi pedig a vármegyék, tj. városok, megyei városok, községek és egyéb közjogi társulatok között oszlott meg. Az állami egyenesadó 68.55%-a esik a városokra, 31.45%-a a kis- és nagyközségekre.

A részletes táblázatoknak közgazdasági, pénzügyi, szociál- és népesedéspolitikai szempontból is nagy jelentőségük van. A pénzügyi kormányzat megértő és szociális politikáját igazolja az adóbehajtások száma. Az 1937. év végén 5.086 ingó- és 9.308 ingatlanárverést fogantatosítottak. Az 5.000 P-n felüli adóhátrálékok összege 27.2 millió P-t tett ki az 1936. évi 25.8 millió P-vel szemben.

Ez a legújabb adóstatistika a gyakorlati és az elméleti szempontból egyaránt hasznos forrást jelent az ország anyagi viszonyainak intézésénél és vizsgálatánál.

Ifj. M. L. dr.

A Magyar Posta jelentése 1938. évi működéséről.

Rapport de la Poste Hongroise sur son activité en 1938.

Kiadja a Magyar Királyi Postavezérgazgatóság.
Publié par la Direction Générale de la Poste Royale Hongroise.

Budapest, 1939. 227 l. — p.

A magyar posta évenként megjelenő jelentései közül ez az első, amelyben a visszacsatolt Felvidéknek adatait is megtaláljuk. A bevezető fejezet ismerteti, hogy 1938 novemberében a honvédség bevonulásával egyidejűleg a posta közegei hogyan vették át a postahivatalokat, valamint miként történt a távíró és távbeszélő kapcsolatok kiépítése az anyaországgal. A következő fejezet a személyzet létszámában az 1938/39. költségvetési évben bekövetkezett változásokat, valamint a személyzet egészségügyi, szociális viszonyait és intézményeit tárgyalja. Az általános igazgatási ügyek ismertetése után foglalko-

zik a jelentés a postahálózat berendezéseivel és eszközeivel. Az 1938. év végén az ország valamennyi 3.000 lakoson felüli községében volt postaszolgálat és valamennyi 5.000 lakoson felüli községében távbeszélő szolgálat. Az összes községeknek 71·8%-a postaszolgálat, 47·6%-a pedig távbeszélőszolgálat van ellátva, a lakosság 94·0%-ának pedig postaszolgálat és 84·9%-ának posta- és távbeszélőszolgálat áll rendelkezésére. A jelentés képeket közöl az év folyamán kiadott új bélyegsorozatokról, majd áttér a posta forgalmának ismertetésére. Megtudjuk, hogy a magyar posta az 1938. évben 537 millió darab levélpostaküldeményt, 508 ezer darab értéklevelet és dobozt, 11 millió darab csomagot s 11 millió darab postautalványt továbbított. A távíró hálózatát és berendezéseit külön fejezet tárgyalja. A távíró az 1938. évben 2·9 millió db táviratot kézbesített. A távbeszélőszolgálat 2.146 hivatalból és ügynökségből áll. Az év végén 124 ezer távbeszélőállomás volt az országban, amelyeken át 187 millió beszélgetést folytattak. Külön fejezet foglalkozik a rádiószolgálatlaltal. A rádiótávíró az 1938. évben 226 ezer táviratot adtak le és 236 ezer táviratot vettek. Jelentős a műsorszóró rádió működése is, így Budapest I. állomás az év folyamán 5.497 órán át volt üzemben; az év végén 419 ezer rádióelőfizető hallgatta az adást. A Jelentés érdekes táblázatokkal közöl itt a rádióelőfizetőkről, akiket terület és foglalkozás szerint ismertet. Az utolsó fejezet a posta költségvetését és pénzügyi eredményeit tartalmazza. A posta az 1938/39. költségvetési évben 105·5 millió pengő bevételt és 94·1 millió P kiadást mutat ki és a költségvetési évet 11·4 millió pengő felesleggel zárta. A posta Jelentése ezenkívül számos szép grafikont is tartalmaz, amelyek a forgalom eredményeit tíz évre visszamenőleg szemléltetik.

P.-H. M. br. dr.

Jelentés a M. kir. Országos Közegészségügyi Intézet 1938. évben végzett munkájáról.

Rapport sur l'activité en 1938 de l'Institut Royal Hongrois de Santé Publique.

XII. évi jelentés. Közli: Tomcsik József dr.
XIIe rapport annuel. Publié par le Dr Joseph Tomcsik.
Budapest, 1939. 332 l. — p.

Az előttünk fekvő kötetből kitűnik az a hatalmas szociális és kultúrmunka, melyet az Országos Közegészségügyi Intézet az 1938. évben is végzett. A bevezetésben rövid történelmi visszpillantást találunk az év világtörténelmi jelentőségű eseményeire, csonka hazánk területének megnagyobbodására s az Intézet munkájának evvel kapcsolatos bővülésére. Majd megismerkedünk az Intézet által végzett tanító munkával, utána az egyes osztályok s a vidéki állomások közegészségügyi működésével. Elénk tűnik többek között a maláriára és bányászszálya vonatkozó vizsgálat, oltóanyagtermelés, gyógyszerellátás ellenőrzése. Külön fejezetet szentel a jelentés

a Rockefeller Alapítvány anyagi támogatásával alakult Influenzakutató Osztálynak s ugyancsak külön fejezet ismerteti azt a munkát, mely a falvak jó ivóvizéért folyik. Hosszan foglalkozik a jelentés a különböző járványok pusztításával is. A könyv második része nagy részletességgel ismerteti a szerte az országban folyó tanácsadói, stb. munkát. Számos statisztikai adat egészíti ki az egyes fejezeteket, a visszatekintő táblák pedig az ország közegészségügyi viszonyainak javulására vonatkozólag engednek következtetéseket. Álljon itt jellemzésül néhány kiragadott adat. Az Intézetben végrehajtott összes vizsgálatok száma 188.195 volt. Bányászszálya-vizsgálatot 9.055-öt hajtottak végre, diftériást 16.813-at. A kémiai osztály 5.139 vizsgálatot végzett. Kutat 1938 végéig összesen 32.712-t vizsgáltak meg. A zöldkeresztes védőnök összesen 531.180 látogatást végeztek. Sok fénykép teszi még hasznavehetőbbé és tetszetősebbé a könyvet, melynek gondos összeállítása az Intézet tudós igazgatója, Tomcsik József dr. egyetemi tanár munkáját dicséri.

L. E. dr.

Czettler Jenő: Az emberi gazdálkodás története.

Eugène Czettler: Histoire des Systèmes Economiques.

Budapest, 1939. 248 l. — p.

A primitív ember gazdálkodásától a mai kor bonyolult gazdasági rendszeréig az emberi hiányérzet kielégítésére irányuló munka időbeli és térbeli változása széles skálát mutat. Az emberi gazdálkodás megfigyelésével külön tudomány: a *gazdaságtörténelem* foglalkozik. Ez a tudomány az, amely a legősibb időktől, a prehisztorikus kortól kezdve hosszú korszakokon keresztül rögzíti az emberi gazdálkodás fejlődését és annak jelentős állomásait.

Czettler Jenő könyve az emberi hiányérzet kielégítésére irányuló tevékenység szemléltetésében visszanyúlik a legősibb időkig, amikor még a legszükségesebb eszközök sem állottak az ember rendelkezésére. A *prehisztorikus őskorban* az ember azonban lassankint rendekbe, nemzetségekbe tömörült s a magántulajdon elvén alapuló gazdasági rendszert fejlesztette ki. Ennek a kornak a végén ékszerek, használati tárgyak, fémrudak szerepeltek mint fizetési és csereeszközök s a kor végén a pénz használata is kifejlődik.

Az *ókori gazdálkodás*, amelyről már írásos emlékekkel rendelkezünk, a gazdasági fejlettség magasabb fokát mutatja. Ebben a korban a nagy vizek mentén kezdődik a kultúrák kialakulása, melyek központjai: Mezopotámia és Egyiptom. Ezek már fejlett kereskedelemmel rendelkeznek s a gyarmatosításra vonatkozó törekvések is erősen éreztetik hatásukat az emberiség fejlődésében. Az emberi gazdálkodásnak ezt a korát a hellenizmust követő római birodalom gazdasági rendje zárja le, mely az ókor két legnagyobb gazdasági egységének, a

zik a jelentés a postahálózat berendezéseivel és eszközeivel. Az 1938. év végén az ország valamennyi 3.000 lakoson felüli községében volt postaszolgálat és valamennyi 5.000 lakoson felüli községében távbeszélő szolgálat. Az összes községeknek 71·8%-a postaszolgálat, 47·6%-a pedig távbeszélőszolgálat van ellátva, a lakosság 94·0%-ának pedig postaszolgálat és 84·9%-ának posta- és távbeszélőszolgálat áll rendelkezésére. A jelentés képeket közöl az év folyamán kiadott új bélyegsorozatokról, majd áttér a posta forgalmának ismertetésére. Megtudjuk, hogy a magyar posta az 1938. évben 537 millió darab levélpostaküldeményt, 508 ezer darab értéklevelet és dobozt, 11 millió darab csomagot s 11 millió darab postautalványt továbbított. A távíró hálózatát és berendezéseit külön fejezet tárgyalja. A távíró az 1938. évben 2·9 millió db táviratot kézbesített. A távbeszélőszolgálat 2.146 hivatalból és ügynökségből áll. Az év végén 124 ezer távbeszélőállomás volt az országban, amelyeken át 187 millió beszélgetést folytattak. Külön fejezet foglalkozik a rádiószolgálatlaltal. A rádiótávíró az 1938. évben 226 ezer táviratot adtak le és 236 ezer táviratot vettek. Jelentős a műsorszóró rádió működése is, így Budapest I. állomás az év folyamán 5.497 órán át volt üzemben; az év végén 419 ezer rádióelőfizető hallgatta az adást. A Jelentés érdekes táblázatokkal közöl itt a rádióelőfizetőkről, akiket terület és foglalkozás szerint ismertet. Az utolsó fejezet a posta költségvetését és pénzügyi eredményeit tartalmazza. A posta az 1938/39. költségvetési évben 105·5 millió pengő bevételt és 94·1 millió P kiadást mutat ki és a költségvetési évet 11·4 millió pengő felesleggel zárta. A posta Jelentése ezenkívül számos szép grafikont is tartalmaz, amelyek a forgalom eredményeit tíz évre visszamenőleg szemléltetik.

P.-H. M. br. dr.

Jelentés a M. kir. Országos Közegészségügyi Intézet 1938. évben végzett munkájáról.

Rapport sur l'activité en 1938 de l'Institut Royal Hongrois de Santé Publique.

XII. évi jelentés. Közli: Tomcsik József dr.
XIIe rapport annuel. Publié par le Dr Joseph Tomcsik.
Budapest, 1939. 332 l. — p.

Az előttünk fekvő kötetből kitűnik az a hatalmas szociális és kultúrmunka, melyet az Országos Közegészségügyi Intézet az 1938. évben is végzett. A bevezetésben rövid történelmi visszpillantást találunk az év világtörténelmi jelentőségű eseményeire, csonka hazánk területének megnagyobbodására s az Intézet munkájának evvel kapcsolatos bővülésére. Majd megismerkedünk az Intézet által végzett tanító munkával, utána az egyes osztályok s a vidéki állomások közegészségügyi működésével. Elénk tűnik többek között a maláriára és bányászszálya vonatkozó vizsgálat, oltóanyagtermelés, gyógyszerellátás ellenőrzése. Külön fejezetet szentel a jelentés

a Rockefeller Alapítvány anyagi támogatásával alakult Influenzakutató Osztálynak s ugyancsak külön fejezet ismerteti azt a munkát, mely a falvak jó ivóvizéért folyik. Hosszan foglalkozik a jelentés a különböző járványok pusztításával is. A könyv második része nagy részletességgel ismerteti a szerte az országban folyó tanácsadói, stb. munkát. Számos statisztikai adat egészíti ki az egyes fejezeteket, a visszatekintő táblák pedig az ország közegészségügyi viszonyainak javulására vonatkozólag engednek következtetéseket. Álljon itt jellemzésül néhány kiragadott adat. Az Intézetben végrehajtott összes vizsgálatok száma 188.195 volt. Bányászszálya-vizsgálatot 9.055-öt hajtottak végre, diftériást 16.813-at. A kémiai osztály 5.139 vizsgálatot végzett. Kutat 1938 végéig összesen 32.712-t vizsgáltak meg. A zöldkeresztes védőnők összesen 531.180 látogatást végeztek. Sok fénykép teszi még hasznavehetőbbé és tetszetősebbé a könyvet, melynek gondos összeállítása az Intézet tudós igazgatója, Tomcsik József dr. egyetemi tanár munkáját dicséri.

L. E. dr.

Czettler Jenő: Az emberi gazdálkodás története.

Eugène Czettler: Histoire des Systèmes Economiques.

Budapest, 1939. 248 l. — p.

A primitív ember gazdálkodásától a mai kor bonyolult gazdasági rendszeréig az emberi hiányérzet kielégítésére irányuló munka időbeli és térbeli változása széles skálát mutat. Az emberi gazdálkodás megfigyelésével külön tudomány: a *gazdaságtörténelem* foglalkozik. Ez a tudomány az, amely a legősibb időktől, a prehisztorikus kortól kezdve hosszú korszakokon keresztül rögzíti az emberi gazdálkodás fejlődését és annak jelentős állomásait.

Czettler Jenő könyve az emberi hiányérzet kielégítésére irányuló tevékenység szemléltetésében visszanyúlik a legősibb időkig, amikor még a legszükségesebb eszközök sem állottak az ember rendelkezésére. A *prehisztorikus őskorban* az ember azonban lassankint rendekbe, nemzetségekbe tömörült s a magántulajdon elvén alapuló gazdasági rendszert fejlesztette ki. Ennek a kornak a végén ékszerek, használati tárgyak, fémrudak szerepeltek mint fizetési és csereeszközök s a kor végén a pénz használata is kifejlődik.

Az *ókori gazdálkodás*, amelyről már írásos emlékekkel rendelkezünk, a gazdasági fejlettség magasabb fokát mutatja. Ebben a korban a nagy vizek mentén kezdődik a kultúrák kialakulása, melyek központjai: Mezopotámia és Egyiptom. Ezek már fejlett kereskedelemmel rendelkeznek s a gyarmatosításra vonatkozó törekvések is erősen éreztetik hatásukat az emberiség fejlődésében. Az emberi gazdálkodásnak ezt a korát a hellenizmust követő római birodalom gazdasági rendje zárja le, mely az ókor két legnagyobb gazdasági egységének, a

görög és a *karthagói* gazdasági hatalmaknak az erején épült fel s egységes gazdasági területbe olvasztotta össze a Földközi-tenger vidékét. Ezt a gazdaságilag rendkívül virágzó kort a pún háború alapjaiban ingatta meg úgyannyira, hogy a római császárok gazdasági reformjai sem tudtak segíteni a bajokon és nem tudták megakadályozni Róma bukását. A birodalom szétesésével ennek a területnek gazdasági centruma keleti és nyugati irányban tolódik el, illetve oszlik meg népfajok és földrajzi adottságok szerint.

A *középkor gazdaságtörténete* az ókor csúcsteljesítményének, a római birodalomnak a szétmorzsolódásával veszi kezdetét. Jellemző erre a korra, hogy a gazdasági élet irányításában az egyházi élet is szerepet kap s így a középkor egyik átfogó hatalma az állam, a másik pedig az egyház lesz. A történelem fontos eseményei is nagy hatást gyakorolnak a gazdasági életre. A mezőgazdaságban a jobbágygazdálkodás a javak egyenlőtlen elosztását eredményezi. Az iparnak ebben a korban a „céh“ ad keretet s az biztosítja az iparüzés szabad gyakorlatát. A kor vége felé a kereskedelem is erős fejlődésen megy keresztül s a korai középkor kereskedelmét a késői középkor városi fejlődése és iparosodása emeli ki a mélypontról. A céhekhez hasonlóan fejlődik ki a távolsági kereskedelmet védő „gild“, mely város- vagy államközi intézmény. A pénz ebben a korban csaknem kizárólag a fizetési eszköz jellegét ölti magára. A pénzkereskedelem kifejlődésének az egyház kamatvételi tilalma a legnagyobb akadály. A kor vége felé azonban a pénztőke szerepe a gazdasági életben minden vonatkozásban erősödik.

Az *újkort* már a nyereségen alapuló termelés nyitja meg. A kor főbb szakaszai: a *korai kapitalizmus*, a *merkantilizmus* és a *szabadgazdálkodásra épített modern kapitalizmus*. Az emberi gazdálkodás fejlődésére ebben a korban a reformáció, a francia forradalom és a földrajzi felfedezések gyakorolnak nagy hatást. Az utóbbiak a gyarmatosítás számára nyitnak sohasem remélt új lehetőségeket. A korai kapitalizmus igazi ereje a kereskedelemben van, a késői kapitalizmust pedig a nyereségre irányuló termelés támasztja alá. Az újkor utolsó szakaszában a jobbágyság eltűnése után az új liberális gazdasági rend lesz az uralkodó. Ezt a korszakot a kereskedelem és a gyárpar szabadsága jellemzi. A gyárpari termelés előfeltételeit az eredményes természettudományi kutatások teremtik meg. Úttörő e téren a textilpar, de igen hatályos a termelés átalakulása a nehéz-, továbbá a festék- és a kémiai iparban. Az újabb találmányok, a gőzgép és a gőzhajó pedig a termelést és a fogyasztást hatalmas közösségbe kapcsolja össze.

A *legújabb kor* gazdasági fejlődéséről a szerző csak irányvonalakat jelző, vázlatos tájékoztatást ad, tekintve, hogy a mozgásban lévő gazdasági események leírása már nem a gazdaságtörténet feladata. Az új kor végén, a rohamos fejlődés következtében termelési és főként szociális zavarok lépnek fel. A világháború pedig gazdasági összeomlást eredményez s Közép-Európát gazdasági anarchiába és szociális forradalomba kergeti. A világháború alatt ismét felüti a fejét a hadi merkantilizmus. Mivel a háborús rendszert a békekötés nem tudja teljesen likvidálni, a kötött gazdálkodás továbbra is megmaradt. A nyersanyagokban bővelkedő győztes államok ugyan helyreállítják a gazdasági szabadságot, de nem minden vonatkozásban tudnak rendet teremteni. A kicsiny, tökeszegény, túlnépes, nyersanyaghiányban szenvedő és szociális bajokkal küzdő országok súlyos és válságos helyzetbe kerülnek s az autarchiához menekülnek, amelyet a valutakrízis még jobban megerősít. Az új kötött gazdasági rendszerben Oroszország a legmerevebb. Az olasz fascizmus korporatív berendezkedése a legtöbbet tartott meg a gazdálkodás terén a magánkezdeményezésből. Németország is likvidálja az új német merkantilizmust, melyet a munkanélküliség, az élelmiszerek és a nyersanyagok beszerzésével járó nehézségek idéztek elő. A bányák és üzemek racionalizálásával és részbeni szocializálásával új gazdasági rendszert teremt. A német nemzeti szocialista gazdasági rendszert a szigorú tervszerűség, a nyersanyagokat pótló anyagok előállítására irányuló törekvés, valamint a kivitel és a behozatal tökéletes állami irányítása jellemzi. A legújabb idők gazdasági életének fő jellemvonásai: a *gazdasági tervek és intézkedések*, az *irányított termelés*, a *kötött devizagazdálkodás*, *végeredményben tehát az irányított gazdálkodás*, továbbá a *birtokreform*, a *szociális jólét emelése és a családvédelem*.

Szerző szerint azt, hogy ez a rendszer, melynek körvonalai csak most kezdenek kibontakozni, maradandó lesz-e, vagy abból más, a jelenlegitől eltérő gazdasági rend fog kialakulni, ma még megállapítani nem lehet. Kétségtelen, hogy az emberi gazdálkodásra olyannyira jellemző magántulajdon és egyéni kezdeményezés nélkül hosszabb időn keresztül eredményes termelés nehezen folytatható, de az is kétségtelen, hogy a kapitalista rendszer korlátlan szabadsága megérett a revízióra. Annak mértékét és időpontját azonban még nehéz volna eldönteni. Mivel a gazdasági életben az új irányzatok szinte észrevétlenül érnek, azokat sem rendeletek, sem egyéni tudás és akarat, sem állami beavatkozás máról-holnapra nem képes kikényszeríteni.

Sipos Sándor dr.

Kislégi Nagy Dénes dr: Bevezető a közgazdaságtanba. Tizenöt rádióelőadás,

Dr Denis Kislégi Nagy: Introduction à l'économie politique. 15 conférences radiodiffusées.

Tudományos gyűjtemény. 36. sz.
Recueil Scientifique. No 36.

Budapest, 1939. 232 l. — p.

Ahhoz vagyunk szokva, hogy a „Bevezetők“ valamely tudomány teljességét, rendszerének és eredményeinek egészét adják elemi módon, a kívülállók számára is érthető előadásban. Ezért *Kislégi Nagy* e könyvének átolvasóját meglepetés is éri, mert nem egészen azt kapja, amit a szokásos nyelvhasználat alapján a könyv címe után várt. A könyv az utolsó 3 év alatt szerzőjének a rádióban elhangzott előadásait tartalmazza, melyekkel a szerző a rádió igazgatóságának óhaját: a közönség közgazdasági érdeklődésének felkeltését és ébrentartását igyekezett kielégíteni. A cél adva volt, ehhez kellett a szerzőnek alkalmazkodnia. Le kellett tehát mondania a teljességről és a rendszerességről, mert — mint előszavában mély emberismeretéről tanuskodva mondja: „A bevezetések éppen rendszerességük folytán nem mindig képesek a szélesebb körű közönség szellemi kényelmét, a másirányú lekötöttségéből eredő közömbösség ellenállását leküzdeni“. A közgazdaságtan rendszeres egészének ismertetése helyett a kitűzött cél érdekében 15 előadásában a közgazdaságtannak jórészt a történetéből tárt 15 olyan fejezetet hallgatósága elé, melyek a közgazdasági fogalmak megértését és a közgazdasági ismeretek öregbítését szélesebb körök számára is alkalmassá teszik. A fejezetek egymásközi összefüggése csekély s egyenkinti előadásra szántságuknál fogva mindegyik önálló egészként is olvasható.

Az 1. előadásban „Mi a társadalom?“ cím alatt társadalombölcseleti alapon ismerteti a társadalom individualisztikus, majd univerzalizisztikus felfogását és a kétféle felfogás közti eltérésekből származó különbözőféle politikai felfogásokat.

A 2. előadásnak „Ember és munka“ a címe; ebben végigvezet az emberi munka megnyilvánulásának legfőbb terein és megmutatja, hogy az ember munkájának köszönheti sajátos hatalmát.

„A kapitalizmus kezdetei“ című 3. fejezetben a termelési rendünk mibenlétét és kialakulását tárgyalja.

A 4. és 5. fejezetekben „Gazdaságpolitika háromszáz évvel ezelőtt“, „A gazdasági szabadság első hirdetője“ címek alatt a merkantilizmus és a fiziokratizmus gazdasági felfogása nyer ismertetést.

A 6—8. fejezetek „A közgazdaságtan atyja“, „A népesedéstani klasszikusa“ és a „Jövedelemelméletek klasszikusa“ cím alatt az angol klasszikus iskola három nagyjának: Smith, Malthus és Ricardo-nak tanításával foglalkoznak.

A 9. fejezetet Saint-Simon-nak szenteli s róla, a tudomány, munka és testvériség társadalma hir-

detőjéről „A dolgozók társadalmának prófétája“ címen mondja el a tudnivalókat.

A 10. fejezetben List Frigyes, a gazdasági nacionalizmus hirdetőjét, a „Németek legnagyobb közgazdája“ címen ismerteti meg olvasóival.

A 11. fejezet a liberális szocializmus képviselőjéről, John Stuart Mill-ről, „Az angol közgazdaságtan utolsó klasszikusáról“ és tanításairól szól.

Az utolsó előtti 3 fejezet, a 12—14., hazánk utolsó száz esztendejének pénz(valuta-)történetét ismerteti „A fekete bankótól a Kossuth-bankóig“, „A forintból korona lesz“, és „A koronából pengő lesz“ címeken. Az első kettőben Ausztriával való kapcsolatunk folytán az osztrák, majd az osztrák-magyar pénzügyrendszer, illetőleg valutareformok, a harmadikban pedig az önállósult Magyarország pénzügyviszonyai és a pengő története nyernek tárgyalást.

Az utolsó, 15. fejezet, ill. előadás társadalombölcseleti és gazdaságpolitikai alapon világítja meg „Az igazságos munkabér“ problémáját.

A Bevezető tehát, mint tartalmának vázlatos felsorolásából is kitűnik, nem a közgazdaságtanba, hanem inkább a közgazdaságtan történetébe vezeti be az olvasót, oda azonban ötletesen és szórakoztatóan.

A közgazdaságtan történeti korain való végigjárás minden bizonnyal alkalmas szélesebb körök közgazdasági érdeklődésének felkeltésére, ébrentartására azonban — úgy hisszük — a közgazdaságtan aktuális problémái inkább látszanak alkalmasnak. Ebből a szempontból sajnáljuk, hogy a különböző szocializmusoknak, „a közgazdaságtan pártütő gyermekeinek“ (Földes) ismertetését és bírálatát nem illesztette szerző előadási keretébe. Pedig ezek is közgazdaságtani rendszerek s mert társadalmunk gazdasági szervezetét nemcsak bírálják, hanem megváltoztatásukért jelenleg is harcolnak, aktualitásuk kézenfekvő. Ennélfogva közgazdaságtani alapokon való tudományos ismertetésük emelhetne volna a közgazdaság tudománya iránti érdeklődést.

Eredetiségretörékvés nem volt a szerző feladata, ezért a könyv újat nem is adhat, de mit ad, azt újszerűen, érdekesen adja; áttanulmányozása lehetővé teszi a közgazdaságtudományi ismeretek tágulását, a bonyolult társadalmi, közgazdasági és politikai problémák közötti összefüggések megértését. *G. G. dr.*

Az Országos Magyar Vendégforgalmi Szövetség 1939. évi jelentése.

Rapport de la Fédération Hongroise pour le Tourisme sur l'année 1939.

Budapest, 1940. 12. l. — p.

A Szövetség 1939-ben több mint negyedszáz községre és ezeken kívül még közel ezer, a mozgalomhoz csatlakozott fizetővendéglátó kúriára és úrházra terjesztette ki szervezetét.

A jelentés községenként és (májustól—szeptemberig) havonként számol be az Omvesz égisze alatt üdülést-nyaralást élvezők számáról, községenként feltünteti az átlagosan fizetett penzióárakat és kimutatja, hogy ez a vendégforgalom az illető községben mekkora összegű pénzforgalmat eredményezett. A jelentés megemlíti, hogy a forgalmazott összeg megállapításánál 14—21—28 napi tartózkodás vétetett alapul, de ez az összeg csupán a szállás és napi háromszori étkezés költsége, melyhez még legalább 20%-ot kell hozzászámítani olyan költségre, melyet a községekben a nyaralók ellátásuk kiadásain felül elköltöttek.

A vármegyék szerint egybefoglalt összesítést itt be is mutatjuk, de még külön kiemeljük azokat a községeket, melyekben az Omvesz-nyaralók száma az 1.000-et meghaladta. 13 ilyen község van, melyekben az összes Omvesz-nyaralóknak közel a fele (41,5%) töltötte el a nyári hónapokat. Ezek kivált hegyvidéken fekvő községek és ezek között is legelső sorban Rahó (4.000), a nemrég visszatért Kárpátaljának ez a hamarosan igen divatosá vált üdülőhelye, továbbá Visegrád (3.107), Hámor (2.815), Leányfalu (2.530), Polna (1.600), Újhuta (1.284), Nagymaros (1.530), Budakeszi (1.108), a dombos Nagyatád (2.990), Dunakeszi (1.400) és a

Az Omvesz összesített nyaralási statisztikája 1939-ben.

Vármegye	Beszervezett		Május-szeptember hónapokban a beszervezett községekben és kúriákban (úri házakban) nyaralók	
	községek	kúriák (úri házak)	összes száma	által forgalmazott összeg pengőben
Abaúj-Torna	14	71	1.617	150.420
Baranya	7	—	620	40.350
Bars és Hont	11	9	2.743	234.570
Bereg és Ugocsa k. e. e.	13	—	3.744	302.426
Békés	2	—	1.515	141.780
Bihar	3	—	358	19.820
Borsod	18	147	6.219	625.150
Csongrád	2	—	60	4.576
Esztergom	2	—	570	53.220
Fejér	9	33	7.264	680.690
Gömör és Kishont	12	—	1.548	110.800
Győr-Moson	2	—	585	39.690
Heves	13	139	3.399	297.150
Komárom	6	—	1.187	111.010
Máramarosi kirendelts.	14	—	8.132	761.100
Nógrád	14	134	2.014	175.600
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	27	123	13.947	1,828.050
Somogy	2	—	3.456	220.780
Sopron	5	35	193	11.470
Szabolcs	6	—	685	44.840
Szatmár	5	—	507	35.060
Jász-Nagykun-Szolnok	5	—	435	27.430
Tolna	6	36	1.164	73.060
Ung	12	—	1.508	121.300
Vas	15	67	2.696	133.902
Veszprém	12	92	1.823	126.270
Zala	5	—	309	19.760
Zemplén	10	45	740	65.617
Összesen	252	931	69.038	6,455.891

Velencei-tó három községe: Velence (2.737), Gárdony (1.911) és Agárd (1.626).

A vármegyék közül csupán a sík Bács-Bodrogban, Csanádban, Hajduban és a nemrég visszatért Nyitra-Pozsonyban nincs az Omvesz-nek beszervezett községe.

Tekintve, hogy 1938-ban 46.371 nyaralóról és 4,249.038 pengő forgalmazott összegről számolt be az Omvesz, míg 1939-ben 69.038 nyaralóról és 6,455.891 pengőnyi forgalmazott összegről, azt látjuk, hogy az Omvesz az 1939. esztendőben is igen eredményes munkát végzett, hiszen az előző évvel szemben 40%-os emelkedés mutatkozik.

M. S. dr.

A visszatért Felvidék 1918—1938.

La zone nord recouvrée, 1918-38.

Szerkesztette: Csatár István és Ölvedi János.

Rédigé sous la direction d'Etienne Csatár et de Jean Ölvedi.

Budapest, 1939. Rákóczi kiadv. — *Publicat. Rákóczi.* 392 l. — p.

A Felvidék egy részének visszatérésével eddig már sok ismertető tanulmány jelent meg. A sort a Borsódy István szerkesztésében megjelent „Magyarok Csehszlovákiában 1918—1938“ (Az Ország Utja VI. szám) nyitja meg, majd a Magyar Statisztikai Társaság Államtudományi Intézetének kis könyvecskéje és a „Felvidék“, végül a „Felvidékünk — honvédségünk“ című munka következett. A jelen könyv célkitűzéseinél fogva igényt tart arra, hogy a felsoroltaknál magasabbra értékeljük. Nemcsak oldalszámával, hanem elsősorban munkatársainak minőségével. Tanulmányai a legavatottabb tollakból származnak; megírásukból vezető államférfiak is kivették részüket. A felvidéki élet minden mozzanatát felölelő cikkei a következők:

A bevezetőt Jaross Andor tárcanéklküli miniszter írta, majd a felvidéki táj általános leírásától a magyar csapatok bevonulásáig, az egyes városképek rajzáig minden fontos kérdéstről szakszerű tájékoztatásokat kapunk.

A bécsi döntésnél oly fontos szerepet játszó néphatár megállapításáról szép tanulmány által tájékozódunk. Az eddigieknél tüzetesebb leírást Varga Imre végezte a legrégebb kútfők felhasználásával. A másfél százados fejlődés során hol mi, hol a szlovákok veszítettek teret, összefoglalva mégis a mi veszteségünk a nagyobbik. Ez a megállapítás az 1773-ból származó Lexikon, majd Korabinszky, Fényes, Czörnig, Pesti Frigyes és az 1880 óta lezajlott népszámlálások tanulsága szerint való.

Ámbár e mű a magunk használatára készült, jó szolgálatot tehet a külföldi olvasó tájékoztatásánál is, mert tárgyilagosan mutat rá a Trianon okozta károokra és veszélyekre.

G. J. L.

Die Statistik in der Schweiz.

A Svájci Szövetségi Statisztikai Hivatal kiadása.
Publié par le Bureau Fédéral de Statistique de Suisse.
 Bern-Bümpliz, 1939. 42 l. — p.

Die Bevölkerung der Schweiz.

A Svájci Szövetségi Statisztikai Hivatal kiadása.
Publié par le Bureau Fédéral de Statistique de Suisse.
 Bern-Bümpliz, 1939. 58 l. — p.

A Svájci Szövetségi Statisztikai Hivatal hasznos szolgálatot tett a statisztika ügyének, amikor a Svájci Statisztikai és Közgazdasági Társaság által a közelmúltban kiadott „Handbuch der schweizerischen Volkswirtschaft“ c. gyűjteményes munkának a svájci statisztikára és Svájc népességére vonatkozó cikkeit egy-egy könnyen kezelhető, külön füzetben is közreadta.

Mindkét füzet számos lexikonszerű rövid cikk foglalata. A cikkek szerzői kivétel nélkül svájci statisztikusok; az egymástól független, de egyöntetű gondolatmenetben megírt cikkek foglalata egyrészt a svájci statisztika múltjáról és jelenéről, másrészt

Svájc népesedésügyi viszonyairól kerek képet ad. A kis állam statisztikáját méltató füzet előbb a statisztika értékével és jelentőségével, majd a svájci statisztika történetével és szervezetével ismertet meg; 24 további cikk a statisztika egyes ágaiban kifejtett és jelenleg folyó munkálatok történetét s rendszerét vázolja bő módszer- és forrásutalásokkal. A füzet utolsó cikke a svájci statisztikai társaságokról számol be. A Svájc népességéről szóló statisztikai cikkeket egybefoglaló füzet mindenekelőtt az ország népességének számát s fejlődését ismerteti; a további cikkek a népsűrűségről, a népesség összetételéről (nem, családi állapot, kor, születési hely és illetőség, nyelv, vallás, foglalkozás), a háztartásokról, a népmozgalomról (házasságkötések és megszűnt házasságok, születések, halálozások, halandósági tábla, halálokok, be- és kivándorlás, belső vándorlások, honosítások, születési többlet és népességi mérleg), Svájc népességi intézkedéseiről és népesedéspolitikai elméleteiről s családvédelméről rajzolnak képet.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés a la bibliothèque de l'Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international ou de théorie générale.*) — *L'année sociale.* 1937/8., 1938/9. Bureau international du travail. Genève.

La production et le commerce international des huiles et graisses. II. rész. Institut international d'agriculture. Rome. 1939. (Série de monographies sur les principaux produits agricoles du marché mondial. 5.)

L'olivier dans le monde. Superficie, production. Commerce de ses produits. Institut international d'agriculture. Rome. 1939. (Série de monographies sur les principaux produits agricoles du marché mondial. 6.)

Matières premières et denrées alimentaires. Société des nations. Genève. 1939.

Rapport pour l'année 1939. Bureau international contre l'alcoolisme. Lausanne.

Statistical year-book of the world power conference, 1935/1936. Central office of the world power conference. London.

Magyarország. (Hongrie.) — *A magyar posta jelentése 1938. évi működéséről.* Magyar királyi postavezérgazgatóság. Budapest.

A visszacsatolt Felvidék és Ruténföld címtára. A visszacsatolt területek közigazgatási térképével. Szerk. a m. kir. központi statisztikai hivatal. Budapest. 1939.

Magyar írók élete és munkái. Új sorozat. Írja és szerk.: Gulyás Pál dr. Kiadja a Magyar könyvtárosok és levéltárosok egyesülete. I. köt. Aachs-Bálint Rezső. XVI+1247 l. Budapest. 1939

Magyar Könyvészet, 1936. A magyarországi nyomdák és egyéb sokszorosítóvállalatok 1936. évi kötelespéldány szolgáltatása és nyomtatványaik (könyvek, hírlapok, folyóiratok) címjegyzéke. Összeállította: Szollás Ella dr., Droszt Olga dr. és Mokcsay Júlia dr. Kiadja az Országos Széchényi-könyvtár. XIX+512 l. Budapest. 1939.

Magyarország 1938. évi külkereskedelmi forgalma. Szerk. és kiadja a m. kir. központi statisztikai hivatal. Budapest. (Magyar statisztikai közlemények. Új sor. 109.)

Magyarországi pénzüzetek zárószámadásainak évkönyve. Az 1937. és 1938. üzletévi zárószámadások alapján összeállította: Mindszenty Lajos. Szeged.

Országos mezőgazdasági biztosító intézet 1938. évi jelentése. Budapest.

Recensement de la population, de la propriété foncière et du cheptel, en 1938, dans la zone nord recouverte. Résultats, par commune, du recensement effectué sur le territoire réincorporé en vertu de l'arbitrage de Vienne du 2 novembre 1938. Rédigé et publié par l'Office central royal hongrois de statistique. Budapest. (Publications statistiques hongroises. Nouvelle série 108.)

Bárczai Tibor: Kővágóörs és környéke. 31 l. Szeged. 1939.

Csáky Tivadar: Külkereskedelmi almanach, 1939. 87 l. Mezőtúr.

Durkó Antal dr. vitéz: Békés nagyközség története. (Történeti és kulturális monográfia.) 250 l. Békés. 1939.

Olycksfall i arbete, 1929/1933. Riksförsäkringsanstalten. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Postsverket, 1938. Kungl. generalpoststyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Relevé des importations et des exportations de la Suède, 1938. Selon la nomenclature statistique des marchandises acceptée par le Conseil de la Société des nations. Administration centrale du commerce. Stockholm.

Riksgäldskontoret, 1938/9. Årsbok. Riksgäldskontorets räkenskapsbyrå. Stockholm.

Statens järnvägar, 1938. Kungl. järnvägsstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Vente des boissons alcooliques, etc. 1938. Administration de contrôle. Stockholm. (Statistique officielle de la Suède.)

Sziám. (Siam.) — *Statistical year book*, 1936/7. Central service of statistics. Bangkok.

Folyóiratszemele. — *Revue.*

Notiziario demografico (12. évf. 3. sz., Róma 1939, ol.). — Gyermekhalandóság az olasz tartományokban 1938-ban. — Az elmebetegek forgalma az olasz elmegyógyintézetekben az 1937. évben. — A csecsemőgondozás és gyermekápolás tanítása az olasz leányközépiskolákban. — Születések száma Németországban az 1937. évben. — A sokgyermekes anyák Németországban. — A demográfiai probléma és ennek befolyása az új német adóreformra. — A szovjet népszámlálás 1937-ben. — (7. sz.). — A nem mezőgazdasági foglalkozást űző jelenlevő olasz népesség foglalkozás szerint, nemre és korra való vonatkozásban. — Buenos-Aires olasz népessége az 1936. évi népszámlálás szerint. — A világ népességének kiszámított létszáma. — Ausztrália népessége kor szerinti megoszlásban. — A házasságok termékenysége Franciaországban. — Az 1939. évi szovjet népszámlálás eredményei. — (8. sz.). — Születések olaszországi születésű szülőktől az Am. Egy. Államokban (1936). — Az 1939. évi május 17-iki német népszámlálás előzetes eredményei. — Az Am. Egy. Államok népessége kor szerint. — Palesztina népességének megoszlása vallás szerint. — Belgium demográfiai helyzete 1938-ban. — (9. sz.). — Pellagrambetegedések az 1938. évben. — Az elválások statisztikája az Am. Egy. Államokban 1890-től 1935-ig. — A gyermekek átlagos száma fajok szerinti eredet szerint Kanadában. — Kanada népességének foglalkozási szervezete, a fajeredet szerint. — A népesség fejlődése és a mezőgazdasági népesség túltengésének problémája Jugoszláviában. — Anglia és Wales népmozgalma száz év alatt (1838—1937).

Petermanns Geographische Mitteilungen (85. évf. 9. sz., Gotha 1939, ném.). — A Német Birodalom 1939 május 17-i népszámlálásának előzetes eredményei. — *Frey U.*: A szovjet köztársaság új beosztása és népszámlálási eredmények. — (10. sz.). — *Frey U.*: A szovjet köztársaság nagyvárosai. — (11—12. sz.). — *Olbricht K.*: A Kelet nagyvárosiasodása a harmincéves háború kezdetén.

Reichsarbeitsblatt (19. évf. 22. sz., Berlin 1939, ném.). — *Faulhaber*: Új munkabérek az amerikai vasiparban. — (24. sz.). — *Fischer—Dieskau*: A lakás- és településügy fogalmai és fogalom meghatározásai. — (25. sz.). — *Weiss*: A mezőgazdasági kérdés kiélesedése — az utolsó 50 év fejlődésének következménye. — *Klein—Machnow*: A társadalombiztosítás törvényes rendezése Romániában. — (27. sz.). — *Honisch*: Munkarendezés az eddigi Lengyelországban. — *Striener*: Szociális szervezeti változások vizsgálata a kis- és középvárosokban. — (28. sz.). — *Kremer*: Élelmiszerpótlékok a nehéz és a legnehezebb munkát végzők részére. —

(29. sz.). — *Rachner*: Munka és munkairányítás az elfoglalt területeken. — (31. sz.). — *Wormit*: A bér-
lőket védő jogszabály háborús időkben. — (32. sz.). — *Kremer*: Élelmiszerpótlékok hosszú és éjszakai munkát végzők részére. — (33. sz.). — *Karstedt*: A társadalompolitika külföldön. — (34. sz.). — *Seldte* birodalmi munkaügyi miniszter a háborús munkabérlpolitikáról. — *Boberski*: Családi segélyezés a háborúban.

Revue de l'Institut International de Statistique (7. évf. 1. sz., Hága 1939, fr., ang., ol., ném.). — *Fréchet M.*: A jövedelemmegoszlás képleteiről. — Németország: Nép-, foglalkozási és vállalati összeírás 1939-ben. — Dánia: Ipari és szétosztási összeírás 1935-ben. Kimutatás a mezőgazdaság eladósodásáról. — Olaszország: a népszámlálás időpontjának megváltoztatása. — (2—3. sz.). — *Huber M.*: A Népszövetség statisztikai szakértőbizottsága (1931—1939). — *Vinci F.*: Egy új grafikai ábrázolási mód. — Németország: Központi statisztikai bizottság megalakítása. — Magyarország: Nép-, mezőgazdasági és állatösszeírás a kárpátaljai területen.

Revue du Travail (40. évf. 10. sz., Brüsszel 1939, fr.). — Gazdasági helyzet és munka-piac. — Az indexszámok Belgiumban. — A munkabiztonság szervezése. — Svédország társadalmi mérlege 1938-ban. — A középosztály a Harmadik Birodalomban — (11. sz.). — *Ansiaux M.*: A munkabérlkérdés szemlélete. — Az iparosodás fázisai. — A társadalmi törvények fejlődése Franciaországban 1938-ban. — A társadalombiztosítás jelenlegi szervezete Németalföldön. — A munka törvényes rendezése Spanyolországban. — Új finn törvény a fizetéses szabadságokról.

Revue Internationale d'Agriculture (30. évf. 10. sz., Róma 1939, fr.). — Szovjet-Oroszország mezőgazdasági kapcsolatai a világpiaccal. — Gabonakészletek és világszükséglet. — *Costanzo G.*: A mezőgazdasági hitel szervezése és új irányai. — A világ mezőgazdasági összeírása 1939—40-ben. — *Costa M.*: A selyemhernyótenyésztés világhelyzete. — Dánia sertésállománya. — Az állatállomány Cseh-Szlovákiában.

Rivista italiana di science economiche (11. évf. 1. sz., Bologna 1939, ol.). — *Jannaccone P.*: Termelés és dolgozó népesség a szabad kereskedelemmel és az ellenőrzött kereskedelemmel bíró országokban. — *Sanguineti V.*: Törökország ipari politikája. — Külföldi cellulozé behozatala és a belföldi cellulozé hevertetése. — (2. sz.). — *Vinci F.*: Fasizmus és kommunizmus a demográfiai küzdelemben. — Belső és nemzetközi kereskedelem. — (3. sz.). — *Rossi L.*: Az olasz vasutak

mérlege az 1937—38. pénzügyi évben. — Mezőgazdaság és agrárpolitika. — (4. sz.). — *Angrisani G.*: A kiskereskedelem megszervezése és a vállalatok kiterjedése. — Olaszország szerepe Albánia gazdasági fellendülésében az utolsó 15 évben. — (5. sz.). — *Capodaglio G.*: A földértékelés általános revíziója. — *Bombani V.*: A fogyasztási adók Szovjet-Oroszországban. — (6. sz.). — *Vinci F.*: Az úgynevezett Sundbärg-törvény a legújabb demográfiai elméletek világánál. — Gazdaságpolitika a birodalom országaiban. — (7. sz.). — *Rossi L.*: Az igazságos ár (korporatív ár). — *Rossi Ragazzi B.*: A női munka szociális következményei vonatkozásban a legújabb fasiszta törvényekkel. — (8. sz.). — *Flora F.*: A birodalom pénzügyei. — *Boggio G.*: Kontingentálások és különleges valutaértékelések. — A családi jövedelem a francia népességpolitikában. — *Simoncelli D.*: A zsidó kézen levő ingatlanok idegen kézre való juttatása Olaszországban.

Sankhyā (4. köt. 3. rész, Calcutta 1939, ang.). — *Roy S. N.*: Jegyzet a tanulmányozott D² statisztika felosztásáról. — *Sinha A. R.*: A nyers juta kínálata és ára közti kapcsolat. — *Vito F.*: Testületi megtakarítás, mint az üzleti ciklus tényezője. — *Rao G. R.*: Differenciális kereslet különböző képesítésű személyeknél.

Soziale Praxis (48. évf. 8. sz., Berlin 1939, ném.). — *Krohn*: Az öregségi ellátás társadalompolitikai jelentősége a német kézműipar számára. — *Preller L.*: Lakásépítkezések 1938-ban. — (21. sz.). — *Syrup F.*: Munkanélküliség a háború kezdetén. — *Schröder*: Az ostmarki és a szudéta-kerületi szövetkezetek beolvadása. — (22. sz.). — *Kremer D.*: Munkavédelem hadigazdálkodásban. — Népesedési kérdések és társadalompolitika Indiában. — (23—24. sz.). — *Pranz E.*: A fiatal leányok hivatásra való nevelése. — Egyéni biztosítás a háborúban.

Statisztikai Értesítő (1. évf. 9. sz., Budapest 1939, m.). — *Horváth G.*: Az egyenesadó-bevételek alakulása Budapesten a pengő bevezetése óta. — A háztartási gáz árának alakulása Budapesten. — *Hartai I.*: Kávé- és teafogyasztás. — *Juhász J.*: Adatok Budapest burgonyaellátásáról. — (10. sz.). — Az 1939 november 18-i népösszeírás előzetes eredményei Budapesten. — *Szentirmay L.*: A főváros erdői és a községi erdőgazdaság. — *Papanek J.*: Honosítások és elbocsátások. — *Szeredás R.*: A magyar városok költségvetésének alakulása 1934-től 1938-ig.

The American Economic Review. (29. köt. 3. sz., Menasha, Wis. U. S. A. 1939, ang.). — *Simpson H. D.*: A vagyon megadóztatásának változó elmélete. — *Backman J.*: Az ár merevsége és változások a termelésben. — *Dice Ch. A.* és *Schaffner Ph.*: A pénzszolgáltatás elhanyagolt komponense. — *Mendershausen H.*: A fővárosi családok jövedelme és megtakarításai között fennálló arány. — *Crum W. L.*: Helytelen állítás a megtakarítások kettes megadóztatásáról.

The Hungarian Quarterly (5. köt. 1. sz., Budapest 1939, ang.). — *Tasnádi Nagy A.*: A magyar alkotmány ezer éve. — *Lord Stamp*: Magyarország nemzeti jövedelme. — *Elekes L.*: Népek sorsa.

The Journal of Political Economy (47. köt. 4. sz., Chicago 1939, ang.). — *Lindahl M. L.*: Az 1938. évi javított szövetségi kereskedelmi tör-

vény. — *Rolph E.*: A kiszámított marginális termelékenység tétele. — *Lerner A. P.*: A vulgáris közgazdaságtól a vulgáris marxizmusig. — *Sweezy P. M.*: Kereslet oligopolisztikus viszonyok közt.

Városi Szemle (25. évf. 5. sz., Budapest 1939, m.). — *Pásztor M.*: A hatvanesztendő 1879. évi XXVIII. törvénycikk. — *Molnár Gy.*: Bolgár közigazgatás és városfejlődés. — *Nagy M.*: Az első magyar gazdacímár. — *Tátray I.*: A városrendezés és a városmérés végrehajtása. — A községi üzemek szerepe a német városok és községek háztartásában. — A városi forgalom legújabb problémái. — Berliini közlekedési üzemek kirándulóforgalma. — Lakásügyi problémák az angol városokban.

Városok Lapja (34. évf. 21. sz., Budapest 1939, m.). — A külföld szociális lakástermelése. — *Csizmádia A.*: A „magyar” város. — (22. sz.) — *Lukács Ö.*: A magyar városok kultúrmunkája. — *Bicskei J.*: A fővároskörnyéki vasúthálózat fejlesztése. — *Mádai L.*: Miként gondoskodhatunk szociális intézményekről az ínséges családok részére. — (23. sz.). — *Déznai V.*: Oroszország elvárosiasodása. — (24. sz.). — *Pálffy-Budanszky E.*: Ipari területek. — *Déznai V.*: Oroszország elvárosodása.

Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs (48. évf. 1. sz., Berlin 1939, ném.). — Építkezések a nagy- és középnagyságú városokban 1938 negyedik évnegyedében. — A lakásállag a nagy- és középnagyságú városokban 1939 elején. — Az utcai közlekedési balesetek 1937-ben. — A német belhajózás állaga 1939 január 1-én. — A német részvénytársaságok 1938-ban. — A korlátolt felelősségű társaságok 1938-ban. — Idegenforgalom 1938 nyarán. — Élelmiszerfogyasztás és foglalkozások. — A német-svájci külkereskedelmi kapcsolatok. — (2. sz.). — Építkezések a Német Birodalomban 1938-ban. — Építkezések a nagy- és középnagyságú városokban 1939 első évnegyedében. — A lakásállag 1939 elején. — A mezőgazdasági földbirtokok átrendezése 1937-ben és 1938-ban. — Öröklött majorságok a Német Birodalomban az 1938. év közepén. — Idegenforgalom 1938/39 telén és a hatalom átvétele óta.

Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung (13. évf. 4. sz., Hamburg 1939, ném.). — *Bauer W.* és *Dehen P.*: Mezőgazdaság és népjövedelem. — *Seiler R.*: Japán háborús pénzellátása. — *Stuebel H.*: A tengerhajózás ürpblémája a világháborúban. — A francia gyarmatbirodalom jelentősége Franciaország ásványi nyersanyagellátása terén.

Világgazdasági Szemle (6. évf. 11. sz., Budapest 1939, m.). — *Németh A.*: Észrevételek a földbirtokpolitikai javaslat tárgyalásához. — (12. sz.). — Háborús gazdálkodás — békében.

Voix des Peuples (6. évf. 9—10. sz., Genf 1939, fr.). — *Manoiloff G.*: A Dunavölgy megbékéltetése. — *Ebray A.*: Egy polietnikumú amerikai állam: Kanada.

Weltwirtschaftliches Archiv (50. köt. 3. sz., Jena 1939, ném.). — *Bilimovič A.*: Az agrárstruktúrák összehasonlító vizsgálata. — *Arndt P.*: A munkabér Japánban. — *Kitamura H.*: A transzferprobléma a gazdasági körforgásban. — *Wijnholds H. W. J.*: Pénztömeg, forgalmi gyorsaság és árszínvonal.

Wirtschaftsdienst (24. évf. 30. sz., Hamburg 1939, ném.). — *Burgdörfer F.*: Anglia

népességi kérdése. — Szlovákia: Az új állam be-
rendezkedése. — (31. sz.). — *Krämer C.*: Kereske-
delmi mérleg a politika jegyében. — *Kühndorff C.*:
A német gazdálkodás kilátásai a balti államokban.
— Argentina: A búzaválság és hatásai. — (32. sz.).
— *Seraphim P. H.*: Lengyelország nyersanyag-hely-
zete a védőgazdálkodás szempontjából. — Spanyol-
ország: Az önellátás fontosabb a külkereskedele-
nél. — (33. sz.). — *Ortlieb H. D.*: Angol gyarmati
gazdálkodás Nyugatafrikában. — (34. sz.). — Szov-
jetország-német kereskedelmi egyezmény. — *Huhle
F.*: Készárucsere az Egyesült Államok és a konti-
nentális Nyugateurópa közt. — (35. sz.). — *Drews
M.*: Világkereskedelem és német külkereskedelem.
— *Krebs J.*: A cellulóza-világpiac új fellendülése.
— (36. sz.). — A nyersanyaggazdálkodás kiterjesz-
tése. — (37. sz.). — Dánia: A hadigazdálkodásra
való átállítás folytatása. — (38. sz.). — Olaszország
előrelátó intézkedései. Az önellátási politika gyors
keresztülvitele. — Mezőgazdaság Nyugatporosz-
országban és Posenben. — (39. sz.). — Japán gaz-
dasági politikája. — Skandinávia szénellátási problé-
mái. — Lengyelország elfoglalt területeinek gaz-
dasági erői. — (40. sz.). — Magyarország: Fegyver-
kezés, kiviteli termelés és agrárreform az új euró-
pai helyzet megvilágításában. — (41. sz.). — Észt-
ország: Az árucsere az Atlanti-óceáni országokkal
a kontinentális szomszédokra lesz átállítva. — A
Szovjetunió kereskedelmi politikája. — (42. sz.). —
Magyarország újból megkísérli a földbirtokreformot.
— A belga gazdálkodás háborús befolyás alatt.
— (43. sz.). — Brit nyersanyagpolitika. — A Német
Birodalom népességi és gazdasági struktúrájának

változásai 1933—1939. — (44. sz.). — Lettország
szerződése a Német Birodalommal és Szovjetorosz-
országgal. — Németország új helyzete a világ kő-
szénpiacán. — (45. sz.). — Vajjon Anglia elkerül-
heti-e az inflációt? — Az interskandináv árucserre
lehetőségei és határai. — (46. sz.). — Francia-
ország háborús külkereskedelme. — Olaszország
külkereskedelme a háború jegyében. — (47. sz.). —
A körülrajongott Délkelet-Európa. — Görögország:
Gazdasági vezetés és gazdasági kilátások háborús
viszonyok mellett. — (48. sz.). — Svédország: A
vasutak hálózata és forgalma. — Szovjetunió: A
belső víziutak és forgalmuk. — Japán külkereske-
delme. — *Adrian E.*: Háborús biztosítás hadigaz-
dálkodás mellett. — (49. sz.). — *Schneider A.*: Dél-
amerika a háborúban. — A balti államok az
új gazdasági orientáció útján. — A Szovjetunió
külkereskedelme 1938-ban. — *Krämer K.*: Az ár-
alakulás külföldön.

*Wirtschaft und Statistik (19. évf.
19—20. sz., Berlin 1939, ném.)*. — Lakóházépítke-
zések a Német Birodalom országrészei szerint
1933—1938. — Ár- és munkabérialakulás Német-
országban és az egykori Lengyelországban. — A
Szovjetunió lakossága az 1939. év elején. — (21—
22. sz.). — A német nemzeti jövedelem 1938-ban.
— A gyümölcsfaállomány Németországban. —
Nagy-Britannia élelmiszerellátása. — A világ lét-
fenntartási költségei 1939 harmadik évnegyedében.
— A munkanélküliség külföldön. — Népmozgalom
a német nagyvárosokban szeptemberben és 1939.
harmadik évnegyedében. — A külföld új népességi
adatai.

K Ü L Ö N F É L E

Közigazgatási területi és névváltoztatások.

Changements de divisions territoriales et de noms de localités en Hongrie.

Az 1937. évi Helységnévtár és az 1939-ben kiadott 1. pótfüzet megjelenése utáni 3. közlés.
3e communiqué depuis la publication du Dictionnaire des Communes 1937 et du supplément 1 de 1939.

Abaúj-Torna vm. új közigazgatási beosztását, amely
1940 jan. 1-én lépett életbe, a Budapesti Köz-
löny 1940. évi 6. száma közli.

Alsóhangony és Felsőhangony (Borsod vm., ózdi j.)
kisközség 1939 március 28-án *Hangony* néven
kisközséggé egyesített.

Andornak és Kistálya (Borsod vm., mezőkövesdi j.)
kisközség 1939 május 3-án *Andornaktálya* né-
ven nagyközséggé egyesített.

Apar és Hant (Tolna vm., völgyesi j.) kisközség
1940 jan. 1-én *Aparhant* ideiglenes néven kis-
községgé egyesített.

Asszonyfalva (Vas vm., szombathelyi j.) község
végleges neve *Vasasszonyfa*.

Bedeg és Magyarkér (Tolna vm., tamási j.) kisköz-
ség 1939 dec. 15-i hatállyal *Bedegkér* ideiglenes
néven nagyközséggé egyesített.

Belecska és Keszőhidegkút (Tolna vm., simontor-
nyai j.) nagyközségek 1939 dec. 27-én kisközsé-

gekké alakítottak és a Keszőhidegkút székhely-
lyel szervezett körjegyzőségbe osztottak be.

Beregszász (Bereg és Ugocsa k. e. e. vm.) nagy-
község 1939 július 15-én *megyei várossá* alakult.

Berhida nagyközség és **Peremarton** nagyközség
(Veszprém vm., veszprémi j.) egyesítéséből Ber-
hida ideiglenes néven alakított község végleges
neve *Berhida*. — *Peremarton* mint lakóhely
nyilvántartandó.

Bottovo (Gömör és Kishont vm., rimaszombati j.)
kisközség megszűnt és annak részei régi *Dobra*,
Gernyőpuszta és *Leánymező* elnevezéseik alatt
— külterületi lakóhelyekként — Dobóca kis-
községhez csatoltattak.

Bozita (Nógrád vm., losonci j.) kisközség megszűnt
és *Bozítapuszta* néven — külterületi lakott-
helyként — Perse kisközséghez csatoltatott.

Bördőce és Kerkaiklód (Zala vm., novai j.) kis-
község egyesítéséből Bördőceiklód ideiglenes

népességi kérdése. — Szlovákia: Az új állam be-
rendezkedése. — (31. sz.). — *Krämer C.*: Kereske-
delmi mérleg a politika jegyében. — *Kühndorff C.*:
A német gazdálkodás kilátásai a balti államokban.
— Argentina: A búzaválság és hatásai. — (32. sz.).
— *Seraphim P. H.*: Lengyelország nyersanyag-hely-
zete a védőgazdálkodás szempontjából. — Spanyol-
ország: Az önellátás fontosabb a külkereskedele-
nél. — (33. sz.). — *Ortlieb H. D.*: Angol gyarmati
gazdálkodás Nyugatafrikában. — (34. sz.). — Szov-
jetország-német kereskedelmi egyezmény. — *Huhle
F.*: Készárucsere az Egyesült Államok és a konti-
nentális Nyugateurópa közt. — (35. sz.). — *Drews
M.*: Világkereskedelem és német külkereskedelem.
— *Krebs J.*: A cellulóza-világpiac új fellendülése.
— (36. sz.). — A nyersanyaggazdálkodás kiterjesz-
tése. — (37. sz.). — Dánia: A hadigazdálkodásra
való átállítás folytatása. — (38. sz.). — Olaszország
előrelátó intézkedései. Az önellátási politika gyors
keresztülvitele. — Mezőgazdaság Nyugatporosz-
országban és Posenben. — (39. sz.). — Japán gaz-
dasági politikája. — Skandinávia szénellátási problé-
mái. — Lengyelország elfoglalt területeinek gaz-
dasági erői. — (40. sz.). — Magyarország: Fegyver-
kezés, kiviteli termelés és agrárreform az új euró-
pai helyzet megvilágításában. — (41. sz.). — Észt-
ország: Az árucsere az Atlanti-óceáni országokkal
a kontinentális szomszédokra lesz átállítva. — A
Szovjetunió kereskedelmi politikája. — (42. sz.). —
Magyarország újból megkísérli a földbirtokrefor-
mot. — A belga gazdálkodás háborús befolyás alatt.
— (43. sz.). — Brit nyersanyagpolitika. — A Német
Birodalom népességi és gazdasági struktúrájának

változásai 1933—1939. — (44. sz.). — Lettország
szerződése a Német Birodalommal és Szovjetorosz-
országgal. — Németország új helyzete a világ kő-
szénpiacán. — (45. sz.). — Vajjon Anglia elkerül-
heti-e az inflációt? — Az interskandináv árucserre
lehetőségei és határai. — (46. sz.). — Francia-
ország háborús külkereskedelme. — Olaszország
külkereskedelme a háború jegyében. — (47. sz.). —
A körülrajongott Délkelet-Európa. — Görögország:
Gazdasági vezetés és gazdasági kilátások háborús
viszonyok mellett. — (48. sz.). — Svédország: A
vasutak hálózata és forgalma. — Szovjetunió: A
belső víziutak és forgalmuk. — Japán külkereske-
delme. — *Adrian E.*: Háborús biztosítás hadigaz-
dálkodás mellett. — (49. sz.). — *Schneider A.*: Dél-
amerika a háborúban. — A balti államok az
új gazdasági orientáció útján. — A Szovjetunió
külkereskedelme 1938-ban. — *Krämer K.*: Az ár-
alakulás külföldön.

*Wirtschaft und Statistik (19. évf.
19—20. sz., Berlin 1939, ném.)*. — Lakóházépítke-
zések a Német Birodalom országrészei szerint
1933—1938. — Ár- és munkabérialakulás Német-
országban és az egykori Lengyelországban. — A
Szovjetunió lakossága az 1939. év elején. — (21—
22. sz.). — A német nemzeti jövedelem 1938-ban.
— A gyümölcsfaállomány Németországban. —
Nagy-Britannia élelmiszerellátása. — A világ lét-
fenntartási költségei 1939 harmadik évnegyedében.
— A munkanélküliség külföldön. — Népmozgalom
a német nagyvárosokban szeptemberben és 1939.
harmadik évnegyedében. — A külföld új népességi
adatai.

K Ü L Ö N F É L E

Közigazgatási területi és névváltoztatások.

Changements de divisions territoriales et de noms de localités en Hongrie.

Az 1937. évi Helységnévtár és az 1939-ben kiadott 1. pótfüzet megjelenése utáni 3. közlés.
3e communiqué depuis la publication du Dictionnaire des Communes 1937 et du supplément 1 de 1939.

Abaúj-Torna vm. új közigazgatási beosztását, amely
1940 jan. 1-én lépett életbe, a Budapesti Köz-
löny 1940. évi 6. száma közli.

Alsóhangony és Felsőhangony (Borsod vm., ózdi j.)
kisközség 1939 március 28-án *Hangony* néven
kisközséggé egyesített.

Andornak és Kistálya (Borsod vm., mezőkövesdi j.)
kisközség 1939 május 3-án *Andornaktálya* né-
ven nagyközséggé egyesített.

Apar és Hant (Tolna vm., völgyesi j.) kisközség
1940 jan. 1-én *Aparhant* ideiglenes néven kis-
községgé egyesített.

Asszonyfalva (Vas vm., szombathelyi j.) község
végleges neve *Vasasszonyfa*.

Bedeg és Magyarkér (Tolna vm., tamási j.) kisköz-
ség 1939 dec. 15-i hatállyal *Bedegkér* ideiglenes
néven nagyközséggé egyesített.

Belecska és Keszőhidegkút (Tolna vm., simontor-
nyai j.) nagyközségek 1939 dec. 27-én kisközsé-

gekké alakítottak és a Keszőhidegkút székhely-
lyel szervezett körjegyzőségbe osztottak be.

Beregszász (Bereg és Ugocsa k. e. e. vm.) nagy-
község 1939 július 15-én *megyei várossá* alakult.

Berhida nagyközség és **Peremarton** nagyközség
(Veszprém vm., veszprémi j.) egyesítéséből Ber-
hida ideiglenes néven alakított község végleges
neve *Berhida*. — *Peremarton* mint lakóhely
nyilvántartandó.

Bottovo (Gömör és Kishont vm., rimaszombati j.)
kisközség megszűnt és annak részei régi *Dobra*,
Gernyőpuszta és *Leánymező* elnevezéseik alatt
— külterületi lakóhelyekként — Dobóca kis-
községhez csatoltattak.

Bozita (Nógrád vm., losonci j.) kisközség megszűnt
és *Bozítapuszta* néven — külterületi lakott-
helyként — Perse kisközséghez csatoltatott.

Bördöce és Kerkaiklód (Zala vm., novai j.) kis-
község egyesítéséből Bördöceiklód ideiglenes

- néven alakított község végleges neve *Iklódbördöce*.
- Dávidháza és Kotormány** (Vas vm., szentgotthárd—muraszombati j.) község egyesítéséből Dávidháza ideiglenes néven alakított község végleges neve *Dávidháza*. — *Kotormány* mint lakotthely nyilvántartandó.
- Diósberény és Szakadát** (Tolna vm., simontornyai j.) nagyközségek 1939 dec. 23-án kisközségekké alakították és a Szakadát székhellyel szervezett körjegyzőségbe osztották be.
- Diósvizlő** (Baranya vm., siklósi j.) nagyközség 1939 jan. 2-án kisközséggé alakult és a máriagyúdi körjegyzőségből kivált Szava kisközséggel az újonnan szervezett diósvizlői körjegyzőséghez tartozik.
- Dörypatlan** (Tolna vm., völgyesi j.) nagyközség 1940 jan. 1-én megszűnt és területének nagy része Zomba nagyközséghez csatoltatott, aminek folytán a község ideiglenesen *Döryzomba* nevet kapott.
- Érseki bánya- és ipartelepek kőszénbányatelepe** (a hevesvármegyei egri járásbeli Felnémet községhez tartozó) külterületi lakotthely neve *Almár* névre változtattatott.
- Érsekújvár** (Nyitra és Pozsony k. e. e. vm.) nagyközség 1939 július 15-én *megyei várossá* alakult.
- Felsőireg és Szemeséd** (Tolna vm., tamási j.) község egyesítéséből Felsőireg ideiglenes néven alakított község végleges neve *Iregszemcse*.
- Gergelyugornya** (Bereg és Ugocea k. e. e. vm., vásárosnaményi j.) kisközség neve ebben az alakban végleges.
- Hodžovo** (Komárom vm., komáromi j.) kisközség neve *Zsemlékes* névre változtattatott.
- Hviezdoslavov** (Komárom vm., somorjai j.) kisközség megszűnt s *Vörösmajor* néven mint lakotthely Csütörtök községhez csatoltatott.
- Honabányatelep** (Nógrád vm., salgótarjáni j.) 1939. január 1-i hatállyal Kisterenye község határából Nemeti község határába csatoltatott.
- Jesenské** (Bars és Hont k. e. e. vm., verebélyi j.) kisközség megszűnt és mint lakotthely *Setétkút* néven Barsese községhez csatoltatott.
- Kaszaper** (Csanád, Arad és Torontál k. e. e. vm., mezőkovácsházi j.) ideiglenes néven 1940 jan. 1-én község alakult a Nagybánhegyes községhez tartozott Kaszaperpusztából.
- Kemenesmihályfa és Kemenessömjén** (Vas vm., celldömölki j.) község egyesítéséből Sömjénmihályfa ideiglenes néven alakított község végleges neve *Sömjénmihályfa*. — *Kemenessömjén* megszűnt község mint lakotthely nyilvántartandó.
- Kemesmál és Taródfa** (Vas vm., körmend—németújvári j.) község egyesítéséből Kemestaródfa ideiglenes néven alakított község végleges neve *Kemestaródfa*.
- Kistormás és Kölesd** (Tolna vm., simontornyai j.) község egyesítéséből Tormáskölesd ideiglenes néven alakított község végleges neve *Kölesd*. — *Kistormás* mint lakotthely nyilvántartandó.
- Komárom** megyei város dunabalparti és dunajobbparti részének különállása 1939 július 15-én megszűnt és ettől az időponttól kezdve *törvényhatósági jogú várossá* alakult.
- Lesencenémefalu** (Zala vm., tapolcai j.) kisközség neve *Lesencefalú* névre változtattatott.
- Léva** (Bars és Hont k. e. e. vm.) nagyközség 1939 július 15-én *megyei várossá* alakult.
- Losonc** (Nógrád vm.) nagyközség 1939 július 15-én *megyei várossá* alakult.
- Majsamiklósvár** (Tolna vm., tamási j.) nagyközség 1940 jan. 1-én *megszűnt* s területe több község között felosztattatott.
- Máriakálnok** (Győr, Moson és Pozsony k. e. e. vm., mosonmagyaróvári j.) kisközség, amely a Magyaróvárral egyesített Moson nagyközséghez volt beosztva, 1939 július 1-én Halászi nagyközséghez osztott be.
- Mezőmgyer** (Békés vm., gyulai j.) nagyközség 1940 jan. 1-i hatállyal a *békési járásba* helyeztetett át.
- Moson** nagyközség 1939 július 1-én megszűnt és Magyaróvár megyei várossal *Mosonmagyaróvár* néven egyesített.
- Muesfa** (Tolna vm., völgyesi j.) nagyközség 1939 dec. 23-án *kisközséggé* alakítottatott és Izmény nagyközség mellé osztott be.
- Mudroňovo** (Komárom vm., ógyallai j.) kisközség megszűnt s *Újpuszta* néven mint lakotthely Madar községhez csatoltatott.
- Murga** (Tolna vm., simontornyai j.) nagyközség 1939 dec. 20-i hatállyal *kisközséggé* alakítottatott és a völgyesi járásba tartozó Kéty nagyközség mellé osztott be.
- Nagyesákány és Rábadoroszló** (Vas vm., körmend—németújvári j.) község egyesítéséből Csákánydoroszló ideiglenes néven alakított község végleges neve *Csákánydoroszló*.
- Óhuta** (Borsod vm., miskolci j.) kisközség neve *Bükkszentlászló* névre változtattatott.
- Okányikovátelep** (Komárom vm., komáromi j., Nemesócsa határában) lakotthely neve *Szántóér* névre változtattatott.
- Ózd, Bolyok és Sajóvárkony** (Borsod vm., ózdi j.) nagyközségek 1940 január 1-vel *Ózd* ideiglenes néven egyesítették. — *Bolyok* és *Sajóvárkony* megszűnt községek mint lakotthelyek nyilvántartandók.
- Örös** (Zemplén vm., sátoraljaújhegyi j.) a nagykövesdi körjegyzőségből a *bodroközi járás nagygéresi körjegyzőségébe* osztott be.

- Répecsáford és Répcejánosfa** (Sopron vm., csepregi j.) kisközség 1939 március 17-én *Csáfordjánosfa* néven kisközséggé egyesített.
- Rimaszombat** (Gömör és Kishont vm.) nagyközség 1939 július 15-én *megyei várossá* alakult.
- Rozsnyó** (Gömör és Kishont vm.) nagyközség 1940 jan. 1-i hatállyal *megyei várossá* alakított.
- Sajóbesenyő és Szirmabesenyő** (Borsod vm., miskolci j.) kisközség 1939 április 25-én *Szirmabesenyő* néven nagyközséggé egyesített.
- Sárszentlőrinc és Uzdborjád** (Tolna vm., simontornyai j.) nagyközség 1940 jan. 1-én *Sárszentlőrinc* ideiglenes néven egyesített.
- Senyeháza és Órbajánháza** (Vas vm., szentgottárd—muraszombati j.) község egyesítéséből Bajánsenye ideiglenes néven alakított s a kercai körjegyzőséghez tartozó község végleges neve *Bajánsenye*.
- Slávikovo** (Gömör és Kishont vm., rimaszombati j.) kisközség megszűnt és területe *Kacagópuszta* néven — külterületi lakotthelyként — Rimaszecs kisközséghez csatolt.
- Somogybabod** (Somogy vm., lengyeltóti j.) néven a Somogytúr községhez tartozott Babodpusztából 1939 jan. 1-én a látrányi körjegyzőséghez beosztott kisközség alakított.
- Somorja** (Komárom vm., somorjai j.) község szervezeti jellege *nagyközség*. — *Gutor* és *Szemet* mint Somorjához beosztott kisközségek tartandók nyilván.
- Sorkikisfalud, Dömötöri és Szentléránt** (Vas vm., vasvári j.) kisközség 1939 január 1-én *Sorkikisfalud* néven kisközséggé egyesített.
- Sorokpolány** (Vas vm., szombathelyi j.) kisközség a *kisunyomi körjegyzőség*hez tartozik.
- Sorokújfalú** (Vas vm., szombathelyi j.) és **Sorkipolány** (vasvári j.) község egyesítéséből Sorokpolány ideiglenes néven alakított község végleges neve *Sorokpolány*.
- Šrobárová** (Komárom vm., ógyallai j.) kisközség neve *Szilasháza* névre változtattott.
- Stúrová** (Komárom vm., komáromi j., Ekel község határában) lakotthely neve *Margitpuszta* névre változtattott.
- Svoboda** (Bereg és Ugocsa k. e. e. vm., munkácsi j.) kisközség neve *Nagybakos* névre változtattott.
- Takaros** (a szabolcsvármegyei dadai alsó járásbeli Búdszentmihály községhez tartozó) külterületi lakotthely neve *Auréltanya* névre változtattott.
- Tana és Kajd** (Vas vm., szombathelyi j.) kisközség 1939 június 18-án *Tanakajd* ideiglenes néven kisközséggé egyesített.
- Tata és Tóváros** (Komárom vm., tatai j.) egyesítéséből Tatatóváros ideiglenes néven alakított község végleges neve *Tata*. — *Tóváros* mint lakotthely nyilvántartandó.
- Tiszaistvánteleg** — más néven Tisza István Kertváros — (Nagykovácsi község határában) neve *Tiszaistvánliget* névre változtattott.
- A **tiszaújhelyi körjegyzőség** székhelye *Fancsika* (Bereg és Ugocsa k. e. e. vm., tiszaujlaki j.) községbe helyeztetvén, neve ezentúl „*fancsikai kj.*” lesz.
- Újhuta** (Borsod vm., miskolci j.) kisközség neve *Bükkszentkereszt* névre változtattott.
- Ungvár** megyei város 1939. július 15-én *törvényhatósági jogú várossá* alakult.
- Kárpátalja** önkormányzati területébe be nem osztott alábbi községek közigazgatási beosztása a következőképpen állapított meg:
Bereg és Ugocsa k. e. e. vm.:
Munkácsi j.: Csongor barkaszói körjegyzőség;
Tiszaújlaki j.: Verbőc salánki körjegyzőség; Fancsika tiszaujhelyi körjegyzőség; Tisasásvár tiszaujhelyi körjegyzőség; Hömlőc feketeardói körjegyzőség.
Ung vm.:
Ungvári j.: Unghosszúmező nagygejőci körjegyzőség.
- A visszatért kárpátaljai terület *közigazgatási beosztását, a magyar s magyarorosz nyelven megállapított községneveket* a Budapesti Közlöny 1939. évi 146. száma közli. E rendelet kiadása óta a következő változások léptek életbe:
Patkanyóc (beregi közig. kirend., munkácsvidéki j.) község az ungi közig. kirendeltség ungvideki járásába,
Szöllősrosztoka (máramarosi közig. kirend., nagyszöllősi j.) község a beregi közig. kirend. ilosvai járásába helyeztetett át.
Az ungi közig. kirend. nagybereznai járásához tartozó takcsányi szolgabírói kirendeltségből *Berezóc, Mihajló és Runyina* községek kivétettek.
- A visszatért kárpátaljai terület *jegyzői (körjegyzői) beosztását* a Budapesti Közlöny 1939. évi 199. száma közli.

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.
Office Central Royal Hongrois de Statistique.

Kinevezések. — Nominations. A Kormányzó Úr Ó Főméltósága a magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére Budapesten, 1940. évi január hó 27. napján kelt legfelsőbb elhatározásával a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámában *Bakos Jenő* statisztikai főtanácsosi címmel felruházott statisztikai tanácsost statisztikai főtanácsossá nevezte ki.

A magyar királyi miniszterelnök a magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal személyzeti létszámában *Barsy Gyula* dr. miniszteri segédfogalmazót miniszteri fogalmazóvá, *Ehrenreich András* statisztikai tanácsosi címmel és jelleggel felruházott statisztikai felügyelőt statisztikai tanácsossá, vitéz vönöczki *Jánossá* Zoltán statisztikai felügyelői címmel felruházott statisztikai főtitstet statisztikai felügyelővé, *Semjén László* statisztikai ellenőrt statisztikai főtitstté, *Szentgyörgyi Ernő* dr. statisztikai tisztet statisztikai ellenőrré és ifj. *Mészöly Kálmán* statisztikai gyakornokot statisztikai tisztté nevezte ki.

A magyar királyi Központi Statisztikai Hivatal elnöke *Sztankóczy György* dr. főiskolai képesítésű gyakornokot és *Szathmáry Gábor* dr. szakdíjnokot miniszteri fogalmazógyakornokokká, *Bokor Béla* szakdíjnokot statisztikai gyakornokká, *Érdi Júlia* irodasegédttisztet irodatisztté, *Horányi Mária* kezelési gyakornokot irodasegédttiszté és *Torda Imre* kezelőt kezelési gyakornokká nevezte ki.

Nyugdíjazás. — Mise à la retraite. A magyar királyi miniszterelnök *Maslowski Károly* statisztikai főtanácsost 1940. évi január hó végével végleges nyugalomba helyezte. Maslowski Károly 1901. évben lépett a Hivatal szolgálatába s közel 40 évi szolgálata alatt különösen a népszámlálási és a különféle népszefrési munkálatoknál fejtett ki elismerésre méltó munkásságot. A trianoni béketárgyalásoknál közreműködő békedelegátusok mellé szakértőként rendeltetett ki. Nyugalombavonulásával igen értékes tisztviselőjét veszítette el a Hivatal. A Hivatal elnöke Maslowski Károlynak a tényleges szolgálat alól való felmentésével kapcsolatban őszinte elismerését és köszönetét fejezte ki.

A székesfővárosi statisztikai szolgálat megszervezésének 70. fordulója.

Le 70e anniversaire de la création du service de statistique de la ville de Budapest.

Néhány évvel ezelőtt hírt adtunk a Szemle hasábjain arról, hogy a magyar állam statisztikai szolgálatának szerve megalapításának 70. évfordulójára érkezett el; e jubileum időpontja az 1937 május 25-e volt. Az 1939 december 2-át hasonlóképpen nagyjelentőségű évforduló időpontjának tekinthetjük: *a székesfőváros statisztikai szolgálatának tulajdonképeni megszervezése* ugyanis pontosan hetven évvel ezelőtt,¹⁾ *1869 december 2-án történt meg.*²⁾ Államstatisztikai szervünkhöz hasonlóan³⁾ Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala sem teljesen azonos a megalapításkor életre hívott intézménnyel. Hiszen Buda, Pest és Óbuda

¹⁾ A magyar hivatalos statisztikai szolgálat megszervezésének 70. fordulója. M. Stat. Szemle, 1937. évf. 582. l.

²⁾ A főváros statisztikai hivatala hatvan éves. M. Stat. Szemle, 1929. évf. 1.261. l.

³⁾ A magyar állam hivatalos statisztikai szolgálatának első szerve ugyanis minisztériumi osztályként jött létre s önálló hivatallá 1871-ben alakult át.

egyesítése csak négy évvel utóbb, 1873-ban következett be, budapesti statisztikai hivatal megszervezéséről tehát még nem lehetett szó. A székesfőváros statisztikai szervének őse *Kőrösy József* igazgatóvá választása napján, 1869 december 2-án, még mint *Pest város* statisztikai hivatala jött létre; ennek a hivatalnak a hatásköre azonban az egyesítés évében, 1873-ban *az egész székesfővárosra kiterjesztett.* A területi hatáskörnek ez a kibővülése természetes velejárója volt a főváros egyesítésének, tehát inkább formai szempontból fontos esemény, melynek — s egyben az 1873. esztendőnek — a súlya és jelentősége Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatalának történetében a megalapításától, az 1869. évtől messze elmarad.

E sorokkal a nagy és legújabbban is egyre szélesbedő munkásságával nemzetközi téren igen előkelő helyet elfoglaló fővárosi statisztikai szerv megalapítási évfordulójának időpontjára kívántuk felhívni a figyelmet.

A Budapesti Kereskedelmi és Iparkamara „Lánczy Leó közgazdasági szakirodalmi pályázata“.
Le Prix Léon Lánczy, pour un ouvrage d'économie politique, à la Chambre de Commerce et d'Industrie de Budapest.

A kamara legutóbbi közgyűlése elhatározta a „Lánczy Leó közgazdasági szakirodalmi pályázat“ kiírását. Kidolgozandó a következő közgazdasági kérdés:

„A tőkeképződés előmozdítása különös tekintettel a magyar viszonyokra.“

A pályázatok lepecsételt jeligés levél melléklésével nyújtandók be a kamarához. A pályázatok

felett három tagból álló bírálóbizottság dönt. Az első díj 2500 P, a második 1000 P, a harmadik 500 P. A pályázatok benyújtási határideje 1941 március 1. A részletes pályázati feltételek a kamara elnöki irodájában (Budapest, V., Szemere-utca 6. I. em. 4.) vehetők át. A pályázati feltételeket a kamara kívánatra bárkinek szívesen megküldi.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

1939. december hó. — Chiffres de décembre 1939.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. — Monnaie et crédit.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les chiffres de décembre 1939:

Par rapport au même mois précédent, le nombre et la proportion des nouveaux mariages (sur le territoire selon le traité de Trianon, 7.071, soit 9·2 pour 1.000, dans la Hongrie agrandie par la sentence de Vienne, 7.639, soit 8·9 pour 1.000) accusaient une augmentation. Pendant le dernier trimestre de l'année, il y eut également à cet égard un accroissement comparativement à la même période de 1938. — Le nombre et la fréquence des naissances vivantes (12.880, soit 16·7‰, et 14.555, soit 16·9‰) ont baissé par rapport à décembre de l'année d'avant, et pendant les trois derniers mois de l'année, le premier a diminué de 2·9% comparativement à l'époque correspondante précédente. — Le nombre des décès (sur le territoire selon Trianon, 9.852, soit 12·8‰, dans la Hongrie agrandie par la sentence de Vienne, 10.998, soit également 12·8‰) a baissé par rapport à décembre 1938. Pour le dernier trimestre, il a été de 1·1% inférieur au chiffre de la même période précédente. — L'accroissement naturel (3.028 et 3·9‰, 3.557 et 4·1‰) a été au-dessous de celui de décembre précédent. Pour les trois derniers mois de l'année, on constate également, sous ce rapport, une régression (—7%) sur la même époque de l'année d'avant.

Bien que l'activité économique ait augmenté à plusieurs égards, le chômage saisonnier grandissait.

Selon les Syndicats ouvriers, le nombre des sans-travail s'est élevé à 13.133 (+1.310, soit +11% par rapport au mois précédent), montrant une régression (—4.011, soit —23·4%) sur celui de décembre 1938. Comparativement à cette dernière époque, le chômage a baissé dans l'industrie du fer de 57·4%; dans l'alimentation, de 61·1%; dans l'industrie de l'habillement, de 40·4%; dans l'industrie du bois, de 19·3%; parmi les employés d'hôtel et de restaurant, de 80%).

La production d'alcool a monté de 1·1% par rapport à décembre précédent. Pendant les trois derniers mois de l'année, elle a été de 138 mille hl (—6 mille hl comparativement à la même période de l'année d'avant).

Pour la production d'énergie électrique de la Ville de Budapest (38·9 millions de kWh), on constate une augmentation sur les chiffres de novembre et décembre précédents (+1% et +7·3%). La quantité du courant distribué comme force motrice.

ainsi que celle du courant fourni pour l'éclairage privé, ont augmenté (+20·5% et +5·4%); ç'a été dû à l'accroissement du nombre des usagers qui a, en un an, monté à 278.117 (+4.520).

En décembre dernier, les importations ont représenté 50·6 millions de pengős; les exportations, 64·7 millions. Comparativement à décembre 1938, les premières ont augmenté de 14·5%; les secondes, de 45·1%. Toutes les deux ont été supérieures aux résultats mensuels notés depuis 1932, où la crise mondiale était la plus forte.

Notre balance commerciale s'est soldée par un excédent de 14·1 millions de pengős, dépassant de 13·7 millions le chiffre correspondant de décembre précédent, où les importations et les exportations étaient presque égales.

Ces bons résultats ont fort contribué à ce que pour les trois derniers mois de 1939, notre commerce extérieur a dépassé celui de chacune des périodes correspondantes des 9 dernières années. Et l'excédent de la balance a été au-dessus de ceux des 8 dernières années.

Cependant, à l'importation on voit, pour certaines catégories, un résultat moins favorable que celui qui ressort du tableau d'ensemble des achats à l'étranger. Car à cause des difficultés de transport dues à la guerre, l'importation de plusieurs matières importantes a été bien au-dessous de celle de décembre précédent. Quant aux matières de base nécessaires à notre industrie textile, les importations ont baissé pour le coton et le jute bruts, la laine, les drilles. Il en a été de même pour le caoutchouc brut, les peaux brutes, la fonte et la ferraille, les métaux bruts, où la régression a été également due au blocus. Mais nos achats offrent un tableau favorable pour les matières de base importables de certains pays européens, surtout d'Italie et d'Allemagne.

L'exportation a augmenté surtout à cause du progrès de celle de froment. A cet égard, la valeur des quantités exportées, qui ont rempli 9.718 wagons (soit sept fois plus qu'en décembre précédent), a dépassé de plus de 10 millions de pengős les résultats de ce mois-là. Venaient ensuite les exportations de farine (+3·6 millions de pengős).

Par rapport également à décembre précédent, l'exportation des produits miniers a augmenté pour la bauxite; celle des produits forestiers, pour les bois bruts et ouvrés. Mais l'exportation industrielle

était encore défavorable, surtout quant aux produits de l'industrie lourde.

Le trafic ferroviaire a pour la quantité des marchandises, baissé de 17% en comparaison de novembre dernier, et augmenté de 22·3% par rapport à décembre 1938 (ce progrès tenait à l'amélioration de certaines conditions économiques). Le nombre des tonnes kilométriques-marchandises a été de 316 millions de km: 58 millions (— 15·5%) de moins qu'au mois précédent et 69 millions de plus (+28%) qu'en décembre de l'année d'avant. Par rapport à ces deux dates, le trafic-voyageurs — 9·1 millions — a bien augmenté (+ 4·5% et + 21·4%). Pendant les trois derniers mois de l'année, et comparativement à la même période précédente, la quantité des marchandises transportées — 7·4 millions de tonnes — a grandi de 22·4%; le nombre des voyageurs (27·1 millions), de 23·8%.

En ce qui concerne le trafic postal, le nombre des correspondances (62·5 millions) accusait, par rapport à décembre de l'année d'avant, une augmentation (+ 4·6%); celui des colis a grandi (+ 12·8%), ainsi que le nombre et la valeur des mandats-poste (+6·5, +14·9%). Pour le dernier trimestre de l'année, on constate également une augmentation sur la même période de 1938 (nombre des correspondances, + 9·0%; celui des mandats-poste, + 19·6%; valeur de ces mandats, + 17·9%; nombre des télégrammes, + 15%). Le nombre des postes téléphoniques principaux s'éleva à 133.954, grandissant en un an de 10.179. Celui des usagers de la Radio a atteint un demi-million, progressant de 86.000 depuis décembre précédent; cet accroissement a été dû à l'agrandissement de la Hongrie.

Vers la fin de l'année, le Contrôle des prix empêchait tout renchérissement injustifié. L'indice général des prix s'est élevé à 89·2, montant de 1 point par rapport à novembre dernier et de 4·2 points par rapport à décembre de l'année d'avant. Le nombre-indice des prix agricoles a monté à 77·8, s'élevant en un an de 5·7 points (+7·9%); dans le même temps, l'indice de la catégorie „autres industries“ a monté à 96 (+ 3·4 points); celui des matières premières, qui a grandi le plus fort (+9·5 points), s'est élevé à 108·6. Les prix industriels ayant moins augmenté que les prix agricoles, la différence marquée par les „ciseaux agricoles“, qui était de 18·1% en novembre dernier et de 21·5% en décembre de l'année précédente, a diminué à 16·8%.

L'indice du coût de la vie (102·3) a peu varié par rapport à ces deux dernières époques-là. Quant aux catégories servant de base à l'indice du coût de la vie, il y eut dans celle des vivres une hausse de 0·3; l'indice y relatif, le plus sensible de ceux des prix de détail, est monté à 94·0.

Parmi les données fournies par la Banque Nationale de Hongrie, c'est celle des billets de Banque en circulation — 974·8 millions de pengős, contre

965·3 millions en novembre dernier et 863·4 millions en décembre de l'année d'avant — qui accuse la plus forte augmentation. Le portefeuille-effets, représentant 585·3 millions de pengős, s'est dégonflé de 8 millions comparativement à novembre dernier; mais il dépassait de 73·9 millions le chiffre correspondant de décembre 1938. L'encaisse métallique a baissé à 201·4 millions (— 19·2 millions en un an).

Les dépôts en banque ont monté à 726·2 millions (+ 39·9 millions) pour les dépôts d'épargne et à 872·3 millions (+ 22·5 millions) pour les dépôts sur comptes courants. A la Caisse d'épargne postale et dans les établissements faisant partie de l'I. C. S. F., le total des dépôts s'est élevé à 1.598·5 millions, grandissant de 165·3 millions en un an.

A la Bourse de Budapest, il y eut des hausses. L'indice relatif aux actions y cotées s'est élevé à 111·5 (+ 1·1 point par rapport à novembre dernier, mais + 28·7 points, soit + 34·7% par rapport à décembre de l'année d'avant). On n'a vendu que 88 mille actions, contre 110 mille au mois précédent et 226 mille au dernier mois de 1938. Le montant des livraisons et des acceptations, baissant par rapport à novembre dernier de 2·1 millions, a été de 8·6 millions (— 4 millions comparativement à décembre de l'année d'avant). Pendant les trois derniers mois de l'année, on a vendu à la Bourse de Budapest 319 mille actions, soit 49% de moins que pendant la même période précédente (629 mille). Au cours des mêmes mois de l'année, le montant total des livraisons et des acceptations (29·2 millions de pengős) a baissé de 8·7 millions comparativement à la période correspondante de l'année précédente (— 23%).

Il n'y eut que 39 nouvelles insolvabilités (— 13, soit — 25·0% par rapport à novembre dernier, — 44, soit — 53·0% par rapport à décembre de l'année précédente). Les passifs des concordats, privés et judiciaires, étaient de moins d'un million de pengős, accusant une diminution de 73·2% sur le chiffre de décembre de l'année d'avant. Pendant les trois derniers mois de l'année, il y eut 158 nouvelles insolvabilités, soit 100 de moins que pendant la même période de 1938 (— 38·8%).

On a protesté 2.107 lettres de change. Ce nombre montre une régression par rapport à novembre dernier (— 13·5%) et à décembre de l'année d'avant (— 40·8%). La valeur des lettres de change protestées, représentant moins d'un million, a été inférieure aux chiffres correspondants de novembre et décembre précédents (— 35% et — 34·4%). Pendant le dernier trimestre de l'année, on a protesté 7.392 lettres de change — soit 4.319 de moins (— 37·7%) qu'à la même époque précédente, — dont la valeur (3·9 millions) accusait une diminution de 1·1 million (— 22·6%) sur le chiffre correspondant de 1938.

Munkapiac.

A gazdasági életet az év utolsó hónapjában is erőteljes foglalkoztatottság jellemezte. Így a munkanélküliek számsorában szokásosan jelentkező kedvezőtlen idényhullám, ha decemberben erősödött is, nem emelte a munkanélküliek számát az idényszerű kereteket meghaladó mértékben. A munkanélküliek adatsorában jelentkező idényszerű mélyponthoz, október végéhez képest, az év végéig bekövetkezett növekedés csak 1.675-öt tett, ami 14·6%-nak felel meg, szemben a múlt év ugyanazon időpontjai között létrejött 26·5%-os emelkedéssel. Az októbertől tartó kedvezőtlen évszaki erők tehát lényegesen gyengébbek voltak az 1938. éveknél.

A kimutatott munkanélküliek száma december hó végén 13.133-ra rúgott; az előző havihoz 1.310, valamivel több, mint 11% volt a növekedés, a múlt év azonos időpontjához képest ellenben 4.011-gyel hanyatlott, ami 23·4%-os csökkenésnek felel meg. A gazdasági élet üteme tehát lényegesen meggyorsult, amit az is igazol, hogy 1938 végén csak 1·3%-os hanyatlás mutatkozott 1937 végéhez képest.

A tárgyalt hó végén a férfi munkanélküliek száma 11.412, a nőké pedig 1.721 volt (86·9%, 13·1%). A nyilvántartott munkanélküliek 53·3%-a Budapestre, 46·7%-a pedig vidékre esett.

Az alábbi összeállítás a munkanélküliek számának változását tünteti fel az év végén visszatekintően 1930-ig.

Időszak	Munkanélküliek száma	Változás %-ban
1930 végén	25.583	—
1931 "	33.146	+ 29·6
1932 "	32.073	— 3·2
1933 "	27.044	— 15·7
1934 "	22.031	— 18·5
1935 "	19.386	— 12·0
1936 "	15.967	— 17·6
1937 "	17.374	+ 8·8
1938 "	17.144	— 1·3
1939 "	13.133	— 23·4

Foglalkozás szerint az előző havihoz képest a vasiparban jött létre a legnagyobb arányú hanyatlás, mely megközelítette a 23%-ot. Az élelmezési iparban kerekén 7% volt a csökkenés. A többi iparágakban idényszerűleg emelkedett a munkanélküliek száma. Így a ruházati iparban 79·0, a bőriparban 30·8, az építőiparban 40·6, a sokszorosító iparban 4·2, a faiparban 0·8 és végül a szellemi munkásoknál 15·7%-kal.

A fontosabb foglalkozási ágakban a munkanélküliek december hó végi alakulását, visszatekintő összeállításban, a csatolt táblázat tünteti fel.

			Építőipar	Vasipar	Bőripar	Ruházati ipar	Élelmezési ipar	Faipar	Szállodai és éttermi alk.	Sokszorosítóipar
			M u n k a n é l k ü l i e k s z á m a							
1930	dec.	végén	8.782	6.272	1.160	337	1.310	1.463	495	2.300
1931	"	"	8.448	8.337	1.524	449	1.504	4.102	676	3.176
1932	"	"	6.875	9.054	1.177	363	1.177	4.222	817	3.229
1933	"	"	5.252	8.834	876	316	1.040	2.893	819	2.820
1934	"	"	4.824	7.251	968	319	1.041	1.641	530	2.444
1935	"	"	5.108	5.428	717	305	1.059	1.020	457	2.364
1936	"	"	3.004	3.516	1.243	364	1.533	1.110	286	1.921
1937	"	"	3.147	3.390	794	700	1.924	1.359	182	1.742
1938	"	"	3.473	3.153	1.035	532	1.939	2.180	190	1.663
1939	"	"	4.158	1.343	996	317	754	1.759	38	1.926
			V á l t o z á s s z á z a l é k b a n							
1930	dec.	végén	—	—	—	—	—	—	—	—
1931	"	"	— 3·8	+ 32·9	+ 31·4	+ 33·2	+ 14·8	+ 180·4	+ 36·6	+ 38·1
1932	"	"	— 18·6	+ 8·6	— 22·8	— 19·2	— 21·7	+ 2·9	+ 20·9	+ 1·7
1933	"	"	— 23·6	— 2·4	— 25·6	— 12·9	— 11·6	— 31·5	+ 0·2	— 12·7
1934	"	"	— 8·1	— 17·9	+ 10·5	+ 1·0	+ 0·1	— 43·3	— 35·3	— 13·3
1935	"	"	+ 5·9	— 25·1	— 25·9	— 4·4	+ 1·7	— 37·8	— 13·8	— 3·3
1936	"	"	— 41·1	— 35·2	+ 73·4	+ 9·3	+ 44·8	+ 8·8	— 37·4	— 18·7
1937	"	"	+ 4·8	— 3·6	— 36·1	+ 92·3	+ 25·5	+ 22·4	— 36·4	— 9·3
1938	"	"	+ 10·3	— 7·0	+ 23·3	— 24·0	+ 0·8	+ 60·4	+ 4·4	— 4·5
1939	"	"	+ 19·7	— 57·4	— 3·8	— 40·4	— 61·1	— 19·3	— 80·0	+ 15·8

A táblázatból megállapítható, hogy az építőipar és a sokszorosítóipar kivételével, ahol az egy év előttihez képest 19·7, illetve 15·8%-kal emelkedett a munkanélküliek száma, a többi iparágakban igen számottevő hanyatlás jött létre a beruházási munkálatok végrehajtásának meggyorsítása

következtében. Az építőipari tevékenység már harmadik éve nem kielégítő. A sokszorosító iparban 1932 óta ez az első esztendő, amikor ismét növekedés mutatkozik, ami főleg a sajtótermékek terjedelmének korlátozásával áll összefüggésben. A többi iparágakban az egy év előttivel szemben

jelentkező javulás természetesen a nehéziparban szembeszökő. A vasiparban a munkanélküliek száma 57·4%-kal csökkent. Az élelmezési iparban 61·1%, a ruházati iparban pedig 40·4% volt a hanyatlás. A faiparban 19·3%-kal, a szállodai és éttermi alkalmazottaknál 80·0%-kal, a bőriparban pedig 3·8%-kal esett a munkanélküliek száma. Ezekben a szakmákban az előző év végén csaknem kivétel nélkül még lényeges emelkedés volt észlelhető.

Termelés.

Szesz- és cukortermelés. A tárgyait hóban 73.121 hl szeszt termeltünk, közel 24 ezer hl-rel többet, mint az előző hóban (+48·5%), a tavalyit azonban mindössze csak 1·1%-kal múlta felül. Az év utolsó negyedének termelése 138 ezer hl-re rúgott, mely 6 ezer hl-rel maradt el az 1938. év október—decemberi időszakának termelése mögött.

A **cukortermelési** kampány tulajdonképpen már november hó végével befejezést nyert. A december havi termelés így elenyészően csekély volt, mindössze 200 tonnát tett. Az 1939. évi szeptember—decemberi időszakra terjedő cukortermelési kampányban összesen 130 ezer tonna cukrot termeltünk, szemben az 1938-as kampány 127 ezer tonnájával. A gyarapodás nem érte el a 2½%-ot.

Elektromosáramtermelés. Budapest székesfőváros elektromosáramtermelése december hóban 38·9 millió kwó-val újabb tetőpontot ért el, a termelés irányzata tehát továbbra is emelkedő. Az előző havihoz képest jelentkezett idényszerű emelkedés ugyan nem nagy, mindössze csak 1%, a tavalyihoz képest azonban 7·3%-kal, több mint 2·6 millió kwó-val szökött magasabbra az elektromos energia termelése. Az áramfelhasználással kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy amíg a *mótorikus célokra elosztott* áram mennyisége hanyatlott (—2·6%), addig a *magánvilágítási célokra felhasznált* áram mennyisége idényszerűen emelkedett és pedig jelentős mértékben (+27·6%). Az egy év előttihez képest mindkét számsornál gyarapodás mutatkozik. A mótorikus célokra elosztott áram mennyisége 3·1 millió kwó-val 18·5 millióra emelkedett (+20·5%), a magánvilágítási célokra felhasznált áramnál nem egészen félmillió kwó-s (+5·4%) növekedés tapasztalható. Az *elektromos áramfogyasztók száma* a hó végéig 1.728-cal 278.117-re nőtt s újabb tetőpontot ért el. Egy év leforgása alatt pedig az áramfogyasztók száma 4.520-szal szökött magasabbra.

Kereskedelem és közlekedés.

Külkereskedelem. A december havi forgalomban a behozott áruk értéke 50·6 millió pengőt, a kivitt áruké 64·7 milliót ért el. Behozatalunk tehát 14·5%-kal, kivitelünk 45·1%-kal meghaladta az előző évi eredményeket. Mind a behozatal, mind a kivitel a világválság mélypontjának évétől, 1932-től kezdve

a havi tetőpontot jelenti. A 14·1 millió pengős aktív egyenleg 13·7 millióval volt magasabb az előző évinél, amikor is a behozatal és kivitel kb. egyenlő szinten alakult ki.

A december havi mérleg számszerűen kedvező alakulása nagyban hozzájárult ahhoz, hogy az 1939. év utolsó negyedének forgalma, amelynek adatait az alábbi összeállítás az utolsó tíz év eredményeinek keretébe iktatja be, az utolsó kilenc év azonos időszakában a maximumot jelzi. A mérleg aktív egyenlege is az utolsó 8 év csúcspontját képviseli.

Időszak	Behozatal	Kivitel	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	
			millió pengőben	
1930. X—XII.	202·8	246·1	+	43·3
1931. X—XII.	116·0	169·1	+	53·1
1932. X—XII.	89·0	98·6	+	9·6
1933. X—XII.	90·9	124·3	+	33·4
1934. X—XII.	97·8	125·8	+	28·0
1935. X—XII.	131·6	156·5	+	24·9
1936. X—XII.	112·1	145·9	+	33·8
1937. X—XII.	133·1	159·6	+	26·5
1938. X—XII.	117·5	128·8	+	11·3
1939. X—XII.	133·0	176·7	+	43·7

A *behozatal* tételenkinti vizsgálata már nem mutat annyira kedvező képet, mint ahogy erre a végeredmény alakulásából következtetni lehetne. Az európai háborúval járó szállítási akadályok eredményeképpen ugyanis jelentékeny számú fontos ipari alapanyagunk importja jóval az előző évi mögött maradt. Így a textilipar alapanyagai közül nyers pamutból (281 vagón) 8%, nyers jutából (41 vagón) 11%, gyapjúból (17 vagón) 2%, fésült gyapjúból (5 vagón) 27%, rongyból (44 vagón) 28% volt az a mennyiség, ami a múlt évvel szemben hiányzott. A nyers kaucsuknál (4·8 vagón) jelentkező 79%-os visszaesés, a nyers bőrök (80 vagón) 45%-os, a nyers- és ócskavas (835 vagón) 24%-os, a nyers fémek (504 vagón) 50%-os mennyiségi visszaesése szintén a tengeri zárlat hatásaként könyvelhető el, mint ahogy a cserzőanyagkivonatoknál is az argentinai quebrachokivonat elmaradását csak a jugoszláviai, svájci és olaszországi származású gyesztenyefakivonat importjának fokozásával sikerült úgy, ahogy ellensúlyozni. Nyers ásványolaj-beszerezésünk (866 vagón) 36%-os visszaesése már más okok hatásának tudható be. Ugyanekkor a kontinensen, főként Német- és Olaszországban beszerezhető alapanyagok importja kedvező volt: vasércből (2.933 vagón) 88%-kal, műrostból (19 vagón) 35%-kal, kátrányfestőanyagokból (20 vagón) 13%-kal többet hoztunk be, műselyembeszerezésünket pedig (46 vagón) megkét-szereztük, azonfelül 68%-kal több papirosanyagot (598 vagón) vásároltunk. Nyers és megmunkált fánál (5.071 vagón) bekövetkezett 23%-os csökkenést a magyar közgazdaság nem érzi meg, mert ezt a hiányt a kárpátaljai erdőségek termelése pótolni

tudja. Az iparcikkek közül a nehézipariaknál jelentkezett nagyobb emelkedés, ami különösen az automobiloknál (48 vagon) volt jelentékeny: a behozatal az előző évi $3\frac{1}{2}$ -szeresét tette.

Kivitelünk kedvező alakulására a búzaexport volt túlnyomóan befolyással: a 9.718 vagonos mennyiség hétszerese volt az előző évinek, s több mint 10 millió pengővel eredményezett nagyobb bevételt. Legnagyobb emelkedés e tételünk után a lisztnél mutatkozik: 3.6 millió pengő. Jóval kisebb a lóhere- és lucernamag 1.7 millió pengős, a vágó- és igásállatok tételének 1.6 milliós, s a gyógynövények 1.2 millió pengős javulása. Kedvező volt még a nyers dohány, a maláta, s körülbelül egyforma mértékben a friss gyümölcs, a tojás és a bor külföldi elhelyezése is. Az agrárcikkek közül a baromfinál állott elő jelentékeny, csaknem egymillió pengős visszaesés, míg a friss és elkészített hús tételénél, s az olajos magvaknál jelentkező eredmény 300—400 ezer pengős kiesést okozott. Mezőgazdaságunk kedvező exporteredményeivel párbuzamosan bányászatunk a bauxitnál 600 ezer, erdőgazdaságunk pedig a nyers és megmunkált fa tételénél 540 ezer pengős többletet ért el. Ipari, különösen pedig nehézipari kivitelünk azonban továbbra is csökkent.

Vasúti forgalom. Decemberben az évszaki erők kedvezőtlen hatást gyakoroltak a vasúti forgalomra. A szállított áruk mennyisége alig valamivel haladta meg a kétmillió tonnát s 432 ezer tonnával maradt az előző havi mögött, ami több, mint 17%-os csökkenésnek felel meg. Ez a hanyatlás az idényszerű kereteket lényegesen felülmúlta. A gazdasági élet élénkülése folytán azonban a forgalom a múlt év azonos hónapjához képest 375 ezer tonnával emelkedett (+ 22.3%). Az *árutonnakilométer* számsoránál valamivel kedvezőbb eredmények jöttek létre. A december havi 316 millió km 58 millió km-rel volt kisebb a november havinál (— 15.5%), a tavalyit ellenben 69 millió km-rel múlta felül, a gyarapodás tehát megközelítette a 28%-ot. A forgalmi tevékenység iránt ugyan a *megrakott teherkocsik számsora* kevésbé érzékeny, nagyjában mégis a szállított áruk mennyiségével azonos alakulást mutatott. Kereken 139.000 megrakott teherkocsi került szállításra, 30.000-rel (— 18%) kevesebb, mint az előző hóban, de 27 ezerrel (+ 23.7%) több, mint a múlt év azonos hónapjában. Feltűnő az utasforgalom megélénkülése. A *szállított utasok száma* a tárgyalt hóban 9.1 millió volt, ezzel ebben a számsorban újabb tetőpont jött létre. Az előző havihoz képest a szállított utasok száma 4.5%-os emelkedést ért el, tavalyival szemben azonban 21.4% volt a javulás. Sokkal tisztább képet nyújt az *utaskilométer számsora*, mely 26 millió km-re nőtt (+ 10.5%), a tavalyihoz képest pedig 60 millió km volt a növekedés (+ 28.3%).

A vasúti forgalomra vonatkozó számsorok utolsó negyedévi eredményeit 1930-ig visszatekintően a csatolt összeállítás tünteti fel.

Időszak	Szállított áru	Árutonnakilométer	Megrakott teherkocsik száma	Szállított utasok száma
	1.000 tonna	millió km.	e z r e k b e n	
1930. X—XII.	6.550	744.1	407.7	20.480
1931. X—XII.	5.191	646.4	340.7	15.515
1932. X—XII.	4.224	526.5	293.8	14.235
1933. X—XII.	4.803	621.6	325.3	15.137
1934. X—XII.	4.479	596.3	304.3	15.243
1935. X—XII.	5.292	694.9	340.7	17.055
1936. X—XII.	5.874	743.3	381.9	18.527
1937. X—XII.	6.062	767.7	373.0	20.381
1938. X—XII.	6.007	791.5	406.2	22.659
1939. X—XII. ¹⁾	7.355	1.064.7	497.9	27.060

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1930. X—XII.	—	—	—	—
1931. X—XII.	—20.7	—13.1	—16.4	—24.2
1932. X—XII.	—16.7	—18.5	—13.8	— 8.3
1933. X—XII.	+13.7	+18.1	+10.7	+ 6.3
1934. X—XII.	— 6.7	— 4.1	— 6.5	+ 0.7
1935. X—XII.	+18.2	+16.5	+12.0	+11.9
1936. X—XII.	+11.0	+ 7.0	+12.1	+ 8.6
1937. X—XII.	+32.0	+ 3.9	— 2.3	+10.0
1938. X—XII.	— 0.9	+ 3.1	+ 8.9	+11.2
1939. X—XII. ¹⁾	+22.4	+34.5	+22.6	+23.8

¹⁾ Ideiglenes adatok.

Az év utolsó negyedének eredményeit szemlélve, azt látjuk, hogy a szállított áruk mennyisége (7.4 millió t) 22.4%-kal, az árutonnakilométer (1.065 millió km) 34.5%-kal, a 498 ezer megrakott teherkocsi 22.6%-kal, míg a 27.1 millió szállított utas 23.8%-kal múlta felül az előző év ugyanazon időszakának eredményét. A vasúti forgalomban ilyen hatalmas negyedévi növekedések még nem fordultak elő.

Postaforgalom. A tárgyalt hóban a postaforgalom rendkívül megduzzadt. Összesen 62.5 millió *levélküldemény* került feladásra, 12.1 millióval több, mint az előző hóban és 2.7 millióval több, mint tavaly (+ 24.1%, + 4.6%). A *csomagküldemények* darabszáma 312 ezerrel 1.5 millió fölé emelkedett, a tavalyival szemben 175 ezer db volt az emelkedés (+ 25.3%, + 12.8%). A *postautalványok számánál* árnyalati hanyatlással találkozunk, de a tavalyihoz képest itt is 6.5% volt a gyarapodás. A *postautalványokon feladott összegek* megközelítették a 91 millió pengőt, az előző havival 9.5, a tavalyival szemben pedig 11.8 millió pengős növekedés jött létre (+ 11.6%, + 14.9%). A *táviratok darabszáma* csak árnyalatilag haladta meg az előző havit, úgyszintén a budapesti *helyibeszélgetéseké* is. A tavalyihoz képest azonban mindkét számsor jelentékeny arányú emelkedést mutatott (+ 11.0%, + 10.0%).

A fontosabb postaforgalmi adatsorok utolsó negyedévi alakulását, a százalékos változásokkal együtt, 1930-ig visszatekintően, a csatolt összeállítás tünteti fel:

Időszak	Közönséges és ajánlott levelek sz. 1.000 db.	Postautalványok száma 1.000 db.	Postautalványok összege ezer P	Táviratok száma 1.000 db.
1930. X—XII.	110.924	3.795·0	474.143	890·7
1931. X—XII.	96.433	2.646·5	225.488	766·8
1932. X—XII.	92.956	2.399·1	213.548	670·4
1933. X—XII.	94.148	1.807·8	197.527	646·9
1934. X—XII.	94.209	2.543·2	231.400	636·0
1935. X—XII.	114.014	2.604·5	250.292	649·0
1936. X—XII.	123.438	2.693·5	267.996	673·3
1937. X—XII.	131.700	2.773·1	200.996	719·1
1938. X—XII.	151.159	3.052·2	219.439	884·3
1939. X—XII.	164.743	3.649·7	258.727	1.016·8

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1930. X—XII.	—	—	—	—
1931. X—XII.	— 13·1	— 30·2	— 52·4	— 13·9
1932. X—XII.	— 3·6	— 9·3	— 5·3	— 12·6
1933. X—XII.	+ 1·2	— 24·6	— 7·5	— 3·5
1934. X—XII.	+ 0·1	+ 40·7	+ 17·1	— 1·7
1935. X—XII.	+ 21·0	+ 2·1	+ 8·2	+ 2·0
1936. X—XII.	+ 8·3	+ 3·4	+ 7·1	+ 3·7
1937. X—XII.	+ 6·7	+ 3·0	— 25·0	+ 6·8
1938. X—XII.	+ 14·8	+ 10·1	+ 9·2	+ 23·0
1939. X—XII.	+ 9·0	+ 19·6	+ 17·9	+ 15·0

Az október-decemberi időszakban 164·7 millió levél került szállításra, 13·6 millióval több, mint a múlt év ugyanazon időszakában (+ 9·0%). A postautalványok számánál 19·6%-os, azok összegénél 17·9%-os emelkedés jött létre, a feladott táviratok darabszáma pedig 15%-kal múlta felül 1938 október-decemberi időszakának eredményét.

A tárgyalt hó végén 133.954 *távbeszélőfőállomás* volt, 1.657-tel több, mint az előző hó végén, de 10.179-cel több, mint egy évvel azelőtt. A *rádióvevőengedélyesek* száma csaknem elérte a félmilliót. Egy év leforgása alatt a szaporulat több, mint 80 ezer. Ez a nagyarányú növekedés a terület- és népességgyarapodásnak tudható be.

Áralakulás.

A háború kitörése óta Magyarországon az árfejlődésben az árellenőrzésnek nagy szerep jutott s így az árszínvonal is másképpen alakult, mintha szabad áralakulás lett volna érvényben. Az augusztus havi árszínvonalhoz képest a növekedés mindössze csak 3·4% volt. Ezt az emelkedést is főleg a külföldről származó nyersanyagok árában bekövetkezett drágulás idézte elő.

December hó folyamán a *hivatalos nagykereskedelmi árindex* mindössze 1 ponttal 89·2-re emelkedett s éppen csak, hogy megközelítette az 1934 eleje óta tartó gazdasági fellendülés folyamán, 1938 május hó végén, 89·3-del bekövetkezett tetőpontot. Az egy év előtti állásához képest a főindex mindössze csak 4·2 ponttal, nem egészen 5%-kal nőtt. A „*Mezőgazdaság és állattenyésztés*” csoportindexe egy hó leforgása alatt 1·5 ponttal emelkedett s a hó végén 77·8-den állott, a múlt évi 72·1-del szemben (+ 7·9%). Decemberben a szállítási nehézségek folytán az *állati eredetű* termékek indexe 0·7-del 67·7-re esett, de a tavalyinál még így is 2·8 ponttal 4·3%-kal állott magasabban. A *növényi eredetű termékek* indexénél, mely 82·5-en állott, 2·6 pontos növekedés jött létre, az egy év előtti állásához képest pedig az index 7·1 ponttal szökött magasabbra (+ 9·4%).

Az „*Egyéb ipar*” indexe 0·7 ponttal 96·0-ra emelkedett, a múlt évet pedig 3·4 ponttal múlta felül. A *nyersanyagok* indexe a világpiacokon jelentkező drágulás folytán nagyobb arányú növekedést mutatott. Egy hó leforgása alatt az indexszám 1·4 ponttal 108·6-ra szökött, a tavalyinál pedig 9·5 ponttal állott magasabban. A *készárúk indexe* csak árnyalatilag nőtt s a tárgyalt hó végén 93·5-en ál-

Időszak	Főátlag	Mezőgazdaság és állattenyésztés			Ipari anyagok és termékek			Agrárrolló
		Állati eredetű termékek	Növényi termékek	Összesen	Nyersanyagok	Gyártmányok	Összesen	
1930 XII. hó végén	80·2	78·3	65·2	69·3	79·3	90·4	89·0	23·3
1931 " " "	86·1	59·0	80·8	74·0	76·4	90·5	88·7	18·2
1932 " " "	75·3	55·0	57·9	57·0	70·2	83·5	82·4	31·7
1933 " " "	65·8	51·7	42·1	45·1	74·5	80·9	81·2	44·3
1934 " " "	73·8	48·9	62·9	58·5	82·2	81·2	82·2	28·0
1935 " " "	82·5	58·8	80·2	73·5	86·4	85·0	85·8	13·5
1936 " " "	83·0	67·5	66·7	66·9	93·7	89·4	90·5	25·2
1937 " " "	87·5	70·9	72·1	71·7	102·5	93·8	95·0	23·6
1938 " " "	85·0	64·9	75·4	72·1	99·1	91·8	92·6	21·5
1939 " " "	89·2	67·7	82·5	77·8	108·6	93·5	96·0	16·8

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1930 XII. hó végén	—	—	—	—	—	—	—	—
1931 " " "	+ 7·4	— 24·6	+ 23·9	+ 6·8	— 9·7	+ 0·1	— 0·3	— 21·9
1932 " " "	— 12·5	— 6·8	— 28·3	— 22·9	— 8·1	— 7·7	— 7·1	+ 74·2
1933 " " "	— 12·6	— 6·0	— 27·3	— 20·9	+ 6·1	— 3·1	— 1·5	+ 39·7
1934 " " "	+ 12·2	— 5·4	+ 49·4	+ 29·7	+ 10·3	+ 0·4	+ 1·2	— 36·8
1935 " " "	+ 11·8	+ 20·2	+ 27·5	+ 25·6	+ 5·1	+ 4·7	+ 4·4	— 51·2
1936 " " "	+ 0·6	+ 14·8	— 16·8	— 9·0	+ 8·4	+ 5·2	+ 5·5	+ 86·7
1937 " " "	+ 5·4	+ 5·0	+ 8·1	+ 7·2	+ 9·4	+ 4·9	+ 5·0	— 6·3
1938 " " "	+ 2·9	— 8·5	+ 4·6	+ 0·6	— 3·3	— 2·1	— 2·5	— 8·9
1939 " " "	+ 4·9	+ 4·3	+ 9·4	+ 7·9	+ 9·6	+ 1·9	+ 3·7	— 21·9

lott, szemben az előző havi 93·2 és a múlt évi 91·8-del. Ezekből az adatokból is világosan látható, hogy az árellenőrzés a könnyen romló mezőgazdasági élelmezési cikkeknel, továbbá a jórészt külföldről származó nyersanyagoknál nem lehet olyan hatékony, mint a készárukkal szemben. De az is bizonyos, hogy az 1939. évi augusztus hó 26-án érvényben lévő árakon történt rögzítés a nagykereskedelmi árszínvonal érzékenységet lényegesen csökkentette és elejét vette a spekulációs ösztönökből táplálkozó s a háború kísérőjelenségeként jelentkező ugrásszerű áremelkedéseknek s ezzel az újabb árhullámnak nyugodt lefolyást biztosított. A mezőgazdasági termékek nagyobb arányú árjavulása az „agrárrolló” összébbzáródását eredményezte. A mezőgazdasági termékek és az iparcikkek ára között mutatkozó diszparitás így csökkent s a hó végén 16·8 %-ot tett, szemben az előző havi 18·1 és a múlt évi 21·5%-kal.

A nagykereskedelmi árindexnek és egyes komponenseinek december hó végi állását, a százalékos változásokkal együtt, az 1930—1939. években az előző oldalon levő összeállítás tünteti fel.

Megélhetési költségek indexe. A háború kitörése óta a nagykereskedelmi árszínvonalban bekövetkezett emelkedés ezideig még nem éreztette hatását erőteljesebben a megélhetési költségekben. Azt lehet mondani, hogy az életszínvonal az egész éven át az év első felében észlelt átmeneti hanyatlástól eltekintve, stagnációs képet mutatott. A megélhetési költségek indexe ugyanis december hó végén 102·3-den állott, az előző havi 102 és a tavalyi 102·1-del szemben. Az élelmezési cikkek indexe is csak árnyalatilag emelkedett s a hó végén 94·0-en állott, 0·3 ponttal magasabban, mint egy évvel azelőtt. A ruházati cikkek indexe egész éven át változatlanul 134·3 maradt. A fűtési és világítási cikkek drágulása folytán a vonatkozó csoportindex 2·1 ponttal 138·5-re emelkedett, a múlt évinél pedig 0·4 ponttal állott magasabban.

Csatolt összeállítás a megélhetési költségek indexének és a csoportindexeknek december hó végi állását tünteti fel a százalékos változásokkal együtt.

Időszak	Élelmezés	Fűtés, világítás	Ruházat	Össz. lakbér nélkül
1930 XII. hó végén	95·0	129·4	117·8	104·0
1931 " " "	93·0	141·0	116·7	104·1
1932 " " "	86·7	133·7	109·1	97·5
1933 " " "	74·3	133·7	104·4	88·3
1934 " " "	75·7	133·7	101·7	88·8
1935 " " "	84·9	134·2	103·8	95·5
1936 " " "	88·5	134·4	123·9	101·3
1937 " " "	96·4	138·1	136·7	109·4
1938 " " "	93·7	138·1	134·3	107·1
1939 " " "	94·0	138·5	134·3	107·4

Időszak	Élelmezés	Fűtés, világítás	Ruházat	Össz. lakbér nélkül
V á l t o z á s s z á z a l é k b a n				
1930 XII. hó végén	—	—	—	—
1931 " " "	— 2·1	+ 9·0	— 0·9	+ 0·1
1932 " " "	— 6·8	— 5·2	— 6·5	— 5·8
1933 " " "	— 14·3	—	— 4·3	— 9·4
1934 " " "	+ 1·9	—	— 2·6	+ 0·6
1935 " " "	+ 12·2	+ 0·4	+ 2·1	+ 7·5
1936 " " "	+ 4·2	+ 0·1	+ 19·4	+ 6·1
1937 " " "	+ 8·9	+ 2·8	+ 10·3	+ 8·0
1938 " " "	— 2·9	—	+ 1·8	— 2·1
1939 " " "	+ 0·3	+ 0·3	—	+ 0·3

Pénz és hitel.

Az évvégi ultimóval kapcsolatos pénzpiaci feszültség a szokottnál is enyhébb volt s így a Nemzeti Bank jegyforgalma nem is emelkedett számottevő módon. A forgalomban lévő bankjegyek mennyisége a hó végén 974·8 millió pengő volt az előző havi 965·3 és a múlt évi december hó végi 863·4 millió pengővel szemben. A váltótárca állománya 7·8 millió pengővel 585·3 millióra süllyedt, a tavalyinál ellenben 73·9 millió pengővel állott magasabban. Az aranytartalék változatlanul az egy hó, illetve az egy év előtti szinten állott. A devizák és valuták állománya közel 1 millió pengővel 77·3 millió pengőre emelkedett, a múlt évihez képest ellenben 19·2 millió pengős hanyatlás mutatkozik, s így az érckészlet is, mely 201·4 millió pengőre rúgott, ezzel az összeggel állott alacsonyabban a tavalyinál.

Betétállomány. A tárgyalt hóban a betétállomány gyarapodása tovább folytatódott. A takarékbetétek összege 39·9 millióval 726·2 millióra emelkedett s az egy év előttinél is 40·7 millió pengővel állott magasabban. A folyószámlabetétek állományánál 22·5 millió pengős növekedés következett be, a 872·3 millió pengőt kitevő betétösszeg a tavalyihoz képest 124·6 millió pengős gyarapodást mutatott. Az összes betétállomány így egy hó leforgása alatt 62·4, egy év alatt pedig 165·3 millió pengővel nőtt s 1.598·5 millió pengőt tett. Ezzel az összeggel a Postatakarékpénztárnál és a P. K. budapesti pénzügyintézetinél elhelyezett betétek összege újabb tetőpontot ért el.

Tőzsde. A budapesti értéktőzsdén jegyzett részvények átlagos árszínvonala az 1937 közepe óta tartó tőzsdei besszperiódus folyamán júliusban érte el a legmélyebb szintet, amikor is a hivatalos részvényindex 75·6-del állott legalacsonyabban. Az azóta bekövetkezett emelkedő irányzat lényegesen emelte már eddig is az árfolyamnívót. Az emelkedés, ha mérsékelt arányok között, de decemberben is folytatódott s a hivatalos részvényindex 1·1 ponttal 111·5-re emelkedett s ekkor a múlt évinél 28·7 ponttal állott magasabban (+ 34·7%).

A hivatalos részvényindex december hó végi állását 1930-ig visszatekintően a százalékos változásokkal együtt, a csatolt összeállítás tünteti fel.

Gazdasági jelzőtábla.*)

M e g n e v e z é s	Egység	1937	1938	1 9 3 8								
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.	január Janvier	február Février		
Népmozgalom. ⁶⁾												
1	Házasságkötés	szám	6.613	6.107	3.870	5.125	6.171	7.089	7.658	6.114	7.207	9.159
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	8·8	8·2	5·0	6·7	8·3	9·2	10·3	8·0	8·4	11·8
3	Élveszületés	"	14.818	14.728	14.980	14.901	15.272	14.455	13.360	13.777	16.750	15.359
4	Élveszületés 1000 lélekre	"	19·8	19·6	19·5	19·4	20·6	18·8	18·0	17·9	19·5	19·7
5	Halálozás	"	10.566	10.759	10.082	10.802	9.475	9.759	8.946	10.231	15.285	13.012
6	Halálozás 1000 lélekre	"	14·1	14·3	13·1	14·1	12·8	12·7	12·1	13·3	17·8	16·7
7	Egy éven aluli elhalt	"	1.999	1.972	1.988	2.559	1.986	1.942	1.444	1.603	2.056	2.084
8	Egy éven aluli elhalt 100 élveszülöttre	"	13·4	13·3	13·3	17·2	13·0	13·4	10·8	11·6	12·3	13·2
9	Gümőkórban elhalt	"	1.082	1.033	958	865	748	797	726	847	1.375	1.346
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	1·45	1·38	1·25	1·13	1·01	1·04	0·98	1·10	1·60	1·73
11	Természetes szaporodás	"	4.252	3.969	4.898	4.099	5.797	4.696	4.414	3.546	1.465	2.347
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	5·7	5·3	6·4	5·3	7·8	6·1	5·9	4·6	1·7	3·0
13	Kivándorolt	"	128	134	110	141	188	118	137	143	173	210
14	Visszavándorolt	"	40	19	19	18	11	10	8	20	15	7
Munkapiac.												
15	Társadalombiztosító szervek taglétszáma	1.000	—	—	1.159·3	1.195·2	1.195·4	1.217·2	1.224·2	1.151·4	1.166·7	1.189·8
Ebből:												
16	Férfi	"	—	—	773·1	805·3	792·9	809·6	813·6	761·1	771·6	788·6
17	Nő	"	—	—	386·2	389·9	402·5	407·5	410·6	390·3	395·0	401·3
Munkánélküli:												
18	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	14.279	16.703	19.134	15.534	12.889	12.664	12.953	16.103	20.965	20.929
19	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	8.030	9.694	10.834	10.140	8.175	7.677	8.043	9.758	11.830	11.656
20	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	945	1.093	1.205	1.115	946	891	990	1.041	1.087	1.090
21	Szakszervezeti munkánélküli együtt	"	15.224	17.796	20.339	16.649	13.835	13.555	13.943	17.144	22.052	22.019
Hatósági és ingyenes magánközvetítés:												
22	Munkahely	szám	18.106	17.214	15.174	18.645	24.571	21.799	15.969	14.010	13.069	13.533
23	Munkakereső	"	48.359	47.426	45.454	47.659	47.413	45.328	43.631	49.216	54.262	57.418
24	100 munkahelyre esett munkakereső	"	269	283	299	255	192	207	273	352	414	424
25	Munkaközvetítés	"	14.356	13.650	11.998	15.082	18.085	16.411	12.667	12.078	11.031	11.182
26	100 munkahelyre esett közvetítés	"	79·4	79·8	79·1	80·9	73·6	75·3	79·3	86·2	84·4	82·6
Felajánlott órabérek:												
27	Bádogos	Pengő	0·58	0·62	0·66	0·64	0·65	0·66	0·67	0·65	0·62	0·65
28	Asztalos	"	0·51	0·55	0·54	0·54	0·57	0·55	0·55	0·57	0·56	0·48
29	Szabó	"	0·55	0·62	0·60	0·65	0·63	0·68	0·65	0·68	0·58	0·62
30	Kőműves	"	0·63	0·70	0·70	0·68	0·70	0·77	0·78	0·78	0·78	.
31	Napszámos	"	0·35	0·39	0·38	0·39	0·45	0·46	0·41	0·41	0·39	0·42
32	Gyári munkásnő	"	0·23	0·24	0·24	0·24	0·24	0·24	0·25	0·25	0·26	0·26
33	Napszámosnő	"	0·28	0·33	0·31	0·31	0·38	0·34	0·34	0·30	0·34	0·31
Termelés.												
34	Kőszén	1.000 q	764·2	868·4	836·1	819·0	876·4	942·4	934·5	935·6	887·4	800·0
35	Barnaszén ⁴⁾	"	6.712·6	6.921·5	5.581·8	6.240·3	7.280·5	8.495·8	8.715·1	8.525·2	9.253·6	7.896·4
36	Vasérc és vassalak ⁴⁾	"	241·3	248·0	259·0	232·2	295·6	241·3	279·3	220·0	491·8	494·1
37	Finomításra való nyers vas	"	298·3	279·1	277·6	292·3	326·2	172·1	285·7	276·9	284·1	332·7
38	Szesz	1.000 hl.	38·7	27·8	3·8	12·1	0·5	18·6	53·2	72·3	72·6	57·9
39	Cukor ⁴⁾	1.000 q	92·5	93·1	0·0	0·0	1·2	562·0	543·6	10·9	0·0	0·0
Budapest Szföv. Elektromos Művei												
40	Villamosáram ⁵⁾	1.000 kw. óra	28.851	30.004	26.486	27.956	29.810	33.055	35.019	36.215	35.563	31.160
41	Motorikus célra elosztott áram ²⁾	"	13.485	13.975	13.459	14.189	14.935	15.610	15.509	15.316	15.099	14.892
42	Magánvilágítási célra elosztott áram ²⁾	"	5.765	5.942	3.992	3.344	3.938	5.180	5.966	7.932	8.528	8.688
43	Egyéb célokra elosztott áram ³⁾	"	3.918	4.211	3.818	3.400	4.016	4.454	5.024	5.257	5.191	4.612
44	Elektromosáramfogyasztók	szám	—	—	266.616	267.456	268.544	269.536	271.711	273.597	273.972	274.174

*) A közölt adatsorok részletes magyarázata a Magyar Statisztikai Szemle 1932. évi 10. számának mellékletében található. (Gazdaságstatisztikai adatok 1926—32.) — ¹⁾ Az évi átlagok ideiglenes jellegűek. Az 1939 január havától a népmozgalmi adatokban a visszacsatolt felvidéki rész adatai is bennfoglaltatnak. — ²⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása nélkül. — ³⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása is bennfoglaltatik. — ⁴⁾ 1939 január havától a visszacsatolt felvidéki rész termelésével együtt. 1938 november és december havában a visszacsatolt felvidéki bányák termelése barnaszénből 118.3 ezer q, vasércből 723.7 ezer q volt — ⁵⁾ A vásárolt árammennyiséggel együtt. — ⁶⁾ Kárpátalja nélkül.

Tableau économique *)

1 9 3 9										Unités	Désignation	
márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.			
Mouvement de la population.⁶⁾												
5.120 6·0	6.439 7·8	9.591 11·1	5.476 6·6	4.611 5·4	6.630 7·7	6.557 7·9	7.563 8·8	11.326 13·6	7.639 8·9	nombre	Mariages	1
17.814 20·7	16.419 19·8	16.490 19·2	15.243 18·4	15.511 18·0	16.961 19·7	17.966 21·6	16.290 18·9	15.035 18·1	14.555 16·9	"	Mariages pour 1000 habitants	2
13.312 15·5	12.445 15·0	10.973 12·8	10.382 12·5	10.312 12·0	10.096 11·7	9.879 11·9	10.855 12·6	9.900 11·9	10.998 12·8	"	Nés vivants	3
2.330 13·1	2.459 15·0	1.872 11·4	1.917 12·6	2.030 13·0	2.247 13·2	2.190 12·2	2.003 12·3	1.601 10·6	1.740 12·0	"	Nés vivants pour 1000 habitants	4
1.546 1·80	1.464 1·76	1.344 1·56	1.101 1·33	1.004 1·17	810 0·94	791 0·95	864 1·00	837 1·01	897 1·04	"	Décès	5
4.502 5·2	3.974 4·8	5.517 6·4	4.861 5·9	5.199 6·0	6.865 8·0	8.087 9·7	5.435 6·3	5.135 6·2	3.557 4·1	"	Décès pour 1000 habitants	6
184 13	191 13	190 30	133 30	218 8	192 25	22 9	212 19	207 8	212 14	"	Décédés au-dessous d'un an	7
										"	Décédés au-dessous d'un an, pour 100 enf. nés viv.	8
										"	Décès par tuberculose	9
										"	Décès par tuberculose pour 1000 habitants	10
										"	Accroissement naturel	11
										"	Accroissement naturel pour 1000 habitants	12
										"	Émigrés	13
										"	Émigrés rentrés	14
Marché du travail.												
1.183·5	1.232·6	1.273·5	1.214·5	1.242·7	1.273·7	1.265·0	1.302·2	1.325·2	.	1.000	Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc.	15
783·3	830·7	860·1	814·8	841·0	864·9	857·2	882·9	895·0	.	"	Dont: Sexe masc.	16
400·2	401·9	413·4	399·7	401·7	408·8	407·8	419·4	430·3	.	"	Sexe fémin.	17
Chômeurs:												
20.122	19.899	18.664	16.924	15.842	14.064	10.904	10.736	11.054	12.359	nombre	Aux syndicats soc.-démocrates de Hongrie	18
11.505	11.158	10.178	9.304	8.976	8.209	6.225	5.894	5.763	6.220	"	Aux syndicats soc.-démocrates de Budapest	19
1.146	884	807	842	827	726	732	722	769	774	"	Aux syndicats soc. chr. de Budapest . .	20
21.268	20.783	19.471	17.766	16.669	14.790	11.636	11.458	11.823	13.133	"	Chômeurs syndiqués au total	21
Bureaux de placem., offic. et privés grat.:												
16.970	18.652	19.447	19.726	19.206	21.920	19.040	20.531	17.283	13.534	nombre	Offres d'emploi	22
58.107	53.795	50.046	46.876	44.846	42.670	41.712	44.834	43.799	41.811	"	Demandes d'emploi	23
342	288	257	238	233	195	219	218	253	308	"	Demandes pour 100 offres d'emploi . .	24
13.714	14.579	14.810	15.355	14.935	15.608	13.026	15.488	13.537	11.160	"	Placements	25
80·8	78·2	76·2	77·8	77·8	71·2	68·4	75·4	78·3	82·4	"	Placem. pour 100 offres d'emploi . . .	26
Salaires horaires offerts:												
0·55	0·62	0·62	0·65	0·62	0·69	0·74	0·74	0·75	0·71	pengős	Ferblantiers	27
0·51	0·53	0·56	0·57	0·59	0·61	0·61	0·68	0·60	0·62	"	Menuisiers	28
0·62	0·66	0·64	0·62	0·66	0·76	0·68	0·69	0·71	0·75	"	Tailleurs	29
.	0·78	0·78	0·78	0·79	0·79	0·86	0·90	.	.	"	Maçons	30
0·46	0·40	0·42	0·48	0·46	0·44	0·47	0·48	0·50	0·46	"	Journaliers	31
0·29	0·27	0·29	0·30	0·29	0·29	0·29	0·33	0·30	0·28	"	Ouvrières de fabrique	32
0·30	0·35	0·35	0·33	0·37	0·37	0·36	0·40	0·41	0·39	"	Journalières	33
Production.												
901·1	832·7	907·8	884·1	820·7	980·7	1.028·1	1.037·2	1.023·4	967·3	1.000 q	Houille	34
8.090·6	6.701·4	6.565·3	6.208·0	6.566·3	7.626·3	8.588·2	9.270·3	9.436·0	8.981·6	"	Lignite ⁴⁾	35
618·5	485·1	598·1	485·9	529·4	592·7	495·3	532·2	617·8	489·3	"	Minerai de fer et scorie de fer ⁴⁾ . . .	36
401·4	355·5	408·4	337·4	326·0	369·5	286·4	288·5	358·3	344·7	"	Fonte à affiner	37
50·7	42·1	46·1	25·2	19·5	31·3	2·2	15·3	49·2	73·1	1.000 hl	Alcool	38
0·0	0·0	0·2	0·0	0·2	0·2	54·5	799·0	447·3	1·9	1.000 q	Sucre ⁴⁾	39
Usines Electr. de la V. de Budapest:												
33.415	28.809	30.543	29.540	30.112	31.122	34.128	37.213	38.485	38.856	1.000 kWh	Energie électrique ⁵⁾	40
13.716	15.350	14.157	16.538	16.920	14.502	18.290	19.008	18.958	18.456	"	Energie él. distr. comme force motrice ⁵⁾ .	41
7.644	6.913	5.657	4.964	4.323	1.669	5.637	5.261	6.550	8.359	"	Energie él. distr. pour l'éclairage privé ⁵⁾	42
4.970	4.089	4.474	3.414	3.728	168	3.833	4.154	4.585	4.696	"	Energie él. distribuée à d'autres fins ⁵⁾ .	43
274.567	274.689	273.914	273.002	273.819	274.043	273.874	275.705	276.389	278.117	nombre	Consommateurs d'énergie électrique . .	44

*) Pour l'explication détaillée des séries de données ci-dessous, voir le supplément du no d'oct. 1932 de cette Revue (Données de statistique économique de Hongrie, 1926-1932). — ¹⁾ Les moyennes annuelles sont provisoires. Les chiffres du mouvement de la population comprennent, à partir de janvier 1939, ceux de la zone septentrionale rétrocedée. — ²⁾ Sans les villes situées aux environs de Budapest. — ³⁾ Y compris les villes situées aux environs de Budapest. — ⁴⁾ A partir de janv. 1939, y compr. le territoire septentr. rétrocedé. En nov. et déc. 1938, on a produit sur ce territoire 118·3 mille q de lignite et 723·7 mille q de minerai de fer. — ⁵⁾ Y compr. le courant acheté. — ⁶⁾ Non compris la Subcarpathie.

M e g n e v e z é s	Egység	1937	1938	1 9 3 8						január Janvier	február Février	
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	okt. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.				
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:												
45	Behozatal összesen	1,000.000 P	40·3	34·2	34·2	21·4	30·9	33·1	40·2	44·2	39·4	39·3
E b b ó l :												
46	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	905·6	779·0	984·1	717·9	714·4	372·1	828·1	661·1	587·7	972·6
47	Szén	1.000 P	5.056	4.212	5.718	4.265	3.459	2.285	5.131	4.031	2.986	3.856
48	Papiros és papirosárak	1.000 q	482·7	436·4	456·6	441·5	406·9	145·9	338·1	587·1	660·8	954·8
49	Nyers pamut	1.000 P	1.380	1.234	1.277	1.225	1.102	436	978	1.654	1.872	2.782
50	Gépek és készülékek	q	57.585	52.079	60.213	59.547	33.169	40.927	74.070	78.107	33.208	65.761
51	Nyers bőr	1.000 P	2.353	1.826	2.178	2.055	1.239	1.431	2.317	2.473	1.007	2.069
52	Nyers dohány	q	22.009	22.267	17.462	13.907	16.793	28.744	34.325	30.565	30.938	20.391
53	Selyem és selyemfonál	1.000 P	2.257	1.895	1.470	1.127	1.470	2.420	3.003	2.757	2.767	1.618
54	Ásványolaj	q	6.126	5.300	3.625	7.357	4.443	4.331	3.936	8.079	3.568	4.478
55	Pamutszövet	1.000 P	1.642	1.434	1.405	2.107	1.646	1.617	1.351	2.772	1.424	1.751
56	Kivitel összesen	1,000.000 P	13.198	13.174	13.638	12.556	16.404	14.028	11.086	14.596	13.297	12.737
57	E b b ó l :	q	2.462	1.688	1.592	1.465	1.862	1.719	1.410	1.614	1.477	1.441
58	Szarvasmarha	1.000 P	1.059	1.297	707	—	137	942	271	573	532	377
59	Baromfi	1.000 P	399	523	304	—	13	488	159	78	247	195
60	Búza	q	3.236	2.012	2.242	2.164	2.217	2.367	2.718	2.249	2.458	2.392
61	Liszt	1.000 P	1.060	721	857	782	733	796	948	771	755	785
62	Villamos gépek és készülékek	1.000 q	233·4	174·6	215·3	222·5	185·8	138·9	112·5	161·7	92·6	216·7
63	Sertés	1.000 P	1.698	1.345	1.592	1.570	1.344	1.057	946	1.284	699	1.699
64	Prémibőr, kikészített	q	586	474	498	461	443	499	748	623	308	487
65	Tojás	1.000 P	373	299	247	244	279	303	379	326	184	304
66	Friss gyümölcs	1,000.000 P	49·0	43·5	38·2	46·9	56·6	44·1	40·1	44·6	50·1	49·6
67	E b b ó l :	drb.	8.960	4.555	5.421	3.230	2.154	2.047	1.659	1.773	3.251	2.723
68	Szarvasmarha	1.000 P	3.138	1.960	2.449	1.549	1.023	1.045	844	910	1.723	1.514
69	Baromfi	q	21.769	20.948	7.632	9.210	14.640	28.786	44.450	62.142	21.888	17.159
70	Búza	1.000 P	2.139	2.200	867	1.033	1.574	3.036	4.720	5.990	2.497	1.952
71	Liszt	1.000 q	299·0	363·4	19·8	571·7	1.542·1	863·3	424·7	141·1	372·4	770·1
72	Villamos gépek és készülékek	1.000 P	5.191	5.692	415	8.250	24.274	13.081	5.841	1.745	5.087	12.405
73	Sertés	1.000 q	48·6	29·3	2·7	2·9	5·4	31·7	78·5	66·8	18·2	22·6
74	Prémibőr, kikészített	1.000 P	1.189	692	55	52	83	716	1.980	1.665	439	574
75	Tojás	q	2.549	2.230	1.715	2.099	2.295	3.236	2.264	3.439	1.367	1.268
76	Friss gyümölcs	1.000 P	2.371	2.121	1.850	2.045	2.226	3.092	2.387	3.048	1.852	1.746
77	Sertés	drb.	13.774	19.075	30.896	26.270	9.978	13.304	15.923	31.452	46.099	27.096
78	Prémibőr, kikészített	1.000 P	2.028	2.874	4.510	3.963	1.459	2.126	2.617	5.315	7.659	4.547
79	Tojás	q	395	332	520	460	434	451	253	212	132	146
80	Friss gyümölcs	1.000 P	856	592	734	838	808	744	465	531	252	382
81	Tojás	q	9.551	11.736	6.684	1.990	3.043	951	3.055	3.745	1.430	18.425
82	Toll	1.000 P	767	882	566	155	258	71	324	240	116	1.840
83	Toll	q	2.650	2.132	1.913	1.941	1.207	2.031	1.918	3.489	4.072	2.906
84	Toll	1.000 P	1.539	1.097	839	857	601	1.050	1.139	2.022	2.013	1.153
85	Friss gyümölcs	1.000 q	32·6	25·6	33·4	147·3	90·6	26·6	1·2	0·8	0·6	0·7
86	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	+ 8·7	+ 9·3	+ 4·0	+ 15·5	+ 25·7	+ 11·0	— 0·1	+ 0·4	+ 10·7	+ 10·3
Vasúti forgalom: ^{1) 4)}												
88	Szállított áru ^{2) 3)}	1.000 t.	1.668	1.635	1.459	1.885	2.123	2.351	1.978	1.678	1.606	1.524
89	Árutonna-kilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	220·1	218·4	187·2	243·2	274·4	288·6	255·7	247·2	224·0	210·4
90	Megrakott teherkocsi ²⁾	szám	108.445	113.891	104.855	129.665	145.256	158.940	135.305	111.996	109.237	101.543
91	Szállított utas ³⁾	1.000	6.274·1	6.713·1	6.398·8	6.891·6	7.244·8	7.715·5	7.443·6	7.500·2	6.799·6	6.738·9
92	Utaskilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	191·0	206·1	210·2	226·4	238·0	219·5	211·8	213·4	183·6	182·0

¹⁾ 50 q-n alul. — ²⁾ 500 pengőn alul. — ³⁾ Az évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ⁴⁾ Az adatok csak fizetőteljesítményekre vonatkoznak. — ⁵⁾ Az utolsó 12 hónap adatai ideiglenesek. — ⁶⁾ 1938 november havától a visszacsatolt felvidéki rész forgalmával együtt.

1 9 3 9										Unités	Désignation
árcius Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.		
43·3	38·5	40·7	42·0	40·0	42·8	30·0	37·8	44·6	50·9	1,000.000 p	Commerce et transports.
Commerce extérieur :											
668·4	679·4	509·7	506·0	398·5	396·6	129·0	208·2	315·5	507·1	1.000 q	Importations totales 45.
2.921	2.970	2.978	3.310	2.431	2.579	784	1.219	2.011	3.383	1.000 p	Dont :
844·6	679·1	555·6	651·5	533·3	573·9	464·9	549·6	554·5	702·5	1.000 q	Bois bruts et ouvrés 46.
2.516	1.987	1.661	1.829	1.512	1.682	1.393	1.644	1.724	2.068	1.000 p	Charbon 47.
46.751	54.609	70.763	58.674	79.474	74.425	49.344	104.068	118.889	120.071	q	Papier et articles en papier 48.
1.708	1.934	2.200	1.907	2.378	2.297	1.698	3.288	3.615	4.065	1.000 p	Coton brut 49.
22.934	23.757	33.328	22.342	25.059	23.473	12.696	11.443	17.129	28.107	q	Machines et appareils 50.
1.920	1.938	2.738	1.944	2.093	2.046	1.121	1.103	1.645	2.680	1.000 p	Peaux brutes 51.
4.203	5.720	4.433	4.641	4.216	4.995	5.979	3.848	6.853	8.360	q	Tabacs bruts 52.
1.609	2.153	1.654	1.801	1.990	1.899	1.866	1.512	2.857	2.998	1.000 p	Soie et fils de soie 53.
14.249	18.460	17.672	20.597	22.988	21.368	10.162	4.846	8.472	8.003	q	Huile minérale 54.
1.623	1.968	1.997	2.430	2.600	2.236	1.128	704	1.226	1.169	1.000 p	Tissus de coton 55.
242	14	760	4.642	2.656	1.865	1.640	5.404	366	464	q	Exportations totales 56.
29	4	243	2.148	1.039	694	603	2.030	182	268	1.000 p	Dont :
3.122	2.542	2.862	2.929	3.252	3.389	3.871	4.391	5.398	4.639	q	Bêtes à cornes 57.
1.050	1.046	996	1.332	1.028	1.106	1.236	1.512	1.849	1.556	1.000 p	Volaille 58.
227·8	129·4	215·5	180·0	206·2	199·4	104·7	39·5	80·0	90·5	1.000 q	Froment 59.
1.663	1.056	1.769	1.548	1.794	1.913	997	422	919	1.133	1.000 p	Farine 60.
660	643	531	546	511	538	523	842	1.200	1.210	q	Machines et appareils électriques 61.
439	409	372	378	312	385	429	544	715	710	1.000 p	Porcs 62.
42·8	49·0	46·8	43·5	48·1	61·1	37·8	52·5	59·5	65·0	1,000.000 p	Pelleteries apprêtées 63.
2.710	3.151	6.635	11.567	9.741	7.241	6.848	6.497	7.268	7.008	tête	Oeufs 64.
1.564	1.572	2.748	4.917	4.150	2.908	2.827	2.553	2.966	2.742	1.000 p	Plumes 65.
12.284	8.062	5.553	6.375	5.573	8.063	8.047	23.520	43.362	42.493	q	Fruits frais 66.
1.370	859	656	767	780	1.129	1.235	3.230	5.051	5.041	1.000 p	Excédent des imp. (—) ou des exp. (+) 82.
461·8	644·9	643·7	437·3	527·5	1.590·9	1.255·8	1.252·0	1.150·1	971·8	1.000 q	Trafic des chemins de fer :^{1) 4)}
6.531	6.729	6.245	4.416	573·8	22.231	11.497	13.452	13.452	11.838	1.000 p	Marchandises transportées ^{2), 3)} 88.
40·4	82·2	63·6	46·7	8·0	3·2	32·2	87·9	106·2	222·7	1.000 q	Tonnes kilom. ^{2), 3)} 89.
1.042	2.066	1.562	1.114	65	35·0	350	1.311	2.336	5.291	1.000 p	Wagons chargés ²⁾ 90.
931	1.614	1.019	1.799	1.278	1.927	1.539	1.963	1.845	1.797	q	Voyageurs transportés ²⁾ 91.
3.566	2.088	1.260	1.788	1.532	2.370	1.876	2.462	2.341	2.304	1.000 p	Voyageurs kilomètres ^{2), 3)} 92.
28.305	39.759	41.695	31.461	32.780	24.172	21.821	27.534	30.580	30.984	tête	
4.760	6.708	7.042	5.309	5.544	4.082	3.688	5.094	5.552	5.556	1.000 p	
273	366	330	393	445	459	149	172	148	132	q	
709	913	572	672	727	815	152	310	295	279	1.000 p	
24.091	27.662	14.186	5.208	2.976	606	997	440	795	6.730	q	
1.744	2.740	1.437	548	255	54	122	60	90	669	1.000 p	
3.753	2.471	3.489	3.624	2.289	2.737	2.076	2.063	2.673	2.849	q	
1.431	1.245	1.712	1.595	899	1.527	1.180	1.248	1.604	1.827	1.000 p	
0·2	0·1	0·4	29·1	146·1	234·4	78·8	45·0	33·6	15·1	1.000 q	
20	11	18	1.266	5.236	4.772	1.288	653	1.039	526	1.000 p	
— 0·5	+ 10·5	+ 6·1	+ 1·5	+ 8·1	+ 18·3	+ 7·8	+ 14·7	+ 14·9	+ 14·1	1,000.000 p	
1.599	1.591	1.747	1.731	1.884	2.331	2.478	2.817	2.485	2.053	1.000 t.	
217·5	235·4	261·9	230·5	232·4	316·9	334·4	375·6	373·4	315·7	1,000.000 km.	
112.346	113.447	124.519	127.811	138.753	165.829	179.233	190.547	168.865	138.493	nombre	
6.856·0	8.016·5	8.132·3	8.213·5	8.086·9	8.350·0	8.740·2	9.248·3	8.707·9	9.103·8	1.000	
185·1	276·4	280·4	254·9	251·0	294·1	288·0	263·1	247·7	273·7	1,000.000 km	

¹⁾ Au-dessous de 50 q. — ²⁾ Au-dessous de 500 pengós. — ³⁾ Les moyennes annuelles sont provisoires. — ⁴⁾ Les chiffres ne se rapportent qu'au trafic payant. — ⁵⁾ Pour les 12 derniers mois, chiffres provisoires. — ⁶⁾ A partir de nov. 1938, y compr. le territoire septentr. rétrocedé.

M e g n e v e z é s	Egység	1937	1938	1 9 3 8						január Janvier	február Février	
		átlag ¹⁾ Moyennes ¹⁾		július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	okt. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.			
Postaforgalom: ⁴⁾												
93	Levélküldemény ²⁾	1.000 db	39.197	42.779	38.350	39.124	43.945	44.664	46.766	59.729	47.147	43.08
94	Csomagküldemény	"	817.9	889.0	784.4	816.9	950.5	1.001.6	1.020.4	1.368.9	915.0	894.
95	Postautalvány	1.000 db	857.6	907.9	915.1	909.8	889.9	1.023.8	929.9	1.098.5	1.008.9	1.003.
96		1.000 P	59.534	64.054	63.049	66.688	65.675	72.593	67.822	79.024	61.887	67.70
97	Távirat	1.000 db	235.0	262.5	268.3	301.3	320.1	293.9	288.7	301.7	276.9	246.
98	Budapesti helyi beszélgetések	1.000	10.706	11.168	10.910	10.091	10.878	11.924	11.626	11.527	12.183	11.62
99	Helyközi beszélgetés	"	392.5	470.1	513.8	554.4	580.7	574.3	497.9	501.3	476.1	452.
100	Távbeszélő főállomás	szám	—	—	116.374	116.804	117.748	118.552	121.617	123.775	124.145	124.49
101	Rádióvevőberendezések Magyarországon	"	—	—	393.490	393.540	395.159	402.244	411.468	419.233	452.651	461.95
102	Rádióvevőberendezések Budapesten	"	—	—	138.136	137.685	138.011	140.192	142.854	145.316	147.605	148.98
Áralakulás. ⁵⁾												
Nagykereskedelmi árindex:												
103	Főátlag	1929 = 100	86.3	86.8	85.8	86.1	87.4	87.6	85.2	85.0	85.1	85.
104	Mezőgazdaság és állattenyésztés termékei	"	69.0	73.4	71.8	73.3	76.4	75.3	71.8	72.1	72.8	73.
105	Állati eredetű termékek	"	68.5	65.6	62.2	65.4	67.1	68.1	66.1	64.9	64.6	65.
106	Növényi eredetű termékek	"	69.2	76.9	76.2	76.9	80.6	78.6	74.4	75.4	76.5	76.
107	Mezőgazdasági ipar termékei	"	106.2	103.0	101.8	100.0	100.4	100.1	96.7	95.3	95.4	95.
108	Gyarmatárúk	"	118.6	122.1	122.2	122.2	122.2	122.2	122.2	122.2	122.2	122.
109	Ipari anyagok és termékek	"	95.2	93.3	92.9	92.7	92.9	92.9	92.9	92.6	92.2	92.
110	Nyersanyagok	"	99.3	99.7	99.2	98.9	99.2	99.6	99.4	99.1	98.8	99.
111	Gyártmányok	"	94.4	92.5	92.1	91.8	92.1	92.1	92.1	91.8	91.3	91.
112	Tüzelő anyagok	"	103.4	103.8	103.5	103.4	103.8	103.9	103.9	103.9	103.6	103.
113	Agrárrolló ³⁾	"	26.9	20.6	22.0	20.2	17.0	18.2	22.0	21.5	20.3	19.
Megélhetési index:												
114	Összesen lakbérrel	1913 = 100	102.5	103.1	101.6	101.7	103.0	102.6	102.4	102.1	101.4	100.
115	Összesen lakbér nélkül	"	107.6	108.4	106.4	106.6	108.2	107.8	107.4	107.1	106.1	105.
116	Élelmezés	"	93.9	95.4	92.7	92.9	95.3	94.6	94.2	93.7	92.2	91.
117	Ruházat	"	136.6	135.0	134.1	134.1	134.3	134.3	134.3	134.3	134.3	134.
118	Fűtés, világítás	"	137.5	138.1	138.1	138.1	138.1	138.1	138.1	138.1	138.1	138.
119	Lakás	"	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.
Nagykereskedelmi árak:												
120	Búza tiszavidéki 78 kg-os	P/q	20.42	21.25	20.23	20.25	20.50	20.68	20.38	20.40	20.50	20.50
121	Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	19.19	16.59	15.65	14.78	14.95	14.95	14.30	14.10	14.05	13.88
122	0-ás liszt	P/kg	0.38	0.38	0.37	0.37	0.37	0.38	0.37	0.37	0.37	0.37
123	2-es "	"	0.37	0.37	0.36	0.36	0.37	0.37	0.36	0.36	0.36	0.36
124	6-os "	"	0.30	0.31	0.30	0.30	0.31	0.30	0.30	0.29	0.30	0.29
125	Tengeri, tiszántúli származású	P/q	11.89	15.43	18.58	19.25	19.12	16.95	13.10	12.80	13.95	14.48
126	Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	1.85	1.59	1.38	1.52	1.63	1.56	1.49	1.42	1.53	1.56
127	Borjú	P/kg élőszuly	1.07	0.97	0.82	1.07	0.94	1.00	1.00	0.93	0.89	0.92
128	Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	1.12	1.06	0.99	1.06	1.11	1.13	1.08	1.05	1.02	0.99
129	Sertézsír	P/kg	1.70	1.60	1.55	1.55	1.74	1.55	1.55	1.56	1.54	1.50
130	Tojás, friss teatojás	P/kg	1.34	1.39	1.27	1.37	1.54	1.57	1.79	1.75	1.53	1.22
131	Borjúbőr	P/kg	2.54	1.75	1.60	1.60	1.65	1.67	1.67	1.67	1.70	1.70
132	Marhabőr	P/kg	1.53	1.14	1.10	1.15	1.20	1.20	1.20	1.15	1.20	1.20
133	Nyers gyapjú A/AA minőségű	"	1.90	1.64	1.60	1.60	1.60	1.60	1.60	1.60	1.60	1.60
134	Nyers pamut, amerikai	"	1.86	1.50	1.51	1.46	1.43	1.50	1.52	1.49	1.47	1.50
135	Barnaszén, hazai	P/q	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22
136	Kőszén, porosz	"	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80
137	Vörösréz	P/kg	1.65	1.27	1.29	1.27	1.35	1.40	1.35	1.35	1.29	1.22
138	Ólom	"	0.72	0.48	0.42	0.42	0.50	0.50	0.50	0.48	0.48	0.48
139	Ón	P/q	672.08	527.14	504.70	504.70	515.—	566.80	566.80	566.80	566.80	566.80
140	Árpa takarmányozásra I. r.	"	16.10	16.87	16.20	16.48	18.38	18.50	18.30	16.10	16.15	16.15
141	Zab I. r.	"	17.22	17.36	17.90	16.45	18.33	19.35	19.20	18.65	19.35	19.58
142	Burgonya, Ella	"	5.19	6.97	6.50	6.50	6.60	6.25	6.15	8.—	8.—	8.15
143	Maláta	"	36.08	28.42	27.—	25.—	25.—	25.—	25.—	24.—	24.—	24.—
144	Cukor, kocka	"	128.25	124.54	128.25	128.25	128.25	128.25	106.—	106.—	106.—	106.—

¹⁾ Az évi átlagok ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az ajánlott küldemények is bennfoglaltatnak. — ³⁾ A mezőgazdasági és állattenyésztési termékek és az ipari gyártmányok ára közötti diszparitást jelzi. — ⁴⁾ 1938 november havától a visszacsatolt felvidéki rész forgalmával együtt. — ⁵⁾ Új mérlegelt nagykereskedelmi árindex.

1 9 3 9										Unités	Désignation
février Mars	avril Avril	mai Mai	juin Juin	juillet Juillet	août Août	sept. Sept.	oct. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.		
5.267	50.757	51.363	45.560	47.237	50.764	52.068	51.949	50.336	62.458	1.000 unités	Trafic postal :⁴⁾
003·5	987·3	1.023·5	989·5	1.024·6	1.040·0	1.120·9	1.239·3	1.231·8	1.543·6	"	Correspondances ²⁾ 93
149·2	1.117·4	1.161·8	1.172·3	1.159·5	1.178·9	1.195·6	1.289·9	1.190·0	1.169·8	1.000 unités	Colis 94
0.590	71.268	75.535	74.679	76.741	80.970	85.370	86.648	81.304	90.775	1.000 p	} Mandats-poste 95
309·5	292·7	331·0	321·4	349·4	412·5	363·5	348·5	333·4	334·9	1.000	96
0.663	11.720	12.060	11.968	11.433	10.425	12.185	12.203	12.612	12.681	1.000	Télégrammes 97
510·6	548·2	648·7	608·3	664·6	717·6	716·1	676·3	657·0	627·8	"	Conversations locales à Budapest . . . 98
5.276	126.354	127.386	127.985	128.637	129.262	130.433	131.372	132.297	133.954	nombre	Conversations interurbaines 99
5.510	467.997	468.184	470.334	468.290	467.920	470.930	476.818	488.843	499.368	"	Postes téléphoniques principaux . . . 100
9.067	149.471	149.427	149.303	148.727	148.260	149.239	150.598	154.797	157.538	"	Postes récept. de T. S. F. en Hongrie . 101
											Postes récept. de T. S. F. à Budapest . 102
											Mouvement des prix.⁵⁾
											Indice des prix de gros :
86·0	86·2	85·5	84·9	85·3	86·3	86·5	87·5	88·2	89·2	1929 = 100	Moyennes générales 103
75·6	76·0	74·5	73·3	74·3	76·3	75·8	75·9	76·3	77·8	"	Produits de l'agriculture et de l'élevage . 104
64·1	63·9	64·5	63·8	64·6	66·0	67·4	66·8	68·4	67·7	"	Produits d'origine animale 105
80·8	81·5	79·1	77·7	78·8	81·0	79·6	80·0	79·9	82·5	"	Produits végétaux 106
95·0	94·8	93·3	92·4	91·5	92·4	92·7	93·8	95·0	95·7	"	Produits de l'industrie agricole 107
122·2	122·2	122·2	122·2	122·2	122·2	122·3	242·0	258·0	258·0	"	Denrées coloniales 108
92·0	92·0	92·1	92·2	92·4	92·6	93·4	94·5	95·3	96·0	"	Matières nécess. à l'indust. et prod. industr. 109
99·0	99·3	99·4	99·7	99·8	100·4	104·4	105·5	107·2	108·6	"	Matières premières 110
90·9	90·9	91·0	91·1	91·3	91·4	91·6	92·9	93·2	93·5	"	Objets fabriqués 111
103·5	102·7	102·1	102·0	102·0	101·8	101·6	101·6	101·6	105·0	"	Combustibles 112
16·8	16·4	18·1	19·5	18·6	16·5	17·2	18·3	18·1	16·8	"	Ciseaux agricoles ³⁾ 113
											Indice du coût de la vie :
100·7	101·1	101·1	101·6	101·1	102·3	102·3	102·2	102·0	102·3	1913 = 100	Au total, y compris le loyer 114
105·2	105·8	105·7	106·4	105·8	107·3	107·3	107·2	106·9	107·4	"	Au total, non compris le loyer 115
90·9	91·8	91·6	92·7	91·9	94·3	94·4	94·2	93·8	94·0	"	Alimentation 116
134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	134·3	"	Vêtement 117
138·1	138·1	138·1	137·7	137·7	136·7	136·4	136·4	136·4	138·5	"	Chauffage et éclairage 118
86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	"	Logement 119
											Prix de gros :
20·90	20·75	20·50	19·85	19·80	19·95	20·08	20·15	20·30	20·45	1 q, en pengós	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg 120
14·78	14·60	13·50	13·20	14·25	14·10	14·10	14·13	15·03	15·23	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest 121
0·37	0·37	0·37	0·36	0·36	0·37	0·37	0·38	0·38	0·38	1 kg, en pengós	Farine No 0 122
0·36	0·36	0·36	0·35	0·35	0·36	0·36	0·36	0·36	0·36	"	" No 2 123
0·29	0·29	0·28	0·27	0·26	0·26	0·27	0·27	0·27	0·28	"	" No 6 124
16·40	17·05	16·75	16·68	18·05	19·58	18·80	19·25	17·25	19·75	1 q, en pengós	Maïs, de la région d'au delà de la Tisza . 125
1·58	1·57	1·56	1·61	1·64	1·62	1·71	1·71	1·74	1·76	1 kg, en pengós	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér. 126
0·79	0·82	0·95	0·87	0·83	0·86	0·84	0·81	0·82	0·73	1 kg de poids vif, en p. l	Veaux 127
1·00	1·01	1·04	1·04	1·06	1·15	1·13	1·16	1·15	1·10	1 kg, en pengós	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kilos 128
1·50	1·40	1·40	1·44	1·46	1·56	1·68	1·68	1·68	1·80	1 kg, en pengós	Saindoux 129
1·15	1·15	1·17	1·22	1·21	1·39	1·40	1·88	2·40	2·28	1 kg, en pengós	Oeufs frais dits à thé 130
1·70	1·75	1·75	1·70	1·70	1·75	1·75	1·75	1·75	1·75	"	Cuir de veau 131
1·20	1·28	1·25	1·25	1·25	1·30	1·32	1·32	1·32	1·32	1 kg, en pengós	Cuir de boeuf 132
1·60	1·60	1·60	1·60	1·60	1·60	1·60	1·70	1·90	1·90	"	Laine brute 133
1·46	1·49	1·60	1·65	1·68	1·58	1·88	1·86	1·92	2·16	"	Coton brut, américain 134
3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	1 q, en pengós	Lignite, indigène 135
6·80	6·80	6·80	6·80	—	—	—	—	—	—	"	Houille, prussienne 136
1·29	1·29	1·29	1·29	1·29	1·29	1·80	1·80	1·80	1·80	1 kg, en pengós	Cuivre 137
0·48	0·48	0·48	0·48	0·48	0·58	0·67	0·80	0·74	0·78	"	Plomb 138
566·80	566·80	566·80	566·80	566·80	587·05	590·—	761·20	979·50	979·50	1 q, en pengós	Étain 139
17·18	18·33	16·75	14·68	16·38	16·95	16·80	16·80	17·53	17·73	"	Orge fourrag., de 1er ordre 140
22·73	22·78	23·—	22·58	18·43	20·35	19·25	19·13	19·33	19·73	"	Avoine de 1er ordre 141
8·25	8·10	7·75	8·15	8·75	7·90	7·90	7·90	8·—	8·—	"	Pommes de terre dites Ella 142
24·—	25·—	25·—	25·—	25·—	25·—	29·—	29·—	33·—	37·—	"	Malt 143
06·—	106·—	106·—	106·—	106·—	106·—	106·—	106·—	106·—	106·—	"	Sucre en morceaux 144

1) Les moyennes annuelles sont provisoires. — 2) Y compris les lettres recommandées. — 3) Indique la disparité entre les prix agricoles, y compr. les produits de l'élevage, et les prix industriels. — 4) A partir de nov. 1938, y compr. le territoire septentr. rétrocedé. — 5) Nouvel indice pondéré des prix de gros.

Megnevezés	Egység	1937	1938	1 9 3 8						január Janvier	február Février	
		átlag Moyennes	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	okt. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.				
145	Ácsolt épületfa	P/m ³	64·83	69·29	70—	70—	70—	70—	69—	69—	69—	69—
146	Len I.	P/kg.	2·23	2·04	2·05	2·05	2·05	2·05	2·05	2·05	2·05	2·05
147	Kender	P/kg.	1·10	1·04	1·02	1·02	1·02	1·02	1·02	1·02	1·02	1·02
148	Rotációs-papíros	P/q	34·12	30·16	29·50	29·50	29·50	28·50	28·50	28·50	28·50	28—
149	Tüzifa	P/q	3·78	3·66	3·65	3·65	3·70	3·75	3·75	3·80	3·80	3·75
Pénz és hitel.												
Magyar Nemzeti Bank:												
150	Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	581·8	606·3	853·4	793·5	806·5	863·4	831·1	816·3
151	Leszámított váltók és előlegek	"	—	—	391·1	398·8	567·3	479·2	462·2	511·4	470·7	466·8
É r e k é s z l e t :												
152	Arany	1,000.000 P	—	—	84·1	84·1	84·1	84·1	94·1	124·1	124·1	124·1
153	Deviza és valuta	"	—	—	78·6	75·6	135·0	114·8	100·5	96·5	94·0	88·0
154	Összesen	"	—	—	157·7	159·7	219·1	198·8	194·5	220·6	218·1	212·1
155	Fedezeti arany	‰	27·4	25·9	27·2	26·5	25·0	25·1	25·0	25·0	26·5	26·4
156	Leszámítolási kamatláb	"	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0
157	Elsőrendű üzleti váltók kamattétele	"	4·0-6·50	4·25-6·50	4·25-6·5	4·25-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5	4·5-6·5
158	Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	"	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
159	Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2
Betétállomány:												
T a k a r é k b e t é t :												
160	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	129·7	130·9	106·7	107·3	113·9	121·8	124·8	131·4
161	A PK. budapesti pénztárainál ¹⁾	"	—	—	619·5	618·9	506·3	522·9	545·3	563·7	567·0	576·0
162	Összesen ²⁾	"	—	—	749·2	749·8	613·0	630·2	659·2	685·5	691·8	707·4
F o l y ó s z á m l a b e t é t :												
163	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	51·6	61·4	64·3	70·9	80·7	83·6	76·9	78·1
164	A PK. budapesti pénztárainál ¹⁾	"	—	—	661·0	675·9	663·3	685·7	681·9	664·1	647·0	633·6
165	Összesen ³⁾	"	—	—	712·6	737·3	727·6	756·6	762·6	747·7	723·9	711·7
B e t é t e k e g y ü t t :												
166	Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	181·2	192·3	171·1	178·2	194·7	205·4	201·7	209·5
167	A PK. budapesti pénztárainál ¹⁾	"	—	—	1.280·5	1.294·8	1.169·5	1.208·6	1.227·2	1.227·8	1.214·0	1.209·5
168	Összesen ³⁾	"	—	—	1.461·7	1.487·1	1.340·6	1.386·8	1.421·9	1.433·2	1.415·7	1.419·6
169	A 30 legn. vidéki pénzt. betétállománya	"	—	—	116·4	119·2	105·3	109·6	113·1	117·9	117·1	117·5
Tőzsde:												
170	Részvényindex ⁴⁾	1928 = 100	162·4	111·1	106·8	105·6	116·7	123·0	102·7	82·8	91·0	94·7
171	Eladott részvény	szám	356.512	195.908	171.761	85.335	140.250	207.281	196.227	225.717	198.782	113.350
172	Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	25·4	12·3	12·9	6·3	8·6	12·1	13·2	12·6	9·2	6·0
Hitelbiztonság:												
173	Csőd ⁵⁾	szám	3	3	3	4	—	3	2	1	4	1
174	Magán- és kényszeregyesség ⁵⁾	"	61	76	83	60	57	87	83	82	111	69
175	Össz. új fizetésképtelenségek Magyarorsz.	"	64	79	86	64	57	90	85	83	115	70
E b b ő l :												
176	Új fizetésképtelenség Budapesten	"	20	25	19	30	15	32	28	26	32	22
177	Magán- és kényszeregyesség aktíva	1.000 P	1.274	1.833	900	2.628	934	2.444	2.646	1.786	1.798	1.788
178	Magyarországon passzíva	"	2.024	2.888	1.514	4.153	1.549	3.525	3.785	3.007	2.984	2.829
179	Magán- és kényszeregyesség aktíva	"	574	963	270	2.046	354	1.030	776	861	614	1.116
180	Budapesten passzíva	"	929	1.568	528	3.399	601	1.525	1.463	1.482	1.075	1.709
181	Óvatolt váltók Magyarországon	szám	2.838	3.342	3.397	3.507	3.932	4.460	3.691	3.560	3.204	2.667
182	Óvatolt váltók Budapesten	1.000 P	1.426	1.448	1.437	1.433	1.469	1.959	1.615	1.446	1.614	1.235
183	Óvatolt váltók Budapesten	szám	1.355	1.432	1.379	1.535	1.654	1.742	1.505	1.557	1.470	1.270
184	Zálogházi forgalom:	1.000 P	774	748	673	748	687	1.012	718	702	875	689
185	Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	255	255	266	258	244	236	232	222	247	215
186	Zálogfelvétel Budapesten	1.000 P	5.157	5.123	5.343	5.069	4.971	4.778	4.712	4.501	4.847	4.266
187	Zálogkiváltás Budapesten	1.000 tétel	249	261	253	260	301	303	262	263	252	232
188	Zálogkiváltás Budapesten	1.000 P	5.052	5.262	4.971	5.066	6.251	5.839	5.269	5.334	5.435	4.771
189	Zálogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	1.471	1.469	1.412	1.346	1.317	1.275	1.271	1.254
190	Zálogálladék Budapesten	1.000 P	—	—	29.514	29.518	28.238	27.176	26.619	25.786	25.199	24.694
191	Kényszerárverésre került Budapesten	tétel	7.455	8.219	10.052	8.993	9.476	8.905	8.957	5.069	9.817	6.906

1) 1938 június hótól váltópénzkészlet nélkül. — 2) 1938 június hótól havi átlag. — 3) Az 1936. évi május havától közölt új sorozat a Pénztárszámvetési Központ kötelekébe tartozó budapesti pénztárainak elhelyezett betétállományt jelzi. — 4) Csak 18 részvény alapján számítva. — 5) Csak azok az esetek vannak felüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg. — 6) A visszacsatolt felvidéki rész fizetőeszközével együtt.

1 9 3 9										Unités	Désignation	
février Mars	avril Avril	mai Mai	juin Juin	juillet Juillet	août Août	sept. Sept.	oct. Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.			
69—	69—	69—	69—	70—	71.50	73—	73—	73—	73—	1 m ³ , en pengős	Bois de construct., charpenté	145
2.05	2.05	2.05	2.05	2.05	2.05	2.05	2.09	2.15	2.15	1 kg, en pengős	Lin de 1er ordre	146
1.02	1.02	1.02	1.02	1.02	1.02	1.02	1.07	1.10	1.10	"	Chanvre	147
28—	28—	28—	28—	28—	28—	28—	28—	28—	28—	1 q, en pengős	Papier p. rotatives	148
3.75	3.60	3.40	3.40	3.35	3.35	3.35	3.35	3.40	3.30	"	Bois à brûler	149
Monnaie et crédit.												
Banque Nationale de Hongrie :												
888.5	895.6	868.0	884.9	879.4	1.038.3	1.087.0	1.032.3	965.3	974.8	1,000.000 p	Circulation des billets de banque	150
505.6	512.3	458.6	438.4	417.9	576.4	627.0	624.5	593.1	585.3	"	Effets escomptés et avances	151
Encaisse métallique :												
124.1	124.1	124.1	124.1	124.1	124.1	124.1	124.1	124.1	124.1	1,000.000 p	Or	152
87.4	102.2	94.9	93.6	93.5	101.3	97.8	83.1	76.4	77.3	"	Devises et monnaies	153
211.4	226.3	219.0	217.6	217.5	225.4	221.9	207.2	200.5	201.4	"	Total	154
25.1	25.1	25.4	25.3	25.3	24.1	%	Proportion de la couverture	155
4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	"	Taux d'escompte	156
5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	4.5-6.5	"	Taux d'effets de comm. de prem. ordre	157
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois	158
2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	"	Taux de dépôts à vue	159
Effectif des dépôts :												
Dépôts d'épargne :												
132.0	131.9	134.9	135.7	140.0	136.4	123.4	129.4	131.5	135.4	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	160
554.8	558.8	571.5	590.5	601.4	556.8	524.1	541.8	554.8	590.8	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	161
686.8	690.7	706.4	726.2	741.4	693.2	647.5	671.2	686.3	726.2	"	Total ³⁾	162
Dépôts s. comptes courants :												
83.8	78.8	82.1	86.9	77.8	86.8	94.3	100.5	111.9	116.5	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	163
621.1	630.9	639.6	654.4	686.8	682.5	704.1	726.3	737.9	755.8	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	164
704.9	709.7	721.7	741.3	764.6	769.3	798.4	826.8	849.8	872.3	"	Total ³⁾	165
Ensemble des dépôts :												
215.9	210.7	217.0	222.6	217.8	223.1	217.6	229.9	243.4	251.9	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	166
1.175.8	1.189.7	1.211.2	1.244.9	1.288.2	1.239.4	1.228.2	1.268.1	1.292.7	1.346.6	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	167
1.391.7	1.400.4	1.428.2	1.467.5	1.506.0	1.462.5	1.445.8	1.498.0	1.536.1	1.598.5	"	Total ³⁾	168
116.0	115.7	117.2	123.1	124.7	115.0	110.1	114.4	115.8	120.9	"	Dép. dans les 33 princ. établ. de c. de prov.	169
Bourse :												
84.3	88.3	84.5	76.7	75.6	78.0	102.1	108.2	110.4	111.5	1926 = 100	Indice des actions ⁴⁾	170
88.495	62.112	57.617	87.198	63.531	41.629	448.912	120.983	110.217	87.719	nombre	Actions vendues	171
5.9	4.6	3.5	4.3	3.6	2.5	32.1	9.9	10.7	8.6	1,000.000 p	Montant des livraisons et des récept.	172
Sécurité du crédit :												
4	3	4	2	—	2	2	8	2	5	nombre	Faillites ⁵⁾	173
88	74	54	54	40	20	35	59	50	34	"	Concordats privés et judiciaires ⁶⁾	174
92	77	58	56	40	22	37	67	52	39	"	Nouvelles insolvabilités en Hongrie	175
Dont :												
31	18	17	12	9	4	6	10	7	6	"	Nouv. insolvabilités à Budapest	176
2.911	1.612	23.928	2.367	617	178	1.263	1.912	1.225	519	1.000 p	Concord. privés et judiciaires (actifs	177
3.743	2.827	25.628	3.485	1.054	333	1.721	2.491	1.841	806	"	en Hongrie (passifs	178
693	663	23.215	1.412	90	32	213	527	512	219	"	Concord. privés et judiciaires (actifs	179
1.201	1.268	24.446	1.830	182	64	410	552	760	294	"	à Budapest (passifs	180
3.553	3.290	2.890	2.772	2.467	2.626	3.134	2.849	2.436	2.107	nombre	} Lettres de change protest. en Hongrie	181
1.780	1.721	1.457	1.018	1.174	1.250	1.400	1.476	1.459	949	1.000 p	} Lettres de change protest. à Budapest	182
1.581	1.424	1.307	1.118	938	1.020	1.192	1.092	1.006	888	nombre	} Lettres de change protest. à Budapest	183
1.014	946	803	518	576	602	617	753	822	466	1.000 p	} Lettres de change protest. à Budapest	184
Mouvements des monts-de-piété :												
227	245	236	233	229	211	199	205	205	184	1.000 reconn.	Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	185
4.639	4.713	4.743	4.938	4.657	4.367	4.289	4.485	4.445	4.134	1.000 p	Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	186
245	234	244	220	225	240	265	265	227	225	1.000 reconn.	Dégagem. aux monts-de-piété de Bpest	187
4.888	4.416	4.738	4.576	4.353	4.756	5.517	5.247	4.760	4.738	1.000 p	Dégagem. aux monts-de-piété de Bpest	189
1.236	1.246	1.238	1.252	1.256	1.227	1.161	1.101	1.079	1.038	1.000 reconn.	Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	189
24.445	24.712	24.747	25.109	25.414	25.025	23.797	23.034	22.719	22.115	1.000 p	Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	190
7.259	6.029	6.790	6.037	6.322	6.002	6.168	5.232	5.138	2.765	reconnais.	Ventes par contr. aux m.-de-p. de Bpest	191

¹⁾ Depuis juin 1933, sans le stock de monnaies division. — ²⁾ Depuis juin 1935, moyenne mensuelle. — ³⁾ A partir de mai 1936, série relative aux dépôts placés dans les établissements budapestois membres de l'Institut Central des Sociétés Financières. — ⁴⁾ Seulement d'après les cours de 18 actions cotées à ce moment. — ⁵⁾ Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures. — ⁶⁾ Y compr. le territoire septentr. rétrocedé.

	A részvényindex 1929=100	Változás %-ban
1930 XII. hó végén	106.4	—
1931 " "	1) —	1) —
1932 " "	82.8	— 22.2
1933 " "	70.3	— 15.1
1934 " "	78.1	+ 11.1
1935 " "	104.7	+ 34.1
1936 " "	160.0	+ 52.8
1937 " "	143.4	— 10.4
1938 " "	82.8	— 42.3
1939 " "	111.5	+ 34.7

1) A budapesti tőzsde zárva volt.

A tőzsdei forgalom az előző havihoz képest lényegesen visszaesett. Nem egészen 88 ezer db részvény cserélt kezét, az előző havi 110 ezerrel és a múlt évi 226 ezer db-bal szemben. Az év utolsó negyedében az eladott részvények darabszáma 319 ezerre rúgott, a múlt év azonos időszakának 629 ezer db-jával szemben. A forgalomban bekövetkezett csökkenés így meghaladta a 49%-ot. A szállítások és átvételek összege 8.6 millió P-t tett, 2.1 millióval kevesebbet, mint novemberben, s 4 millió pengővel kevesebbet, mint tavaly. Az év utolsó három hónapjában az árfolyamnívó-emelkedés folytán a szállítások és átvételek összege elég jelentős, 29.2 millió pengő volt, a múlt év október-decemberi időszakának eredményével szemben azonban még így is 8.7 millió pengős hanyatlás mutatkozik (— 23%).

A tőzsdei forgalomra vonatkozó két fontos számsor alakulását, több évre visszatekintően a százalékos változásokkal együtt csatolt összeállítás tünteti fel.

Időszak	Az eladott részvények darabszáma ezrekben	Változás %-ban	Szállítások és átvételek összege millió P	Változás %-ban
1930. X—XII.	953.2	—	41.3	—
1931. X—XII.	1) —	1) —	1) —	1) —
1932. X—XII.	105.4	— 89.9	7.2	— 82.5
1933. X—XII.	138.3	+ 31.2	5.7	— 20.8
1934. X—XII.	299.3	+ 116.4	10.7	+ 87.7
1935. X—XII.	456.8	+ 52.6	33.1	+ 209.3
1936. X—XII.	1.665.2	+ 264.5	125.3	+ 278.5
1937. X—XII.	586.6	— 64.8	45.2	— 63.9
1938. X—XII.	629.2	+ 7.3	37.9	— 16.2
1939. X—XII.	318.9	— 49.3	29.2	— 23.0

1) A budapesti tőzsde zárva volt.

Hitelbiztonság. A tárgyalt hóban a hitelbiztonsági viszonyokban javulás állott be s mindössze csak 39 új fizetésképtelenség fordult elő, 13-mal kevesebb, mint novemberben és 44-gyel kevesebb, mint tavaly (— 25.0%, — 53.0%). A kimutatott új fizetésképtelenségekből Budapestre mindössze csak 6 esett. A magán- és kényszeregyességek passzívái, több mint egy millió pengővel 806 ezer pengőre hanyatlottak (— 56.2%) s a múlt évvel szemben 2.2 millió pengős csökkenés mutatkozik (— 73.2%). Az év utolsó negyedében is csak 158 új fizetés-

képtelenségi eset fordult elő, pontosan 100-zal kevesebb, mint 1938 azonos időszakában (— 38.8%). A magán- és kényszeregyességek passzívái 5.1 millió pengőt tettek, az előző év október-decemberi időszakának 10.3 millió pengős összegével szemben (— 50.2%).

A fizetésképtelenségekre, a magán- és kényszeregyességekre vonatkozó október-decemberi időszak összegeit visszatekintően külön táblázat tünteti fel.

Időszak	Fizetés-képtelenségek száma	Magán- és kényszeregyességek aktívája ezer pengőben	Magán- és kényszeregyességek passzívája ezer pengőben
1930. X—XII.	589	19.099	31.259
1931. X—XII.	1.175	49.564	67.451
1932. X—XII.	147	5.380	11.766
1933. X—XII.	147	3.942	5.223
1934. X—XII.	197	7.466	11.654
1935. X—XII.	222	4.497	6.369
1936. X—XII.	220	4.645	7.852
1937. X—XII.	261	5.453	8.840
1938. X—XII.	258	6.879	10.317
1939. X—XII.	158	3.656	5.138

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

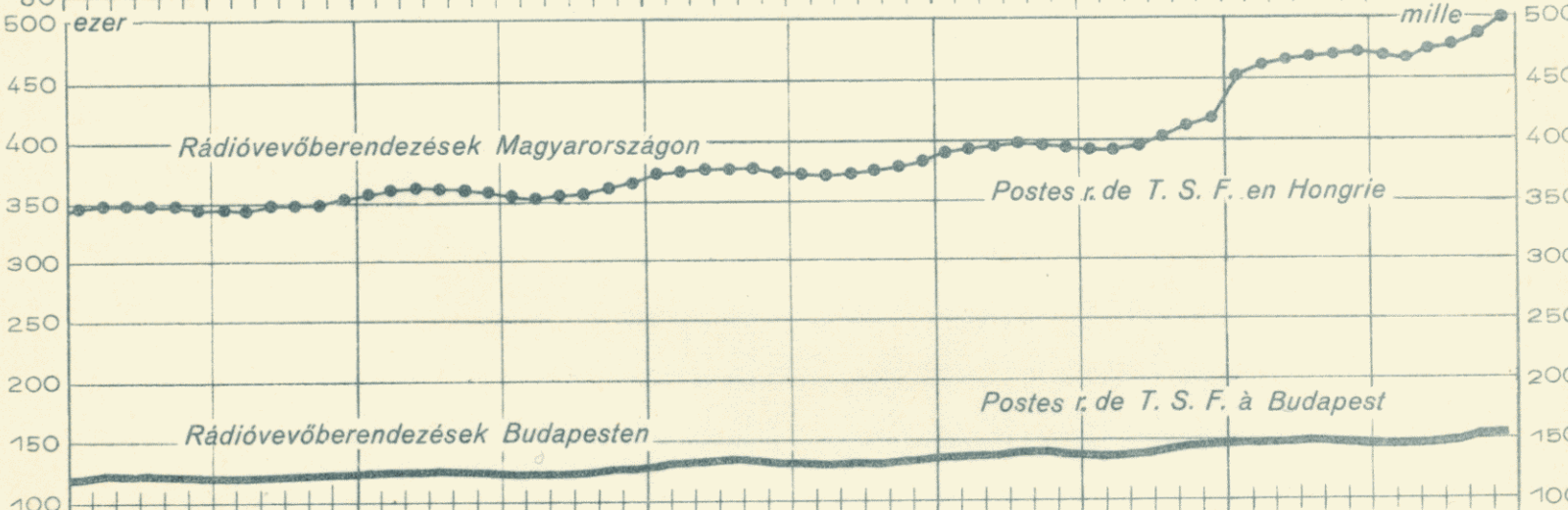
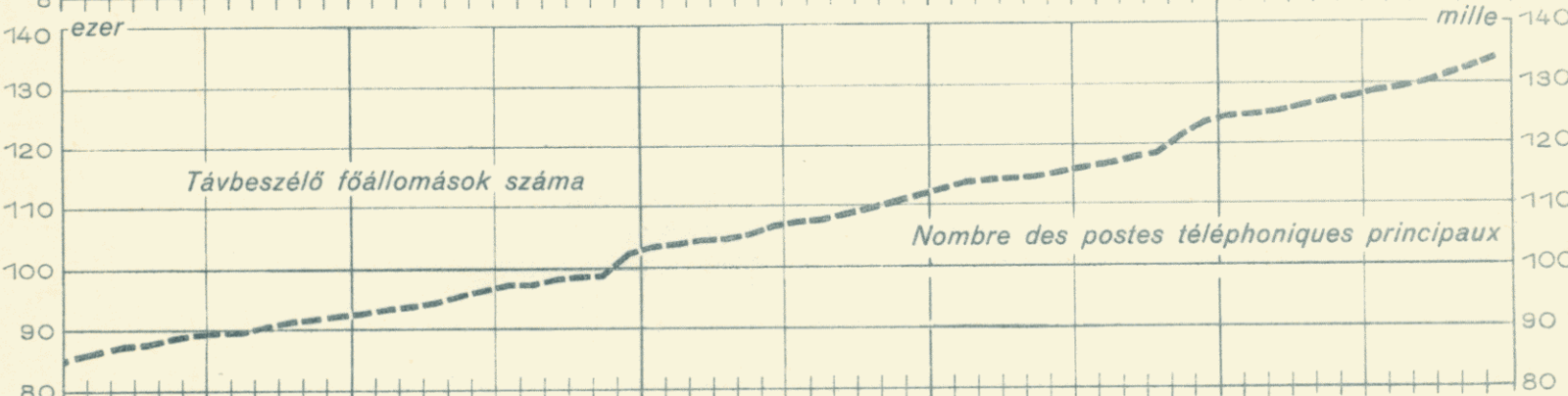
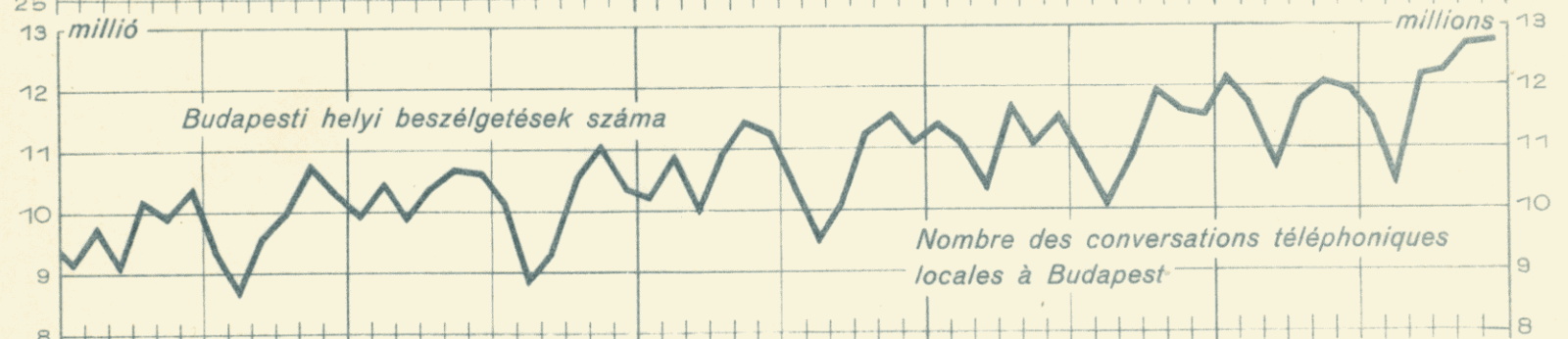
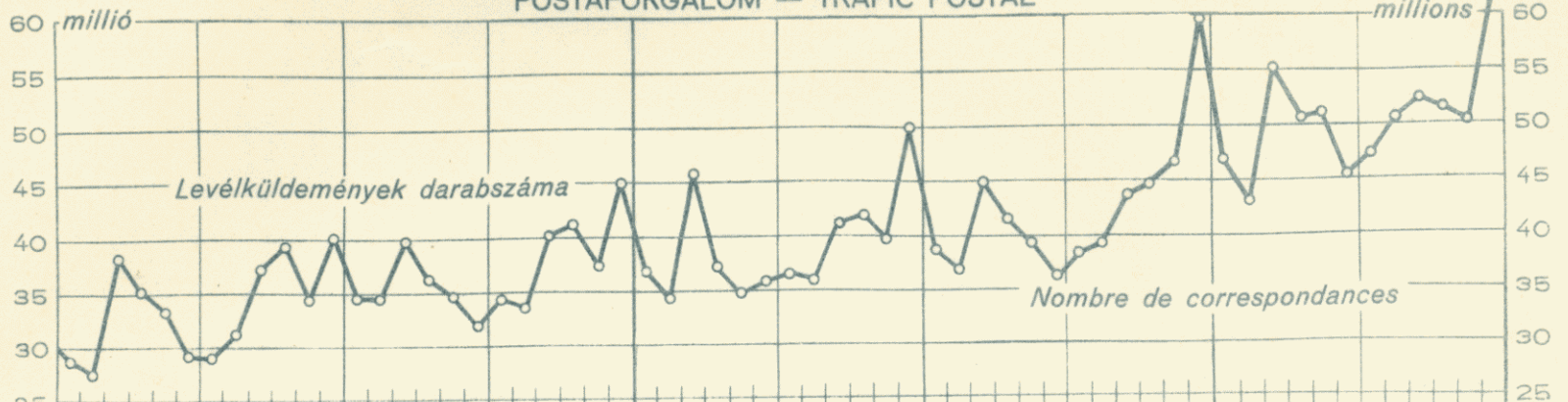
Időszak	Fizetés-képtelenségek száma	Magán- és kényszeregyességek aktívája ezer pengőben	Magán- és kényszeregyességek passzívája ezer pengőben
1930. X—XII.	—	—	—
1931. X—XII.	+ 99.5	+ 159.5	+ 115.8
1932. X—XII.	— 87.5	— 89.1	— 82.6
1933. X—XII.	—	— 26.7	— 55.6
1934. X—XII.	+ 34.0	+ 89.4	+ 123.1
1935. X—XII.	+ 12.7	— 39.8	— 45.3
1936. X—XII.	— 0.9	+ 3.3	+ 23.3
1937. X—XII.	+ 18.6	+ 17.4	+ 12.6
1938. X—XII.	— 1.1	+ 26.1	+ 16.7
1939. X—XII.	— 38.8	— 46.9	— 50.2

A tárgyalt hóban az óvatolt váltók száma 329-cel 2.107-re esett s ezzel újabb mélypontot ért el. A tavalyihoz képest 1.453 volt a hanyatlás (— 13.5%, — 40.8%). Az óvatolt váltók összege 949 ezer pengővel szintén mélypontra zuhant. Novemberrel szemben több, mint félmillió pengő, a tavalyihoz képest pedig közel félmillió pengő volt a hanyatlás (— 35%, — 34.4%). Az év utolsó negyedében összesen 7.392 váltó került óvatolásra, 4.319-cel kevesebb, mint 1938 azonos időszakában (— 37.7%). Az óvatolt váltók összege pedig 1.1 millióval 3.9 millió pengőre csökkent (— 22.6%).

A váltóóvásokra vonatkozó számsorok október-decemberi időszakának eredményeit a csatolt táblázat tünteti fel.

Időszak	Váltóóvások száma	Változás %-ban	Váltóóvások összege 1.000 P-ben	Változás %-ban
1930. X—XII.	36.781	—	24.304	—
1931. X—XII.	53.253	+ 44.8	36.942	+ 52.0
1932. X—XII.	20.135	— 62.2	12.476	— 66.2
1933. X—XII.	14.091	— 30.0	8.714	— 30.2
1934. X—XII.	10.183	— 27.7	6.027	— 30.8
1935. X—XII.	9.951	— 2.3	4.527	— 24.9
1936. X—XII.	9.438	— 5.2	4.573	+ 1.0
1937. X—XII.	8.859	— 6.1	4.561	— 0.3
1938. X—XII.	11.711	+ 32.2	5.020	+ 10.1
1939. X—XII.	7.392	— 37.7	3.884	— 22.6

RAJZOK A GAZDASÁGI JELZÓTÁBLÁHOZ — GRAPHIQUES AU TABLEAU ÉCONOMIQUE
 POSTAFORGALOM — TRAFIC POSTAL

GÉPJÁRÓMŰÁLLOMÁNY — EFFECTIF DES VÉHICULES A MOTEUR

